

แนวทางการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

นายพรชัย จิตติวิสุรัตน์

ศูนย์วิทยพัทยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

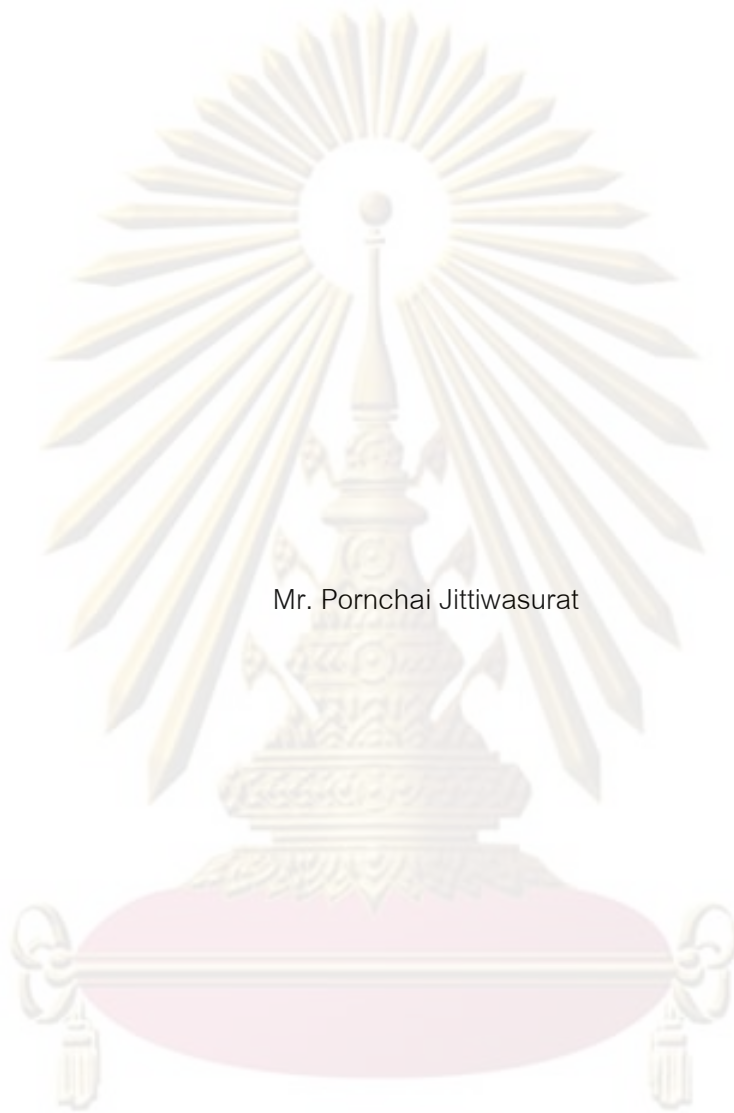
สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DESIGN GUIDLINES FOR INCREASING URBAN COMMUNITIES' GREEN SPACES
IN INNER BANGKOK METROPOLITAN DISTRICTS

Mr. Pornchai Jittiwasurat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Architecture Program in Urban Design

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมืองใน
เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

โดย

นายพรชัย จิตติวิสุรัตน์

สาขาวิชา

การออกแบบชุมชนเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

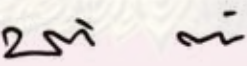
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพนันท์ ตาปนานนท์

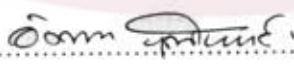
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

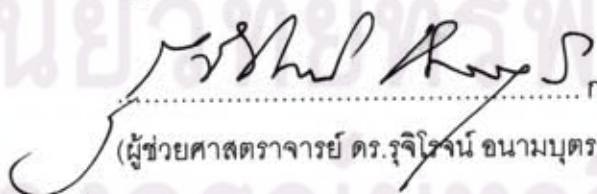

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพนันท์ ตาปนานนท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังสนา บุญโยภาส)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิโรจน์ อนามบุตร)

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พรชัย จิตติวิสุรัตน์ : แนวทางการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมืองในเขต
ชั้นในของกรุงเทพมหานคร.(DESIGN GUIDELINES FOR INCREASING URBAN
COMMUNITIES' GREEN SPACES IN INNER BANGKOK METROPOLITAN
DISTRICTS)

อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนันท์ ตาปนานนท์, 174 หน้า.

ในการศึกษานี้ได้กำหนดตัวชี้วัดพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่บริการด้านนันทนาการ เช่น สวนสาธารณะ
ลานกีฬา เป็นต้น ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนเมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครซึ่งมีความต้องการและ
ความจำเป็น เพื่อจัดหาพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว ด้วยแนวคิดทฤษฎีที่
เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูพื้นที่ว่างประกอบกับการวิเคราะห์ด้วยเกณฑ์พิจารณาในมิติทางกายภาพ มิติทาง
กิจกรรม และมิติทางการจัดการ

จากการศึกษาพื้นที่โล่งในเขตบางรัก พบว่า พื้นที่โล่งเป้าหมายในการเพิ่มเป็นพื้นที่สีเขียว จำแนก
ตามเกณฑ์ที่ตั้ง ประกอบกับเกณฑ์บริบท แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณ
สถานประกอบการเอกชน ในย่านศูนย์กลางธุรกิจ 2) พื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณสถานที่ราชการและ
ศาสนสถาน ในย่านชุมชนพักอาศัย 3) พื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วนยกระดับ ในย่านชุมชนพักอาศัย
และพาณิชย์กรรม และ 4) พื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสาน ในย่านศูนย์กลางธุรกิจ เมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อหา
ศักยภาพในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ความเหมาะสมด้านกายภาพ 2) ความต้องการด้านกิจกรรม และ 3) ความ
เป็นไปได้ด้านการจัดการ สามารถสรุปได้ว่า มีพื้นที่โล่งที่มีความเหมาะสม 3 แห่ง ต้องปรับปรุงบางส่วน 9
แห่ง และปรับปรุงใหม่ทั้งหมด 19 แห่ง และสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวนันทนาการได้ทั้งหมด 102,559 ตาราง
เมตร คิดเป็น 2.11 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งยังต่ำกว่าเป้าหมาย 4 ตารางเมตรต่อคน ทั้งนี้แนวทางการจัดการ
เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวควรมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเอื้อให้เกิดพื้นที่สีเขียว
นันทนาการ โดย 1) จัดพื้นที่โล่งให้มีกิจกรรมนันทนาการเป็นหลักหรือประสานกับกิจกรรมอื่น 2) ใช้ข้อ
กฎหมายที่สามารถบังคับหรือเป็นแรงจูงใจให้มีผู้ลงทุนซึ่งจะได้รับผลตอบแทนพิเศษ 3) กำหนด
รายละเอียดของพื้นที่สีเขียวที่เกี่ยวข้องกับอาคารซึ่งมีผลให้เกิดความต่อเนื่องของบริเวณ นอกจากนี้ การ
ออกแบบทางกายภาพของพื้นที่โล่งควรคำนึงถึงการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมนันทนาการในสภาพแวดล้อม
และบรรยากาศที่ดี โดย 1) ให้ความสำคัญกับระบบสัญจรทางเดินเท้า 2) จัดพื้นที่ องค์ประกอบและสิ่ง
อำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอและเหมาะสม 3) ออกแบบพื้นที่ให้สอดคล้อง กลมกลืน เชื่อมโยง และ
ต่อเนื่องกับบริบทโดยรอบ

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การออกแบบชุมชนเมือง
ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อผู้คิด.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....

5174141525 : MAJOR URBAN DESIGN

KEYWORDS : GREEN SPACE / URBAN COMMUNITY / INNER BANGKOK METROPOLITAN DISTRICTS / GUIDLINES FOR INCREASING

PORNCHAI JITTIWASURAT : DESIGN GUIDLINES FOR INCREASING URBAN COMMUNITIES' GREEN SPACES IN INNER BANGKOK METROPOLITAN DISTRICTS.

THESIS ADVISOR : ASST.PROF. NOPANANT TAPANANON, Ph.D., 174 pp.

In this research has set the indicators of the green spaces such as parks, sporting activities, etc. that corresponds to the urban context which wanted and needed in the inner Bangkok Metropolitan district and provide open space with potential to develop as green spaces. Using theories relating to the restoration of abandon spaces on the criteria considered in the analysis of the physical, activity and management dimension.

Studying open space in Bangrak District found that open space to be green spaces, digest by location and context are divided into 4 types: 1) open space in front of the building, private business in central business district (CBD) 2) open space around the building, government buildings and religious places or in community residential areas 3) open space in route (right of way), under expressways, in community residential areas and commercial areas 4) freely open space, graveyards in CBD. From these types, used in the analysis to identify potential include 1) appropriate physical 2) the need for activity and 3) the possibility of management. Thus, can conclude that there are 3 appropriate open spaces, 9 partly restoration open spaces and 19 renewal open spaces. Furthermore, can increase more 102,559 square meters green space, equivalent to 2.11 square meters per person, which less than goal, 4 square meters per person. The approach to increase green spaces should be coordinated between relevant agencies for the green space activities by 1) providing open space to have primarily recreational activities or coordinate with other activities 2) using the regulation that can force or as an incentive to investors, which will return a special reward 3) setting detail of green spaces related to buildings which affect the continuity of the areas, Besides, the physical design of open space should consider promoting the activities in an nice environment and good atmosphere by 1) emphasize walking network 2) provide areas, components and facilities adequately and properly 3) design the harmony and continuity areas associated with the surrounding context.

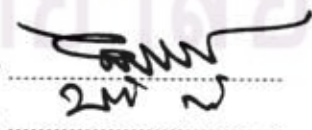
Department : Urban and Regional Planning

Field of Study : Urban Design

Academic Year : 2009

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากคำแนะนำและชี้แนะของ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพนันท์ ตาปนานนท์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งในการทำวิทยานิพนธ์และการศึกษา รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในวิชาการ ออกแบบชุมชนเมือง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ทุกท่าน โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภักดีสุรเจริญ เป็นประธานที่ได้สละเวลาร่วมฟังการเสนอผลงาน วิทยานิพนธ์ ตลอดจนแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติม ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนที่.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
สารบัญภาพ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.4.1 ศึกษาเอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
1.4.2 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษา.....	3
1.4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลของพื้นที่โล่ง.....	4
1.4.4 วิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดของพื้นที่โล่งเป้าหมาย	4
1.4.5 เสนอแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 พื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง	7
2.1.1 นิยามของพื้นที่สีเขียว	7
2.1.2 ประเภทของพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง.....	9
2.1.3 ขนาดพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง	12
2.1.4 การกระจายตัวของพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง.....	16

2.1.5 องค์ประกอบพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง.....	17
2.1.6 ตัวชี้วัดพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง	20
2.2 พื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียว	20
2.2.1 แนวความคิดพื้นที่ว่างสูญเปล่าในเมือง	20
2.2.2 พื้นที่โล่งสาธารณะที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง	23
2.2.3 ตัวชี้วัดพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง	25
2.3 การจัดการพื้นที่โล่งเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว.....	25
2.3.1 มาตรการด้านกฎหมาย.....	26
2.3.2 มาตรการด้านกรรมสิทธิ์ที่ดิน.....	27
2.3.3 มาตรการด้านเศรษฐศาสตร์	28
2.3.4 ตัวชี้วัดการจัดการพื้นที่สีเขียว.....	29
2.4 การออกแบบพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพ.....	29
2.4.1 ข้อพิจารณาในการออกแบบพื้นที่โล่งสาธารณะ	30
2.4.2 ข้อพิจารณาในการออกแบบองค์ประกอบของพื้นที่โล่ง	38
2.3 กรอบแนวคิดการวิจัยในบริบทของพื้นที่ศึกษา	42
บทที่ 3 ข้อมูลเบื้องต้นและการเลือกพื้นที่ศึกษา	44
3.1 สภาพการพัฒนาพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร	47
3.1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารของพื้นที่เขตชั้นใน.....	47
3.1.2 ประชากรของพื้นที่เขตชั้นใน.....	48
3.1.3 สรุปลักษณะการพัฒนาของเขตชั้นใน	51
3.2 การพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร	51
3.3 การเลือกพื้นที่ศึกษา	55
3.4 ข้อมูลพื้นที่ศึกษา.....	62
3.4.1 ข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ.....	64
3.4.2 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคม	70
3.4.3 ข้อมูลพื้นที่โล่งของเขตบางรัก	73
3.5 สรุปลักษณะของพื้นที่เขตบางรัก.....	77
บทที่ 4 การวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย	79
4.1 การจำแนกพื้นที่โล่งในเขตบางรัก.....	79
4.2.เกณฑ์การพิจารณาเลือกพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว.....	80

4.3 การกำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว	87
4.3.1 ข้อมูลด้านกายภาพ	87
4.3.2 ข้อมูลด้านกิจกรรม	88
4.3.3 ข้อมูลด้านการจัดการ.....	88
4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่โล่งเป้าหมาย	89
4.4.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมด้านกายภาพ	89
4.4.2 การวิเคราะห์ความต้องการด้านกิจกรรม.....	97
4.4.3 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้านการจัดการ	108
บทที่ 5 การเสนอแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียว	115
5.1 ผลการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมายแต่ละประเภท	115
5.2 แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองเขตชั้นใน.....	116
5.3 แนวทางการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองเขตชั้นใน	117
5.4 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่กรณีศึกษา	120
5.4.1 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร.....	121
5.4.2 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่โล่งรอบอาคาร	128
5.4.3 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่โล่งเขตทาง.....	135
5.4.4 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่โล่งอิสระ	149
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	156
6.1 สรุปผลการวิจัย	156
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	157
รายการอ้างอิง.....	159
ภาคผนวก.....	162
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	174

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	มาตรฐานพื้นที่สำหรับสวนสาธารณะของประเทศต่างๆ	13
ตารางที่ 2.2	มาตรฐานเนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศไทย	14
ตารางที่ 2.3	มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	18
ตารางที่ 3.1	พื้นที่เขต ความหนาแน่นและจำนวนประชากร กรุงเทพมหานคร	48
ตารางที่ 3.2	พื้นที่เขต ความหนาแน่นและจำนวนประชากร เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร	49
ตารางที่ 3.3	สถิติพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร	52
ตารางที่ 3.4	สวนสาธารณะหลักในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร	53
ตารางที่ 3.5	สถิติพื้นที่สีเขียวในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร	55
ตารางที่ 3.6	พื้นที่สีเขียวในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร	59
ตารางที่ 3.7	ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน เขตบางรัก	68
ตารางที่ 3.8	จำนวนประชากรเขตบางรัก ปี พ.ศ. 2551	71
ตารางที่ 3.9	จำนวนสถานประกอบการและจำนวนลูกจ้าง เขตบางรัก ปี 2545	73
ตารางที่ 4.1	สรุปรายละเอียดพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว	82
ตารางที่ 4.2	สรุปผลการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมายที่มีความเหมาะสมเป็นพื้นที่สีเขียว	95
ตารางที่ 4.3	การวิเคราะห์พื้นที่กิจกรรมในพื้นที่โล่งเป้าหมาย	105
ตารางที่ 4.4	ข้อมูลด้านการจัดการพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว	108
ตารางที่ 5.1	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) พื้นที่โล่งเป้าหมาย A1	122
ตารางที่ 5.2	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) พื้นที่โล่งเป้าหมาย A1	123
ตารางที่ 5.3	ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรมพื้นที่โล่งเป้าหมาย A1	124
ตารางที่ 5.4	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) พื้นที่โล่งเป้าหมาย B5	129
ตารางที่ 5.5	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) พื้นที่โล่งเป้าหมาย B5	130
ตารางที่ 5.6	ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรมพื้นที่โล่งเป้าหมาย B5	131
ตารางที่ 5.7	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) พื้นที่โล่งเป้าหมาย C5	136
ตารางที่ 5.8	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) พื้นที่โล่งเป้าหมาย C5	137
ตารางที่ 5.9	ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรมพื้นที่โล่งเป้าหมาย C5	138
ตารางที่ 5.10	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) พื้นที่โล่งเป้าหมาย C11	143
ตารางที่ 5.11	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) พื้นที่โล่งเป้าหมาย C11	144

ตารางที่ 5.12	ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรมพื้นที่โล่งเป้าหมาย C11	145
ตารางที่ 5.13	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) พื้นที่โล่งเป้าหมาย D3	150
ตารางที่ 5.14	ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) พื้นที่โล่งเป้าหมาย D3	151
ตารางที่ 5.15	ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรมพื้นที่โล่งเป้าหมาย D3	152

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

หน้า

แนบที่ 3.1 แสดงพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการตั้งถิ่นฐาน.....	45
แนบที่ 3.2 แสดงพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเขตการปกครอง.....	46
แนบที่ 3.3 สวนสาธารณะหลักในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร.....	52
แนบที่ 3.4 แสดงที่โล่งเพื่อการนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม.....	54
แนบที่ 3.5 พื้นที่สีเขียวเดิมในเขตบางรัก 27 แห่ง.....	60
แนบที่ 3.6 แผนที่แสดงสวนสาธารณะหลัก บริเวณใกล้เคียงเขตบางรัก.....	61
แนบที่ 3.7 วิวัฒนาการของพื้นที่เมืองเขตชั้นใน.....	63
แนบที่ 3.8 แสดงการแบ่งแขวงของพื้นที่เขตบางรัก.....	65
แนบที่ 3.9 แสดงโครงข่ายถนนในพื้นที่เขตบางรัก.....	66
แนบที่ 3.10 แสดงระบบขนส่งสาธารณะ ในพื้นที่เขตบางรัก.....	67
แนบที่ 3.11 แสดงประเภทอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่ในพื้นที่เขตบางรัก.....	68
แนบที่ 3.12 แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร ของพื้นที่เขตบางรัก.....	69
แนบที่ 3.13 แสดงตำแหน่งชุมชนในเขตบางรัก.....	72
แนบที่ 3.14 แสดงการแบ่งพื้นที่เขตบางรัก เพื่ออธิบายลักษณะย่านต่างๆ.....	74
แนบที่ 4.1 รัศมีบริการ 400 เมตร ของพื้นที่โล่งเป้าหมาย.....	81
แนบที่ 4.2 ประเภทพื้นที่โล่งเป้าหมายจำแนกตามเกณฑ์ที่ตั้ง.....	84
แนบที่ 4.3 ประเภทพื้นที่โล่งเป้าหมายจำแนกตามเกณฑ์บริบท.....	85
แนบที่ 4.4 การเข้าถึงพื้นที่โล่งเป้าหมาย.....	85
แนบที่ 4.5 ระดับการใช้สอยพื้นที่โล่งเป้าหมาย.....	86
แนบที่ 4.6 ขนาดพื้นที่โล่งเป้าหมาย.....	86
แนบที่ 4.7 กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่งเป้าหมาย.....	102
แนบที่ 4.8 การใช้ประโยชน์อาคารและรัศมีบริการ 400 เมตร ของพื้นที่โล่งเป้าหมาย.....	103
แนบที่ 4.9 กรรมสิทธิ์ที่ดินของพื้นที่โล่งเป้าหมาย.....	112

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1.1 วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
แผนภูมิที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	43
แผนภูมิที่ 3.1 การเปรียบเทียบขนาดพื้นที่ ของพื้นที่เขตชั้นใน ปี พ.ศ. 2551	50
แผนภูมิที่ 3.2 การเปรียบเทียบจำนวนประชากร ของพื้นที่เขตชั้นใน ปี พ.ศ. 2551	50
แผนภูมิที่ 3.3 การเปรียบเทียบความหนาแน่น ของพื้นที่เขตชั้นใน ปี พ.ศ. 2551	50
แผนภูมิที่ 3.4 สถิติพื้นที่สีเขียว เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร	56
แผนภูมิที่ 3.5 สถิติพื้นที่สีเขียว เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร	57
แผนภูมิที่ 3.6 สถิติพื้นที่สีเขียว เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร	57
แผนภูมิที่ 3.7 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	73

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ผังและรูปตัด ของ Paley park	34
ภาพที่ 2.2 Paley park	35
ภาพที่ 2.3 โครงสร้างรับน้ำหนักและการระบายน้ำของ roof garden.....	37
ภาพที่ 2.4 roof garden ในลักษณะต่างๆ ตามระดับพื้น	37
ภาพที่ 2.5 ม้านั่งยาวแบบมาตรฐานทั่วไป และแบบขอบกระเบื้องต้นไม้	38
ภาพที่ 2.6 ที่นั่งแบบต่างๆ.....	38
ภาพที่ 2.7 ไฟฟ้าแสงสว่างภายนอกแบบต่างๆ.....	39
ภาพที่ 2.8 องค์ประกอบที่เป็นประติมากรรมและจุดสนใจ	40
ภาพที่ 2.9 การใช้ต้นไม้ในลักษณะต่างๆ.....	42
ภาพที่ 2.10 ระยะต่างๆของการวางตำแหน่งต้นไม้.....	42
ภาพที่ 3.1 พื้นที่สีเขียวเดิมในความดูแลของสำนักงานเขตบางรักและหน่วยงานอื่นๆ	58
ภาพที่ 4.1 เปรียบเทียบลักษณะพื้นที่โล่งแต่ละประเภท.....	80
ภาพที่ 4.2 พื้นที่โล่งเป้าหมายแต่ละประเภท รวม 31 แห่ง	83
ภาพที่ 4.3 พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณอาคารอื้อจ้อเหลียง ถนนพระรามสี่	91
ภาพที่ 4.4 พื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23 ถนนสีพระยา	92
ภาพที่ 4.5 พื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วนศรีรัช ถนนมหานคร	93
ภาพที่ 4.6 พื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานคาทอลิก ซอยสีลม 9 ถนนสีลม.....	94
ภาพที่ 4.7 กิจกรรมภายในพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารและบริเวณใกล้เคียง	98
ภาพที่ 4.8 กิจกรรมภายในพื้นที่โล่งรอบอาคารและบริเวณใกล้เคียง	99
ภาพที่ 4.9 กิจกรรมภายในพื้นที่โล่งเขตทางและบริเวณใกล้เคียง	100
ภาพที่ 4.10 กิจกรรมภายในพื้นที่โล่งอิสระและบริเวณใกล้เคียง.....	101
ภาพที่ 5.1 เปรียบเทียบการใช้รั้วกันระหว่างพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร	117
ภาพที่ 5.2 เปรียบเทียบพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารที่มีการออกแบบการเข้าถึง	117
ภาพที่ 5.3 เปรียบเทียบพื้นที่โล่งรอบอาคารที่มีการออกแบบทางรถยนต์และที่จอดรถ	118
ภาพที่ 5.4 เปรียบเทียบพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารที่มีการออกแบบระดับพื้นแตกต่างกัน.....	118
ภาพที่ 5.5 องค์ประกอบที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในการออกแบบพื้นที่โล่ง.....	119
ภาพที่ 5.6 ความเชื่อมโยงและต่อเนื่องของพื้นที่และองค์ประกอบในการออกแบบพื้นที่โล่ง.....	119

ภาพที่ 5.7 พระอนุสาวรีย์และประติมากรรมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ 121

ภาพที่ 5.8 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร 125

ภาพที่ 5.9 ผังบริเวณพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณไปรษณีย์กลาง 126

ภาพที่ 5.10 ทศนิยมภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณไปรษณีย์กลาง 126

ภาพที่ 5.11 ทศนิยมภาพพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณไปรษณีย์กลาง 127

ภาพที่ 5.12 ทศนิยมภาพพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณไปรษณีย์กลาง 127

ภาพที่ 5.13 ทศนิยมภาพพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณไปรษณีย์กลาง 127

ภาพที่ 5.14 กิจกรรมในพื้นที่ศูนย์สาธารณสุข 23 128

ภาพที่ 5.15 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งรอบอาคาร 132

ภาพที่ 5.16 ผังบริเวณพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23 133

ภาพที่ 5.17 ทศนิยมภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23 133

ภาพที่ 5.18 ทศนิยมภาพพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23 134

ภาพที่ 5.19 ทศนิยมภาพพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23 134

ภาพที่ 5.20 ทศนิยมภาพพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23 134

ภาพที่ 5.21 อาคารกิจกรรมของ กศน. บริเวณใต้ทางด่วน 135

ภาพที่ 5.22 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งเขตทาง 139

ภาพที่ 5.23 ผังบริเวณพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน 140

ภาพที่ 5.24 ทศนิยมภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน 140

ภาพที่ 5.25 ทศนิยมภาพของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน 141

ภาพที่ 5.26 ทศนิยมภาพของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน 141

ภาพที่ 5.27 ทศนิยมภาพของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน 141

ภาพที่ 5.28 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมน้ำ 146

ภาพที่ 5.29 ผังบริเวณพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมน้ำ 147

ภาพที่ 5.30 ทศนิยมภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมน้ำ 147

ภาพที่ 5.31 ทศนิยมภาพของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมน้ำ 148

ภาพที่ 5.32 ทศนิยมภาพของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมน้ำ 148

ภาพที่ 5.33 ทศนิยมภาพของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมน้ำ 148

ภาพที่ 5.34 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจีนแคะ 153

ภาพที่ 5.35 ผังบริเวณพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจีนแคะ 154

ภาพที่ 5.36 ทศนิยมภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจีนแคะ 154

ภาพที่ 5.37	ทัศนียภาพของพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจีนแคะ	155
ภาพที่ 5.38	ทัศนียภาพของพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจีนแคะ	155
ภาพที่ 5.39	ทัศนียภาพของพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจีนแคะ	155

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่สีเขียวเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมือง มีบทบาทช่วยรักษาสมดุลระหว่างพื้นที่ก่อสร้างและพื้นที่ธรรมชาติในเมือง ช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ทั้งเป็นพื้นที่เพื่อความงามทางภูมิทัศน์ ให้ความร่มรื่นและลดความแข็งกระด้างของสิ่งก่อสร้าง รวมทั้งการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชากรเมืองด้วยการเป็นพื้นที่บริการด้านนันทนาการ เช่น สวนสาธารณะ ลานกีฬา เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่สีเขียวยังเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์และช่วยกรองมลพิษ เป็นพื้นที่รับน้ำช่วยชะลอหรือป้องกันการเกิดน้ำท่วมพื้นที่เมือง เป็นพื้นที่ที่มีการระบายความร้อนจากผิวดินได้ดี ซึ่งจะช่วยลดอุณหภูมิของอากาศในชุมชนเมือง เป็นพื้นที่ว่างระหว่างอาคารที่มีส่วนช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี และสามารถสร้างสภาพที่น่าอยู่ขึ้นในเมืองที่แออัดด้วยสิ่งก่อสร้างซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนในเขตชุมชนเมืองเป็นอย่างยิ่ง

เมืองที่มีการพัฒนาและขยายตัวมากขึ้น มักจะก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว ทำให้ความสมดุลของสภาพแวดล้อมในเมืองต้องสูญเสียไป เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตามมา เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศ น้ำท่วม และการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิ เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวปรากฏให้เห็นในเมืองขนาดใหญ่อย่างกรุงเทพมหานครซึ่งมีพลเมืองกว่า 5.7 ล้านคน แต่มีพื้นที่สีเขียวเพียงร้อยละ 1.27 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยเฉพาะเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรค่อนข้างหนาแน่น ทั้งเพื่ออยู่อาศัยและเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ จะพบปัญหาพื้นที่สีเขียวในเมืองไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน พื้นที่สีเขียวบางแห่งมีการเข้าถึงได้ยากหรือมีสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ขณะที่แนวโน้มของการขยายตัวของเมืองยังคงมีเพิ่มมากขึ้นเพื่อสนองตอบการขยายตัวอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ และทำให้สัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากรกรุงเทพมหานคร มีเพียง 3.50 ตารางเมตรต่อคน (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2551) ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้แนะนำขนาดของพื้นที่สีเขียวเพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชนควรมีพื้นที่อย่างน้อย 9 ตารางเมตรต่อคน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2547: 18)

ในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ว่างจำกัด ที่ดินมีราคาแพง และความต้องการที่ดินในเชิงพาณิชย์สูงขึ้นเรื่อย ๆ การจะหาพื้นที่สีเขียวและความเป็นไปได้ในการจัดการเพื่อให้ได้มาอาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ผืนใหญ่ที่เป็นไปได้ยาก ซึ่งเมื่อพิจารณารูปแบบของการพัฒนาเมืองของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน จะพบว่าการใช้สอยพื้นที่เพื่อโครงการต่างๆ ไม่ว่าจะ

เป็นโครงการระบบสาธารณูปโภคหรือสาธารณูปการของเมือง ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดพื้นที่ที่ถูก
ละเลย ได้แก่ เศษของแปลงที่ดินที่มีขนาดเล็ก แคบ ยาว อันเกิดจากระยะถอยร่นตามกฎหมาย
เขตทางของถนน คู คลอง ล้ำรางสาธารณะ ทางรถไฟ เป็นต้น นอกจากนี้ควรพิจารณาการจัดการ
พื้นที่สาธารณะในเมือง พื้นที่ว่างรอบอาคารทั้งในความดูแลของส่วนราชการและของเอกชนที่
สามารถปรับใช้เป็นที่สีเขียวให้มีรูปแบบที่สนับสนุนต่อกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ และ
สามารถใช้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้พื้นที่เหล่านั้นทำหน้าที่ต่อชุมชนเมืองได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ ขนาดของพื้นที่สีเขียวนั้นควรมีทั้งพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่และพื้นที่เปิดโล่งขนาด
เล็กผสมผสานกันหลายขนาดเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการใช้สอยที่หลากหลายของการ
พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีพื้นที่สีเขียวกระจายอยู่ตามจุดต่าง ๆ ของ
กรุงเทพมหานครอย่างทั่วถึง

นอกจากการเพิ่มปริมาณของพื้นที่สีเขียวแล้วควรคำนึงถึงการออกแบบพื้นที่สี
เขียวให้มีคุณภาพด้วย โดยกำหนดพื้นที่ใช้สอยตามลักษณะของกิจกรรม ช่วยแก้ปัญหาในพื้นที่
เสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุนทรีภาพ เป็นองค์ประกอบของเมืองที่มีส่วนช่วยเสริมสภาพทาง
กายภาพโดยรวมของเมืองให้มีความเจริญตาและเกิดคุณค่า บ่งบอกได้ถึงความเป็นมาในอดีต
ประวัติศาสตร์ ตลอดจนเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่และชุมชน

การศึกษาครั้งนี้เป็นการนำแนวความคิดการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองมา
ศึกษาวิเคราะห์พื้นที่โล่งสาธารณะในเมืองรวมทั้งพื้นที่โล่งที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับ
ความเหมาะสมด้านกายภาพ ความต้องการด้านกิจกรรม และความเป็นไปได้ด้านการจัดการของ
พื้นที่โล่งเป้าหมาย และนำเสนอการออกแบบพื้นที่สีเขียวเป็นกรณีศึกษา โดยแสดงลักษณะ
รูปแบบพื้นที่และองค์ประกอบที่มีคุณภาพทั้งด้านประโยชน์ใช้สอยและด้านสุนทรีภาพ เนื่องจาก
ในแต่ละชุมชนแต่ละพื้นที่ย่อมมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นที่จะต้อง
พิจารณารายละเอียดในการออกแบบแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้การเพิ่มพื้นที่สีเขียวจะต้องส่งผลให้เกิดการ
พัฒนาพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้ในการศึกษานี้เป็นแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวใน
ชุมชนเมืองต่างๆ ให้เป็นแหล่งกิจกรรมนันทนาการ รวมทั้งเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมและ
สุนทรีภาพที่ดีของเมือง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของการเพิ่มพื้นที่สีเขียวใน
ชุมชนเมือง
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดหาและบริหารจัดการพื้นที่ว่างเพื่อเพิ่มพื้นที่
สีเขียวในชุมชนเมือง

3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการและออกแบบพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ได้แก่ พื้นที่ชุมชนเมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาเลือกพื้นที่ตามเขตปกครอง 1 เขต ที่มีปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของการเพิ่มพื้นที่สีเขียวมากที่สุด จากเกณฑ์ด้านสถิติต่างๆเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การกำหนดแนวทางเพิ่มพื้นที่สีเขียวทั้งปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งการออกแบบรูปแบบลักษณะกายภาพของพื้นที่สีเขียว

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานและวิธีการ โดยแสดงในแผนภูมิที่ 1.1 และมีรายละเอียดดังนี้คือ

1.4.1 ศึกษาเอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รวบรวมแนวคิดและกรณีศึกษาจากเอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง และสรุปการศึกษางานวิจัยและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในบริบทของพื้นที่ศึกษา ได้แก่

- 1) ลักษณะรูปแบบ มาตรฐานและองค์ประกอบของพื้นที่สีเขียว
- 2) พื้นที่โล่งในเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว
- 3) การจัดการให้ได้มาซึ่งพื้นที่สีเขียว

1.4.2 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษา

1) ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่เขตชั้นในกรุงเทพมหานคร แสดงความสัมพันธ์ของสภาพทางกายภาพ ประชากร และพื้นที่สีเขียว เพื่อเปรียบเทียบแต่ละพื้นที่เขตและเลือกจำนวน 1 เขตเพื่อเป็นพื้นที่ศึกษา โดยใช้ข้อมูลเชิงสถิติจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนภูมิประกอบกับแผนที่ เพื่ออธิบายและเปรียบเทียบถึงประเด็นปัญหา ความต้องการและความจำเป็นในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของพื้นที่ศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

- สถิติพื้นที่สีเขียว ได้แก่ ขนาด จำนวนแห่ง สัดส่วนต่อจำนวนประชากร ปริมาณการใช้บริการ
- ระบบของพื้นที่สีเขียว ได้แก่ ประเภท ตำแหน่งที่ตั้ง ลำดับศักยภาพ รัศมีบริการ การกระจายตัว

2) ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาที่เลือก โดยใช้ข้อมูลแผนที่ ภาพถ่ายดาวเทียม ข้อมูลเชิงสถิติจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจภาคสนามเบื้องต้น จัดทำแผนภูมิประกอบกับแผนที่ระดับพื้นที่ศึกษา เพื่ออธิบายลักษณะของพื้นที่และความสัมพันธ์กับโครงข่ายหรือระบบของเมือง รวมทั้งรูปแบบทางสังคมและลักษณะชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

- ข้อมูลทางกายภาพ ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้ง ขอบเขตพื้นที่ การคมนาคมขนส่ง การใช้ประโยชน์ที่ดิน สาธารณูปการ

- ข้อมูลทางสังคม ได้แก่ โครงสร้างประชากร จำนวน ความหนาแน่น ลักษณะของชุมชน

- ข้อมูลพื้นที่โล่ง ได้แก่ ขนาดสัดส่วนพื้นที่ ประเภท

1.4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลของพื้นที่โล่ง

ศึกษาพื้นที่โล่งจากการสำรวจภาคสนามและนำมาประกอบกับข้อมูลพื้นที่โล่งที่รวบรวมจากเอกสาร แผนที่ เพื่อจัดหาพื้นที่โล่งเป้าหมายที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียว โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

1) กำหนดเกณฑ์และเลือกพื้นที่โล่งเป้าหมาย

2) รวบรวมรายละเอียดการสำรวจพื้นที่โล่งเป้าหมาย โดยจัดทำแบบบันทึกข้อมูลพื้นที่ในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

- ด้านกายภาพ ได้แก่ รูปแบบพื้นที่ องค์ประกอบ และสุนทรียภาพ

- ด้านกิจกรรม ได้แก่ รูปแบบกิจกรรม ผู้ใช้สอย ช่วงเวลา

- ด้านการจัดการ ได้แก่ ที่ดิน การใช้พื้นที่ นโยบายและแผนการพัฒนา

1.4.4 วิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดของพื้นที่โล่งเป้าหมาย

1) วิเคราะห์ศักยภาพแต่ละด้านของพื้นที่โล่งเป้าหมาย เพื่ออธิบายศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียวของพื้นที่โล่งเป้าหมาย โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณาในด้านต่างๆ ดังนี้คือ

- ความเหมาะสมด้านกายภาพ

- ความต้องการด้านกิจกรรม

- ความเป็นไปได้ด้านการจัดการ

2) สรุปผลการวิเคราะห์ถึงพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพและการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

1.4.5 เสนอแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

โดยเสนอหลักการ เกณฑ์ มาตรฐานในการจัดการพื้นที่สีเขียว เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนา รวมทั้งแนวทางการออกแบบพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง โดยมีรายละเอียด ดังนี้คือ

1) เสนอแนวทางการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

- ข้อกำหนดหรือมาตรการการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง
- มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

2) เสนอแนวทางการออกแบบพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

- เกณฑ์ในการออกแบบ ได้แก่ รูปแบบพื้นที่ องค์ประกอบ และสุนทรียภาพ

3) ออกแบบพื้นที่สีเขียว โดยเลือกพื้นที่โล่งเป้าหมายเป็นกรณีศึกษา โดยมี

รายละเอียด ดังนี้คือ

- แนวความคิดในการออกแบบ
  - ผังบริเวณ
  - ทัศนียภาพ
- ##### 4) สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

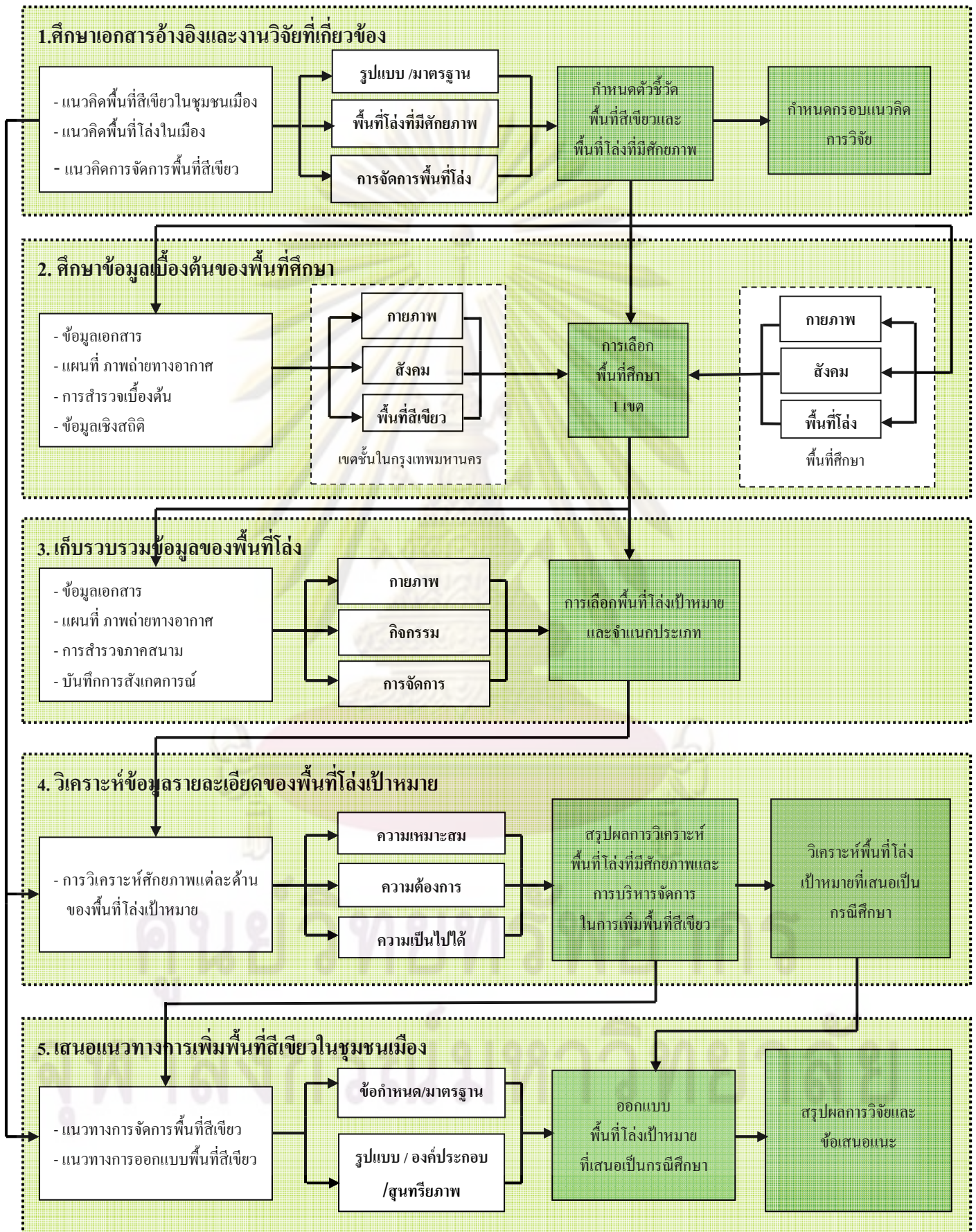
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรการในการพัฒนาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมือง

2. เป็นประโยชน์ต่อสถาปนิก นักออกแบบชุมชนเมือง นักผังเมือง และผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง สามารถนำผลการศึกษาไปพิจารณาประกอบการดำเนินงานออกแบบ วางผังจัดทำโครงการและแผนงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

3. มีส่วนสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่สีเขียวที่มีต่อชุมชนเมือง

แผนภูมิที่ 1.1 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้จะเกี่ยวข้องกับการค้นหาพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียว โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของพื้นที่สีเขียว การฟื้นฟูพื้นที่โล่งถูกละเลยและพื้นที่โล่งสาธารณะเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว รวมทั้งการออกแบบพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพ โดยรวบรวมเอกสารอ้างอิง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว ที่ได้เสนอแนวคิด แนวทาง มาตรการ และแผนการพัฒนาพื้นที่สีเขียวต่างๆ มาพิจารณาประกอบในการศึกษา เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

2.1 พื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

2.1.1 นิยามของพื้นที่สีเขียว

พื้นที่สีเขียวเป็นที่ดินปกคลุมด้วยพืชพรรณใดๆ มักจะหมายถึงสวน สนามกอล์ฟ สนามกีฬาและพื้นที่อื่นๆในเมือง ไม่ว่าสาธารณชนจะสามารถเข้าถึงได้หรือไม่ก็ตาม

คำว่า สีเขียว ในที่นี้หมายถึง ความเขียวของใบไม้สดและร่มเงาของต้นไม้ ใช้เพื่อแสดงถึงอาณาบริเวณที่มีพืชพรรณเป็นองค์ประกอบสำคัญ และก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติ สำหรับในเมืองที่มีความแออัดของสิ่งก่อสร้างและประชากร การปลูกต้นไม้ในเมืองเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเสริมสร้างเพื่อลดมลภาวะต่างๆ และในปัจจุบันพื้นที่สีเขียวกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมืองที่น่าอยู่

แนวคิดพื้นที่สีเขียวเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่กำลังแพร่หลายและมักจะมีนัยที่ขัดแย้งกับการพัฒนาเมืองที่ทันสมัย พื้นที่สีเขียวอาจจะไม่ใช่สีเขียวอย่างสมบูรณ์แบบ บางครั้งไม่จำเป็นต้องเป็นเพียงสวนสาธารณะ จัตุรัสกลางเมือง สวนขานเมืองหรือแถบสีเขียว (green belts) ของเมือง แต่อาจจะพื้นที่อื่นๆก็ได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด เช่น บริเวณโบสถ์ สุสาน โรงพยาบาล สนามกีฬา โรงเรียน ริมฝั่งแม่น้ำ แถบที่ดินว่างเปล่า บริเวณปลายสุดของถนน เขตทุ่งและป่าที่เป็นแนวขอบของเมืองใหญ่ และสวนภายในพื้นที่เอกชน ซึ่งองค์ประกอบต่างๆเหล่านี้อาจเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายของพื้นที่สีเขียวในภูมิทัศน์เมือง (Clark, 2006)

ในประเทศอังกฤษ คำว่าพื้นที่สีเขียว (green space) หมายถึงพื้นที่ที่ปลูกพืชพรรณทุกประเภท (vegetated cover space) ไม่ว่าจะเป็นไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม หญ้า หรือดอกไม้ และพื้นที่น้ำ พื้นที่เหล่านี้ต้องมีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการปลูกและการดูแลรักษาต้นไม้อย่างเหมาะสมด้วยจึงจะถือว่าเป็นพื้นที่สีเขียว ดังนั้น สวนสาธารณะ เกาะกลางถนน สนามเด็กเล่น

สนามกีฬา สุสาน สวนหน้าบ้าน สวนหลังบ้าน สระบัว ฯลฯ จึงจัดเป็นพื้นที่สีเขียวได้ทั้งสิ้นหากเข้าใจเงื่อนไขดังกล่าว

ในประเทศสหรัฐอเมริกา พื้นที่สีเขียว เป็นคำที่ใช้ในความหมายทั่วไปเช่นเดียวกับในอังกฤษ กล่าวคือ หมายถึงพื้นที่ที่ใช้ปลูกพืชพรรณทุกประเภท โดยมีการบริหารจัดการและอาจเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่โล่งตามข้อกำหนดผังเมืองด้วย (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2547: 73, 80)

สำหรับในประเทศไทย คำว่า พื้นที่สีเขียว ในผังเมืองรวมของกรุงเทพมหานคร มาจากแนวความคิดในการจัดทำแผนผังแสดงที่โล่ง เป็นแนวคิดที่ให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อมของเมืองในด้านต่างๆ ได้แก่ การอนุรักษ์และปรับปรุงพื้นที่ริมน้ำและริมคลองให้สวยงาม การเพิ่มพื้นที่สีเขียวริมถนน การจัดให้มีสวนสาธารณะและที่เล่นกีฬาออกกำลังกายให้ได้มาตรฐานเพียงพอกับจำนวนประชากร การปลูกต้นไม้เพื่อภูมิทัศน์ของเมือง สร้างสมดุลของพื้นที่ปลูกสร้างอาคารกับพื้นที่สีเขียว การอนุรักษ์บริเวณที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีคุณค่า เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ และชายฝั่งทะเล เป็นต้น ซึ่งแนวคิดและนโยบายดังกล่าวเป็นหลักสากลที่สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานครนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของกรุงเทพมหานคร (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2546: 16)

จากคำอธิบายต่างๆถึงพื้นที่สีเขียวดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปลักษณะร่วมกันที่ชัดเจนคือ เป็นบริเวณใดก็ตามที่มีพืชพรรณเป็นองค์ประกอบสำคัญ และเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดการพื้นที่โล่งเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในเมือง

นอกจากนี้ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีคำจำกัดความของพื้นที่สีเขียวซึ่งแตกต่างกันตามลักษณะและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตัวอย่างเช่น

1) คู่มือการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ในโครงการจัดทำมาตรการในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2547: 1) ได้อธิบายความหมายของ พื้นที่สีเขียวว่า โดยทั่วไปหมายถึง พื้นที่ที่มีพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลัก ส่วน ชุมชนเมือง หมายถึง พื้นที่ที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น มีการแบ่งการปกครองออกเป็นสัดส่วน ชุมชนในระดับเทศบาลจัดได้ว่าเป็นชุมชนเมือง ส่วนชุมชนที่เล็กกว่าเทศบาลนั้นยังจัดว่าเป็นชุมชนชนบท ดังนั้น พื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง หมายถึง พื้นที่ในเขตเทศบาล ซึ่งมีพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลัก โดยพื้นที่เหล่านั้นต้องได้รับการจัดการตามหลักชีววนววัฒนวิทยาและภูมิสถาปัตยกรรม ให้เกิดความร่มรื่นสวยงาม เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งโดยตรงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และโดย

ทางอ้อมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ พื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนควรมีไม้ยืนต้นเป็นองค์ประกอบหลัก

2) โครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียว: เทศบาลนครเชียงใหม่และพื้นที่ต่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, 2548: 1.1) ให้ความหมายของ พื้นที่สีเขียว ว่า เป็นพื้นที่กลางแจ้ง และกึ่งกลางแจ้งที่มีขอบเขตที่ดินทั้งหมดหรือบางส่วนปกคลุมด้วยพืชพรรณที่ปลูกบนดินที่ชุ่มน้ำได้ โดยที่ดินนั้นอาจมีสิ่งปลูกสร้างหรือพื้นผิวแข็งที่ไม่ชุ่มน้ำรวมอยู่หรือไม่ก็ได้

3) โครงการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่สีเขียวที่สมบูรณ์ทางด้านระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ให้ความหมายของ พื้นที่สีเขียว ว่า เป็นพื้นที่ที่มีสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดที่มีความเกี่ยวเนื่องกันในเชิงอาหารเป็นทอดๆต่อกันไปจนเกิดเป็นวัฏจักร (วงจร) ขึ้น โดยเน้นการอนุรักษ์หรือปลูกพืชพรรณในเมือง ซึ่งอาจเป็นส่วนสาธารณะ สวนผลไม้ พื้นที่ริมแม่น้ำลำคลองหรือป่าละเมาะในชานเมือง (ศิริวรรณและคณะ, 2551: 26)

ในการศึกษานี้ได้พิจารณาว่า ลักษณะพื้นที่สีเขียวในบริบทของชุมชนเมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครควรเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการใช้สอยและเอื้อประโยชน์ให้กับประชาชนทั่วไป ทั้งนี้อาจจะสรุปความหมายเบื้องต้นได้ว่า พื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง เป็นบริเวณที่มีลักษณะดังนี้

- 1) มีพื้นที่ปลูกพืชพรรณโดยมีไม้ยืนต้นเป็นองค์ประกอบหลัก ปกคลุมพื้นที่ทั้งหมดหรือบางส่วนภายในขอบเขตพื้นที่
- 2) มีพื้นผิวดาดแข็งรองรับการใช้สอย
- 3) เป็นพื้นที่ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใช้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ
- 4) มีส่วนที่เสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความงามทางภูมิทัศน์

2.1.2 ประเภทของพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

ในความหมายของพื้นที่สีเขียว อาจจะระบุประเภทไว้ด้วย เช่น พื้นที่สีเขียวริมแม่น้ำ พื้นที่สีเขียวสวนบ้าน เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้วไม่มีการจำแนกอย่างชัดเจนและมักจะถูกกำหนดขึ้นในการศึกษาแต่ละกรณีโดยเฉพาะ การระบุประเภทจึงจำเป็นต้องให้คำจำกัดความหรือยกตัวอย่างเพื่อบ่งชี้ถึงลักษณะเฉพาะของพื้นที่สีเขียวแต่ละประเภท จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การแบ่งประเภทของพื้นที่สีเขียวมีความหลากหลายและมีเกณฑ์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ด้วยวัตถุประสงค์หรือลักษณะของการศึกษาที่มีการเน้นประเด็นและขอบเขตของเนื้อหาต่างกัน เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วการแบ่งประเภทพื้นที่สีเขียวสามารถนำมารวบรวมและจำแนกเป็นลักษณะตามเกณฑ์ต่างๆ ทั้งนี้ลักษณะดังกล่าวจะเป็นข้อกำหนดการพัฒนาพื้นที่

โล่งนั้นให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะนั้นๆ ซึ่งสามารถจำแนกเกณฑ์ประเภทของพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองได้ดังต่อไปนี้

1) เกณฑ์ที่ตั้ง เป็นพื้นที่สีเขียวที่ตั้งอยู่ในบริเวณหรือขอบเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือเป็นพื้นที่โล่งใดๆภายในเมือง เช่น พื้นที่แนวถอยร่น พื้นที่ระหว่างอาคาร พื้นที่ในสวนสาธารณะปิกนิก พื้นที่โล่งเขตทาง พื้นที่โล่งอิสระ (มีขอบเขตเฉพาะของพื้นที่) เป็นต้น

2) เกณฑ์ประโยชน์ใช้สอย เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อประโยชน์ใช้สอยใดๆ ซึ่งสำหรับในชุมชนเมืองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สีเขียวบริการด้านนันทนาการ เช่น สวนสาธารณะ สนามกีฬากลางแจ้ง สนามกอล์ฟ สนามเด็กเล่น ลานเมือง เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่สีเขียวบางแห่งมีประโยชน์ใช้สอยหลักอื่นๆ เช่น เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อม พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

3) เกณฑ์บริบทของพื้นที่ เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีสภาพกายภาพตามลักษณะสภาพแวดล้อมของพื้นที่เป็นแบบใดแบบหนึ่ง เช่น พื้นที่สีเขียวในสถานที่ราชการ สถานประกอบการของเอกชน สถาบันการศึกษา ศาสนสถาน สุสาน โบราณสถาน พื้นที่สีเขียวริมน้ำ ใต้ทางด่วน พื้นที่สีเขียวการเคหะ ย่านการค้า ย่านธุรกิจ เป็นต้น

4) เกณฑ์สวนสาธารณะ เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีขนาดระดับใดระดับหนึ่ง ในที่นี้หมายถึง เกณฑ์ของกองสวนสาธารณะ สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จำแนกสวนสาธารณะตามลักษณะพื้นที่ วัตถุประสงค์ของการใช้พื้นที่และตามลำดับชั้นออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้คือ

- สวนหย่อมขนาดเล็กย่านชุมชน (pocket park, mini park) อาจอยู่ในพื้นที่ระหว่างอาคาร ใช้เป็นสนามเด็กเล่น สถานที่ออกกำลังกายและพบปะสังสรรค์ของประชาชนทุกวัย

- สวนหมู่บ้านหรือสวนละแวกบ้าน (neighbourhood park) เป็นสวนสำหรับผู้อาศัยในละแวกนั้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าสวนระดับที่ 1

- สวนชุมชน (community park) มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นมากกว่าสวนระดับที่ 1 และ 2 และมีที่เล่นกีฬา พื้นที่พักผ่อนชมธรรมชาติ

- สวนสาธารณะขนาดกลาง หรือสวนสาธารณะระดับเขต (district park) ให้บริการทั้งผู้ที่เดินเท้าเข้าถึงและผู้ที่อยู่ในระยะไกลที่สามารถเข้าถึงด้วยระบบขนส่งมวลชนหรือรถยนต์ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นมากกว่าสวนระดับที่ 1 ระดับที่ 2 และระดับที่ 3 เช่น พื้นที่ปิกนิก ลานอเนกประสงค์และบริเวณที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น บึงน้ำ ลำธาร สวนดอกไม้ขนาดใหญ่

- สวนสาธารณะขนาดใหญ่ หรือสวนสาธารณะระดับเมือง (city park) มีลานกว้างเพื่อจัดงาน ผู้ใช้บริการเป็นผู้เดินทางมาจากทั่วกรุงเทพฯ และใช้เวลาพักผ่อนมากกว่าครึ่งวัน มีกิจกรรมหลากหลายดึงดูดความสนใจนอกเหนือจากที่มีในสวนระดับอื่น

- สวนถนน (street park) โดยทั่วไปมีความกว้างของพื้นที่มากกว่า 5 เมตร ไม่จำกัดความยาว มีการปลูกต้นไม้ข้างทางและอาจจะเว้นที่ไว้เป็นทางเดิน แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ สวนไหล่ทางหรือทางจักรยาน สวนเกาะกลาง และสวนทางแยก

- สวนเฉพาะทางหรือสวนอเนกประสงค์ (special purpose park) มีพื้นที่ที่ไม่จำกัดขนาด เช่น สวนประวัติศาสตร์ สวนวัฒนธรรม สวนกีฬา เป็นต้น

สำหรับในชุมชนเมือง ความเป็นพื้นที่สีเขียวโดยทั่วไปมักหมายถึง สวนสาธารณะ ซึ่งเป็นบริเวณที่ปลูกต้นไม้เป็นจำนวนมาก กันเป็นขอบเขตไว้เพื่อประชาชนทั่วไป จึงเป็นพื้นที่สีเขียวที่สำคัญอย่างยิ่งต่อประชาชนในชุมชนเมือง จากรายงานโครงการจัดหาและพัฒนาสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น และภูมิทัศน์ของเมืองโดยสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ได้ให้คำนิยามของสวนสาธารณะว่า เป็นการ用地ประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับชีวิตความเป็นอยู่แบบเมือง (urban life) สามารถตอบสนองความต้องการการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ โดยลักษณะการพักผ่อนหย่อนใจของมนุษย์แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) passive recreation เป็นการพักผ่อนหย่อนใจในลักษณะสงบและผ่อนคลาย 2) active recreation เป็นการพักผ่อนหย่อนใจที่ต้องใช้แรงในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งการวางแผนและออกแบบสวนสาธารณะนั้น มีกำหนดไว้เป็นมาตรฐานด้านผังเมือง และการพัฒนาพื้นที่สีเขียวของหน่วยงานราชการ เช่น แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร

ในการจำแนกประเภทจะพบว่า พื้นที่สีเขียวแต่ละแห่งมีลักษณะตามเกณฑ์ต่างๆ หลายเกณฑ์ เช่น เป็นพื้นที่สีเขียวที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำและอยู่ในบริบทของศาสนาสถาน เป็นพื้นที่สีเขียวที่ตั้งอยู่ในเขตทางและอยู่ในบริบทของบริเวณใต้ทางด่วนยกระดับ เป็นต้น ดังนั้นในการระบุพื้นที่สีเขียวใดๆตามเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งอาจจะไม่ชัดเจน ควรต้องใช้หลายเกณฑ์ควบคู่กันเป็นเกณฑ์หลักและเกณฑ์รอง อย่างไรก็ตาม ในการศึกษานี้กำหนดลักษณะและการจำแนกประเภทพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง ดังนี้คือ

- 1) เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีประโยชน์ใช้สอยเพื่อนันทนาการเป็นหลัก
- 2) เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีเกณฑ์ที่ตั้งเป็นเกณฑ์หลักและอาจจะระบุถึงบริบทของพื้นที่เป็นเกณฑ์รอง

- 3) การระบุขนาดพื้นที่สีเขียวใช้เกณฑ์สวนสาธารณะ

2.1.3 ขนาดพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

ขนาดพื้นที่สีเขียวเป็นเกณฑ์ที่มีการศึกษาและกำหนดเพื่อนำมาพิจารณาเป็นเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว การกำหนดขนาดของพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนนั้นอาจกำหนดโดยการใช้สัดส่วนของพื้นที่ ซึ่งจะระบุร้อยละของพื้นที่สีเขียวต่อพื้นที่เมืองทั้งหมด หรือใช้สัดส่วนพื้นที่ต่อจำนวนประชากรเป็นเกณฑ์ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแต่ละสภาพพื้นที่ พื้นที่ในเขตชุมชนเมืองขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และเทศบาลนครต่างๆ เป็นเขตที่มีจำนวนประชากรหนาแน่น มีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งประกอบธุรกิจและมีราคาแพง ในกรณีเช่นนี้ การกำหนดพื้นที่สีเขียวโดยใช้สัดส่วนพื้นที่ต่อจำนวนของประชากรเป็นเกณฑ์จะมีความเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากชุมชนเหล่านี้จะต้องพิจารณาถึงพื้นที่สีเขียวที่สามารถให้บริการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีเพียงพอแก่ประชากรทุกคนในชุมชน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2547: 44)

2.1.3.1 ขนาดพื้นที่สีเขียวในระดับเมืองหรือภาพรวม

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กำหนดขนาดพื้นที่สีเขียวต่อประชากรในเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวยั่งยืนไว้ 9 ตารางเมตรต่อประชากร 1 คน เมืองใหญ่หลายเมืองในประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะเอเชีย ก็พยายามใช้เกณฑ์นี้เป็นมาตรฐานเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เมืองกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียว 10 ตารางเมตรต่อคน เมืองเซียงไฮ้ 9 ตารางเมตรต่อคน เมืองกวางโจว 9.44 ตารางเมตรต่อคน โดยเฉพาะเมืองกวางโจวนั้นได้รับรางวัลถึง 2 รางวัลในปี 2002 ในฐานะเป็นเมืองที่มีพื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมและเป็นเมืองน่าอยู่ ได้แก่ International Awards for Livable Communities จัดโดย the United Nations Environment Programme และ the UN's Dubai International Award for Best Practices to Improve the Living Environment จัดโดย United Nations – Habitat

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ใช้กันแพร่หลายในเมืองขนาดกลางถึงขนาดเล็ก คือ เกณฑ์ของ The National Recreation and Park Association กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียว 40 ตารางเมตรต่อประชากร 1 คน ส่วนองค์การสหประชาชาติ (United Nation) กำหนดว่าพื้นที่สีเขียวในเมืองทั่วไปที่ไม่ใช่มหานครหรือเมืองขนาดใหญ่ควรมีเกณฑ์อย่างต่ำที่ 50 ตารางเมตรต่อประชากร 1 คน โดยผนวกการจัดการพื้นที่ริมแหล่งน้ำธรรมชาติและพื้นที่สีเขียวในเมืองเข้าไว้ด้วยกัน เกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวกำหนดตามความเหมาะสมของพื้นที่เมือง ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ เนื่องจากตามแนวคิดอุดมคติของนักวิชาการในสหรัฐอเมริกานั้น ขนาดของพื้นที่สีเขียวในเมืองควรมี 50% ขึ้นไปของพื้นที่เมืองทั้งหมด เพื่อให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศ

อย่างยั่งยืน ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ขนาดพื้นที่สีเขียวที่สามารถสร้างระบบนิเวศที่ยั่งยืนให้แก่เมืองได้นั้นจะต้องมีขนาดใหญ่เพียงพอ

ตามโครงการจัดทำแผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์, 2546: 17,123) พบว่า กรุงเทพมหานครมีพื้นที่สีเขียวคิดเป็นสัดส่วนต่อประชากรเท่ากับ 11.44 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งนับว่าไม่น้อย แต่ปรากฏว่าเป็นพื้นที่สีเขียวในรูปแบบสวนสาธารณะเพียง 1.46 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองใหญ่ๆในโลก เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ โปแลนด์ เม็กซิโก อังกฤษ สหรัฐอเมริกา โดยทั่วไป พื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองนั้นมักพิจารณาจากพื้นที่ของสวนสาธารณะ เนื่องจากเป็นพื้นที่บริการของชุมชนเพื่อการนันทนาการโดยตรง สำหรับสัดส่วนพื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรในเมืองสำคัญต่างๆ มีความแตกต่างกันดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 มาตรฐานพื้นที่สำหรับสวนสาธารณะของประเทศต่างๆ

ประเทศ	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1,000 คน (หน่วย : ไร่)	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1 คน (หน่วย : ตารางเมตร)
มาตรฐานสากล	9.38	15
สหรัฐอเมริกา	25	40
อังกฤษ	17.5	23
เม็กซิโก	9.4	15
โปแลนด์	9.4	15
สิงคโปร์	6.8	10.9
ญี่ปุ่น	3.37	5.4
มาเลเซีย	1.80	2.90
ไต้หวัน	0.25	0.40

ที่มา : Park and Greenery Space Planning in a large City : Laboratory of Urban Landscape Design, Nobura Masuda, Prefecture, College of Agriculture. อ้างถึงในสร้อยสุข พงษ์พูล, 2550

อย่างไรก็ตาม ในแผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครมีการกำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาพื้นที่สีเขียวในรูปแบบสวนสาธารณะเพิ่มขึ้นเป็น 4 ตารางเมตรต่อคน เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามแผน 25 ปี (พ.ศ. 2546- 2570)

ตารางที่ 2.2 มาตรฐานเนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศไทย

หน่วยงาน	เนื้อที่ สวนสาธารณะ ต่อประชากร 1,000 คน (หน่วย : ไร่)	เนื้อที่ สวนสาธารณะ ต่อประชากร 1 คน (หน่วย : ตารางเมตร)	หมายเหตุ
สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	16	10	ใช้เป็นมาตรฐานสำหรับประเทศไทย
บริษัท Litchfield Whiting Brown & Associate	16	10	ใช้สำหรับพื้นที่กรุงเทพมหานคร
สำนักผังเมือง	16	10	ใช้สำหรับพื้นที่กรุงเทพมหานคร
JICA	16	10	ใช้สำหรับพื้นที่กรุงเทพมหานคร
การเคหะแห่งชาติ	3.20	2	เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย
ผังนครหลวง ฉบับปรับปรุง	2.88	1.80	รวมเนื้อที่สนามกีฬา 0.40 ไร่/ 1,000 คน และสนามเด็กเล่น 0.30 ไร่/ 1,000 คน เป็นมาตรฐานที่ผังเมืองนิยมใช้

ในปัจจุบันการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสากลของพื้นที่สีเขียวก็ยังไม่เป็นที่แน่ชัด แม้แต่ตัวชี้วัดของการจัดลำดับเมืองน่าอยู่ ก็มีได้มีการกำหนดขนาดของพื้นที่สีเขียว แต่มีข้อเสนอแนะว่าชุมชนเมืองควรมีพื้นที่สีเขียวให้มากที่สุด และควรมีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในทุกๆ โอกาสที่ทำได้ เพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นในเมือง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาแนวทางเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อป้องกันหรือบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวในเขตชุมชนอย่างรวดเร็วและยั่งยืนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเมือง

สำหรับพื้นที่ชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานคร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดขนาดพื้นที่สีเขียวประเภทสวนสาธารณะไว้แตกต่างกัน (ตารางที่ 2.2) นอกจากนี้ในการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้มีการกำหนดตัวเลขพื้นที่สีเขียวไว้แตกต่างกัน เช่น 9-12 ตารางเมตรต่อคน และ 15-20 ตารางเมตรต่อคน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2547: 19) และส่วนใหญ่กำหนดขนาดพื้นที่สีเขียวเฉพาะสวนสาธารณะ เท่ากับ 4 ตารางเมตรต่อคน

2.1.3.2 ขนาดพื้นที่สีเขียวในระดับแต่ละพื้นที่

ในชุมชนเมืองที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นกิจกรรมหลัก หากพื้นที่สีเขียวได้รับการพิจารณาไปพร้อมกับการพัฒนาหรือปรับปรุงพื้นที่ ก็จะสามารถมีพื้นที่สีเขียวในขนาดที่พอเพียงหรือเหมาะสมกับอาณาบริเวณนั้นๆ ศิริวรรณและคณะ (2549: 6-7) ได้เสนอแนวคิดการสร้างเมืองสีเขียวในอุดมคติ โดยมีการกำหนดสัดส่วนของการใช้พื้นที่ภายในเมืองให้มีองค์ประกอบที่เหมาะสมของพื้นที่สีเขียว ตัวอย่างเช่น

1) พื้นที่ถนนในเมือง ควรให้ความสำคัญกับทางเดินเท้าสองข้างถนน ด้วยการเพิ่มต้นไม้ในบริเวณเกาะกลางถนนและบริเวณไหล่ถนนหรือทางเท้าสองข้างถนน สัดส่วนของพื้นที่ผิวจราจรที่ไม่มีต้นไม้ปกคลุมควรมีร้อยละ 60-70 และพื้นที่สีเขียวซึ่งนับรวมพื้นที่เรือนยอดของต้นไม้ปกคลุมทางเท้าและผิวจราจรควรมีร้อยละ 30-40

2) พื้นที่วัด โดยทั่วไปทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน วัดที่ดีจึงควรมีบรรยากาศที่สงบร่มเย็นด้วยพื้นที่สีเขียวของต้นไม้ใหญ่ ส่วนสิ่งก่อสร้างควรมีเท่าที่จำเป็น คือ อุโบสถ หรือวิหารขนาดที่เหมาะสมเท่านั้น สัดส่วนของพื้นที่อาคารควรมีร้อยละ 20-40 ส่วนพื้นที่สีเขียวซึ่งรวมเขตสังฆาวาสและป่าช้า ควรจะอยู่ในช่วงร้อยละ 60-80

3) พื้นที่โรงเรียน ต้องการสภาพแวดล้อมที่สงบ ร่มรื่นและเย็นสบายด้วยธรรมชาติ เป็นพื้นที่ที่เน้นธรรมชาติซึ่งประกอบด้วยไม้ยืนต้น โดยมีสิ่งก่อสร้างเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เช่น สำนักงาน ห้องเรียนห้องประชุม ห้องพักและห้องปฏิบัติการ อาคารต่างๆ ควรใช้อย่างมีประสิทธิภาพและใช้พื้นที่โรงเรียนที่เหลือให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามธรรมชาติ โดยควรมีสัดส่วนของพื้นที่อาคารเพียงร้อยละ 40-50 และอีกร้อยละ 50-60 เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่สามารถใช้งานได้ นอกประสงค์ เช่น พื้นที่ปฏิบัติการ ศูนย์การเรียนรู้ ลานกีฬา ฯลฯ

4) พื้นที่สถานที่ทำการและอาคารสาธารณูปการต่างๆ ทั้งที่เป็นส่วนราชการและเอกชน เช่น โรงพยาบาล ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอประชุม ผู้คนส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในตัวอาคาร แต่ก็ยังมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่นอกอาคารบ้าง เช่น พื้นที่จอดรถ พื้นที่พักผ่อนรวมทั้งพื้นที่บริการอื่นๆ ซึ่งรวมพื้นที่สวนชายอาหาร เป็นต้น บริเวณสำนักงานควรเป็นพื้นที่ที่ร่มรื่นด้วยต้นไม้ที่ให้อากาศบริสุทธิ์และช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี สัดส่วนของอาคารต่อพื้นที่สีเขียวควรเป็นพื้นที่อาคารร้อยละ 50-70 และเป็นพื้นที่สีเขียวร้อยละ 30-50

5) พื้นที่บ้านพักอาศัย ควรมีบริเวณที่ร่มรื่นและสงบ มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม เต็มไปด้วยบรรยากาศของธรรมชาติ และสิ่งมีชีวิตต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเสียงนก แมลง รวมทั้งกับ เขียด ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน สัดส่วนของบ้านพักจึงควรมีร้อยละ 30-40 และพื้นที่สีเขียวร้อยละ 60-70

การกำหนดสัดส่วนของพื้นที่สีเขียวสามารถนำมาจากการศึกษาอุณหภูมิของอากาศ ซึ่ง Honjo and Takakura (2000) ได้ศึกษาการกระจายของอุณหภูมิพื้นผิวที่มีสิ่งปกคลุมที่

แตกต่างกันในเขตเมืองโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น พบว่า อุณหภูมิพื้นผิวในเขตเมืองบริเวณที่มีต้นไม้ปกคลุมจะต่ำกว่าบริเวณที่ไม่มีต้นไม้ปกคลุมถึง 2.7 องศาเซลเซียส และจากการศึกษาที่ให้ผลในการทำงานเดียวกันในเขตกรุงเทพมหานครของ กฤษณาและคณะ (2544) พบว่า ในช่วงเวลาที่อุณหภูมิของอากาศมีค่าสูงสุดนั้น บริเวณที่มีสิ่งก่อสร้างจะมีอุณหภูมิของอากาศสูงกว่าบริเวณที่เป็นพื้นที่สีเขียว โดยจะมีความแตกต่างกันอย่างน้อย 2 องศาเซลเซียส ซึ่งในการศึกษาดังกล่าวได้เสนอแนะแนวทางเบื้องต้นในการกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมของสิ่งปกคลุมพื้นที่ที่จะมีผลต่อการลดอุณหภูมิของอากาศนั้น ควรประกอบด้วยต้นไม้ใหญ่อย่างน้อยร้อยละ 15 และพื้นที่สีเขียวที่เป็นสนามหญ้าหรือไม้พุ่มอย่างน้อยร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมด หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าหากครึ่งหนึ่งของพื้นที่สีเขียวมีเรือนยอดของไม้ยืนต้นปกคลุมอยู่ก็จะมีผลต่อการลดอุณหภูมิลงได้มาก (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2547: 32-33)

อย่างไรก็ตามสำหรับเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่โล่งและการใช้สอยค่อนข้างหนาแน่น สัดส่วนของพื้นที่สีเขียวอาจจะยืดหยุ่นและมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ดังกล่าวตามสภาพของพื้นที่

2.1.4 การกระจายตัวของพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองเป็นวิธีการปรับปรุงสมดุลของสภาพแวดล้อมในพื้นที่เมือง โดยการวางแผนให้พื้นที่สีเขียวเป็นส่วนประกอบอยู่ในเมือง สามารถใช้แนวความคิดหลักในเรื่องระบบที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่ง ซึ่งแบ่งเป็นสองแบบ คือ

1) การรวมตัวกันและมีความต่อเนื่อง (concentrated and continuous) แนวความคิดนี้ต้องการที่จะรวมพื้นที่เปิดโล่งให้อยู่จุดเดียวหรือมีความต่อเนื่องกันไป เพื่อให้พื้นที่เปิดโล่งช่วยจัดรูปร่างของบริเวณโดยรวมหรือรูปร่างของเมือง ซึ่งจะช่วยลดความหนาแน่นของเมืองที่ใหญ่โตลง พื้นที่โล่งในแนวความคิดนี้ส่วนมากมีขนาดใหญ่ ได้แก่ สวนสาธารณะในเมือง (urban park) และพื้นที่แถบสีเขียว (greenbelt)

2) การกระจายโดยทั่วไป (dispersed) แนวความคิดนี้ตรงกันข้ามกับความคิดแรก โดยเป็นการกระจายพื้นที่เปิดโล่งเล็กๆไปทั่วเมือง เพื่อให้มีการเข้าถึงได้สะดวก ได้แก่ สวนสาธารณะขนาดเล็ก (pocket park) สวนหย่อม ลานหน้าอาคาร (plaza) และสนามเด็กเล่น

ถึงแม้ทั้งสองแนวความคิดนี้จะมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่การจัดระบบที่ตั้งของพื้นที่เปิดโล่งกลับต้องใช้ทั้งสองแนวความคิดประกอบกันเพื่อให้เกิดระบบที่สมบูรณ์ที่สุด นั่นคือ ในเมืองหนึ่งๆควรมีทั้งพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่และพื้นที่เปิดโล่งขนาดเล็กผสมผสานกันไป (สุพักตรา, 2540: 121-122)

ส่วนเกณฑ์ของสวนสาธารณะมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระจายตัวของพื้นที่สีเขียวที่ให้บริการด้านนันทนาการ ทั้งนี้ขนาดของพื้นที่สวนสาธารณะจะนำมาพิจารณาประกอบกับรัศมีพื้นที่บริการ ตามมาตรฐานของกองสวนสาธารณะ สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) สวนหย่อมขนาดเล็กย่านชุมชน (pocket park, mini park) มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบประมาณ 1 กิโลเมตร ให้บริการในระยะเดินใช้เวลา 5-10 นาที

(ข้อกำหนดที่นิยมใช้ทั่วไป คือ การเข้าถึงในระยะ 400 เมตร ซึ่งมาจากแนวคิดขนาดของหนึ่งหน่วยชุมชน และสำหรับในย่านชุมชนหนาแน่น มีพื้นที่จำกัด อาจพิจารณาใช้พื้นที่ขนาดเล็ก แต่ไม่ควรน้อยกว่า 20 ตารางวา หรือ 0.05 ไร่)

2) สวนหมู่บ้านหรือสวนละแวกบ้าน (neighbourhood park) มีขนาดพื้นที่ 2-25 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบประมาณ 1-3 กิโลเมตร

3) สวนชุมชน (community park) มีขนาดพื้นที่ 25-125 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบประมาณ 3-8 กิโลเมตร

4) สวนสาธารณะขนาดกลาง หรือสวนสาธารณะระดับเขต (district park) มีขนาดพื้นที่ 125-500 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบมากกว่า 8 กิโลเมตร

5) สวนสาธารณะขนาดใหญ่ หรือสวนสาธารณะระดับเมือง (city park) มีขนาดพื้นที่มากกว่า 500 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบครอบคลุมแก่คนทั้งเมือง และพื้นที่ใกล้เคียงในเขตอิทธิพลของเมือง

2.1.5 องค์ประกอบพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

รูปแบบของพื้นที่สีเขียวมีส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ 1) พื้นลาดแข็งหรือลาน 2) พื้นที่ปลูกต้นไม้ หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งตามลักษณะงานภูมิทัศน์ คือ งาน hardscape ได้แก่ ทางเดิน ลานโล่ง สนามเด็กเล่น และงาน softscape ได้แก่ ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน สนามหญ้า ซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ

1) พื้นลาดแข็ง (paved area) หรือ ลาน (plaza) หมายถึง บริเวณเปิดโล่งกลางแจ้ง ใช้เป็นลานกิจกรรมหรือลานอเนกประสงค์ ถูกล้อมรอบหรือล้อมอยู่เพียงบางส่วนด้วยอาคาร ลานนี้อาจลาดผิวด้วยวัสดุต่างๆ เช่น พื้นคอนกรีต พื้นปูอิฐ พื้นปูหิน พื้นปูกระเบื้องหรือวัสดุหลาย ๆ อย่างผสมกัน บริเวณลานควรแยกขาดจากการสัญจรด้วยยวดยานและการจอดรถ เพื่อเป็นบริเวณสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจหรือประกอบกิจกรรมการพบปะในเมืองหรือชุมชนและช่วยผ่อนคลายความแออัดของเมืองที่มีความหนาแน่นมาก

2) พื้นที่ปลูกต้นไม้ (garden area) หมายถึง สวนขนาดเล็กซึ่งไม่มีการเข้าไปใช้สอย แต่มีประโยชน์ในแง่ของการตกแต่งประดับประดาเพื่อความร่มรื่นสวยงามของเมือง ทั้งนี้เนื่องจากขนาดของพื้นที่ที่มีความกว้างไม่มากพอที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดกิจกรรมต่างๆ การเข้าถึงลำบาก หรือสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมสำหรับการนั่งพักผ่อน เช่น วงเวียน เกาะกลางถนน เป็นต้น

องค์ประกอบที่จำเป็นของพื้นที่สีเขียวส่วนใหญ่มีลักษณะเช่นเดียวกับองค์ประกอบของสวนสาธารณะซึ่งเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้สอยเป็นสำคัญ จากรายงาน มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ของ สำนักมาตรฐานการบริหารงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2549: 20-21) ได้จัดทำมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแยกตามขนาดของสวนสาธารณะซึ่งแสดงให้เห็นว่า สวนสาธารณะขนาดเล็กไม่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบครบทั้งหมด โดยควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ ประกอบด้วย ที่นั่งพักผ่อน ถังขยะ พืชพรรณ (ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน สนามหญ้า) ลาน ทางเดิน ระบบไฟฟ้า และระบบรดน้ำต้นไม้ รวมทั้งการดูแลรักษา (ตารางที่ 2.3)

ตารางที่ 2.3 มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

รายละเอียด	ประเภทของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ				
	สวน หย่อม	สวน ละแวก บ้าน	สวน ชุมชน	สวน ขนาด กลาง	สวน ขนาด ใหญ่
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก					
1. ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร		*		✓	✓
2. แผนที่	*	*	✓	✓	✓
3. บริเวณที่จอดรถ	*	*	✓	✓	✓
4. ที่นั่งพักผ่อน	✓	✓	✓	✓	✓
5. โต๊ะสำหรับนำอาหารมานั่งรับประทานอาหาร		*	✓	✓	✓
6. โทรศัพท์สาธารณะ		*	✓	✓	✓
7. สนามเด็กเล่น		✓	✓	✓	✓
8. ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย	✓	✓	✓	✓	✓
9. บริเวณสำหรับการออกกำลังกายกลางแจ้ง		✓	✓	✓	✓
10. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ			✓	✓	✓
11. เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย		*	✓	✓	✓

รายละเอียด	ประเภทของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ				
	สวน หย่อม	สวน ละแวก บ้าน	สวน ชุมชน	สวน ขนาด กลาง	สวน ขนาด ใหญ่
12. ระบบไฟฟ้า	✓	✓	✓	✓	✓
13. ระบบน้ำรดต้นไม้	✓	✓	✓	✓	✓
14. ห้องน้ำ สุขา		✓	✓	✓	✓
15. ห้องน้ำ/สุขาสำหรับผู้พิการ		*	✓	✓	✓
16. ร้านจำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่ม		*	*	✓	✓
17. ร้านขายสินค้า เช่น สินค้าที่ระลึก			*	*	✓
18. ศาลาที่พัก		*	*	✓	✓
19. ต้นไม้/ความร่มรื่น	✓	✓	✓	✓	✓
20. การจัดแสดงนิทรรศการ			✓	✓	✓
21. สนามหญ้าสำหรับพักผ่อน	✓	✓	✓	✓	✓
22. สนามกีฬากลางแจ้ง		*	*	✓	✓
23. สนามกีฬาในร่ม		*	*	*	✓
24. จุดติดตั้งน้ำดื่มสาธารณะ		*	*	✓	✓
25. การติดตั้งเครื่องกระจายเสียงตามจุดต่างๆ			✓	✓	✓
26. ลานอเนกประสงค์		*	*	✓	✓
27. ป้ายสัญลักษณ์เพื่อบอกกฎเกณฑ์ของการใช้	✓	✓	✓	✓	✓
28. ป้ายบอกสถานที่ภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ		*	*	✓	✓
29. รั้ว		*	*	✓	✓
30. สถานที่เพาะชำต้นไม้			*	✓	✓
31. ทางวิ่ง / ทางเดิน	✓	✓	✓	✓	✓
32. ทางจักรยาน		*	✓	✓	✓
ด้านองค์ประกอบภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
1. ไม้ยืนต้น	✓	✓	✓	✓	✓
2. ไม้พุ่ม	✓	✓	✓	✓	✓
3. ไม้คลุมดิน	✓	✓	✓	✓	✓
4. สนามหญ้า	✓	✓	✓	✓	✓
ด้านการดูแลรักษา					
1. การเก็บขยะ	✓	✓	✓	✓	✓

รายละเอียด	ประเภทของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ				
	สวน หย่อม	สวน ละแวก บ้าน	สวน ชุมชน	สวน ขนาด กลาง	สวน ขนาด ใหญ่
2. การกวาดถนน	✓	✓	✓	✓	✓
3. การดูแลต้นไม้เช่นการปลูก การตัดแต่ง ให้น้ำ	✓	✓	✓	✓	✓
4. การซ่อมแซมอุปกรณ์ภายในสวน	✓	✓	✓	✓	✓
5. การระบายน้ำ/บำบัดน้ำเสีย	✓	✓	✓	✓	✓
หมายเหตุ ✓ หมายถึง กำหนดให้ต้องจัดหาหรือให้มีสิ่งเหล่านี้ * หมายถึง อาจจัดหาให้มีหรือไม่มีสิ่งเหล่านี้ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจก็ได้ ถ้าสามารถจัดให้มีได้จะเป็นตัวชี้วัดขั้นพัฒนา					

2.1.6 ตัวชี้วัดพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

จากแนวคิดของพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง สามารถนำมาพิจารณาประกอบกับลักษณะสภาพพื้นที่ชุมชนเมือง เพื่อกำหนดเป็นตัวชี้วัดของพื้นที่สีเขียว ซึ่งในที่นี้กำหนดลักษณะพื้นที่สีเขียวตามบริบทเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร โดยสรุปได้ดังนี้คือ

1) ความหมาย - พื้นที่ปลูกพืชพรรณโดยมีไม้ยืนต้นเป็นองค์ประกอบหลัก ปกคลุมพื้นที่ทั้งหมดหรือบางส่วนภายในขอบเขตพื้นที่ มีพื้นผิวดาดแข็งรองรับการใช้สอยให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใช้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และมีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความงามทางภูมิทัศน์

2) ประเภท - เป็นพื้นที่สีเขียวบริการด้านนันทนาการ โดยจำแนกตามเกณฑ์ที่ตั้งและเกณฑ์บริบทของพื้นที่

3) ขนาด - ตามเกณฑ์สวนสาธารณะ

4) องค์ประกอบ - ตามเกณฑ์สวนสาธารณะ โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ

ลักษณะดังกล่าวควรจะมีเหมาะสมโดยสอดคล้องกับความต้องการด้านกิจกรรมและสภาพของพื้นที่เมือง รวมทั้งขนาดพื้นที่สีเขียวในภาพรวมที่จะเป็นเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวนันทนาการ เท่ากับ 4 ตารางเมตรต่อคน และมีรัศมีบริการในระยะเดิน 400 เมตร

2.2 พื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียว

2.2.1 แนวความคิดพื้นที่ว่างสูญเปล่าในเมือง

ในเมืองสมัยใหม่ที่เติบโตด้วยอาคารสิ่งก่อสร้าง สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ จะพบเห็น พื้นที่ว่างสูญเปล่า (lost space) ที่เป็นเศษเหลือจากการใช้ประโยชน์ถูกทิ้งร้าง มีสภาพเสื่อมโทรมและไม่น่าดู ได้แก่ พื้นที่ที่เหลืออยู่หรือปล่อยทิ้งร้างไว้ตามฐานอาคารสูงต่างๆที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ พื้นที่ตลาดเก่าๆ หรือพื้นที่ตามขอบของทางด่วนที่ไม่มีใครสนใจจะบำรุงรักษา อาจรวมถึงพื้นที่ซึ่งถูกละทิ้งตามริมทางรถไฟ ริมน้ำ เขตทหาร และนิคมอุตสาหกรรมต่างๆ พื้นที่ว่างเหล่านี้ คือพื้นที่ในเมืองที่ไม่น่าพอใจหรือพื้นที่ว่างที่ยากจะจัดการ ซึ่งควรได้รับการปรับปรุง เพราะมีสภาพที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้ ไม่มีขอบเขตที่แน่ชัด ขาดการเชื่อมต่อกับเส้นทางหลัก แต่ในอีกมุมหนึ่ง พื้นที่เหล่านี้ได้ให้โอกาสมากมายเพื่อจะออกแบบปรับปรุงและเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปของเมืองอีกด้วย (Trancik, 1986)

ปาริยรี ประเสริฐ (2546) ได้ศึกษาเรื่องพื้นที่ในลักษณะเดียวกัน เรียกว่า พื้นที่ที่ถูกละเลย (Parole, 2002) หรือที่ว่างที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ที่ว่างไร้ประโยชน์ (underutilize space, urban void , vacant land) สามารถจำแนกได้เป็นหลายลักษณะดังนี้

1) พื้นที่ว่างที่มีคุณลักษณะทางด้านกายภาพของการเป็นที่ว่างของเมืองต่ำ พื้นที่ว่างเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เนื้อเมืองดูกระจัดกระจาย นำมาซึ่งคำถามว่าจะใช้พื้นที่เหล่านี้อย่างไร และไม่สามารถบอกได้แน่ชัดว่าพื้นที่ว่างนี้เป็นกรรมสิทธิ์ของสาธารณะหรือเอกชน

2) พื้นที่ว่างที่ขาดลักษณะทางธรรมชาติ หรือขาดแคลนคุณสมบัติด้านประโยชน์ใช้สอย พื้นที่ว่าง (void) เป็นคำที่บ่งบอกลักษณะทางธรรมชาติได้แตกต่างกัน ซึ่งไม่สามารถจะให้ความหมายได้อย่างสมบูรณ์ แต่โดยรวมแล้วมักจะขาดแคลนคุณสมบัติด้านประโยชน์ใช้สอย ขาดความสวยงามและขาดความแตกต่างหลากหลาย

3) พื้นที่ว่างที่ได้รับผลมาจากเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม สาเหตุที่ทำให้เกิด urban void ไม่ใช่เพียงเฉพาะกระบวนการเป็นเมืองเท่านั้น แต่ยังมีอีก 3 ปัจจัย ได้แก่ กระบวนการด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคมวัฒนธรรม

4) พื้นที่ว่างที่มีศักยภาพในการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นใหม่ Perera (1994) กล่าวไว้ในงานวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพของ void ว่า urban void ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือพื้นที่ที่ถูกปล่อยทิ้งร้างอยู่ในเมืองเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นใหม่

เมืองที่ประสบปัญหาการขาดแคลนพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ จึงควรพิจารณาพื้นที่ว่างซึ่งอาจจะมีขนาดเล็กหรือเป็นรูปร่างแนวยาว เป็นพื้นที่เศษเหลือ (leftover space) ถูกทิ้งร้างและไม่สัมพันธ์กับพื้นที่ที่อยู่โดยรอบ หรือเป็นพื้นที่ที่เหลือหลังจากการสร้างสิ่งก่อสร้างที่อยู่

โดยรอบ พื้นที่อาจจะมีการปรับรูปร่างแปลง อาจอยู่ใกล้กับทางแยก เป็นพื้นที่ที่เกิดจากระยะถอยร่น เป็นพื้นที่ใต้ทางด่วน ใต้รถไฟลอยฟ้า เป็นพื้นที่เกาะกลางถนน หรือวงเวียน เป็นต้น

จากแนวคิดการฟื้นฟูพื้นที่ว่างสูญเปล่า หรือพื้นที่ที่ถูกละเลยแสดงให้เห็นถึงพื้นที่ว่างในเมืองที่มีลักษณะต่อไปนี้เป็นพื้นที่ว่างที่มีขอบเขตไม่ชัดเจน 2) เป็นพื้นที่ว่างที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ 3) เป็นพื้นที่ว่างที่ขาดความสวยงาม ทั้งนี้อาจจะมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะร่วมกัน ซึ่งพื้นที่ว่างต่างๆนี้ควรที่จะนำมาพิจารณาพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียว

กรณีศึกษาของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งประกอบด้วยมหานครขนาดใหญ่ มีแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูเมืองเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวกลับคืนให้แก่เมือง ซึ่งมุ่งเน้นประเด็นสำคัญของการฟื้นฟูสภาพเสื่อมโทรมของเมืองที่การแก้ปัญหาในพื้นที่เฉพาะ โดยไม่มีการเปิดใช้พื้นที่ใหม่ จึงไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่เป็นสีเขียวธรรมชาติหรือพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ต้องอนุรักษ์ไว้ให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างสมคุณค่าในระยะยาว ในทางตรงกันข้ามการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่มีปัญหาซึ่งมักหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพไม่ได้นั้น จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เกิดสภาพการใช้งานที่เหมาะสมและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงต้องคำนึงถึงระบบเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่และชุมชนข้างเคียง ดังนี้

- สภาพคล่องในการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ (urban mass transit)
- การสร้างพื้นที่กิจกรรมร่วมของชุมชน (community space)
- การสอดแทรกพื้นที่สีเขียวให้กับเมือง (urban green space integration)

ทั้งสามปัจจัยหลักเป็นกลไกก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมืองที่สมบูรณ์ และเมื่อประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตในระดับที่ดี ปัญหาต่างๆ ในสังคมย่อมจะลดน้อยลงไปด้วย (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2546: 34)

กรณีศึกษาในกรุงปารีส เป็นเมืองซึ่งมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ อีกทั้งมีการกำหนดขอบเขตผังเมืองรวมที่ชัดเจน การแก้ปัญหาเพื่อยกระดับคุณภาพเมืองจึงมีหลักการพิจารณาที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น พื้นที่ริมแม่น้ำแซนซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักกลางกรุงปารีส จากเหตุผลทางวิศวกรรมที่จำเป็นต้องมีการยกระดับขอบตลิ่งของแม่น้ำแซนขึ้นมาเพื่อป้องกันน้ำท่วม ทำให้การออกแบบพื้นที่บริเวณท่าน้ำต่างๆมีลักษณะที่น่าสนใจหลากหลาย พื้นที่เขตทางของแม่น้ำแซนถูกใช้อย่างอเนกประสงค์ เป็นทั้งถนน ทางรถไฟใต้ดิน และแนวระบบสาธารณูปโภค แต่การออกแบบได้นำแนวคิดต่างๆมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดปัญหาทัศนอุจาดหรือมลพิษ (visual pollution) เช่น ใช้เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เส้นทางท่องเที่ยวโดยการเดิน (walking tour) เส้นทางจักรยาน (bike way) การลดหลั่นของลานกิจกรรมริมน้ำในแต่ละระดับ

การปลูกต้นไม้ และการนำเสนอกิจกรรมในแต่ละพื้นที่เพื่อให้สัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ เสมือนเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกัน

โครงการสวนสาธารณะเบอร์ซีและอังเดรซีตรอง (La Parc de Bercy , Parc Andre Citroen) เป็นสวนสาธารณะสองแห่งที่มีลักษณะที่คล้ายกันในหลายประเด็น กล่าวคือเกิดขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกัน เมื่อประมาณปี ค.ศ.1992-1993 โครงการนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ถูกทะเลาะแย่งเนื่องมาจากการเติบโตและขยายตัวของเมือง โดยพื้นที่ของสวนสาธารณะเบอร์ซีเดิมเป็นที่ตั้งของโกดังเก็บไวน์ ส่วนสวนสาธารณะอังเดรซีตรองเป็นโรงงานผลิตรถยนต์ซีตรอง ทั้ง 2 แห่งตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำแซน ซึ่งใกล้กับขอบเขตเมืองทางด้านตะวันออกและตะวันตก นโยบายหลักของกรุงปารีส คือ ต้องการพัฒนาพื้นที่ที่ถูกทะเลาะแย่งไม่มีใช้สอยเหล่านี้ให้เป็นพื้นที่พักอาศัยหนาแน่นเพื่อดึงชีวิตชีวาเข้าสู่กรุงปารีสอีกครั้ง (อริยา, 2543: 181,186)

ดังนั้น แนวความคิดพื้นที่ว่างสูญเปล่าในเมือง มีส่วนทำให้เกิดการค้นหาพื้นที่ว่างที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียว โดยเฉพาะทัศนคติต่อพื้นที่ว่างเหล่านี้มีผลต่อการฟื้นฟูเมืองซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการวางแผนพัฒนาเมืองในปัจจุบันโดยไม่ต้องเพิ่มพื้นที่ใหม่

2.2.2 พื้นที่โล่งสาธารณะที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

เมืองที่มีเป้าหมายในการใช้พื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจสูงสุด มักจะมีสัดส่วนการใช้พื้นที่อาคารต่อพื้นที่ว่างที่ไม่สมดุล ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ใช้สอยมีมูลค่าสูงเกินกว่าที่จะปล่อยเว้นเป็นพื้นที่ว่างเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามในพื้นที่กลุ่มอาคารย่านธุรกิจที่เป็นแหล่งรวมของกลุ่มอาคารหนาแน่นทันสมัยที่มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่แออัด ก็ยังมีพื้นที่โล่งสาธารณะที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวได้ อาจจะเป็นพื้นที่ที่มีอยู่แล้วในเมืองแต่ขาดการตระหนักถึง หรือเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้ถูกใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ นำมาใช้เป็นพื้นที่ว่างที่ตอบสนององกิจกรรมสองลักษณะ (dual-use space) มีการใช้งานรูปแบบหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง และสามารถใช้งานอีกรูปแบบหนึ่งในอีกช่วงเวลา เช่น พื้นที่จอดรถที่กลายเป็นลานกีฬาในวันสุดสัปดาห์ หรือเป็นพื้นที่ใดๆที่ไม่ปรากฏขอบเขตของพื้นที่ได้ชัดเจน และเกิดความสับสนในการใช้งาน (ปาณิตต์ รัตนวิจิตร, 2552: 837-838)

นอกจากพื้นที่ว่างที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ตามแนวคิดพื้นที่ว่างสูญเปล่าหรือพื้นที่ที่ถูกทะเลาะแย่งแล้ว (หัวข้อ 2.2.1) พื้นที่โล่งสาธารณะในเมืองเป็นพื้นที่อีกลักษณะหนึ่งที่มีศักยภาพในการนำมาใช้เป็นที่สีเขียว แม้ว่าบางพื้นที่อาจจะมีความเล็ก แต่ถ้ามีจำนวนที่มากเพียงพอ ก็สามารถช่วยผ่อนคลายความคับคั่งหรือสภาพความแออัด และมีส่วนช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในเมือง เช่น ลดอุณหภูมิ เป็นต้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมือง

โดยพื้นที่เหล่านี้สามารถออกแบบให้เกิดการใช้งานและสร้างความสวยงามให้แก่เมืองได้ และสามารถจำแนกประเภทของพื้นที่โล่งสาธารณะในเมืองได้ดังนี้คือ

1) พื้นที่โล่งเขตทาง มีลักษณะทางกายภาพเป็นเส้นตรงตามแนวของถนน หรือทางสัญจร ขนาดความกว้างไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับขนาดของถนน มีการใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจรเป็นทางเดินเท้าบางส่วน และเพื่อการขายสินค้าหรือเพื่อการพักผ่อน

2) พื้นที่โล่งเกี่ยวเนื่องกับอาคาร เกิดขึ้นจากระยะถอยร่นของอาคารในพื้นที่ก่อสร้างที่เกิดขึ้นตามข้อกำหนดหรือกฎหมายควบคุมอาคารของท้องถิ่น และระยะเว้นว่างระหว่างอาคารต่ออาคาร แบ่งออกเป็น

- พื้นที่โล่งขยายทางเดินเท้า และพื้นที่โล่งหน้าอาคาร (sidewalk extension and building forecourt) เป็นพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารประเภทต่างๆ เช่น อาคารเรือนแถว อาคารหลังเดี่ยว หรืออาคารสำนักงาน มีลักษณะพื้นที่โล่งเป็นแนวยาวติดขอบทางของถนน หรือพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารต่อเนื่องกับพื้นที่โล่งเขตทาง มีประโยชน์ใช้สอยเพื่อเป็นทางเข้าอาคารหรือใช้พื้นที่บางส่วนสำหรับขายสินค้า

- พื้นที่โล่งรอบอาคาร (building perimeter) เป็นพื้นที่โล่งที่อยู่โดยรอบอาคาร หรือระหว่างกลุ่มอาคาร มีลักษณะเป็นแนวยาวล้อมรอบตามรูปร่างอาคาร

- พื้นที่โล่งที่มีขอบเขตชัดเจน (segregated open space) เป็นพื้นที่โล่งรอบอาคารที่ถูกล้อมกรอบด้วยรั้วหรือกำแพง มักจะขาดความเชื่อมโยงกับพื้นที่โล่งภายนอก เนื่องจากอยู่ภายในพื้นที่ส่วนบุคคล เช่น บ้านพักอาศัย คอนโดเนียม เป็นต้น

- พื้นที่โล่งล้อมอาคาร (surrounding open space) เป็นพื้นที่โล่งประกอบด้วยถนน ลานจอดรถ และพื้นที่สีเขียวล้อมรอบอาคารประเภทโรงเรียน โรงพยาบาล หน่วยงานราชการ เป็นต้น ซึ่งมักถูกใช้ประโยชน์โดยผู้ที่เกี่ยวข้องและมีการใช้งานบางช่วงเวลา

3) พื้นที่โล่งอิสระ เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับการพักผ่อน ลานกิจกรรมของย่าน หรือเป็นพื้นที่ที่รกร้างจากการรื้อถอนอาคาร รวมทั้งเป็นพื้นที่โล่งรอการพัฒนา แบ่งออกเป็น

- สวนสาธารณะ ประกอบด้วย พื้นที่สีเขียว ลานกิจกรรม และสนามเด็กเล่น การใช้ประโยชน์หลัก คือ เพื่อการออกกำลังกาย พักผ่อน นั่งเล่น ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์กันของประชากรในพื้นที่

- ลานกิจกรรมกลางแจ้ง (public activity space) เป็นพื้นที่โล่งอิสระจากพื้นที่โล่งของอาคารที่เปิดให้บุคคลภายนอกสามารถเข้าไปใช้งานได้ตลอดเวลา มีลักษณะเป็นลานกว้าง ไม่มีหลังคาปกคลุม รองรับกิจกรรมของชุมชนในพื้นที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การเดินเล่น พักผ่อน ค้าขาย ตลอดจนการประกอบกิจกรรมตามประเพณี เป็นต้น

- พื้นที่โล่งที่ยังไม่มีการพัฒนาที่ชัดเจน (indefinitely-development open space) เกิดจากพื้นที่รกร้างที่ยังไม่มีการพัฒนาหรือเกิดจากการรื้อถอนอาคารเดิมทิ้ง มีการใช้ประโยชน์ที่ไม่แน่นอน บางส่วนเป็นพื้นที่โล่งว่างเปล่า บางส่วนใช้เพื่อกิจกรรมเชิงพาณิชย์ เช่น การบริการเป็นที่จอดรถ การตั้งเป็นแหล่งร้านค้าชั่วคราว

จะเห็นได้ว่า การจำแนกพื้นที่โล่งสาธารณะดังกล่าวมีลักษณะที่สอดคล้องกับประเภทของพื้นที่สีเขียวตามเกณฑ์ที่ตั้งคือ เป็นพื้นที่โล่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณหรือขอบเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือพื้นที่โล่งใดๆภายในเมือง เช่น พื้นที่ระหว่างอาคาร พื้นที่ในส่วนสาธารณูปโภค พื้นที่เขตทาง พื้นที่โล่งอิสระ (มีขอบเขตเฉพาะของพื้นที่) เป็นต้น

นอกจากนี้ หากความหนาแน่นของเมืองไม่อำนวยให้มีพื้นที่สีเขียวในปริมาณมากเท่าที่ต้องการ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวบนที่โล่งเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ การสร้างพื้นที่สีเขียวบนโครงสร้างของอาคาร (roof garden) หรือการปลูกต้นไม้ประกอบอาคารเป็นส่วนหนึ่งของผนัง (green Wall) หรือหลังคา (green roof) หรือการปลูกต้นไม้แนวตั้ง (vertical garden) สามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับเมืองได้โดยไม่ต้องใช้พื้นที่โล่งมากนัก เช่น พื้นที่คาดฟ้าของอาคารขนาดใหญ่ หรือพื้นที่ส่วนบนสุดของอาคารที่ใช้เป็นฐานของอาคารสูง (podium) ซึ่งส่วนมากจะมีหลังคาแบนราบ พื้นที่ในลักษณะดังกล่าวสามารถจัดเป็นส่วนบนหลังคา ซึ่งเป็นข้อพิจารณาในการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในบริเวณที่มีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่

2.2.3 ตัวชี้วัดพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียวเป็นพื้นที่โล่งในชุมชนเมืองที่มีลักษณะดังนี้คือ

- 1) พื้นที่โล่งที่ไม่มีการใช้ประโยชน์
- 2) พื้นที่โล่งสาธารณะที่สามารถปรับปรุงหรือปรับใช้เป็นที่สีเขียว
- 3) พื้นที่สวนหลังคา (roof garden) ซึ่งเป็นพื้นที่โล่งที่เกี่ยวข้องกับอาคารในระดับ

ต่างจากจากระดับพื้นที่ปกติ

2.3 การจัดการพื้นที่โล่งเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว

พื้นที่สีเขียวยังไม่ได้รับการจัดให้เป็นสาธารณูปโภคและสาธารณูปการประเภทหนึ่งที่ภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนในการจัดสร้างและบำรุงรักษาในเบื้องต้น โดยที่พื้นที่สีเขียวนอกจากเป็นพื้นที่ให้บริการชุมชนในด้านการพักผ่อนหย่อนใจและการออกกำลังกายแล้ว ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นเมืองและชุมชนน่าอยู่ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากระบบการบริหารจัดการในเรื่องพื้นที่สีเขียวยังขาดการบูรณาการของหน่วยงานทั้งในระดับการวางแผนและ

ระดับปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งในปัจจุบันแนวความคิดเรื่องการจัดการพื้นที่สีเขียวยังเป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย ไม่เป็นเอกภาพ ประกอบกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องยังมีความรู้ความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่สีเขียวที่แตกต่างกัน ทำให้การกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนการบริหารจัดการไม่ได้คำนึงถึงการเพิ่มและดูแลรักษาพื้นที่สีเขียว นอกจากนี้กระบวนการจัดทำแผนแม่บทในการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวยังไม่มีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ยังไม่มีนโยบายและแนวคิดด้านการวางแผนพื้นที่สีเขียวที่บูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งขาดการสร้างองค์ความรู้สู่ภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะประชาชนและชุมชน จึงขาดความเชื่อมโยงและต่อเนื่องในการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการทำงานด้านพื้นที่สีเขียว

ในขณะเดียวกันการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้แก่พื้นที่ในเขตชุมชนเมืองนั้น จำเป็นจะต้องจัดทำให้ได้มาซึ่งพื้นที่โล่งในเขตเมืองเสียก่อน ซึ่งพื้นที่โล่งที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองได้นั้นต้องพิจารณาว่ามีศักยภาพในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองอย่างไรเป็นรูปธรรมได้เพียงใด โดยมีแนวทางพิจารณาดังต่อไปนี้

2.3.1 มาตรการด้านกฎหมาย

ผังเมืองรวมของกรุงเทพมหานคร ที่แสดงแผนผังที่โล่งว่างได้เอื้อต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนอย่างมาก โดยมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1) ที่โล่งนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พื้นที่ที่กำหนดตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (กฎกระทรวงที่ 116) จำนวน 19 บริเวณ และพื้นที่ประเภทเดียวกันซึ่งเสนอแนะเพิ่มเติมในกฎกระทรวงฉบับที่ 414 อีก 23 บริเวณ รวมทั้งสิ้น 42 บริเวณ พื้นที่ประเภทนี้จะแทนด้วยสัญลักษณ์เป็น **พื้นที่สีเขียวอ่อน** ซึ่งมีข้อกำหนดให้ใช้ประโยชน์เพื่อนันทนาการหรือที่เกี่ยวข้องกับนันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเมือง สถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

2) ที่โล่งพักน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร จำเป็นต้องมีบึงพักน้ำ (แก้มลิง) เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครที่อยู่ในแนวป้องกันน้ำท่วมมีพื้นที่ 650 ตารางกิโลเมตร ซึ่งสามารถรองรับน้ำจากการคำนวณเท่ากับ 43.94 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งการจัดการหาบึงพักน้ำ (แก้มลิง) ดำเนินการโดยจัดทำเป็นแผนหลักระบบระบายน้ำและระบบป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร โดยสำนักการระบายน้ำ ทั้งนี้มีวิธีการจัดหาบึงที่เป็นของกรุงเทพมหานคร บึงของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ และบึงของเอกชน

3) ที่โล่งเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมริมถนนสายหลัก วัตถุประสงค์ของการกำหนดพื้นที่สีเขียวริมถนนทั้งสองฟาก เพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงาม ร่มรื่นด้วยธรรมชาติ ตามแนว

ถนนทั้งสองฟาก ให้ร่มเงาและให้ประโยชน์เป็นพื้นที่สีเขียวกันระหว่างถนน และพื้นที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ช่วยกรองฝุ่นละออง และควั่นพิษจากท่อไอเสียรถยนต์ ซึ่งจะกำหนดพื้นที่สีเขียวเพิ่มเติมในถนนที่ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครควบคุมพื้นที่ริมถนนในระยะ 15 เมตร จำนวน 22 สาย ซึ่งหลักการคือ จัดให้มีที่โล่งเพื่อปลูกต้นไม้ในระยะ 2 เมตร เป็นอย่างน้อย ตามแนวเขตที่ดินด้านหน้าที่ติดถนนสาธารณะ เว้นแต่รั้ว กำแพง ป้อมยาม ป้ายชื่ออาคาร ทางเข้าออกอาคารและทางเข้าออกของรถยนต์

4) ที่โล่งเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมริมแม่น้ำและริมคลอง ภายหลังจากกฎกระทรวงฉบับที่ 414 ประกาศใช้บังคับแล้ว ได้มีกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารออกมาใช้บังคับในเรื่องเดียวกัน ซึ่งมีข้อกำหนดควบคุมอาคารที่ก่อสร้างดัดแปลงใกล้แหล่งน้ำสาธารณะ เช่น แม่น้ำ คู คลอง ลำราง หรือลำกระโดง ว่า ถ้าแหล่งน้ำสาธารณะนั้นมีความกว้างน้อยกว่า 10 เมตร ต้องร่นแนวอาคารให้ห่างจากแหล่งน้ำสาธารณะนั้นไม่น้อยกว่า 3 เมตร แต่ถ้าแหล่งน้ำสาธารณะนั้นมีความกว้างตั้งแต่ 10 เมตรขึ้นไป ต้องร่นแนวอาคารให้ห่างเขตแหล่งน้ำนั้นไม่น้อยกว่า 6 เมตร (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2546: 16)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มีการกำหนดให้มีที่ว่างภายนอกอาคารนี้เพื่อต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่อยู่อาศัยมากพอสมควร อย่างไรก็ตาม โดยที่กฎกระทรวงและข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ว่างอย่างกว้างๆว่าจะใช้เป็นที่ปลูกต้นไม้ ขุดบ่อน้ำ หรือทำเป็นที่จอดรถก็ได้ ดังนั้นเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินจึงมีทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากที่ว่างดังกล่าวโดยไม่จำเป็นต้องใช้ที่ว่างเพื่อทำเป็นพื้นที่สีเขียว (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2547: 58)

2.3.2 มาตรการด้านกรรมสิทธิ์ที่ดิน

การให้ได้มาซึ่งที่ดินที่จะนำมาใช้ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวนั้น มีได้หลายวิธีการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะความเป็นเจ้าของพื้นที่ อันได้แก่

- การขอใช้ที่ดินจากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ศาสนสถานและที่เอกชน
- การขอรับบริจาคที่ดิน
- การทำสัญญาเช่าระยะยาว
- การทำสัญญาแลกเปลี่ยนที่ดิน
- การออกพระราชบัญญัติเวนคืนที่ดิน
- การซื้อที่ดิน

นอกจากนั้น อาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ และเอกชนที่มีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ เช่น หน่วยงานทหาร โรงเรียน โรงพยาบาล วัด โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้า และสถานประกอบการ ในการปลูกต้นไม้และพัฒนาพื้นที่สีเขียวในบริเวณพื้นที่ว่าง รวมทั้งสนับสนุนให้เอกชนปลูกต้นไม้ในพื้นที่ว่าง โดยอาจจัดในรูปแบบของโครงการประกวดต้นไม้หรือพื้นที่สีเขียว

2.3.3 มาตรการด้านเศรษฐศาสตร์

การพัฒนาพื้นที่ขนาดใหญ่ในเมืองเป็นสวนสาธารณะไม่ใช่ของง่าย เนื่องจากความต้องการใช้ที่ดินในเชิงเศรษฐกิจ การเพิ่มสวนสาธารณะขนาดใหญ่จึงมักเป็นการนำพื้นที่ของสวนราชการที่มีอยู่เดิมมากกว่าจะลงทุนซื้อที่ดินจากเอกชน สวนราชการจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการขยายพื้นที่สีเขียวโดยใช้มาตรการทางการบริหารจัดการ นอกจากนี้ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ ก็อาจทำควบคู่กับการเวนคืนที่ดินเพื่อประโยชน์อื่น เช่น การสร้างสวนสาธารณะใต้ทางด่วน เป็นต้น เอกชนมีส่วนร่วมในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ได้บ้างเช่นกัน เช่น สร้างสนามกอล์ฟ สวนอาหาร และสวนสนุก แต่การพัฒนาพื้นที่สีเขียวของเอกชนต้องมีผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจร่วมด้วยเป็นสำคัญ พื้นที่ที่เป็นย่านธุรกิจที่หนาแน่นที่มีค่าเสียโอกาสที่ดินยิ่งสูง โอกาสการพัฒนาพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ก็ยิ่งต่ำ ในทางตรงกันข้าม การเพิ่มพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กสามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ทั่วไปทั้งของเอกชนและของราชการ พื้นที่สีเขียวขนาดเล็กเป็นประโยชน์ด้านความร่วมมือทางทัศนียภาพหรือเป็นที่พักผ่อนให้กับผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินและผู้สัญจรไปมา เนื่องจากขนาดพื้นที่ไม่จำเป็นต้องใหญ่ การลงทุนเพิ่มพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กจึงสามารถทำได้ง่ายทุกฝ่ายสามารถมีบทบาทในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กได้ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรเอกชนหรือชุมชน

การเพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็นมาตรการเพิ่มคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนเมืองและเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรที่ดินด้านอื่น เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่จะใช้ได้ในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือการสร้างแรงจูงใจให้พื้นที่สีเขียวมีประโยชน์เปรียบเทียบสูงกว่าการใช้ที่ดินเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มิฉะนั้นแล้ว เจ้าของที่ดินก็จะไม่เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนที่ดินเป็นพื้นที่สีเขียว (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, 2547: 88, 94)

การใช้แนวทางการบริหารส่งเสริมให้ขยายพื้นที่สีเขียวในพื้นที่สวนราชการที่เกี่ยวข้องน่าจะเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมที่สุดในระยะสั้น การปรับแก้กฎหมายผังเมืองให้เหมาะสมกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ว่างก็จะช่วยให้มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้นได้มาก ทั้งนี้ต้องมีการติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ควรใช้แรงจูงใจทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็น

มาตรการเสริมและพัฒนาระบบกองทุนเพื่อสนับสนุนการสร้างแรงจูงใจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาวมากกว่า และการพัฒนาพื้นที่สีเขียวจะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือและจิตสำนึกของประชาชนในชุมชน

2.3.4 ตัวชี้วัดการจัดการพื้นที่สีเขียว

การจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมือง จะเกี่ยวข้องกับเกณฑ์พิจารณาความเป็นไปได้ด้านต่างๆ ประกอบกันในการจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่สีเขียว ได้แก่

1) ความเป็นไปได้ด้านที่ดิน ได้แก่ กรรมสิทธิ์ที่ดิน พื้นที่ราชพัสดุมีส่วนเชื่อมต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวอย่างมาก เนื่องจากการใช้ที่ราชพัสดุเป็นหน่วยงานของรัฐ หากรัฐบาลมีนโยบายชัดเจนให้มีพื้นที่สีเขียวในที่ราชพัสดุ ส่วนที่ดินของเอกชนนั้นมักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้ที่ว่างภายนอกอาคารซึ่งเชื่อมต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ของเอกชนมากพอสมควร

2) ความเป็นไปได้ด้านการใช้พื้นที่ บุคคลหรือหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่ว่าจะของรัฐหรือเอกชน มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการและดูแลพื้นที่โล่งที่ส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เป็นพื้นที่สีเขียว ขึ้นอยู่กับอำนาจหน้าที่และเจตนาธรรมณ์ที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

3) ความเป็นไปได้ด้านนโยบายและแผนพัฒนา หากพื้นที่โล่งมีแนวทางพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวหรืออยู่ในแผนพัฒนาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ล้วนมีส่วนผลักดันให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เกิดขึ้นได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

2.4 การออกแบบพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพ

จากการเติบโตของเมืองทำให้เกิดความแออัดและขาดแคลนพื้นที่ว่าง รวมทั้งเกิดปัญหาของสิ่งแวดล้อมตามมา การออกแบบชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูเมืองด้วยการปรับปรุงในส่วนที่เสื่อมโทรมให้มีรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่า มีพื้นที่สีเขียวที่เพียงพอ รวมทั้งทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี

การสร้างชุมชนให้น่าอยู่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนในส่วนที่เสื่อมโทรมหรือมีปัญหา ปรับปรุงที่ว่างร้างในเมืองให้มีความเหมาะสมในการใช้สอยโดยขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่โดยรอบ เช่น การปรับปรุงพื้นที่ว่างใต้ทางด่วน พื้นที่สาธารณะริมแม่น้ำ ริมถนน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดการบุกรุก ปิดกั้น ไม่สามารถเข้าไปใช้ได้ทั้งที่เป็นพื้นที่เปิดโล่งที่ดี การพัฒนาพื้นที่จากความเสื่อมโทรมให้มีรูปร่างลักษณะและสภาพที่ดีกว่า รวมทั้งการดูแลรักษาพื้นที่สถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ เศรษฐกิจ และสังคมให้คงอยู่และเป็นประโยชน์ต่อ

ชุมชน ทั้งนี้หลักการหนึ่งของแนวคิดเมืองน่าอยู่ คือ การให้ความสำคัญกับพื้นที่ว่างและพื้นที่สาธารณะ ซึ่งจะช่วยให้เมืองมีชีวิตชีวา มีความปลอดภัยและน่าอยู่มากขึ้น

2.4.1 ข้อพิจารณาในการออกแบบพื้นที่โล่งสาธารณะ

พื้นที่สาธารณะในชุมชนเมืองเป็นองค์ประกอบสำคัญในการออกแบบชุมชนเมือง เป็นพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะเพื่อตอบสนองกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ลักษณะของพื้นที่แตกต่างกันไปตามรูปแบบของเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และภูมิประเทศ มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการออกแบบพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ โดยปัจจัยที่ทำให้พื้นที่ว่างมีคุณภาพ (Spatial Quality Factors) ทำการศึกษาโดย Richard Hedman และ Andrew Jaszewski จากหนังสือ Fundamental of Urban Design (1984: 72-87) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะมีคุณภาพ ดังนี้ คือ

- 1) ขนาดของพื้นที่ (size) ควรมีความสัมพันธ์กับความสูงของอาคารที่ล้อมรอบหรือสิ่งกีดขวางพื้นที่
  - 2) ความสูงของสิ่งกีดขวางพื้นที่ (height of frame) ควรมีความสัมพันธ์กับขนาดพื้นที่ และขนาดของสิ่งกีดขวางไม่ควรมีขนาดที่แตกต่างกันมากเกินไป สามารถถ่ายเทอากาศ และรับแสงแดดได้พอเหมาะ
  - 3) รูปร่าง (shape) พื้นที่ซึ่งมีขอบเขต รูปร่าง และรูปทรงที่ชัดเจนและเด่นชัดทำให้ผู้คนทั่วไปง่ายต่อการรับรู้และจดจำ
  - 4) สัดส่วนของพื้นที่ (floor configuration) หรือภูมิประเทศ ระดับพื้น ความลาดชัน การเสริมความงามและตอบสนองประโยชน์ใช้สอยและกิจกรรมต่างๆ
  - 5) ความต่อเนื่อง (continuity) การต่อเนื่องกันของพื้นที่ว่าง และการเชื่อมโยงอาคารและกลุ่มอาคารเข้าด้วยกัน
  - 6) ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ (architectural characteristics) คุณภาพพื้นที่ที่เกิดจากสุนทรียภาพของอาคารหรืองานสถาปัตยกรรมที่ดีซึ่งล้อมรอบอยู่ โดยยังมีคุณสมบัติเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่
  - 7) ประติมากรรมในพื้นที่ (sculpture) เป็นสิ่งช่วยเสริมให้พื้นที่สมบูรณ์ขึ้น มีความน่าสนใจในพื้นที่ และในบางกรณียังเป็นตัวช่วยอุดช่องว่างหรือจุดด้อยของพื้นที่ได้
- นอกจากนี้ในการออกแบบพื้นที่โล่งสาธารณะ ควรมีข้อคำนึงถึงดังต่อไปนี้ (Marcus, 1990)

- 1) ข้อคำนึงเบื้องต้น

- วิเคราะห์พื้นที่โล่งสาธารณะในบริเวณใกล้เคียงว่าในกรณีที่จะสร้างพื้นที่โล่งสาธารณะขึ้นมาใหม่จะได้รับการตอบรับหรือเหมาะสมกับการใช้งานหรือไม่

- ในการตัดสินใจสำหรับผู้ออกแบบควรจะต้องพิจารณาถึงการใช้งานของพื้นที่โล่งสาธารณะ เช่น เป็นจุดเชื่อมต่อการเดินทาง ที่พักผ่อนหย่อนใจ พักคอย ที่แสดงงานนิทรรศการ หรือเป็นที่สัญจรผ่านเท่านั้น

- ความสำคัญและสภาพแวดล้อมโดยรอบของพื้นที่โล่งสาธารณะจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงรูปแบบและกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่โล่งนั้นๆ ซึ่งผู้ออกแบบจะต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย

- รัศมีการเข้าถึงพื้นที่โล่งสาธารณะควรจะอยู่ในระยะ 300 เมตร (900 ฟุต)

- ตำแหน่งของพื้นที่โล่งสาธารณะนั้นจะต้องพิจารณาถึงผู้ที่เข้ามาใช้งานว่าเป็นกลุ่มใด รวมทั้งจัดระบบการสัญจรโดยทางเท้าให้เข้าถึงได้ง่าย และมีระบบการสัญจรที่สัมพันธ์กับระบบโดยรวมของพื้นที่

- ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศของพื้นที่ด้วย ถ้าในกรณีการใช้พื้นที่โล่งสาธารณะมีระยะเวลาการใช้งานน้อยกว่า 3 เดือนต่อปี ในการออกแบบควรจะเน้นส่วนที่มีร่มเงาและกิจกรรมภายในอาคารมากกว่า

2) มุมมอง

- จะต้องมีการออกแบบ และประสานความหลากหลายให้มีความกลมกลืนในด้านของรูปทรง สี และพื้นผิว และเน้นมุมมองให้มีความสำคัญ รวมทั้งความน่าสนใจในบริเวณที่เป็นพื้นที่โล่งสาธารณะและพื้นที่โดยรอบ

3) กิจกรรมและการใช้สอย

- พื้นที่โล่งสาธารณะจะต้องรองรับกิจกรรมของผู้ใช้สอยในลักษณะของการเข้าไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ และรองรับการสัญจรผ่าน โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของรูปแบบกิจกรรมซึ่งสามารถทำได้โดยการสร้างพื้นที่รองจากที่โล่ง (subarea) เพื่อรองรับกิจกรรม และป้องกันความขัดแย้งของกิจกรรม

- ในกรณีพื้นที่โล่งถูกใช้เป็นทางสัญจรด้วย ควรมีแนวกันระหว่างทางเดินกับบริเวณของพื้นที่โล่ง โดยการเปลี่ยนระดับหรือใช้องค์ประกอบอื่นๆ เข้าช่วย

- ในบริเวณของพื้นที่โล่งสาธารณะที่มีการใช้อย่างหนาแน่น ควรจะจัดองค์ประกอบและขอบเขตของการใช้งานในแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน แต่สามารถปรับเปลี่ยนได้ในบางกรณีที่กิจกรรมต้องใช้พื้นที่มาก เช่น งานเทศกาลต่างๆ เป็นต้น

- การแบ่งพื้นที่ต่างๆ ในบริเวณพื้นที่โล่งสาธารณะ ควรมีการแบ่งบริเวณให้เป็น ส่วนของสาธารณะ กึ่งสาธารณะ และบริเวณที่สามารถรู้สึกถึงความเป็นส่วนตัวได้ โดยทั้งหมดต้อง คำนึงถึงความรู้สึกปลอดภัยของผู้ที่เข้าไปใช้งาน

4) สถาปนามีอากาศ

- ในกรณีพื้นที่โล่งได้รับแดดและมีความร้อนสูง ควรจะมีส่วนที่เป็นร่มเงา เช่น การ ปลุกต้นไม้ หรือหลังคาคลุมกันแดด

5) ขอบเขต

- การกำหนดขอบเขตสามารถใช้ลวดลายของพื้น หรือใช้ต้นไม้เข้ามาช่วยได้ เพื่อ กำหนดแนวของกิจกรรมที่ต่างกัน

- การเปลี่ยนระดับระนาบพื้นย่อมส่งผลต่อมุมมองและการรับรู้ของบุคคล และยังสามารถใช้ในการออกแบบเพื่อเสริมศักยภาพหรือแก้ปัญหาต่างๆ ของพื้นที่

- บริเวณที่ตั้งพื้นที่โล่งสาธารณะ ควรมีอย่างน้อย 2 ด้านที่ติดกับถนนสาธารณะ และมีองค์ประกอบที่เน้นถึงการเชื่อมต่อของถนนกับพื้นที่โล่ง เช่น การใช้ต้นไม้เป็นแนวนำสายตา

- จุดเชื่อมต่อระหว่างอาคารกับพื้นที่โล่ง ควรจะมีบริเวณที่เป็นจุดเชื่อมต่อและรองรับการใช้งานของอาคารกับพื้นที่โล่ง

- ในชั้นล่างของอาคารที่ติดกับพื้นที่โล่ง ควรจะเป็นร้านค้าย่อยหรือร้านกาแฟ เพื่อ เพิ่มบรรยากาศในบริเวณนั้น

6) พื้นที่รองจากพื้นที่โล่งสาธารณะหลัก

- ควรมีอยู่โดยรอบพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ เพื่อสร้างกิจกรรมให้มีความหลากหลาย โดยการแบ่งขอบเขตด้วยระดับของพื้นที่ ต้นไม้ ม้านั่ง เป็นต้น ซึ่งในบริเวณพื้นที่รองนี้ ไม่ควรมี ขนาดใหญ่เกินไปและไม่ทำให้ผู้ที่เข้าไปใช้มีความรู้สึกโดดเดี่ยว

7) การสัญจร

- เส้นทางสัญจรภายในพื้นที่โล่งสาธารณะจะต้องประสานกับเส้นทางการสัญจร เดิมของพื้นที่โดยรอบ และเน้นการสัญจรทางเท้าเป็นหลัก โดยให้มีระยะที่สั้นที่สุด

- เพื่อให้การสัญจรเป็นไปโดยสะดวกและมีทิศทางชัดเจน ควรใช้ตัวนำทาง ได้แก่ พื้นผิว การเปลี่ยนระดับ ต้นไม้ ไฟทางเดิน เป็นองค์ประกอบในการเดิน นอกจากนี้ ควรมีทางลาด สำหรับรถเข็นหรือผู้พิการในการเชื่อมต่อพื้นที่ต่างๆ

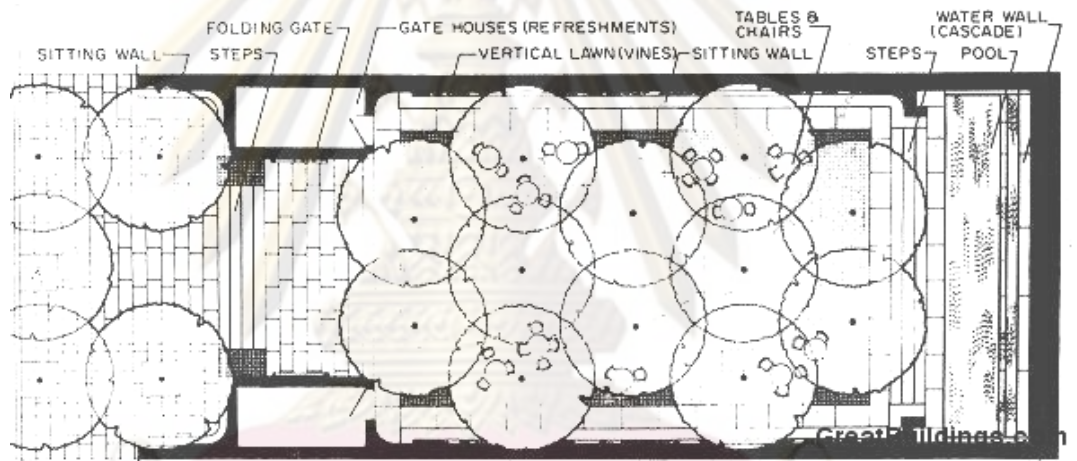
8) องค์ประกอบ

- ที่นั่ง (seating) ในการจัดวางที่นั่งในพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะควรคำนึงถึงตำแหน่งที่เหมาะสม มีทิวทัศน์และมุมมองที่ดีให้กับผู้นั่ง มีการจัดพื้นที่นั่งหลักและรอง รูปแบบที่เหมาะสมของที่นั่ง ทิศทางการตั้งของที่นั่ง และวัสดุที่เหมาะสมในการจัดสร้างที่นั่ง
- พืชพรรณ (planting) ในการเลือกพรรณไม้ในพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะควรคำนึงถึงความหลากหลายของพืชพรรณ ความสูงของต้นไม้ การกำหนดขอบเขตและทิศทางโดยชนิดพืชพรรณ สีและกลิ่น
- งานศิลปะ ประติมากรรมในพื้นที่ (public art) เป็นการสร้างเอกลักษณ์และสุนทรียภาพให้กับพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ ทำให้พื้นที่มีความน่าสนใจ และช่วยเสริมสร้างจุดหมายตาหรือแก้ปัญหาในด้านมุมมองได้
- วัสดุปูพื้นและการประดับตกแต่งพื้น (Paving) ในการเลือกใช้วัสดุปูผิวพื้นของพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะควรคำนึงถึง ความปลอดภัย ความสวยงาม ความแข็งแรง และการดูแลรักษา
- อาหารและเครื่องดื่ม ควรมีการจัดเตรียมตำแหน่งร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม และร้านกาแฟ เพื่อตอบสนองความต้องการและดึงดูดประชาชนให้มาใช้งานในพื้นที่
- การแสดงหรือกิจกรรมทางสังคมต่างๆ การทำให้พื้นที่เปิดโล่งสาธารณะมีเอกลักษณ์และดึงดูดประชาชน ควรมีการแสดงหรือกิจกรรมต่างๆ เช่น ละคร ดนตรี การเดินรำ หรือการประกอบกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการเมือง
- การค้าขาย ในการออกแบบทางกายภาพของพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะมีการจัดเตรียมพื้นที่เพื่อการค้า ซึ่งนอกจากจะตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจชุมชนแล้ว ยังเป็นจุดดึงดูดผู้คนสู่พื้นที่
- จุดให้ข้อมูลข่าวสารและป้ายสัญลักษณ์บอกทาง เป็นการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้งานพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ และสามารถแจ้งเหตุการณ์ข่าวสาร หรือสิ่งที่น่าสนใจภายในพื้นที่
- การดูแลรักษาและการสร้างความเจริญตา การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่เปิดโล่งสาธารณะ การดูแลสนามหญ้าและพืชพรรณต่างๆ ให้สวยงามอยู่เสมอ รวมทั้งการออกแบบและการจัดวางตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดมลพิษทางสายตาทำให้ลดคุณค่าของพื้นที่ รวมทั้งการจัดระบบการดูแลรักษาและการเก็บขยะให้สอดคล้องกับช่วงเวลาในการใช้งานพื้นที่

สวนขนาดเล็ก (pocket park) ได้รับการยอมรับถึงความเหมาะสมสำหรับพื้นที่ชุมชนเมืองที่มีความหนาแน่นมากและมีพื้นที่จำกัด ตัวอย่างที่โดดเด่น คือ Paley Park (by Zion and Breen, 1967) ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางเกาะแมนฮัตตัน ในกรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา (ภาพที่ 2.1) ความสำเร็จของ Paley Park เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

- 1) ตำแหน่งที่ตั้งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ดึงดูดให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย
- 2) อนุญาตให้เคลื่อนย้ายโต๊ะเก้าอี้ได้ ทำให้ผู้ใช้สามารถเลือกนั่งบริเวณที่ต้องการ
- 3) มีจุดสนใจเป็นน้ำตกที่มีชีวิตชีวา
- 4) ปกป้องเสียงรบกวนจากภายนอก สร้างความรู้สึกเงียบสงบและเป็นส่วนตัว
- 5) ได้รับร่มเงาต้นไม้ในฤดูร้อน แม้จะมีแสงรำไรลอดผ่านบ้าง

(William H. Whytes, 2008)

ภาพที่ 2.1 ผังและรูปตัด ของ Paley park

ที่มา : http://www.greatbuildings.com/cai-bin/abc-drawing.cai/Paley_Park.html/

จากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้ใช้ ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า พวกเขา รู้สึกอยู่ลำพังในเมืองที่วุ่นวาย มีความเงียบสงบ ผ่อนคลาย แม้ว่าในความเป็นจริง Paley Park เป็นพื้นที่ที่ถูกใช้งานค่อนข้างหนัก มีการเคลื่อนย้ายเก้าอี้เพื่อเลือกนั่งได้อย่างอิสระ และมีเสียงดังมากซึ่งเป็นเสียงตามธรรมชาติของน้ำตก (ภาพที่ 2.2)

ภาพที่ 2.2 Paley park

ที่มา : http://www.pps.org/great_public_spaces/

William H. Whytes (1980) ได้ศึกษาถึง ลักษณะของรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนที่เข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะ พบว่า การเลือกพื้นที่นั่งของผู้คนมีความแตกต่างกันระหว่างเพศชายและหญิง โดยเพศชายมักเลือกจับจองที่นั่งบริเวณแถวหน้าเสมอ ส่วนเพศหญิงมักเลือกที่นั่งที่ปลีกตัวเพื่อความเป็นส่วนตัวมากกว่า ส่วนการเลือกจับจองพื้นที่เพื่อยืนสนทนามีรูปแบบที่คล้ายกัน กล่าวคือ มักเลือกตำแหน่งที่มีจุดอ้างอิง เช่น อยู่ใกล้ๆ รูปปั้น รวมทั้งพื้นที่นั้นมักถูกเลือกตำแหน่งที่ถูกจำกัดขอบเขตด้วยระดับ (step) หรือขอบสระน้ำ (border of pool) ที่อยู่ภายในพื้นที่สาธารณะ นอกจากนั้น ภายในเมืองขนาดเล็กจะมีความหนาแน่นของกิจกรรมที่ต่ำกว่าเมืองขนาดใหญ่และจะมีอัตราการสัญจรที่เชื่องช้ากว่า ส่วนปัจจัยที่ทำให้มีการเข้าใช้พื้นที่ของผู้คนอาจเกิดขึ้นจากฤดูกาลที่เหมาะสม ลักษณะรูปร่างของพื้นที่ แต่สิ่งสำคัญที่จะทำให้พื้นที่นั้นถูกเลือกใช้นั้น เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่สาธารณะนั้นอยู่ติดกับถนน ทำให้ผู้คนสามารถที่จะมองเห็นจากภายนอกเข้าไปยังพื้นที่ได้ และสามารถมองจากภายในออกมาสู่ภายนอกได้เช่นกัน นอกจากนั้น ภายในพื้นที่สาธารณะต้องมีพื้นที่สำหรับนั่ง หากพื้นที่สาธารณะบริเวณใดไม่มีที่นั่งจะไม่สามารถดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาใช้ได้มากนัก แม้ว่าพื้นที่นั้นจะได้รับการออกแบบอย่างสวยงาม โดยทั่วไป ผู้คนมักเลือกที่นั่งที่มีความสูงตั้งแต่ 1-3 ฟุต และที่นั่งควรมีความกว้างที่เพียงพอที่จะไม่ทำให้ผู้ใช้รู้สึกอึดอัด

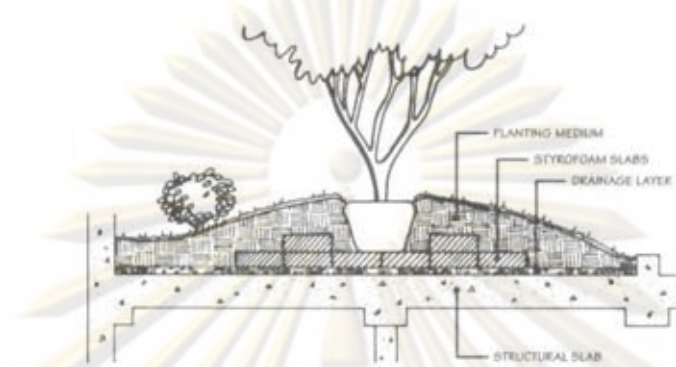
อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพื้นที่ในแต่ละกรณีศึกษา มีลักษณะของการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่แตกต่างกันตามแต่ละวิถีชีวิต วัฒนธรรม ซึ่งแม้จะเป็นพื้นที่ในลักษณะเดียวกันในทางกายภาพ ก็มีแนวทางในการพัฒนาโครงการแตกต่างกัน แนวทางในการออกแบบพื้นที่สีเขียวจึงมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะแต่ละพื้นที่และจำเป็นจะต้องมีการศึกษาถึงปัญหาในแต่ละพื้นที่เสียก่อน จึงจะสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงได้ ซึ่งสามารถสรุปแนวทางทั่วไปได้ดังนี้คือ

- 1) การปรับปรุงรูปแบบของพื้นที่ โดยพิจารณาสภาพโดยรอบ เช่น รูปแบบของสถาปัตยกรรม รูปแบบของป้าย บริเวณของพื้นที่ เป็นต้น
- 2) การแก้ปัญหาความขัดแย้งของการจราจร เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อเส้นทางสัญจร การเดินเท้า เพิ่มพื้นที่พักผ่อนภายในเมือง
- 3) การส่งเสริมกิจกรรม เพื่อช่วยให้พื้นที่ที่มีจุดสนใจของผู้ใช้พื้นที่และผู้สัญจรในเมือง
- 4) การปรับปรุงสิ่งประกอบภูมิทัศน์ เช่น ชุ้ม ศาลาที่พัก ม้านั่ง เสาไฟฟ้า กระบะต้นไม้
- 5) การปรับปรุงขอบเขต เช่น การใช้ต้นไม้เป็นตัวกำหนดขอบเขต การใช้วัสดุปูพื้นสิ่งประกอบภูมิทัศน์ เพื่อให้พื้นที่โล่งมีอาณาเขตที่ชัดเจน

นอกจากนี้ พื้นที่เมืองในปัจจุบันที่มีอาคารหนาแน่น ควรพิจารณาเพิ่มพื้นที่สีเขียวในลักษณะสวนหลังคา (roof garden) ซึ่งเป็นหลังคาเขียวประเภทที่สามารถออกไปใช้สอยพื้นที่ได้ (intensive green roof) ส่วนหลังคาเขียวอีกประเภทหนึ่งไม่ได้เน้นที่ประโยชน์ใช้สอย แต่เน้นการปลูกพืชพรรณบนหลังคาที่มีผลต่อสภาพแวดล้อม (extensive green roof) หลังคาเขียวที่เป็นสวนหลังคา (roof garden) ไม่ใช่แนวคิดใหม่ มีการใช้อย่างแพร่หลายสำหรับตัวอาคารที่ต้องการพื้นที่ใช้สอยภายนอกและได้ใกล้ชิดธรรมชาติมากขึ้น ทั้งนี้ลักษณะของสวนหลังคาที่แท้จริงคือ การสร้างสวนหรือปลูกต้นไม้ในระดับอื่นๆที่ไม่ใช่ระดับพื้น (ground space) โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในระดับบนสุดของอาคาร อาจจะต่ำกว่าระดับพื้นหรืออยู่ระดับเดียวกับชั้นใดก็ได้ แต่ที่สำคัญคือ การปลูกพืชพรรณซึ่งต้องมีโครงสร้างรองรับและมีระบบที่เกี่ยวข้องเป็นพิเศษมากกว่าการปลูกบนดินทั่วไป ซึ่งมีข้อควรคำนึงถึง ปัญหาและข้อจำกัดของการออกแบบดังต่อไปนี้

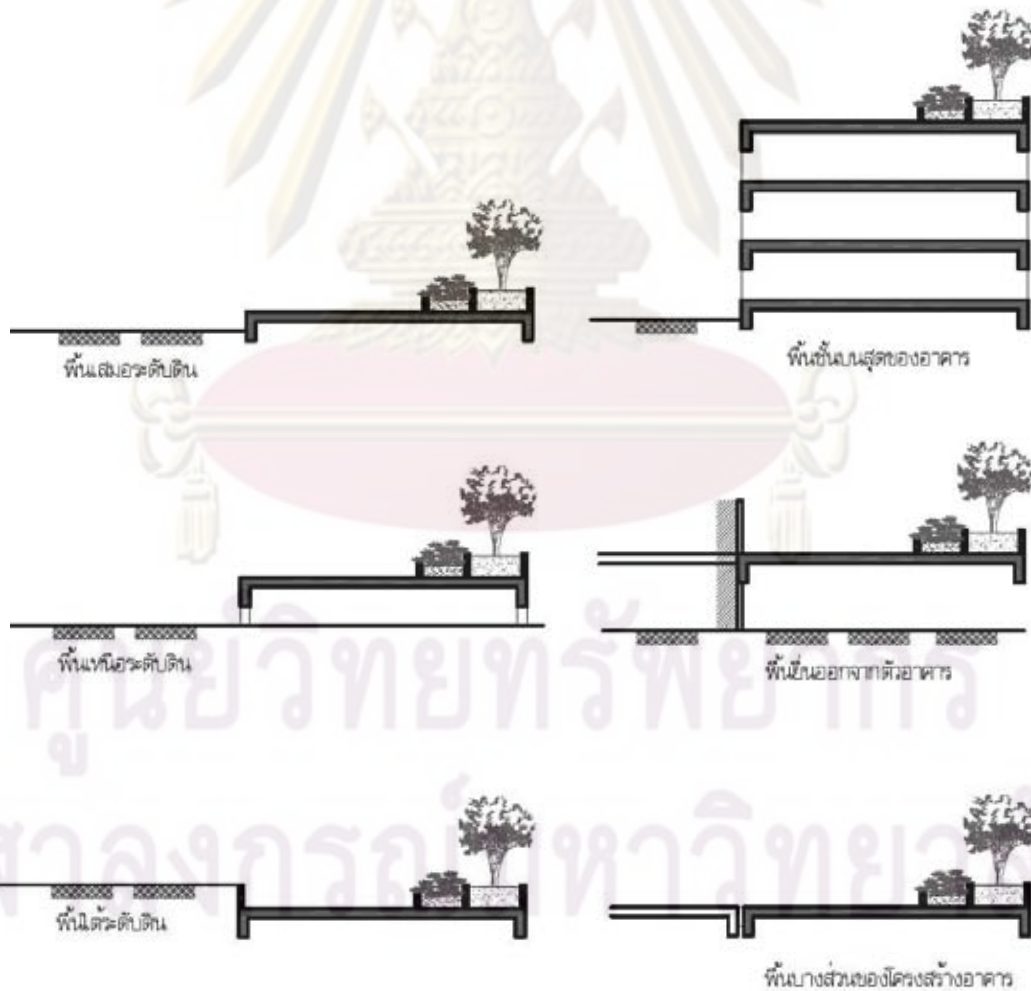
- 1) ชนิดของพืชพรรณ ควรเป็นพืชพรรณที่ดูแลรักษาง่าย ไม่มีรากชอนไชทำลายโครงสร้างของอาคาร หรือกิ่งก้านที่เปราะหักง่ายซึ่งอาจเป็นอันตรายและควรมีน้ำหนักไม่มากนัก
- 2) โครงสร้างและการรับน้ำหนัก สวนหลังคาต้องคำนึงถึงน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นจากต้นไม้ ดิน น้ำ และวัสดุต่างๆ ซึ่งโดยทั่วไปควรมีโครงสร้างที่สามารถรับน้ำหนักได้ 1,500-3,000 กิโลกรัม/ตารางเมตร
- 3) การระบายน้ำและป้องกันการรั่วซึม ต้องมีการวางระบบระบายน้ำและกันซึมอย่างดีเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายจากการอุดตันและรั่วซึมของสวนหลังคา ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาร้ายแรงในภายหลัง

4) การดูแลรักษา มีทั้งเรื่องการรดน้ำ การเก็บกวาด ตัดแต่งและการใส่ปุ๋ยหรือเปลี่ยนดินที่อาจเสื่อมคุณภาพ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านโครงสร้าง ดินที่ใช้จึงมีปริมาณและความลึกที่น้อยที่สุดที่จะยังคงทำให้พืชสามารถมีชีวิตอยู่ได้

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างรับน้ำหนักและการระบายน้ำของ roof garden

ที่มา : Time-Saver Standards for Landscape Architecture (1998)

ภาพที่ 2.4 roof garden ในลักษณะต่างๆ ตามระดับพื้น

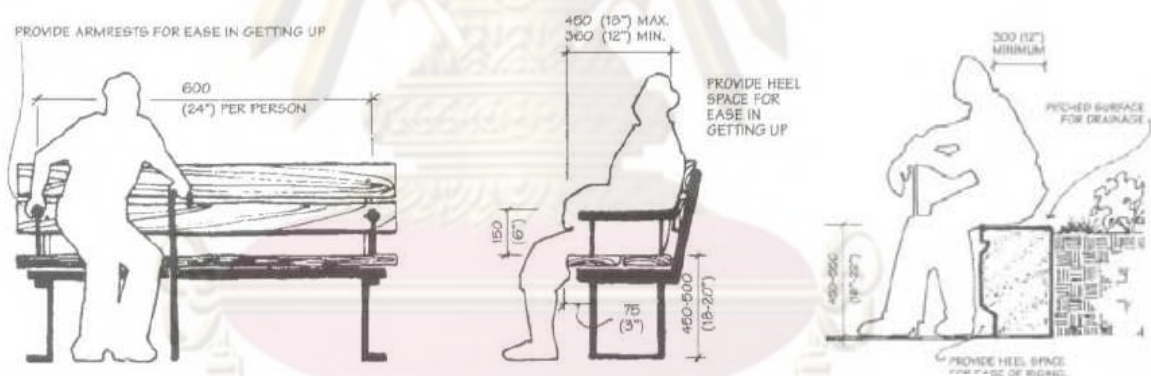
2.4.2 ข้อพิจารณาในการออกแบบองค์ประกอบของพื้นที่โล่ง

2.4.2.1 สิ่งประกอบภูมิทัศน์ (site furniture)

เป็นองค์ประกอบที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ม้านั่ง โคมไฟสนาม ที่ใช้งานสาธารณะ โดยมีหลักเกณฑ์ในการออกแบบเช่นเดียวกับการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะทั่วไป กล่าวคือ ตรงตามการใช้สอย มีความทนทานต่อการใช้สอยและสภาพอากาศ มีลักษณะที่กลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์โดยรอบ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการกำหนดตำแหน่ง การจัดวางระยะห่าง และลักษณะของสภาพแวดล้อม

1) ม้านั่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับพื้นที่สีเขียวนันทนาการ โดยทั่วไป อาจจะเป็นม้านั่งยาวแบบมาตรฐาน (ภาพที่ 2.3) แต่ก็ยังมีรูปร่างและขนาดอีกหลายแบบ (ภาพที่ 2.4) ทั้งนี้ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับการใช้สอย โดยต้องมีข้อคำนึงถึง ดังนี้คือ

- มีความสบายในการใช้ และแข็งแรงทนทาน
- รูปทรงเรียบง่าย ดูแลรักษาง่าย
- การวางตำแหน่ง ควรแยกจากทางสัญจร มีร่มเงาและมุมมองที่ดี

ภาพที่ 2.5 ม้านั่งยาวแบบมาตรฐานทั่วไป และแบบขอบกระเบื้องต้นไม้

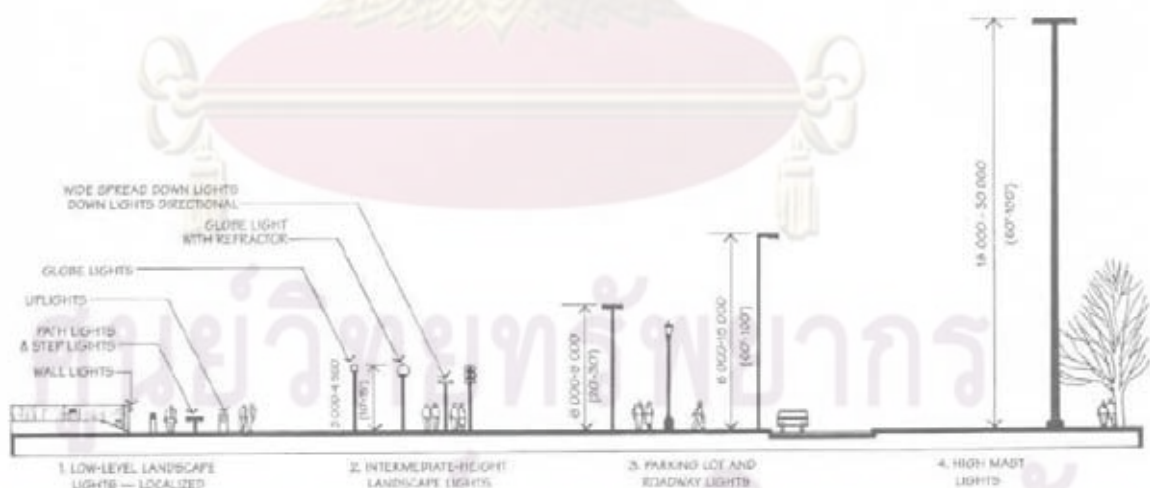
ภาพที่ 2.6 ที่นั่งแบบต่างๆ

2) ถังขยะ เป็นสิ่งหนึ่งในส่วนประกอบภูมิทัศน์เมืองที่จำเป็นจะต้องมี เพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมสิ่งปฏิกูล หรือสิ่งเหลือใช้จากการใช้งานของคนในเมือง โดยเฉพาะในบริเวณที่มีคนเข้าไปใช้มาก โดยต้องมีข้อคำนึงถึง ดังนี้คือ

- รูปแบบที่กลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์
- ตำแหน่งและจำนวนของถังขยะ
- ความสะดวกในการใช้การดูแลรักษาและความแข็งแรงทนทาน
- ความสะอาดและสุขอนามัย

3) กระบะต้นไม้ คือ ภาชนะสำหรับดินเพื่อปลูกต้นไม้อาจเป็นกระบะถาวรที่ก่อสร้างลงกับที่ เช่น ก่ออิฐ ก่อหินหล่อคอนกรีต หรือเป็นกระบะชั่วคราวที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ โดยสะดวกด้วยคน 1-2 คน โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือประกอบ กระบะต้นไม้ยังมีประโยชน์ใช้สอยสามารถใช้เป็นตัวแบ่งกั้นทางรถยนต์และทางเดินเท้า โดยต้องมีข้อคำนึงถึง ดังนี้คือ

- กระบะต้นไม้จะต้องจัดทำระบายน้ำไว้สำหรับการระบายน้ำ
- ตำแหน่งกระบะต้นไม้ควรตั้งอยู่ลอยตัว โดยสามารถทำความสะอาดได้ง่าย
- ความสูงของกระบะ โดยทั่วไปจะไม่เกิน 0.80 เมตร แต่ทั้งนี้ความสูงจะขึ้นอยู่กับการใช้งานอื่นประกอบด้วย เช่น เป็นที่นั่ง
- ความลึกของชั้นดินในกระบะสำหรับการปลูกต้นไม้จะมีความแตกต่างไปตามประเภทของต้นไม้ที่ปลูก

ภาพที่ 2.7 ไฟฟ้าแสงสว่างภายนอกแบบต่างๆ

4) ไฟฟ้าแสงสว่างภายนอก (exterior lighting) นอกจากจะทำหน้าที่ให้แสงสว่างในเวลากลางคืนเพื่อความปลอดภัยในการสัญจรและสวัสดิภาพของผู้สัญจรแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นสิ่งประกอบสถานที่ เช่น ถนน ทางเดิน ที่จอดรถ เพื่อช่วยในการแสดงสัดส่วนของพื้นที่ รูปแบบ

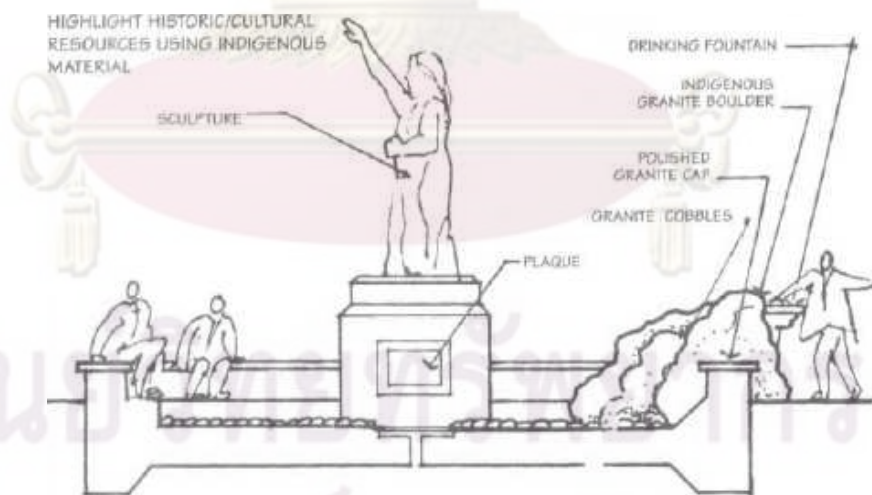
ลักษณะของพื้นที่ดังกล่าว และส่งเสริมให้เกิดความสวยงามขึ้นอีกด้วย (ภาพที่ 2.5) โดยต้องมีข้อคำนึงถึง ดังนี้คือ

- เลือกชนิดของไฟฟ้าให้เหมาะสมกับการใช้งานและมีความกลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์

- องค์ประกอบของไฟฟ้าซึ่งประกอบด้วย โคมไฟ เสาไฟและการติดตั้งควรมีการออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและความปลอดภัย

- การออกแบบต้องให้มีความประหยัดและดูแลรักษาได้ง่าย

5) ประติมากรรม นอกจากจะมีส่วนประกอบดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นแล้วยังมีสิ่งประกอบบริเวณอื่น ๆ อีก เช่น รูปปั้น ประติมากรรม อนุสาวรีย์ หอนาฬิกา เหล่านี้เป็นส่วนประดับประดาเมืองเพื่อความสวยงาม เป็นจุดดึงดูดความสนใจ เป็นที่หมายตาและเป็นสื่อที่ช่วยในการกำหนดทิศทาง ทั้งในบริเวณย่านการค้า สถานที่ราชการ บริเวณทางเข้าหน้าอาคาร ภายในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยมีการใช้ลักษณะของงานศิลปะมาช่วยตกแต่งให้สวยงาม นอกจากการออกแบบให้มีผลทางการมองเห็นแล้ว อาจจะมีการใช้เสียงประกอบ เช่น เสียงน้ำไหล เสียงใบพัดของกังหันลม หรือมีการให้ข้อมูล เช่น บอกอุณหภูมิ วันที่ เวลา เป็นต้น ในกรณีที่เป็นอนุสาวรีย์มักเป็นสิ่งที่ระลึกถึงบุคคลที่สำคัญ ระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญ ซึ่งแสดงความสง่างาม ความยิ่งใหญ่ รวมทั้งเป็นบริเวณเพื่อการประกอบพิธีกรรม การเฉลิมฉลองต่าง ๆ เป็นต้น

ภาพที่ 2.8 องค์ประกอบที่เป็นประติมากรรมและจุดสนใจ

ที่มา : Time-Saver Standards for Landscape Architecture (1998)

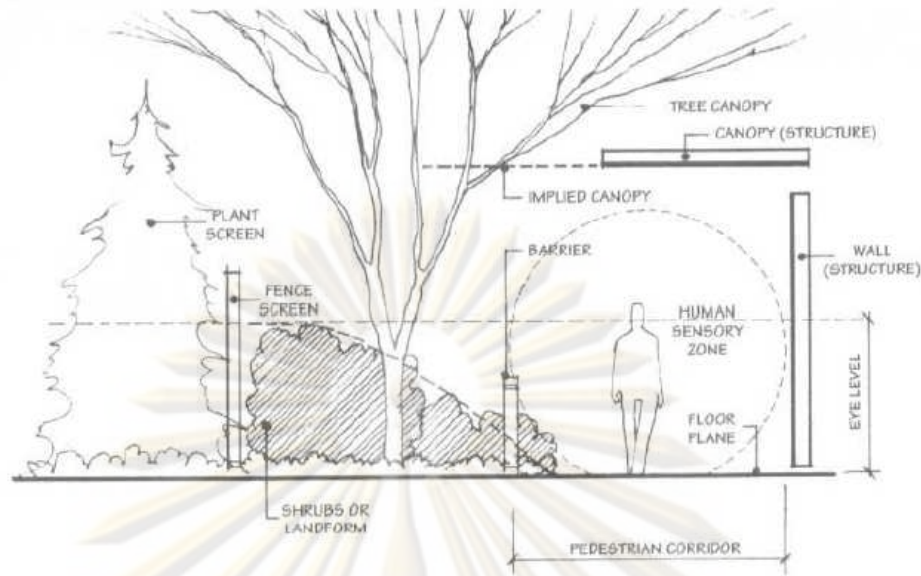

2.4.2.2 พืชพรรณ (planting)

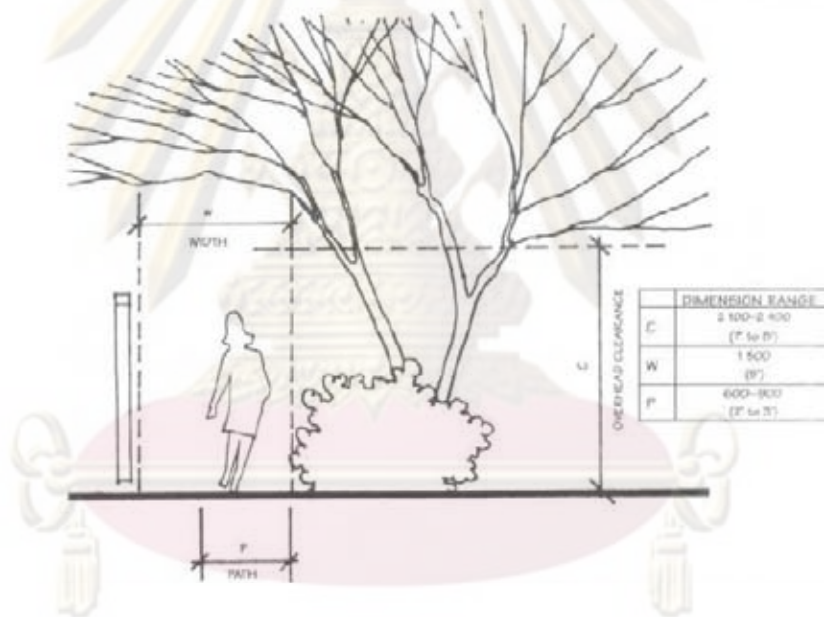
นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพื้นที่สีเขียว รวมทั้งระบบนิเวศในเมืองด้วย พื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองนั้นสามารถพัฒนาได้ในหลายรูปแบบอาจเป็นสนามหญ้า สวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนริมน้ำ สวนริมนถนน หรือสวนป่า ก็ได้ แต่หากพิจารณาการพัฒนาพื้นที่สีเขียวที่มีความยั่งยืนแล้ว ควรมีไม้ยืนต้นเป็นองค์ประกอบหลัก เพราะไม้ยืนต้นมีอายุขัยที่ยืนยาวกว่าไม้พุ่ม และไม้ดอกไม้ประดับส่วนใหญ่ นอกจากนั้นหากพิจารณาคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ไม้ยืนต้นจะมีบทบาทต่อสิ่งแวดล้อมในเมือง เช่น ลดมลพิษทางอากาศ ลดอุณหภูมิ กรองเสียง หรือลดการพังทลายของดินได้ดีกว่าไม้พุ่ม และไม้ดอกไม้ประดับ และยังมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น แล้งจัด ร้อนจัด หรือสภาพน้ำท่วมขังได้ดีกว่าไม้พุ่ม และไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งการกำหนดจำนวนและชนิดของไม้ต้นนั้นควรพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ของพื้นที่สีเขียวนั้นๆ

แม้ว่าในธรรมชาติจะมีพรรณไม้ต้นหลากหลายชนิด แต่การนำพรรณไม้เหล่านั้นมาปลูกในเขตเมืองเป็นการเปลี่ยนแปลงนิเวศวิทยาของพรรณไม้ เนื่องจากไม้ยืนต้นที่ขึ้นในเขตเมืองจะต้องเผชิญกับปัญหาของสภาพภูมิอากาศ มลพิษทางอากาศ อุณหภูมิที่สูง ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ดิน แห้งแล้งหรือมีน้ำท่วมขัง รวมถึงการเหยียบย่ำของผู้คน ทำให้พรรณไม้ที่ขึ้นในเขตเมืองต้องมีการปรับตัว ซึ่งความสามารถในการปรับตัวของพรรณไม้แต่ละชนิดจะแตกต่างกัน ดังนั้น การคัดเลือกพรรณไม้เพื่อมาปลูกในเขตเมืองจึงต้องใช้ความระมัดระวังและพิจารณาอย่างรอบคอบ คุณสมบัติทั่วไปของพรรณไม้ที่จะนำมาปลูกในเขตเมืองมีดังนี้คือ

- 1) มีความแข็งแรงทนทาน สามารถขึ้นได้ในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีน้ำน้อย ทนต่อมลพิษทางอากาศ ฝุ่นละออง ลมพายุ และการเหยียบย่ำของผู้คน
  - 2) มีทรงพุ่มที่ไม่แตกกิ่งก้านสาขามากจนเป็นอันตรายต่อยานพาหนะหรือผู้คน และไม่สูงเกินไปจนทำอันตรายต่อสายไฟฟ้า
  - 3) ไม่ผลัดใบ มีใบเต็มพุ่มตลอดทั้งปี ไม่มีการทิ้งเปลือก ดอก หรือส่วนที่ก่อให้เกิดความรำคาญและเพิ่มค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา
  - 4) มีอายุยืนนาน
- ประเภทของวัสดุพืชพันธุ์ โดยทั่วไปแล้ว สามารถแบ่งตามลักษณะทางกายภาพ โครงสร้างรูปแบบ ลักษณะรวมทั้งการเจริญเติบโตออกเป็น 4 ประเภท คือ ไม้ยืนต้น (tree) ไม้พุ่ม (shrub) ไม้คลุมดิน (ground cover) และหญ้า (grass) โดยนำมาใช้การตกแต่ง ได้ใน 3 ลักษณะ คือ 1) การใช้ในระดับพื้น (floor) 2) การใช้ในระดับผนัง (wall) 3) การใช้ในระดับเพดาน (ceiling) (ภาพที่ 2.6) โดยมีข้อควรคำนึงถึงในการเลือกตำแหน่งของต้นไม้ คือ 1) ระยะห่างจากอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง 2) ตำแหน่งไม่กีดขวางการใช้งาน 3) ประโยชน์ใช้สอย (ภาพที่ 2.7)

ภาพที่ 2.9 การใช้ต้นไม้ในลักษณะต่างๆ

ภาพที่ 2.10 ระยะเวลาต่างๆของการวางตำแหน่งต้นไม้

2.3 กรอบแนวคิดการวิจัยในบริบทของพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษานี้ ได้กำหนดตัวชี้วัดพื้นที่สีเขียวในการเป็นพื้นที่บริการด้านนันทนาการ เช่น สวนสาธารณะ ลานกีฬา เป็นต้น และใช้มาตรฐานพื้นที่สีเขียวประเภทสวนสาธารณะ โดยไม่จำเป็นต้องจัดเป็นสวนสาธารณะตามเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนเมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครซึ่งมีความต้องการและความจำเป็น เพื่อจัดหาพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพด้วยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูพื้นที่ว่างในการที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง ประกอบกับเกณฑ์วิเคราะห์ด้วยมิติทางกายภาพ มิติทางกิจกรรม และมิติ

ทางการจัดการ ที่เป็นปัจจัยของพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพ คือ 1) ความเหมาะสมด้านกายภาพ ได้แก่ รูปแบบพื้นที่ องค์ประกอบ และสุนทรียภาพ 2) ความต้องการด้านกิจกรรม ได้แก่ รูปแบบกิจกรรม ผู้ใช้สอย และช่วงเวลา 3) ความเป็นไปได้ด้านการจัดการ ได้แก่ ที่ดิน การใช้พื้นที่ และนโยบาย และแผนพัฒนา ที่จะสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวในปริมาณและคุณภาพ เพื่อเสนอเป็นแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ทั้งแนวทางการจัดการและแนวทางการออกแบบ

แผนภูมิที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมือง
ในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ข้อมูลเบื้องต้นและการเลือกพื้นที่ศึกษา

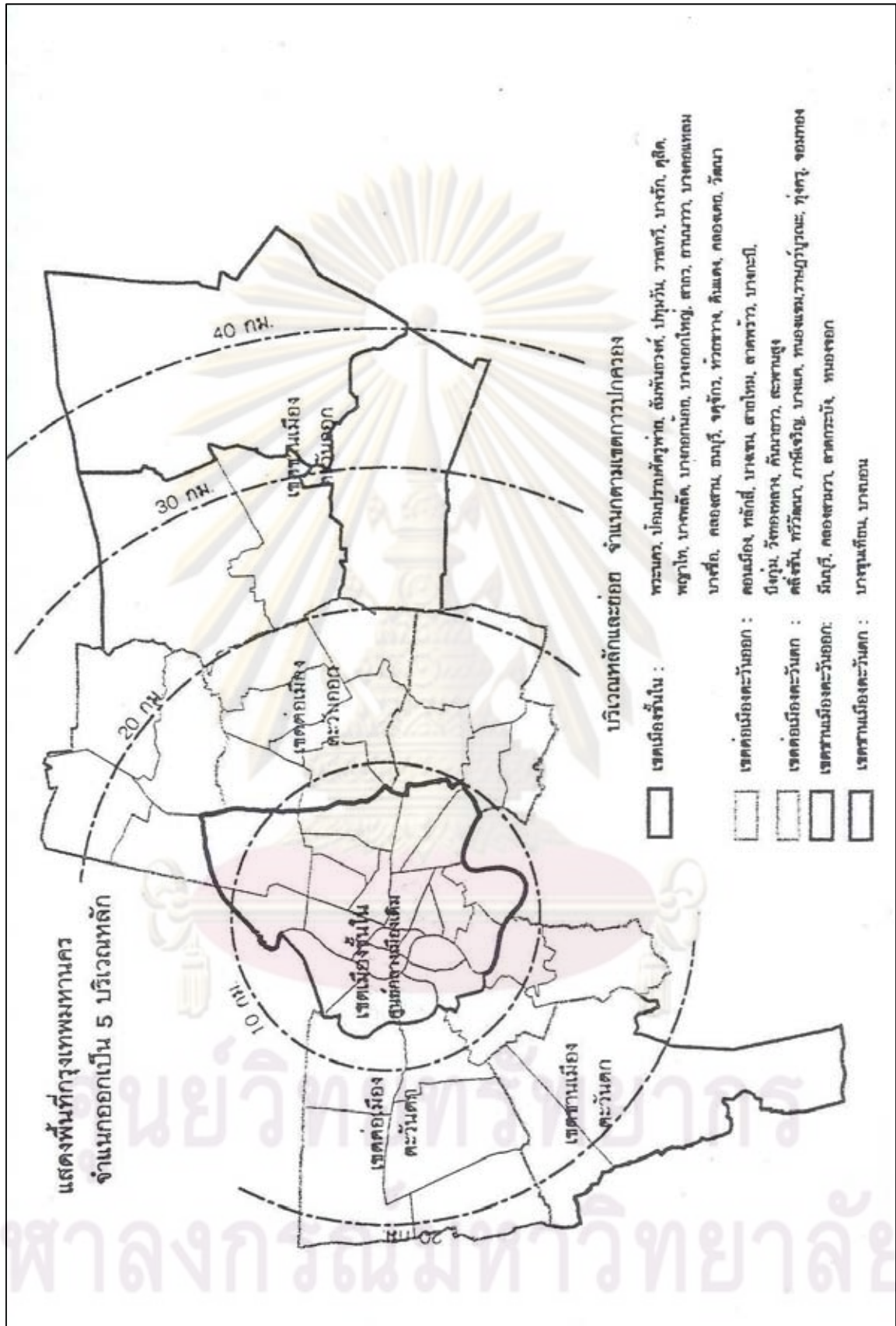
กรุงเทพมหานครมีวิวัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานที่ประกอบด้วยศูนย์กลางเมืองเดิมและพื้นที่ต่อเนื่อง เป็นชุมชนในระยะแรกและเป็นพื้นที่อนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณพื้นที่สองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยาต่อเนื่องกับย่านสถาบันราชการและย่านพาณิชยกรรมศูนย์กลางเมืองในเขตชั้นใน โดยมีย่านที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก หนาแน่นปานกลาง และหนาแน่นน้อยกระจายตัวจากเขตชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองตามลำดับ ทั้งนี้กรุงเทพมหานครยังคงปรากฏย่านอุตสาหกรรมและคลังสินค้าในเขตชั้นในและเขตต่อเมือง โดยมีนิคมอุตสาหกรรมและพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชานเมือง

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 50 เขต และ 154 แขวง ซึ่งมีการจำแนกกลุ่มพื้นที่เขตตามการตั้งถิ่นฐานชุมชน ได้เป็น 3 บริเวณหลัก (5 บริเวณย่อย) ดังนี้

1) เขตเมืองชั้นใน (Inner City) เป็นบริเวณที่อยู่ในรัศมี 10 กิโลเมตรของพื้นที่ศูนย์กลางเมืองเดิม ประกอบด้วยเขตต่างๆ รวม 22 เขต ได้แก่ พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน ราชเทวี บางรัก ดุสิต พญาไท บางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ สาทร ยานนาวา บางคอแหลม บางซื่อ คลองสาน ธนบุรี จตุจักร ห้วยขวาง ดินแดง คลองเตย และวัฒนา

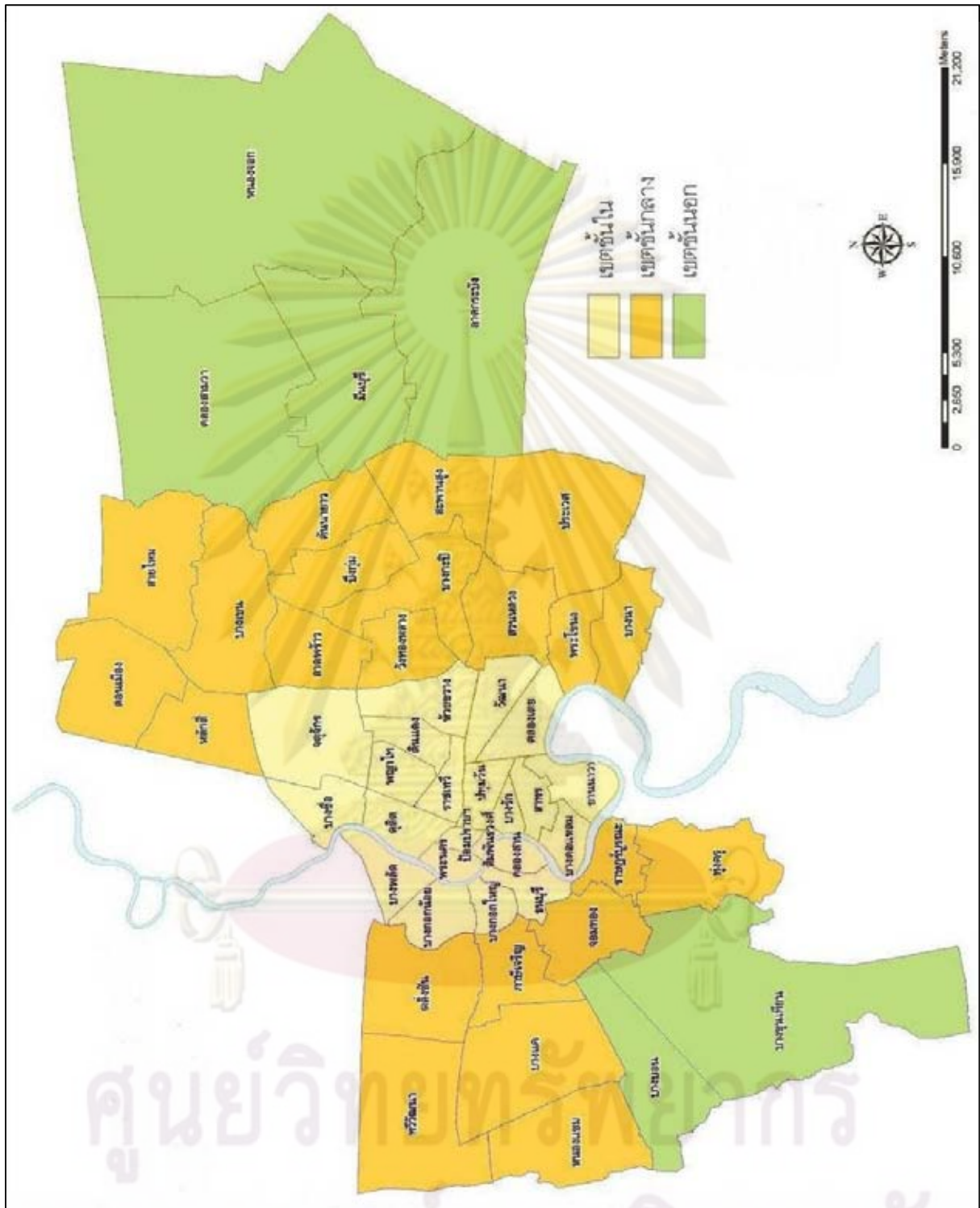
2) เขตชั้นกลางหรือเขตต่อเมือง (Urban Fringe) เป็นบริเวณที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง อยู่ในรัศมีระหว่าง 10-20 กิโลเมตรจากศูนย์กลางเมืองเดิม ประกอบด้วยเขตต่างๆ ในพื้นที่ทางฝั่งตะวันออก 14 เขต ได้แก่ ดอนเมือง หลักสี่ บางเขน สายไหม ลาดพร้าว บางกะปิ บึงกุ่ม วังทองหลาง คันนายาว สะพานสูง และทางฝั่งตะวันตก 8 เขต ได้แก่ ตลิ่งชัน ทวีวัฒนา ภาษีเจริญ บางแค หนองแขม ราษฎร์บูรณะ ทุ่งครุ จอมทอง

3) เขตชั้นนอกหรือเขตชานเมือง (Suburb) เป็นบริเวณที่อยู่ห่างจากศูนย์กลางเมืองเดิมเกินกว่า 20 กิโลเมตร ประกอบด้วยพื้นที่ทางฝั่งตะวันออก ได้แก่ มีนบุรี คลองสามวา หนองจอก ลาดกระบัง และทางฝั่งตะวันตก ได้แก่ เขตบางบอน และเขตบางขุนเทียน (ศูนย์ข้อมูล กรุงเทพมหานคร, 2550)

แผนที่ 3.1 แสดงพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการตั้งถิ่นฐาน

ที่มา : สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร (2548)

แผนที่ 3.2 แสดงพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเขตการปกครอง
 ที่มา : กองสารสนเทศภูมิศาสตร์ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร (2549)
 และเพิ่มเติมข้อมูลโดยผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาข้อมูลของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ เป็นศูนย์รวมของธุรกิจและการบริหารที่สำคัญของประเทศ พบว่า ในพื้นที่ 980,461 ไร่ (1,568.737 ตารางกิโลเมตร) มีประชากรพำนักในพื้นที่เมือง 5.710 ล้านคน (สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร, 2551) มีสัดส่วนของการใช้ที่ดินเพื่อการก่อสร้างสูงถึงร้อยละ 50.51 แต่มีพื้นที่สีเขียวที่เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของคนเมือง อันได้แก่ สวนสาธารณะและพื้นที่ไม้ยืนต้น คิดเป็นพื้นที่เพียง 19.996 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 1.27 ของพื้นที่ทั้งหมด หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อประชากรเท่ากับ 3.50 ตารางเมตรต่อคน (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2551) นับเป็นสัดส่วนที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำสำหรับเมืองขนาดใหญ่ที่ควรให้ความสำคัญต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่บริเวณเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะและรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในการพัฒนาพื้นที่เมืองหนาแน่นกว่าเขตชั้นกลางและเขตชั้นนอก

3.1 สภาพการพัฒนาพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

เขตเมืองชั้นใน (Inner City) ของกรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางเมืองเดิมและพื้นที่ต่อเนื่อง มีพื้นที่รวม 224.568 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 16 ของกรุงเทพมหานคร ประชากรในเขตต่างๆส่วนใหญ่มีความหนาแน่นเกินกว่า 10,000 คนต่อตารางกิโลเมตร มีลักษณะการพัฒนาของพื้นที่ดังนี้

3.1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารของพื้นที่เขตชั้นใน

1) เขตชั้นในด้านตะวันออก เป็นพื้นที่ศูนย์กลางเมืองที่มีรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นประเภทที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม สถาบันราชการ สถาบันการศึกษา เป็นผลมาจากศักยภาพทางเศรษฐกิจ ความพร้อมด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โดยการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยเป็นการใช้ที่ดินหลักที่กระจายอยู่ในทุกเขต แต่มีอัตราส่วนสูงสุดในเขตวัฒนา บางซื่อ ดินแดง และสาทร สำหรับการที่ดินประเภทพาณิชยกรรม ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เขตชั้นใน มีอัตราส่วนการใช้พื้นที่ดินพาณิชยกรรมสูงสุดในเขตสัมพันธวงศ์ ป้อมปราบศัตรูพ่าย บางรัก และปทุมวัน และการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ ซึ่งมีมากถึงครึ่งหนึ่งของที่ดินสถาบันราชการทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร มีการกระจายตัวมากในเขตดุสิต ราชเทวี พญาไท พระนคร จตุจักร และห้วยขวาง โดยส่วนใหญ่เป็นสถานที่ทำการของศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง นอกจากนี้มีการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษากระจายตัวสูงสุดในเขตปทุมวันและจตุจักร โดยเป็นที่ตั้งของสถาบันระดับอุดมศึกษาและโรงเรียนจำนวนมาก

2) เขตชั้นในด้านตะวันตก มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ โดยเกือบทุกเขตของกลุ่มพื้นที่นี้มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยมากกว่าร้อยละ 50 สำหรับ

การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมมีมากเป็นอันดับรองลงมา ส่วนพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่โล่งว่างในเขตชั้นในตะวันตกมีมากที่สุด ในเขตบางกอกน้อย รองลงมาคือเขตบางพลัดและเขตบางกอกใหญ่ (ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร, 2550)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงของจำนวนบ้านในพื้นที่เขตชั้นใน ปรากฏว่ามีพื้นที่ที่มีจำนวนบ้านลดลง ได้แก่ เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ และเขตบางกอกน้อย ทั้งนี้เนื่องจากที่ดินในบริเวณดังกล่าวมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง จึงมีการเปลี่ยนจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยไปเป็นการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมทั้งรูปแบบการใช้อาคารประเภทพาณิชยกรรมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดมา จากเดิมในรูปของอาคารห้องแถว ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินแบบผสมรวมกับการอยู่อาศัย เปลี่ยนแปลงมาเป็นอาคารที่ใช้เฉพาะเพื่อพาณิชยกรรม เช่น อาคารประเภทสำนักงาน ศูนย์การค้า ห้างค้าปลีกขนาดใหญ่และอาคารบริการต่างๆ พื้นที่เขตซึ่งมีการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารประเภทพาณิชยกรรมจำนวนมาก ได้แก่ เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตราชเทวี เขตคลองเตย และเขตวัฒนา

3.1.2 ประชากรของพื้นที่เขตชั้นใน

เขตชั้นในเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง ตามสถิติประชากรของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2551 มีจำนวนประชากร 2,060,740 คน คิดเป็นร้อยละ 36 ของประชากรทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร โดยเขตที่มีประชากรมากที่สุด คือเขตจตุจักร มีประชากร 165,438 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ของประชากรทั้งหมดในเขตชั้นใน และเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายมีความหนาแน่นมากที่สุด คือ 29,241 คนต่อตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 3.1 พื้นที่เขต ความหนาแน่นและจำนวนประชากร กรุงเทพมหานคร

เขตปกครอง	พื้นที่เขต (ตร.กม.)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร			จำนวนบ้าน (หลัง)
			ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	
กรุงเทพมหานคร	1,568.737	3,640	2,722,313	2,988,570	5,710,883	2,263,680
เขตชั้นใน	224.568	9,176	989,031	1,071,709	2,060,740	810,209
เขตชั้นกลาง	692.096	4,155	1,360,774	1,514,593	2,875,367	1,152,836
เขตชั้นนอก	652.218	1,188	372,508	402,268	774,776	300,635

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ธันวาคม 2551

นอกจากนี้ จากสถิติจำนวนประชากรและจำนวนบ้านของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2551 แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าเขตชั้นในจะมีจำนวนประชากรและจำนวนบ้านน้อยกว่าเขตชั้นกลาง แต่มีความหนาแน่นมากที่สุด คือ 9,176 คนต่อตารางกิโลเมตร ในขณะที่มีการขยายตัวของ

อาคารพักอาศัยในพื้นที่เขตชั้นกลางมากที่สุด เป็นข้อบ่งชี้ถึงความต้องการด้านที่อยู่อาศัยของประชากรที่มีมากขึ้นจากอิทธิพลของแหล่งงานภายในพื้นที่เขตชั้นในซึ่งเป็นแหล่งเศรษฐกิจสำคัญของเมือง

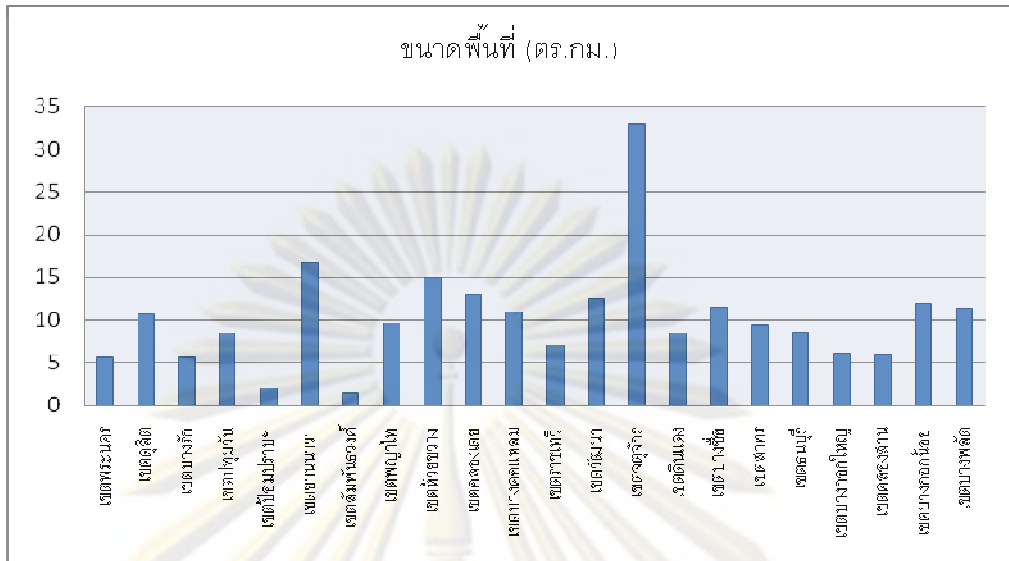
ตารางที่ 3.2 พื้นที่เขต ความหนาแน่นและจำนวนประชากร เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

เขตปกครอง	พื้นที่เขต (ตร.กม.)	ความ หนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร			จำนวนบ้าน (หลัง)
			ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	
กรุงเทพมหานคร	1,568.737	3,640	2,722,313	2,988,570	5,710,883	2,263,680
เขตชั้นใน	224.568	9,176	989,031	1,071,709	2,060,740	810,209
เขตพระนคร	5.536	11,374	30,415	32,551	62,966	18,443
เขตดุสิต	10.665	10,946	61,879	54,863	116,742	29,772
เขตบางรัก	5.536	8,762	22,970	25,536	48,506	24,258
เขตปทุมวัน	8.369	7,202	28,158	32,117	60,275	24,852
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	1.931	29,241	27,556	28,908	56,464	19,228
เขตยานนาวา	16.662	5,245	41,898	45,488	87,386	41,418
เขตสัมพันธวงศ์	1.416	21,249	14,734	15,354	30,088	13,253
เขตพญาไท	9.595	7,971	37,964	38,513	76,477	32,998
เขตห้วยขวาง	15.033	5,119	35,643	41,305	76,948	40,510
เขตคลองเตย	12.994	9,113	57,316	61,096	118,412	52,403
เขตบางคอแหลม	10.921	9,327	49,015	52,847	101,862	36,764
เขตราชเทวี	7.126	10,966	37,513	40,634	78,147	35,349
เขตวัฒนา	12.565	6,451	38,317	42,736	81,053	49,526
เขตจตุจักร	32.908	5,027	78,473	86,965	165,438	78,991
เขตดินแดง	8.354	16,677	65,671	73,651	139,322	49,062
เขตบางซื่อ	11.545	12,618	69,413	76,258	145,671	46,551
เขตสาทร	9.326	9,751	43,506	47,431	90,937	35,196
เขตธนบุรี	8.551	15,163	61,664	67,998	129,662	44,092
เขตบางกอกใหญ่	6.18	12,671	37,328	40,979	78,307	25,667
เขตคลองสาน	6.051	13,688	39,035	43,789	82,824	29,850
เขตบางกอกน้อย	11.944	10,834	62,085	67,316	129,401	44,303
เขตบางพลัด	11.36	9,142	48,478	55,374	103,852	37,723

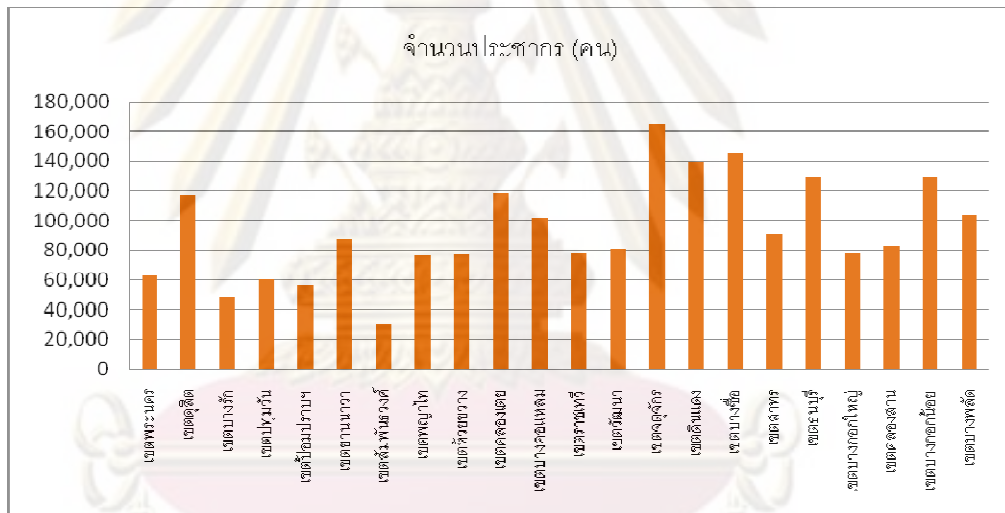
ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ธันวาคม 2551

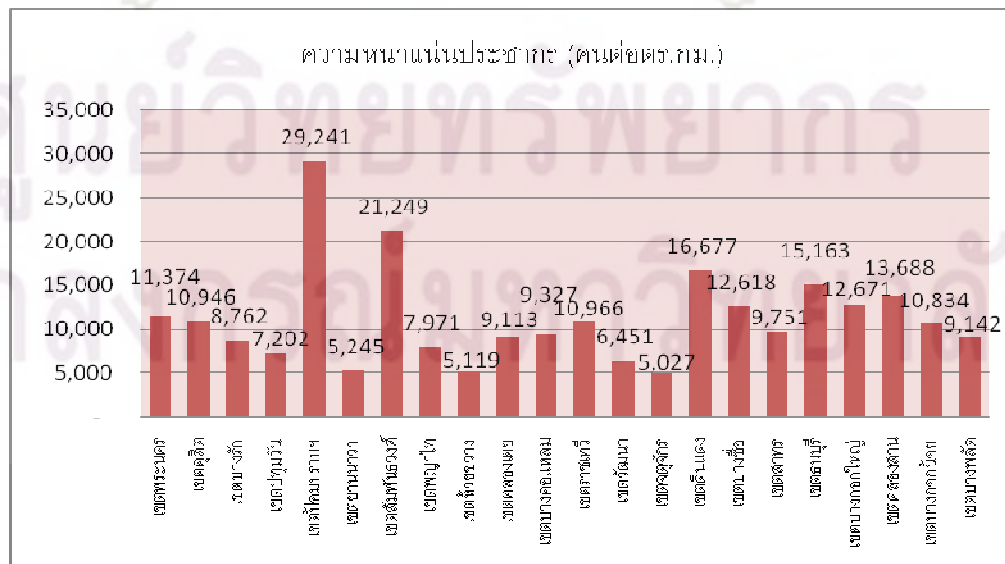
แผนภูมิที่ 3.1 การเปรียบเทียบขนาดพื้นที่ ของพื้นที่เขตชั้นในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2551

แผนภูมิที่ 3.2 การเปรียบเทียบจำนวนประชากร ของพื้นที่เขตชั้นในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2551

แผนภูมิที่ 3.3 การเปรียบเทียบความหนาแน่น ของพื้นที่เขตชั้นในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2551

3.1.3 สรุปลักษณะการพัฒนาของเขตชั้นใน

ลักษณะการพัฒนาของเขตชั้นในเป็นการพัฒนาของย่านธุรกิจพาณิชยกรรมและที่พักอาศัยหนาแน่นมาก โดยเฉพาะเขตปทุมวัน เขตราชเทวี เขตพญาไท เขตคลองสาน ซึ่งเป็นเขตต่อเนื่องกับศูนย์กลางเมืองเดิม โดยทำเลที่ตั้งเป็นย่านศูนย์กลางการค้าและบริการ จึงมีการขยายตัวของธุรกิจการค้าและบริการในบริเวณนี้มาก ก่อให้เกิดผลกระทบที่ตามมาคือ ที่พักอาศัยถูกรื้อถอนและกลายเป็นอาคารธุรกิจขนาดใหญ่ อาจกล่าวได้ว่า เมื่อมีการพัฒนาเมืองมากขึ้น ที่ดินที่ใช้เพื่อที่อยู่อาศัยจะลดน้อยลง มีผลให้เกิดความแออัดในพื้นที่พักอาศัยมากขึ้น เนื่องจากประชากรผู้มีรายได้น้อยมักจะพักอาศัยใกล้แหล่งงาน ขณะที่ประชากรบางส่วนย้ายออกไปยังเขตชั้นกลางและชั้นนอก สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่เขตชั้นในทำให้มีการก่อสร้างอาคารในแนวตั้งมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ฝั่งตะวันออกจะมีการขยายตัวมากกว่าฝั่งตะวันตก เนื่องจากเป็นเขตเมืองเก่าที่มีการพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก่อน เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นสภาพความเป็นจริงของปัญหาความแออัดในพื้นที่เขตชั้นในที่มีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของเมืองจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก นอกจากจะดึงดูดให้ประชากรเข้ามาทำงานแล้วยังส่งผลให้ที่ดินในเขตชั้นในมีราคาสูงมาก และเป็นอุปสรรคสำคัญในการจะหาพื้นที่โล่งเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว

3.2 การพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

ในเมืองใหญ่ๆ มักประสบกับปัญหาการใช้พื้นที่อย่างหนาแน่นเพื่อการก่อสร้างและพัฒนาเมือง ซึ่งเป็นไปตามขีดความต้องการด้านที่อยู่อาศัยและพื้นที่แหล่งงานเป็นสำคัญ การพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวบ่งชี้ถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการลดลงของพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจากปัจจัยการเพิ่มขึ้นของประชากร และการขยายตัวของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมในเขตเมือง ตามกระแสการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีแนวโน้มว่าจะมีทิศทางปรับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

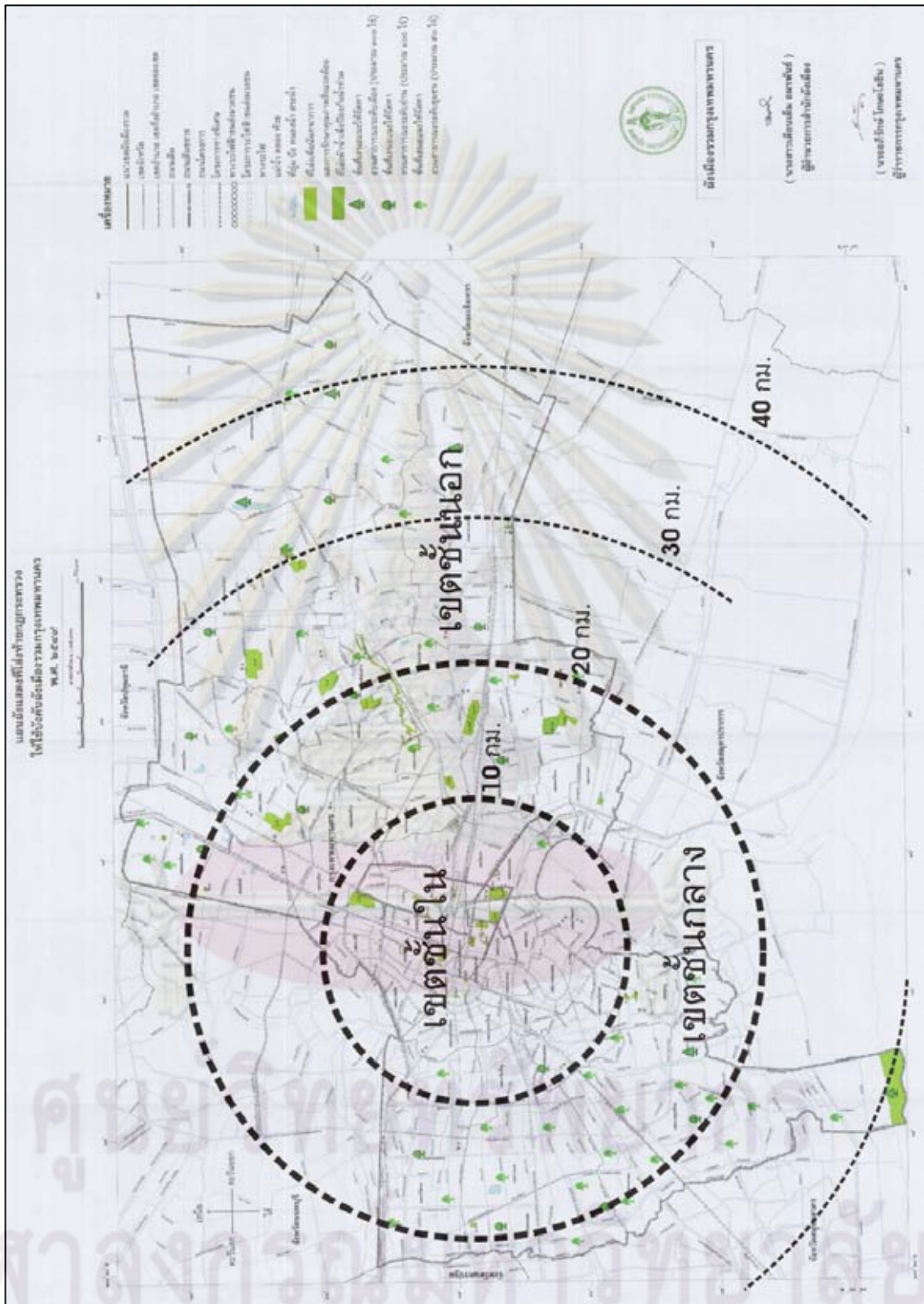
ในจำนวนพื้นที่สีเขียวทั้ง 1,666 แห่งนี้ เป็นสวนสาธารณะหลักสำหรับประชาชนทั่วไปเพียง 12 แห่ง (ตารางที่ 3.4) จากจำนวนสวนสาธารณะหลักที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 23 แห่ง เป็นพื้นที่ 1266.20 ไร่ หรือ 2,025,912.40 ตารางเมตร คิดเป็น 1 ใน 3 ของพื้นที่สีเขียวในเขตชั้นใน

ตารางที่ 3.4 สวนสาธารณะหลักในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	ชื่อสวนสาธารณะ	เขตปกครอง	พื้นที่			ประเภท
			ไร่	งาน	ตร.วา	
1	สวนลุมพินี	เขตปทุมวัน	360	0	0.00	สวนระดับย่าน
2	สวนจตุจักร	เขตจตุจักร	155	0	56.60	สวนระดับย่าน
3	สวนสราญรมย์	เขตพระนคร	23	0	0.00	สวนละแวกบ้าน
4	อุทยานเบญจสิริ	เขตคลองเตย	29	0	0.00	สวนชุมชน
5	สวนรมณีนาถ	เขตพระนคร	29	3	72.00	สวนชุมชน
6	สวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์	เขตจตุจักร	196	3	69.50	สวนระดับย่าน
7	สวนสันติภาพ	เขตราชเทวี	20	0	80.00	สวนละแวกบ้าน
8	สวนวชิรเบญจทัศ	เขตจตุจักร	375	0	0.00	สวนระดับย่าน
9	สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ พระชนมพรรษา	เขตบางคอแหลม	29	0	0.00	สวนชุมชน
10	สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติเกียกกาย	เขตดุสิต	10	0	0.00	สวนละแวกบ้าน
11	สวนหลวงพระราม 8	เขตบางพลัด	24	0	0.00	สวนละแวกบ้าน
12	สวนพรรณภิรมย์	เขตห้วยขวาง	14	0	0.00	สวนละแวกบ้าน
		รวม	1266.20 ไร่			

ที่มา: สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร , 2551

สำหรับมาตรการทางผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพิจารณาจัดหาพื้นที่โล่งเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวนั้น ในกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2549 ซึ่งนอกจากมีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินแล้ว ยังได้กำหนดให้มีที่โล่งใช้ประโยชน์เพื่อนันทนาการหรือเกี่ยวข้องกับนันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสาธารณะประโยชน์ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามแผนที่แล้ว จะเห็นได้ว่า นอกจากพื้นที่สวนสาธารณะที่มีอยู่เดิมแล้ว ในพื้นที่เขตชั้นในไม่มีพื้นที่โล่งที่เสนอแนะเพื่อเป็นพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง ระดับย่านและระดับชุมชนแม้แต่แห่งเดียว ดังนั้นการจัดหาพื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อสร้างเป็นสวนสาธารณะสำหรับชุมชนเมืองเขตชั้นในนั้นมีโอกาสเป็นไปได้ยาก

แผนที่ 3.4 แสดงที่โล่งเพื่อการนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ที่มา : สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร (2549) และเพิ่มเติมข้อมูลโดยผู้วิจัย

3.3 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การศึกษานี้ได้กำหนดเกณฑ์การเลือกพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่เขตปกครองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครที่มีสถิติพื้นที่สีเขียวน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาจากสถิติแล้ว พบว่า **เขตบางรัก** มีพื้นที่สีเขียวเพียง 27 แห่ง คิดเป็นพื้นที่ 0.014 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 0.25 ของพื้นที่เขต และสัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากร เท่ากับ 0.29 ตารางเมตรต่อคน (ตาราง 3.4) ซึ่งเป็นตัวเลขที่น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเขตอื่นๆ (แผนภูมิ 3.4-3.6)

ตารางที่ 3.5 สถิติพื้นที่สีเขียวในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

เขตปกครอง	พื้นที่เขต (ตร.กม.)	จำนวน ประชากร (คน)	จำนวน พื้นที่สี เขียว (แห่ง)	ขนาด พื้นที่สีเขียว (ตร.ม.)	ขนาด พื้นที่สีเขียว (ตร.กม.)	สัดส่วน พื้นที่สีเขียว ต่อ จำนวน ประชากร (ตร.ม./คน)
กรุงเทพมหานคร	1,568.737	5,710,883	3,619	19,996,059.22	19.996	3.50
เขตชั้นใน	224.568	2,060,740	1,666	6,075,900.56	6.076	2.95
เขตพระนคร	5.536	62,966	72	345,103.20	0.345	5.48
เขตดุสิต	10.665	116,742	85	343,869.20	0.344	2.95
เขตบางรัก	5.536	48,506	27	13,831.44	0.014	0.29
เขตปทุมวัน	8.369	60,275	94	671,949.12	0.672	11.15
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	1.931	56,464	116	260,939.20	0.261	4.62
เขตยานนาวา	16.662	87,386	55	350,359.24	0.350	4.01
เขตสัมพันธวงศ์	1.416	30,088	80	29,188.96	0.029	0.97
เขตพญาไท	9.595	76,477	51	131,030.00	0.131	1.71
เขตห้วยขวาง	15.033	76,948	52	187,085.32	0.187	2.43
เขตคลองเตย	12.994	118,412	51	436,219.52	0.436	3.68
เขตบางคอแหลม	10.921	101,862	78	98,855.48	0.099	0.97
เขตราชเทวี	7.126	78,147	122	440,055.80	0.440	5.63
เขตวัฒนา	12.565	81,053	71	50,077.00	0.050	0.62
เขตจตุจักร	32.908	165,438	89	1,584,805.40	1.585	9.58
เขตดินแดง	8.354	139,322	86	146,689.80	0.147	1.05
เขตบางซื่อ	11.545	145,671	70	146,930.48	0.147	1.01
เขตสาทร	9.326	90,937	75	224,670.00	0.225	2.47

เขตธนบุรี	8.551	129,662	89	147,257.00	0.147	1.14
เขตบางกอกใหญ่	6.180	78,307	102	46,726.80	0.047	0.60
เขตคลองสาน	6.051	82,824	70	132,020.44	0.132	1.59
เขตบางกอกน้อย	11.944	129,401	75	143,087.48	0.143	1.11
เขตบางพลัด	11.360	103,852	56	145,149.68	0.145	1.40

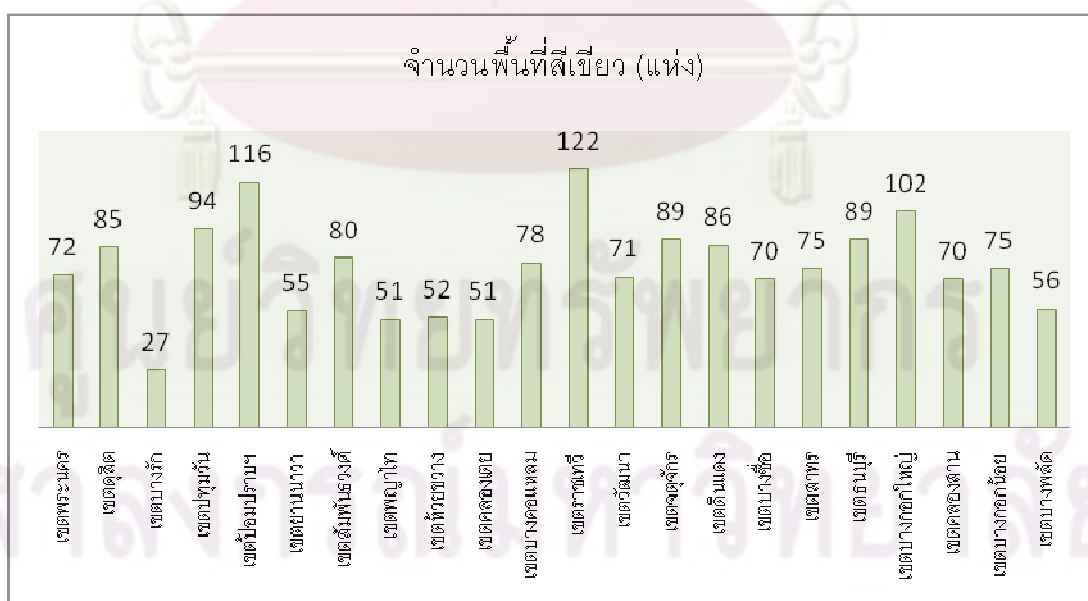
ที่มา : สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร , พฤศจิกายน 2551

ประเภทสวนสาธารณะและสวนหย่อมในข้อมูลพื้นที่สีเขียวแต่ละเขตประกอบด้วย

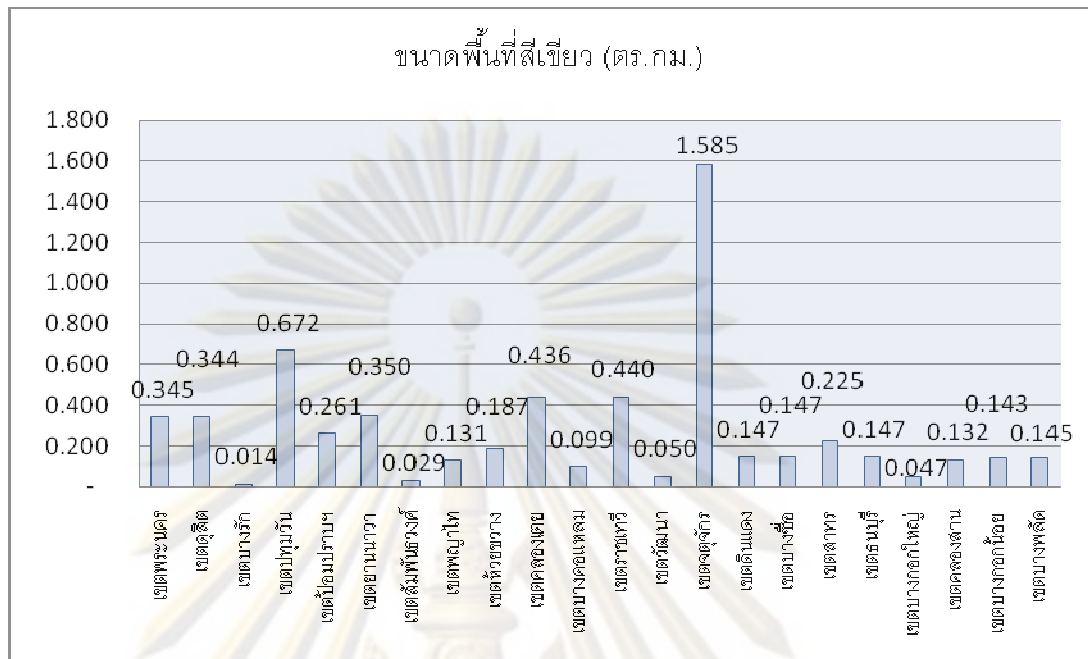
- 1) สวนสาธารณะและสวนหย่อมที่สำนักงานเขตรับผิดชอบดำเนินการ
- 2) สวนสาธารณะและสวนหย่อมที่อยู่ในความดูแลของหน่วยราชการอื่น
- 3) สวนสาธารณะและสวนหย่อมอื่นๆที่อยู่นอกเหนือจากข้อ 1)และ2) เช่น อยู่ในความรับผิดชอบของ เอกชน วัด หมู่บ้านจัดสรร

ในการจัดหาที่ดินเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว ต้องจัดพื้นที่ที่มีพืชพรรณปกคลุมขนาดตั้งแต่ 2 ตารางเมตรขึ้นไป โดยมีลักษณะการปลูกต้นไม้ถาวร (สำนักสิ่งแวดล้อม/ สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล)

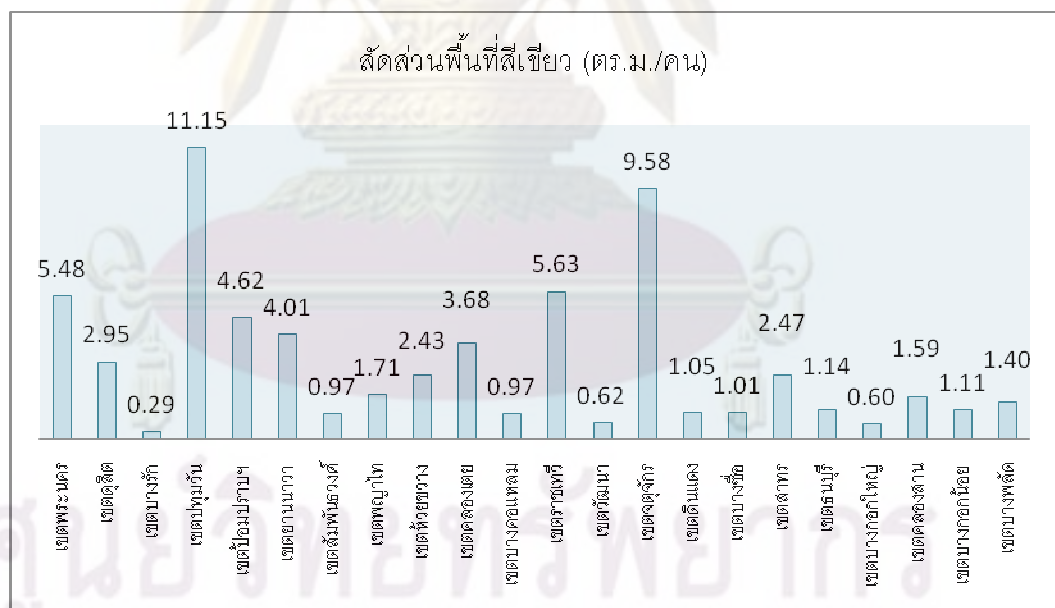
แผนภูมิที่ 3.4 สถิติพื้นที่สีเขียว เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

แผนภูมิที่ 3.5 สถิติพื้นที่สีเขียว เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

แผนภูมิที่ 3.6 สถิติพื้นที่สีเขียว เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร

พื้นที่สีเขียวที่เป็นสวนสาธารณะและสวนหย่อมในเขตบางรักทั้งภายใต้การรับผิดชอบดำเนินการของสำนักงานเขตบางรักและอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น ๆ นั้น (ตาราง 3.5) พบว่า มีสวนสาธารณะประเภทสวนหย่อมขนาดเล็ก 7 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่มีพื้นที่ขนาดเล็กมาก (ตามข้อกำหนดของสำนักสิ่งแวดล้อม คือตั้งแต่ 2 ตารางเมตรขึ้นไป) และสวนถนน 20 แห่งซึ่งแม้ว่าจะมีขนาดพื้นที่ใหญ่ แต่รูปร่างยาวตามแนวถนนหรือเป็นเกาะกลางที่ส่วนใหญ่ไม่

สะดวกในการเข้าถึง (แผนที่ 3.6) นับว่าพื้นที่สีเขียวทั้ง 27 แห่งนั้นเป็นส่วนพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรที่ต่ำมากและเป็นพื้นที่สีเขียวที่มีลักษณะเน้นการปลูกพืชพรรณประดับประดับมากกว่าจึงไม่เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการสำหรับประชาชน (ภาพที่) เมื่อพิจารณาประกอบกับความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่และความหนาแน่นของกลุ่มอาคารที่เกาะตัวอยู่ในพื้นที่ชุมชน แสดงให้เห็นถึงการขาดพื้นที่รองรับเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งพบปะและประกอบกิจกรรมของประชาชน ทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิต ด้านสุนทรียภาพและด้านสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 3.1 พื้นที่สีเขียวเดิมในเขตบางรัก ในความดูแลของสำนักงานเขตและหน่วยงานอื่นๆ

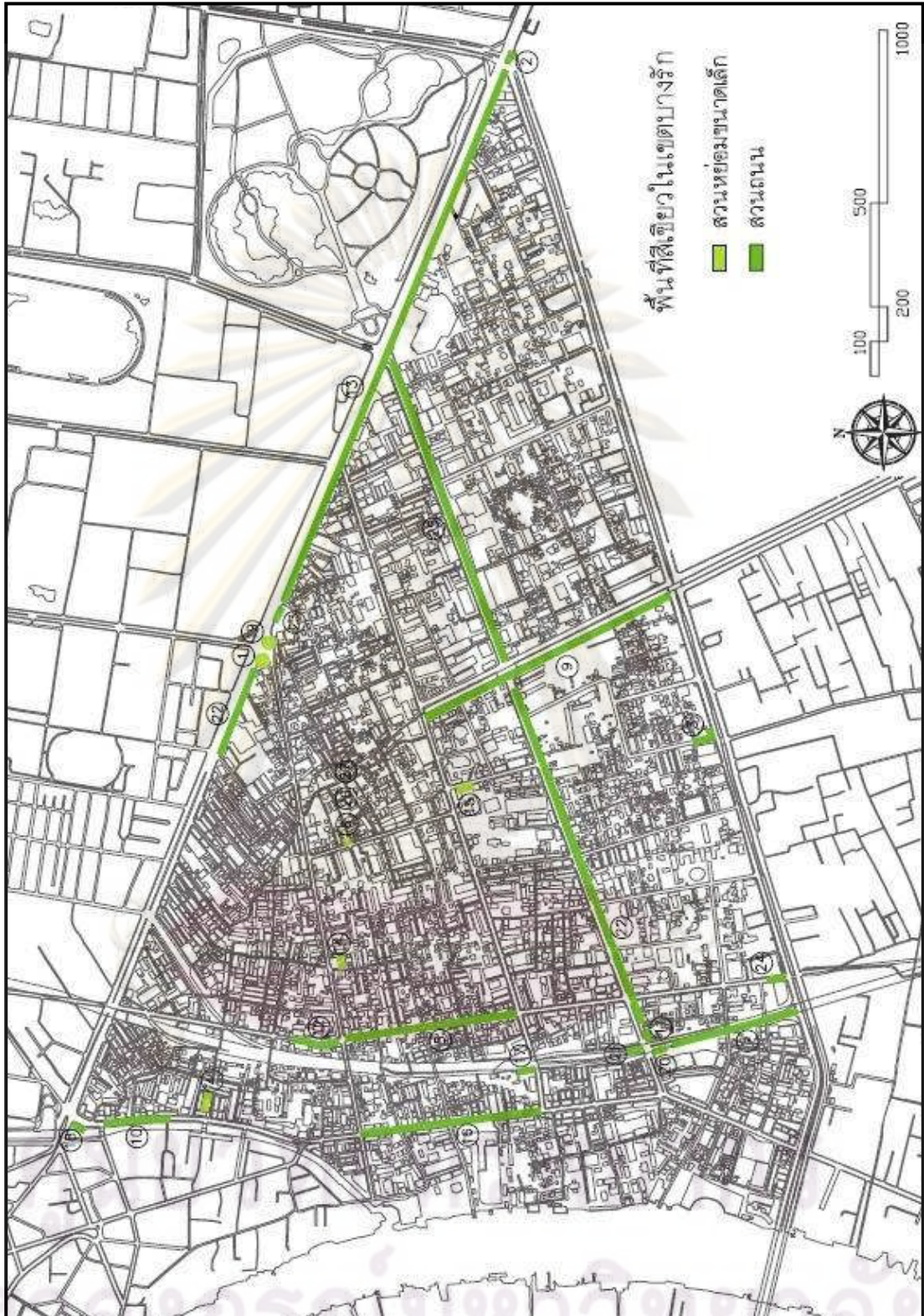
แม้ว่าข้อมูลทางวิชาการจะบ่งชี้ถึงความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น แต่ในสภาพความเป็นจริงนั้นไม่มีพื้นที่ว่างรองรับ ดังเช่นการวิเคราะห์พื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นรายเขตเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดหาพื้นที่สีเขียวเพิ่มเติม พบว่า เขตบางรักเป็นเขตที่มีการพัฒนาอย่างหนาแน่น ไม่สามารถหาพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ได้ ((มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์, 2546: 132) จึงไม่สามารถจัดสร้างสวนสาธารณะในระดับละแวกบ้านขึ้นไปได้ (พื้นที่ 2-25 ไร่) อาจจะทำได้เพียงระดับสวนหย่อมเท่านั้น สำหรับชุมชนในเขตบางรัก ปัญหาสวนสาธารณะไม่เพียงพอ นับเป็นปัญหาที่ทางสำนักงานเขตไม่สามารถจะแก้ไขได้เพราะที่ดินสาธารณะในเขตบางรักนั้นมีน้อยมาก ซึ่งบรรเทาได้โดยการเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สวนสาธารณะบริเวณใกล้เคียง เช่น สวนลุมพินี เท่านั้น (สมศักดิ์, 2544: 38)

ตารางที่ 3.6 พื้นที่สีเขียวในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

ลำดับ	ชื่อสถานที่ / สถานที่ตั้ง	ขนาดพื้นที่			ประเภทของสวน	พื้นที่ความ รับผิดชอบ ของ
		ไร่	งาน	ตร.วา		
1.	สวนหย่อมสามย่าน แยกสามย่าน ถนนสี่พระยา	0	1	17.00	สวนถนน	สนข.บางรัก
2.	สวนหย่อมวิฑูฯ แยกวิฑูฯ ถนนสาทรเหนือ	0	0	9.00	สวนถนน	"
3.	สวนถนนสาทรเหนือ	1	2	30.00	สวนถนน	"
4.	สวนหย่อมวัดมหาพฤฒาราม	0	0	5.00	สวนหย่อมขนาดเล็ก	"
5.	สวนถนนมหาเศรษฐี	0	2	59.37	สวนถนน	"
6.	สวนหย่อมภายในสำนักงานเขต	0	0	20.00	สวนหย่อมขนาดเล็ก	"
7.	เกาะกลางถนนใต้ทางด่วนศรีรัชฯ	0	2	11.00	สวนถนน	"
8.	สวนเกาะกลางถนนสีลม	1	3	50.00	สวนถนน	"
9.	สวนถนนนราธิวาสฯ 2 ฝั่ง และริมคลองช่องนนทรีฯ	1	1	62.00	สวนถนน	"
10.	สวนถนนมหาพฤฒาราม	0	2	22.00	สวนถนน	"
11.	สวนหย่อมตรงข้ามทางลงทางด่วนสีลม(ปากซอยสีลม 23)	0	0	89.00	สวนถนน	"
12.	สวนถนนมหานคร (ถนนมหานครตัดถนนสี่พระยา)	0	0	10.88	สวนถนน	"
13.	สวนถนนริมทางเท้า ถนนพระรามที่ 4	0	0	93.68	สวนถนน	"
14.	ศูนย์สาธารณสุข 23 ถนนสี่พระยา	0	0	16.96	สวนหย่อมขนาดเล็ก	ศูนย์สาธารณสุข 23
15.	อาคาร A.I.A. ถนนสุรวงศ์	0	0	10.00	สวนหย่อมขนาดเล็ก	บ. A.I.A
16.	สวนถนนริมทางเท้า ถนนเจริญกรุง	0	0	67.47	สวนถนน	สนข.บางรัก
17.	สวนหย่อมทางขึ้นทางด่วน ถนนสุรวงศ์	0	0	20.25	สวนถนน	"
18.	สวนหย่อมสี่แยกหัวลำโพง (ถนนพระราม 4 ตัดกับถนนมหา พฤฒาราม)	0	0	10.00	สวนถนน	"
19.	สวนหย่อมสามย่าน (ป้อมตำรวจ)	0	0	1.25	สวนหย่อมขนาดเล็ก	"
20.	เกาะกลางใต้ทางด่วนสีลม	0	0	18.75	สวนถนน	"
21.	ห้วงเกาะกลาง(ใต้ทางด่วนสีลม)	0	0	27.50	สวนถนน	"
22.	สวนหย่อมสามย่าน	0	0	52.50	สวนถนน	"
23.	สวนหย่อมทางลงรถไฟฟ้าใต้ดิน	0	0	3.50	สวนถนน	"
24.	แยกสุรศักดิ์ตัดสาทรเหนือ	0	0	3.00	สวนถนน	"
25.	เกาะกลางถนนสีลม (จุดใหม่)	0	2	40.00	สวนถนน	"
26.	สวนหย่อมพื้นที่ใหม่ในสำนักงานเขตบางรัก	0	0	2.50	สวนหย่อมขนาดเล็ก	"
27.	ปลูกต้นไม้ใหญ่พื้นที่เขตบางรัก	0	0	5.25	สวนหย่อมขนาดเล็ก	"
รวม 27 แห่ง		8	2	57.86		
พื้นที่รวม		13,831.44 ตร.ม.				

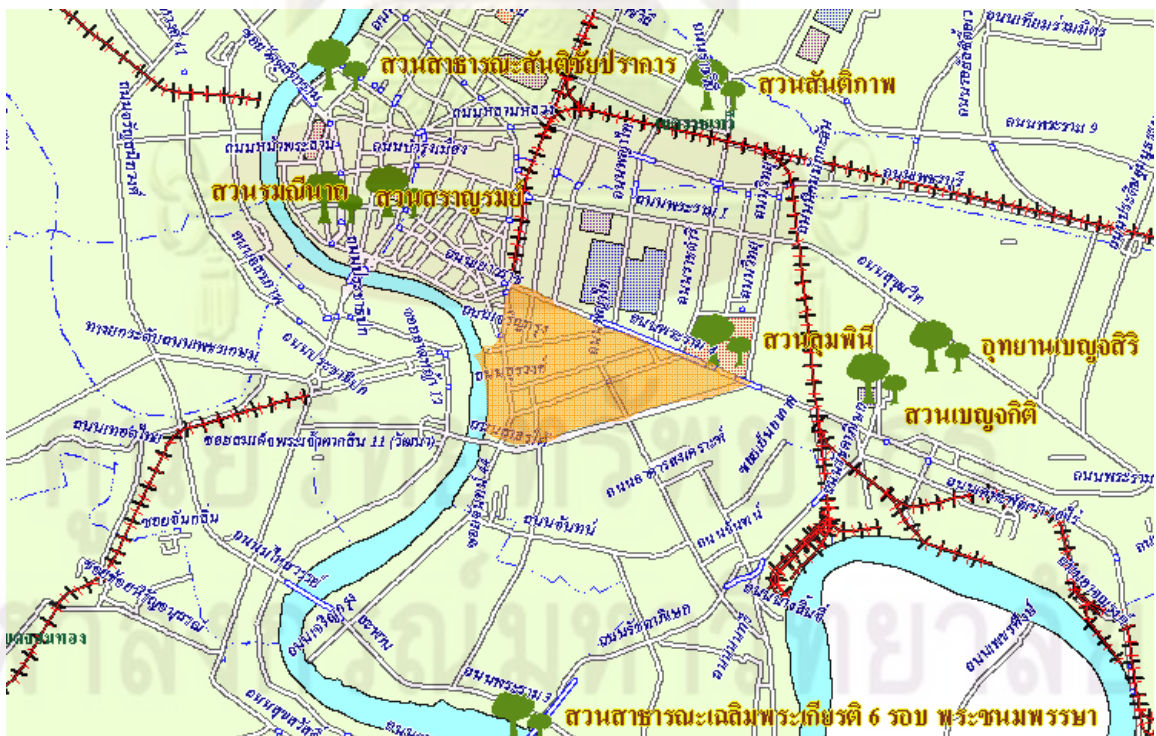
ที่มา : สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร , พฤศจิกายน 2551

แผนที่ 3.5 พื้นที่สีเขียวเดิมในเขตบางรัก 27 แห่ง

เมื่อพิจารณาสวนสาธารณะระดับเขตที่อยู่บริเวณใกล้เคียง จะเห็นว่าพื้นที่เขตบางรักส่วนใหญ่ อยู่ในรัศมีบริการของสวนลุมพินี (แผนที่ 3.4) จากการศึกษาของสมบัติ ต่อวัฒน์ชัย (2546) พบว่า สวนลุมพินีเป็นสวนสาธารณะระดับเขตให้บริการแก่ประชาชนในละแวกใกล้เคียงกับที่ตั้งของสวนสาธารณะ โดยมีค่าเฉลี่ยของระยะทางประมาณ 4.23 กิโลเมตร บนเนื้อที่ 360 ไร่ เป็นพื้นที่นันทนาการแบบ passive ร้อยละ 70 สามารถรองรับการใช้งานได้พอเพียง และเป็นพื้นที่นันทนาการแบบ active ร้อยละ 15 สามารถรองรับการใช้งานได้ร้อยละ 88.52 ของประชาชน 12,200 คนต่อวัน ซึ่งไม่พอเพียงสำหรับผู้ผู้ใช้ที่ต้องการพื้นที่ออกกำลังกาย จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้งานในพื้นที่พักผ่อนอื่นๆเป็นการชั่วคราวด้วย อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมถือได้ว่าเนื้อที่สวนลุมพินีมีความเพียงพอในการรองรับผู้ใช้จากพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร 11 เขต จำนวน 230,659 คน โดยเป็นผู้ใช้จากเขตบางรักมากที่สุด คือ ร้อยละ 16 ซึ่งระยะทางเฉลี่ยห่างจากที่ตั้งของสวนลุมพินี 1.93 กิโลเมตร แต่ปัญหาสำคัญคือ ประชาชนเข้าใช้สวนสาธารณะไม่สะดวก ด้วยสาเหตุต่างๆ ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้ง รวมทั้งระยะทางที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางเข้าใช้บริการ การจราจรที่ติดขัด การข้ามถนนสายหลักที่ไม่สะดวก แม้กระทั่งการลี้ภัยและกำหนดเวลาใช้ ที่ทำให้การเข้าใช้สวนสาธารณะกลายเป็นเรื่องที่เป็นทางการและต้องเตรียมตัวมากเกินไป

แผนที่ 3.6 แผนที่แสดงสวนสาธารณะหลัก บริเวณใกล้เคียงเขตบางรัก

ที่มา: <http://www.bangkokgis.com/>

จากสภาพพื้นที่ที่หนาแน่นไปด้วยอาคารและสิ่งก่อสร้าง พื้นที่สีเขียวในเขตบางรัก ซึ่งอยู่ในความดูแลของหน่วยงานราชการและหน่วยงานอื่นๆตามเกณฑ์ของสำนักสิ่งแวดล้อมมี ขนาดและจำนวนน้อยมากจนเกิดปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว โดยเฉพาะพื้นที่สีเขียวบริการ ด้านนันทนาการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ว่างที่ปราศจากการใช้ประโยชน์ และพื้นที่ว่างเดิมที่ขาดประสิทธิภาพให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมสามารถ ช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว เพื่อยกระดับคุณค่าของพื้นที่ให้เกิดคุณประโยชน์แก่ ชุมชนโดยรอบ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างพื้นที่พัฒนากับพื้นที่ธรรมชาติและเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ดี

3.4 ข้อมูลพื้นที่ศึกษา

พื้นที่เขตบางรักเป็นเขตชั้นในที่มีความเจริญมาแต่เก่าก่อน เมื่อกรุงเทพฯ เข้าสู่ การพัฒนาเมืองยุคใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการทำสนธิสัญญา บาวริง พ.ศ. 2398 เป็นการเปิดเขตการค้าเสรีกับชาติตะวันตกในยุคแรก ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะของชุมชนเพื่อการค้าตามแนวเส้นทางคมนาคมสายสำคัญได้แก่ บริเวณถนนเยาวราช (Chinese section) เป็นย่านร้านค้า อาคารตึกแถวแบบยุโรป แถบย่านถนนเยาวราช สำเพ็งจะเป็น ย่านของประชากรชาวจีน บริเวณย่านบางลำพู (Thai section) ประกอบด้วยอุตสาหกรรมใน คริวเรือน ซึ่งเป็นศูนย์กลางจำหน่ายสิ่งของพื้นเมืองต่างๆ บริเวณย่านบางรัก (European section) เป็นย่านค้าขายสินค้าของชาวตะวันตก อยู่บริเวณถนนสี่พระยาถึงถนนตก

วิวัฒนาการของพื้นที่ย่านบางรัก เริ่มต้นประมาณ พ.ศ. 2400 เพื่อตอบสนอง ความต้องการของชาวตะวันตกหลังจากการเปิดเสรีทางการค้า โดยการสร้างถนนพระรามที่สี่และ ถนนเจริญกรุง เพื่อใช้ในการเชื่อมต่อระหว่างศูนย์กลางเมืองชั้นในกับท่าเรือบริเวณปากคลองพระ โขนง เพื่อความสะดวกต่อการขนถ่ายสินค้าในบริเวณย่านบางคอแหลม ต่อมา พ.ศ. 2404 มีการ ตัดถนนและคลองจากถนนเจริญกรุงเชื่อมต่อถนนพระรามที่สี่ ได้แก่ ถนนสีลม ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่สวน พื้นที่นาและพื้นที่ป่า เป็นพื้นที่ย่านพักอาศัย สถาปัตยกรรม สถาปนิกสูง สุสาน เกิดเป็นชุมชนหลายเชื้อชาติ ส่วนใหญ่เป็นของชาวตะวันตก ปลูกสร้างตามแนวถนนและคลองสีลม รูปแบบอาคารเป็นตึกแถวแบบสิงคโปร์ในบริเวณด้านปลาย ติดกับถนนเจริญกรุงได้ชื่อว่า “ย่านบางรัก” (อรรชร ณ ศรีอุดม, 2535)

แผนที่ 3.7 วิวัฒนาการของพื้นที่เมืองเซตชินใน จากการพัฒนาในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 8

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2431 พัฒนาการของการค้าระหว่างประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประกอบกับสนธิสัญญาที่มีผลให้ชาวต่างชาติสามารถถือครองที่ดินในประเทศได้ ทำให้พื้นที่ย่านการค้าและย่านที่อยู่อาศัยบนถนนเจริญกรุงขยายตัวจนเกิดความแออัดส่งผลต่อราคาที่ดินโดยรอบให้มีราคาสูงขึ้น เกิดการเก็งกำไรจากภาคเอกชน โดยการกว้านซื้อที่ดินเพื่อการจัดสรรแบ่งแปลงที่ดินขายเกิดการพัฒนารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินสู่ความเป็นย่านพักอาศัยชั้นดี เรียกว่า “ย่าน 4 ส.” หมายถึง บริเวณย่านถนนสาทร ถนนสีลม ถนนสุรวงศ์และถนนสี่พระยา มีลักษณะเป็นย่านพักอาศัยเดี่ยวขนาดใหญ่ไปจนถึงบ้านเช่าขนาดเล็กกระจายกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินแบ่งเป็นแปลงย่อย ส่งผลต่อสภาพพื้นที่โล่งในย่าน มีลักษณะเป็นที่โล่งสนามหญ้าล้อมรอบบ้านเดี่ยว ร่วมกับพื้นที่สีเขียวกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ ประกอบกับโครงข่ายคลองและถนนที่มีต้นไม้ใหญ่สองข้างทางตกแต่งสวยงามทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในบริเวณย่าน ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มมีการใช้ระบบขนส่งมวลชนเป็นครั้งแรก โดยให้สัมปทานเดินรถรางตามเส้นทางถนนเจริญกรุงผ่านถนนสีลมเชื่อมต่อกับถนนพระรามที่สี่ และถนนเพชรบุรี ประกอบกับการขยายตัวของเมืองไปทางด้านตะวันออก บริเวณย่านศาลาแดง มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ ได้แก่ สถานีรถไฟหัวลำโพง เส้นทางรถไฟสายปากน้ำ สภากาชาด โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์และสวนลุมพินี เป็นต้น (อรุวรรณศรีอุดม, 2535)

เขตบางรัก เปลี่ยนแปลงจากย่านพักอาศัยเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2490) จากความเสียหายที่เกิดขึ้นทำให้ย่านการค้าบริเวณถนนเจริญ

กรุงขยายตัวทางทิศตะวันออกตามเส้นทางคมนาคม เช่น ถนนสีลม ถนนสุรวงศ์ เป็นต้น เกิดเขตการค้าแห่งใหม่บริเวณย่านศาลาแดงจุดเชื่อมต่อกับถนนพระรามที่สี่ ซึ่งในเวลาต่อมาเป็นที่เขตพาณิชย์กรรมที่สำคัญของย่านจากการเพิ่มขึ้นของสิ่งปลูกสร้าง ในปี พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2513 เป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคาร จากอาคารประเภทการค้าปลีกห้องแถว ตึกแถวให้เข้าเป็นอาคารสำนักงาน ห้างสรรพสินค้า และโรงแรมขนาดใหญ่ ส่งผลต่อพื้นที่โล่งที่มีอยู่เดิมลดลงจากพื้นที่สีเขียวของชุมชนบ้านพักอาศัยเป็นพื้นที่ถนนสายรองและถนนซอยที่เชื่อมต่อเข้าสู่กลุ่มอาคารที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างหนาแน่นของย่านการค้าถนนเจริญกรุงและย่านธุรกิจศาลาแดง ก่อให้เกิดปัญหาความแออัดของการใช้ประโยชน์ที่ดินและปัญหาจราจรไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตของพื้นที่จากการเปิดเขตการค้าเสรียุคใหม่ (พ.ศ.2525) จากการพัฒนารูปแบบของสิ่งปลูกสร้างอาคารที่ขยายตัวในทางสูงต้องการพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โล่งในช่วงเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันเขตบางรักก็ยังเป็นศูนย์กลางทางด้านการค้าที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นย่านธุรกิจทันสมัย เป็นแหล่งงานของผู้คนจำนวนมาก เป็นที่ตั้งของสำนักงาน สถานที่ทำการของบริษัท การค้าต่าง ๆ สถาบันการเงิน ธนาคาร บริษัทเงินทุน สถานทูต โรงแรม มัสยิด วัด ศาลเจ้า และสถานบริการ ด้วยเหตุนี้เขตบางรักจึงมีผู้คนเข้ามาทำงาน ทำการค้า ติดต่อกิจการ และทำกิจกรรมเป็นจำนวนมากในวันทำการ ทำให้มีความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงพาณิชย์กรรมซึ่งมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ความหนาแน่นของการใช้อาคารและพื้นที่มีสูง แน่นขนัดด้วยการสัญจร ตามด้วยปัญหาการจราจรและมลภาวะ

3.4.1 ข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ

จากข้อมูลเอกสาร สถิติ สารสนเทศภูมิศาสตร์ แผนที่ ภาพถ่าย และการสำรวจเบื้องต้น ลักษณะกายภาพของพื้นที่ศึกษามีรายละเอียดดังนี้คือ

3.4.1.1 ตำแหน่งที่ตั้งและขอบเขต

เขตบางรักตั้งอยู่ในเขตชั้นใน มีพื้นที่ประมาณ 5,536 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,460 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 แขวง (แผนที่ 3.8) ดังนี้คือ

1) แขวงมหาพฤฒาราม	มีพื้นที่ 0.889 ตารางกิโลเมตร
2) แขวงสีลม	มีพื้นที่ 2.064 ตารางกิโลเมตร
3) แขวงสุริยวงศ์	มีพื้นที่ 0.280 ตารางกิโลเมตร
4) แขวงบางรัก	มีพื้นที่ 0.689 ตารางกิโลเมตร
5) แขวงสี่พระยา	มีพื้นที่ 1.064 ตารางกิโลเมตร

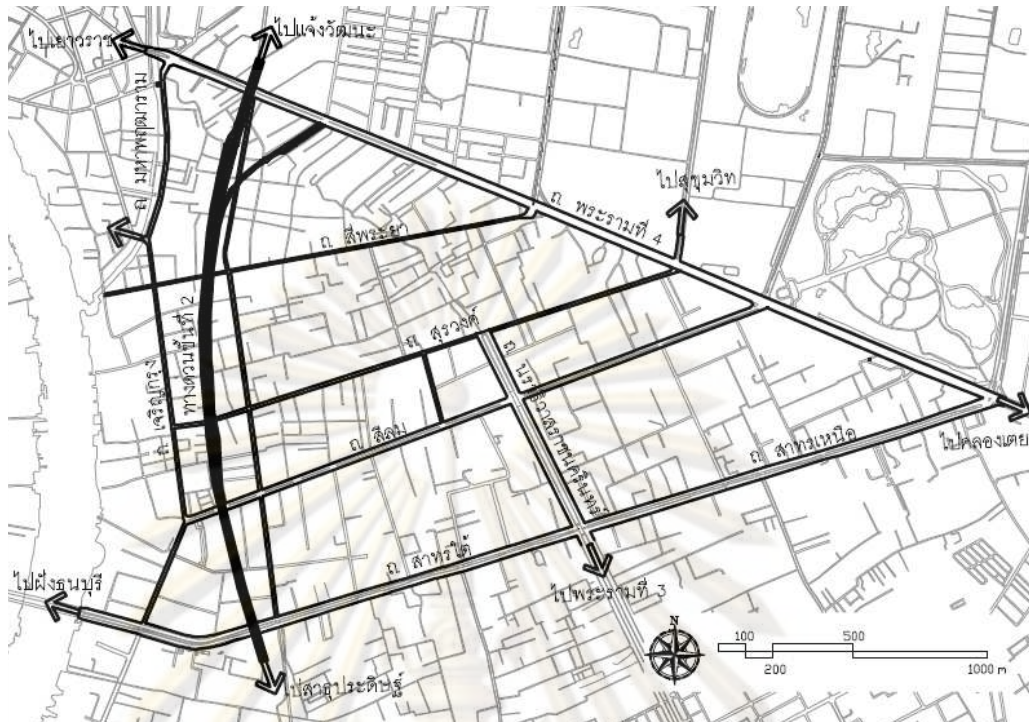
แผนที่ 3.8 แสดงการแบ่งแขวงของพื้นที่เขตบางรัก

ความยาวมากที่สุดของพื้นที่มีระยะประมาณ 3 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่น ดังนี้คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขตปทุมวัน
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตสาทร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเขตปทุมวันและเขตสาทร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเขตสัมพันธวงศ์และแม่น้ำเจ้าพระยา

3.4.1.2 การคมนาคมขนส่ง

เขตบางรักมีการคมนาคมติดต่อกับพื้นที่เขตอื่น โดยล้อมรอบด้วยถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนสาทรเหนือ ถนนเจริญกรุง ถนนพระรามสี่ ถนนนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นลักษณะโครงข่ายถนนล้อมรอบที่ทำให้เกิดพื้นที่ในกรอบ (block) และภายในพื้นที่นั้นเชื่อมโยงด้วยถนนสายรอง ได้แก่ ถนนสีลม ถนนสุรวงศ์ ถนนสีพระยา ถนนมหาพฤฒาราม ถนนมหรานคร และมีถนนสายย่อยหรือถนนซอย จำนวน 132 สาย ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่รองรับการจราจรจากถนนสายรองเข้าสู่ย่านที่พักอาศัย และบางส่วนยังทำหน้าที่เชื่อมต่อการจราจรระหว่างถนนสายรองกับถนนสายหลักที่มีปริมาณการจราจรหนาแน่น และมีการใช้ประโยชน์ทางพาณิชยกรรมและเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ถนนพัฒนพงษ์ ถนนเดโช ถนนนเรศ ถนนศาลาแดง ถนนสุรศักดิ์ ถนนมหรานคร ถนนถนิยะ ซอยละลายทรัพย์ เป็นต้น

แผนที่ 3.9 แสดงโครงข่ายถนนในพื้นที่เขตบางรัก

นอกจากนี้ยังมีทางพิเศษศรีรัช โครงข่ายในเมือง (ทางด่วนชั้นที่ 2) ตัดผ่านพื้นที่แนวเหนือ-ใต้ โดยมีทางขึ้นลงเชื่อมต่อกับถนนสายหลักและถนนสายรอง ได้แก่ ถนนสาทรเหนือ ถนนสุรวงศ์ ถนนสีลม และถนนพระรามสี่ เป็นการเชื่อมต่อพื้นที่เขตบางรักกับพื้นที่เมืองโดยรอบ ส่งผลให้ปริมาณการจราจรในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นจากจำนวนรถยนต์ที่เข้ามาโดยทางด่วนที่ใช้เดินทางเข้าออกและผ่านเมือง (แผนที่ 3.9)

ส่วนระบบขนส่งสาธารณะ ภายในพื้นที่เขตบางรักมีระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ ได้แก่

1) รถไฟฟ้าขนส่งมวลชนกรุงเทพ (BTS) เป็นระบบรถไฟฟ้าแบบยกระดับผ่านพื้นที่เขตบางรัก จำนวน 4 สถานี ได้แก่ สถานีศาลาแดงบริเวณถนนสีลม สถานีช่องนนทรี บริเวณถนนราชมรรคาสาทรนครินทร์ สถานีสุรศักดิ์บริเวณถนนสาทรเหนือ และสะพานตากสิน บริเวณท่าน้ำสาทร

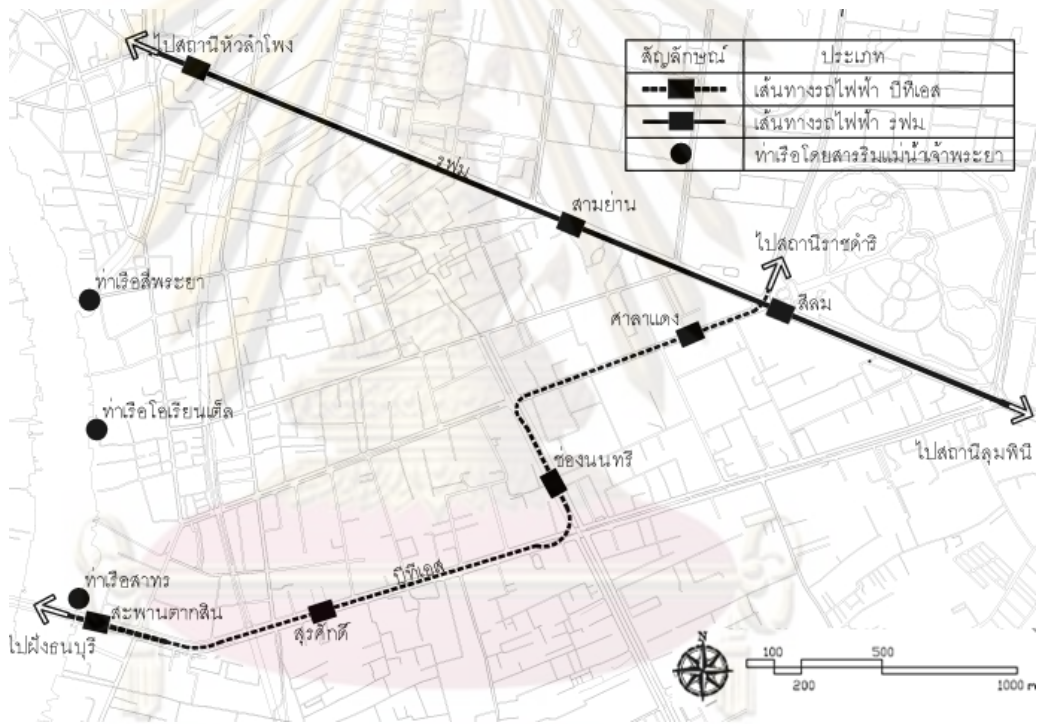
2) รถไฟฟ้าขนส่งมวลชนใต้ดิน (MRT) ผ่านพื้นที่เขตบางรักตามแนวถนนพระรามสี่ จำนวน 3 สถานี ได้แก่ สถานีสีลมซึ่งเชื่อมต่อกับเส้นทางรถไฟฟ้าบีทีเอสที่สถานีศาลาแดง สถานีสามย่านหน้าวัดหัวลำโพง และสถานีหัวลำโพงที่บริเวณสถานีรถไฟหัวลำโพง

รถไฟฟ้าทั้ง 2 สาย มีความสามารถในการขนถ่ายผู้โดยสารได้มากกว่าระบบขนส่งสาธารณะประเภทอื่นๆ ได้แก่ รถโดยสารประจำทาง ที่ยังเป็นบริการขนส่งสาธารณะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับประชาชนในเมือง โดยในพื้นที่เขตบางรักมีเส้นทางเดินรถโดยสารประจำทาง

แบบธรรมดา จำนวน 30 สาย รถปรับอากาศ(ปอ.) 13 สาย และปรับอากาศพิเศษ (ปอ.พ.) 10 สาย เนื่องจากคุณภาพของการบริการที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารได้อย่างเพียงพอ ทำให้เกิดระบบขนส่งสาธารณะประเภทอื่นๆ ได้แก่ รถตู้โดยสาร รถสองแถวและรถจักรยานยนต์รับจ้าง ส่วนระบบขนส่งสาธารณะทางน้ำมีความสำคัญในการเชื่อมต่อกับพื้นที่ภายนอก โดยมีท่าเรือหลัก 3 แห่ง เป็นท่าเรือด่วนเจ้าพระยา และเป็นท่าเรือข้ามฟากเชื่อมต่อกับพื้นที่ฝั่งธนบุรี ได้แก่

- 1) ท่าเรือสี่พระยาและท่าเรือกัปตันบุช บริเวณข้างโรงแรมรอยัลลอร์ดเคอราตัน
- 2) ท่าเรือโอเรียนเต็ล บริเวณข้างโรงแรมโอเรียนเต็ล
- 3) ท่าเรือสาทร บริเวณเชิงสะพานตากสิน

แผนที่ 3.10 แสดงระบบขนส่งสาธารณะ ในพื้นที่เขตบางรัก

ลักษณะของระบบขนส่งสาธารณะที่มีหลากหลายและเชื่อมต่อกัน ทำให้เกิดรูปแบบการสัญจรที่ต้องการพื้นที่โล่งสำหรับการเปลี่ยนถ่ายระบบสัญจรและทางเดินเท้ามากขึ้น ความหนาแน่นของการใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งของเขตบางรักจึงมีมากขึ้น (แผนที่ 3.10)

3.4.1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของเขตบางรัก ระหว่างปี พ.ศ. 2539-2546 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อพื้นที่ย่านศูนย์กลางพาณิชย์กรรม โดยการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยลดลงจาก 2.211 ตารางกิโลเมตร เป็น 1.167

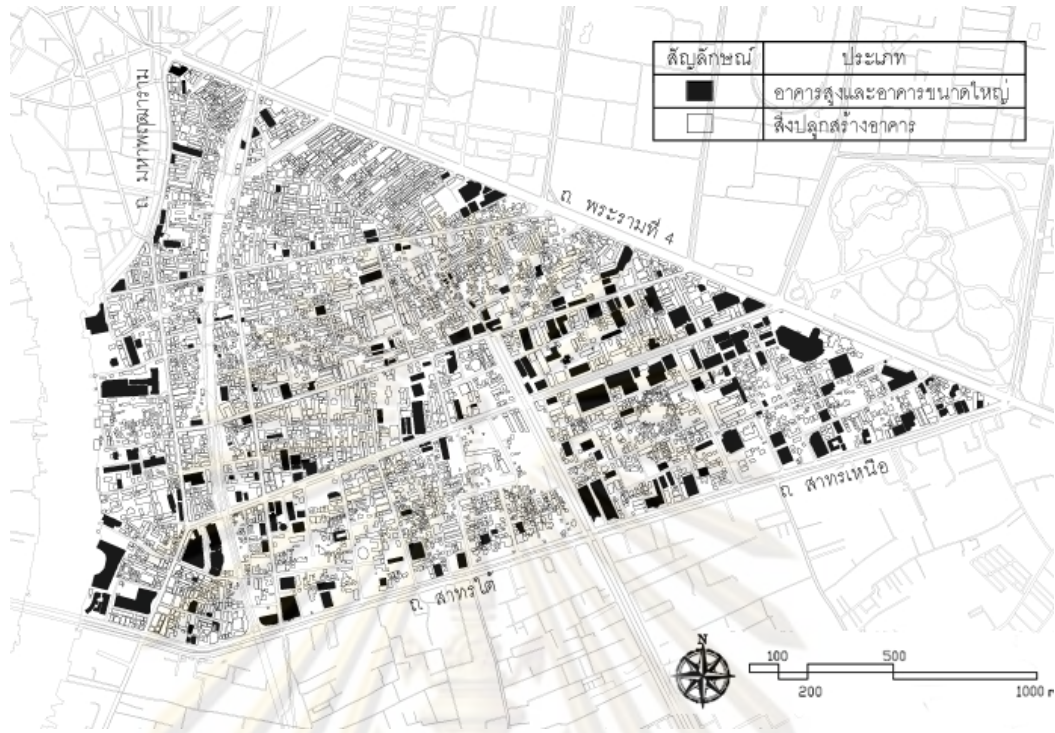
ตารางกิโลเมตร ขณะที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมเพิ่มขึ้นจาก 1.182 ตารางกิโลเมตร เป็น 1.674 ตารางกิโลเมตร ซึ่งรวมทั้งสองประเภทแล้วเป็นสัดส่วนร้อยละ 51.32 ของพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ 3.7 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน เขตบางรัก

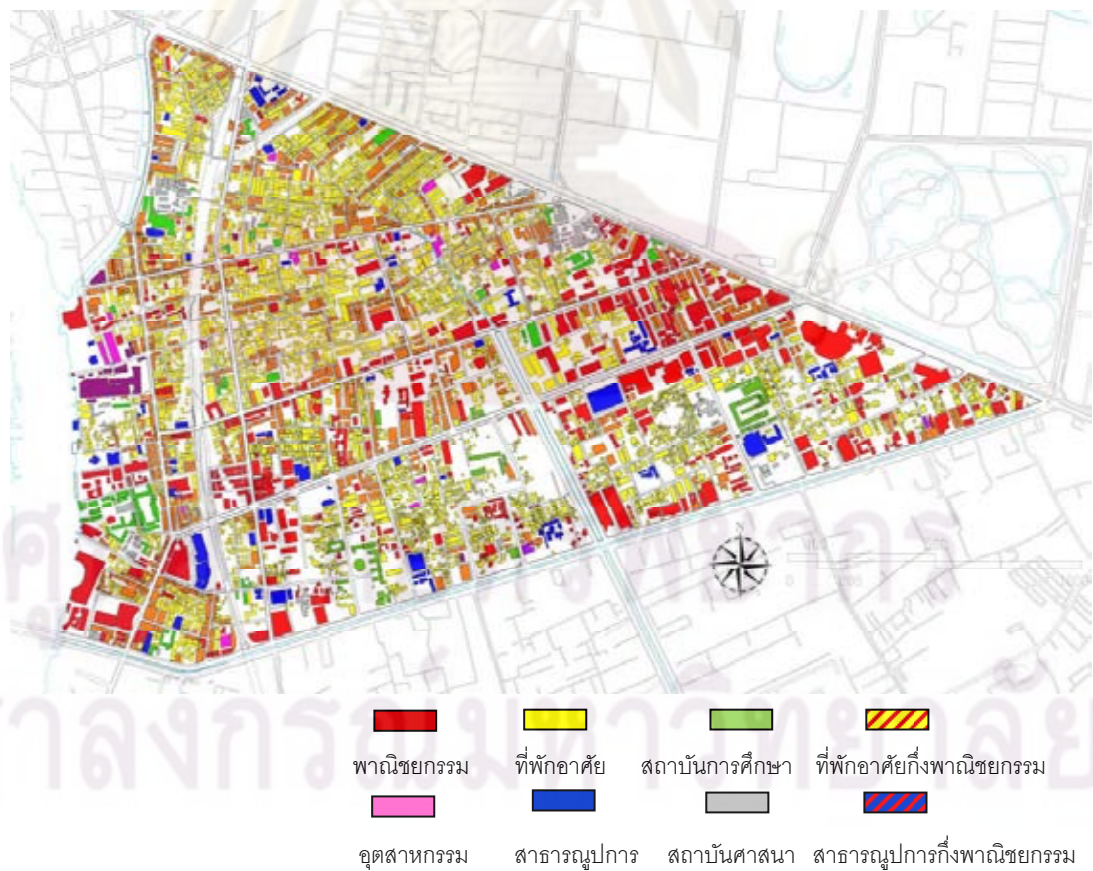
ประเภทการใช้ที่ดิน	ปี พ.ศ. 2539		ปี พ.ศ. 2546	
	พื้นที่ (ตร.กม.)	สัดส่วน (ร้อยละ)	พื้นที่ (ตร.กม.)	สัดส่วน (ร้อยละ)
ที่อยู่อาศัย	2.211	39.94	1.167	21.08
พาณิชยกรรม	1.182	21.35	1.674	30.24
อุตสาหกรรม	0.069	1.25	0.027	0.49
คลังสินค้า	-	-	0.017	0.31
สถาบันราชการ	0.158	2.85	0.190	3.43
สถาบันการศึกษา	-	-	0.162	2.93
สถาบันศาสนา	0.588	10.62	0.119	2.15
นันทนาการ	-	-	0.029	0.52
พื้นที่โล่ง	0.082	1.48	0.897	16.20
ถนน	1.069	19.31	1.049	18.95
แหล่งน้ำ	0.177	3.20	0.205	3.70
รวม	5.536	100	5.536	100

ที่มา : สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร , 2547

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอีกอย่างหนึ่ง คือ อัตราส่วนพื้นที่อาคารต่อพื้นที่แปลงที่ดิน (FAR) ซึ่งพื้นที่ในย่านพาณิชยกรรมที่ดินมีราคาสูง ทำให้ต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้ประโยชน์ที่ดินสูงสุด การพัฒนาพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมเดิมที่มีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวและอาคารพาณิชย์ถูกแทนที่ด้วยอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่เป็นอาคารสำนักงานและอาคารชุด พบมากในบริเวณย่านถนนสีลม บริเวณย่านสาทรและนราธิวาสราชนครินทร์ บริเวณถนนเจริญกรุงริมแม่น้ำเจ้าพระยา (แผนที่ 3.11) และการใช้ประโยชน์อาคารเพื่อการพาณิชยกรรมในย่านถนนสีลมและถนนสาทร และที่พักอาศัยอย่างหนาแน่นในย่านถนนสุรวงศ์และถนนสีพระยา(แผนที่ 3.12)

แผนที่ 3.11 แสดงประเภทอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่ในพื้นที่เขตบางรัก

แผนที่ 3.12 แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร ของพื้นที่เขตบางรัก

3.4.1.4 สาธารณูปการ

การให้บริการสาธารณะในพื้นที่เขตบางรักประกอบด้วย

1) สถานศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 5 แห่ง โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 2 แห่ง โรงเรียนเอกชน 4 แห่ง

2) สาธารณสุข ประกอบด้วย โรงพยาบาลรัฐบาล 1 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 3 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุข 1 แห่ง

3) ศาสนสถาน ประกอบด้วย วัดในพุทธศาสนา 5 แห่ง โบสถ์ศาสนาคริสต์ 7 แห่ง มัสยิดศาสนาอิสลาม 4 แห่ง ศาสนาฮินดู 1 แห่ง ศาลเจ้า 4 แห่ง

4) สถานีตำรวจ ประกอบด้วย สถานีตำรวจนครบาลยานนาวา สถานีตำรวจนครบาลบางรัก และสถานีตำรวจนครบาลทุ่งมหาเมฆ

นอกจากนี้ ในเขตบางรักยังมีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทางประวัติศาสตร์ 8 แห่ง หน่วยงานราชการที่สำคัญ 14 แห่ง ตลาดสดและย่านการค้า 5 แห่ง ตลาดเอกชน 5 แห่ง ลานกีฬา 7 แห่ง

3.4.2 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคม

เขตบางรักตั้งอยู่บริเวณพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรกลางคืน (night time population) ลดลง เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่แออัดและปัญหาจราจรที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการอยู่อาศัย โดยประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นผู้มีรายได้สูงมีความสามารถย้ายออกไปอยู่ตามย่านที่พักอาศัยชานเมืองเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว แต่จะมีประชากรกลางวัน (daytime population) เพิ่มขึ้น เนื่องจากแรงดึงดูดของแหล่งงานจำนวนมากภายในพื้นที่ทำให้ประชากรจากพื้นที่โดยรอบเข้ามาทำงานเพิ่มขึ้น (สำนักผังเมือง, 2547) ข้อมูลเชิงสถิติจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับประชากรเขตบางรักมีรายละเอียด ดังนี้คือ

3.4.2.1 โครงสร้างด้านประชากร

จำนวนประชากรเขตบางรักตามทะเบียนราษฎรทั้งหมด 48,506 คน เป็นชาย 22,970คน และหญิง 25,536 คนจำนวนบ้านรวมทั้งสิ้น 24,258 หลังคาเรือน (ตารางที่ 4.2) เป็นจำนวนประชากรที่สำนักงานเขตชั้นทะเบียนเป็นชุมชน 16 ชุมชน ทั้งหมด 16,004 คน เป็นชาย 7,606 คน และหญิง 8,398 คน

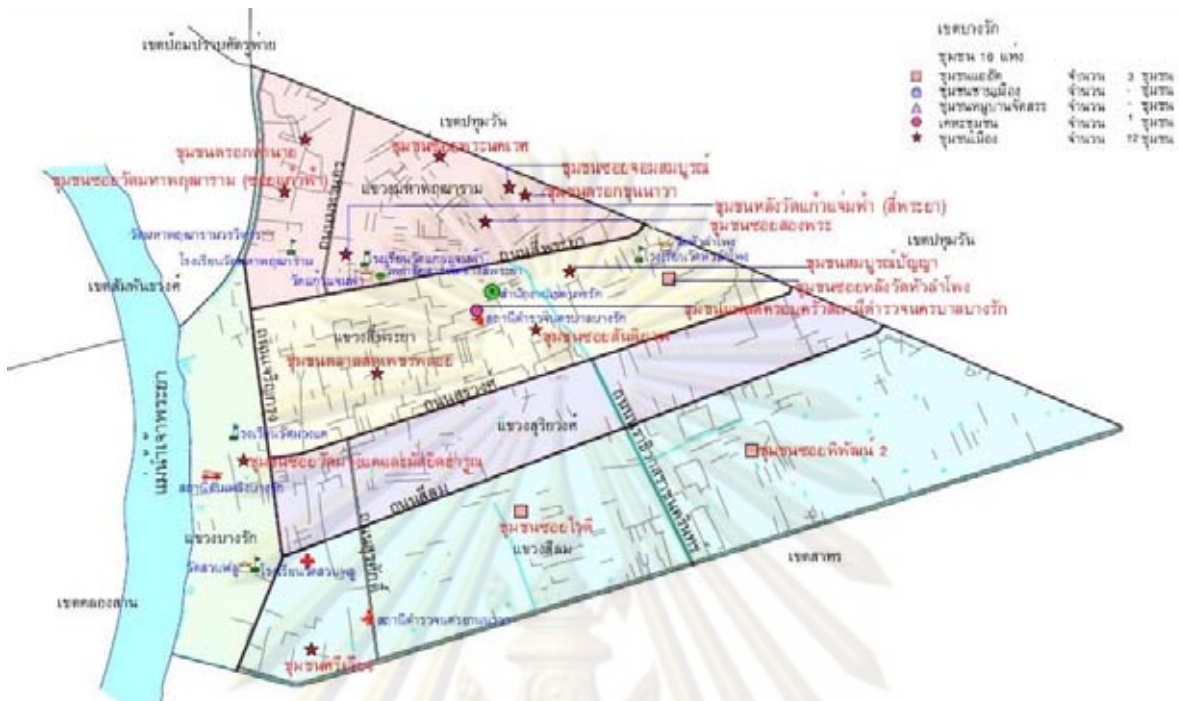
ตารางที่ 3.8 จำนวนประชากรเขตบางรัก ปี พ.ศ. 2551

แขวง	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
มหาพฤฒาราม	6,681	7,499	14,180	4,322
สีลม	6,094	6,745	12,839	9,340
สุริยวงศ์	2,555	2,811	5,366	4,309
บางรัก	1,782	1,755	3,537	1,239
สี่พระยา	5,858	6,726	12,584	5,048
รวม	22,970	25,536	48,506	24,258

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย , ธันวาคม พ.ศ. 2551

ลักษณะชุมชนในเขตบางรัก แบ่งตามที่ตั้งกรุงเทพมหานครได้จำแนกประเภทเป็น 3 แบบ ได้แก่ ชุมชนเมือง 12 แห่ง ชุมชนเคหะ 1 แห่ง ชุมชนแออัด 3 แห่ง รวม 16 ชุมชน ดังนี้

- 1) ชุมชนซอยวัดม่วงแคและมัธยมวิบูลย์ ซอยวัดม่วงแค ถนนเจริญกรุง
- 2) ชุมชนตลาดสดเพชรพลอย ตรอกเพชรพลอย ถนนสี่พระยา
- 3) ชุมชนซอยสองพระ ซอยสองพระและตรอกหมอสุนัข ถนนสี่พระยา
- 4) ชุมชนซอยสันติภาพ ซอยสันติภาพ ถ.นเรศ และ ซ.สมบุญภิรมย์ ถนนสี่พระยา
- 5) ชุมชนตรอกขุนนาวา ตรอกขุนนาวา ถนนพระราม 4
- 6) ชุมชนซอยพระนเรศ ซอยพระนเรศ ถนนพระราม 4
- 7) ชุมชนแฟลตครอบครัว สน.บางรัก แฟลตสถานีตำรวจนครบาลบางรัก ถ.นเรศ
- 8) ชุมชนตรอกห้านาย ตรอกห้านาย ถนนมหานคร
- 9) ชุมชนซอยหลังวัดหัวลำโพง ซอยหลังวัดหัวลำโพง
- 10) ชุมชนซอยวัดมหาพฤฒา ซอยแก้วฟ้า ถนนมหาพฤฒาราม
- 11) ชุมชนซอยจอมสมบุญ จอมสมบุญ ถนนพระราม 4
- 12) ชุมชนศรีเวียง ซอยศรีเวียง ถนนเจริญกรุง
- 13) ชุมชนพิพัฒน์ 2 ซอยพิพัฒน์ 2 ถนนคอนแวนต์
- 14) ชุมชนซอยไฉไล ซอยสีลม 13 (ไฉไล) ถนนสีลม
- 15) ชุมชนสมบุญภิรมย์ ซอยสมบุญภิรมย์ และซอยสันติภาพ 1 ถนนทวีปย์
- 16) ชุมชนซอยหลังวัดแก้วแจ่มฟ้า(สี่พระยา)ซอยหลังวัดแก้วแจ่มฟ้า ถ.สี่พระยา

แผนที่ 3.13 แสดงตำแหน่งชุมชนในเขตบางรัก
ที่มา : ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร (2548)

3.4.2.2 ประชากรกลางวัน

ลักษณะที่เด่นชัดของสภาพสังคมในเขตบางรักคือ ประชากรที่เข้ามาทำงานและประกอบกิจกรรมในพื้นที่เมืองช่วงเวลากลางวัน เนื่องจากพื้นที่เขตบางรักเป็นย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมซึ่งเป็นแหล่งงาน ทำให้แต่ละวันมีกลุ่มประชากรกลางวันจำนวนมาก จากข้อมูลของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ในปี พ.ศ. 2545 เขตบางรักมีจำนวนลูกจ้าง 201,109 คน ในสถานประกอบการทั้งหมด 8,123 แห่ง โดยมีจำนวนลูกจ้างสูงในแขวงสีลมและแขวงสุริยวงศ์ เมื่อเปรียบเทียบกับแขวงอื่นๆ จะเห็นว่าทั้งสองแขวงดังกล่าวมีจำนวนลูกจ้างสูงกว่าเท่าตัว เนื่องจากเป็นที่ตั้งของย่านสถานประกอบการที่เป็นอาคารสำนักงาน สถาบันการเงินการธนาคาร โรงแรม ซึ่งแสดงถึงความหนาแน่นของกิจกรรมในช่วงกลางวันของประชากรจำนวนมากที่ส่งผลต่อการใช้พื้นที่โล่งในเมือง

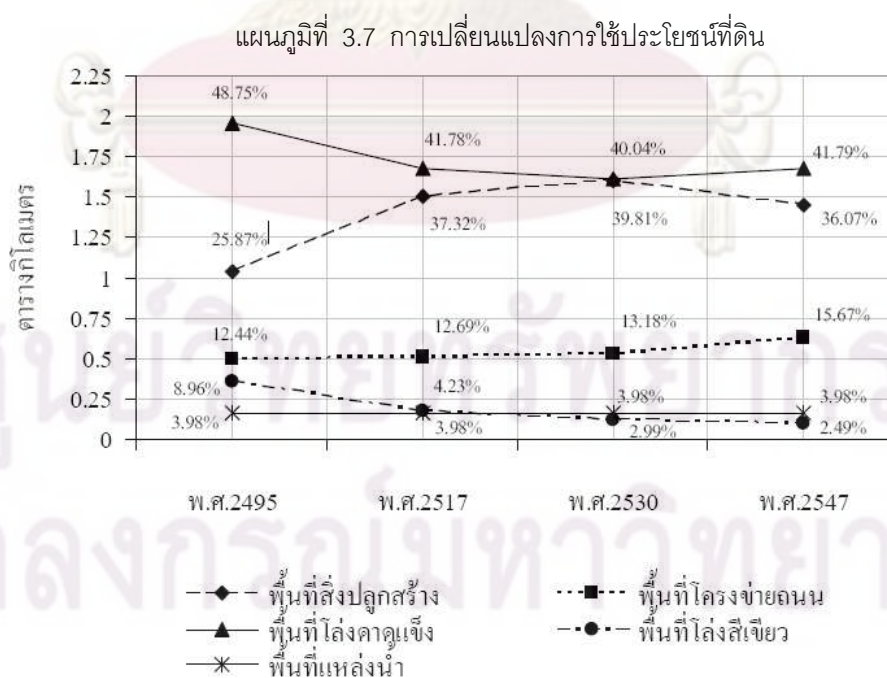
ตารางที่ 3.9 จำนวนสถานประกอบการและจำนวนลูกจ้าง เขตบางรัก ปี 2545

แขวง	สถานประกอบการ (แห่ง)	จำนวนลูกจ้าง (คน)
แขวงมหาพฤฒาราม	882	11,465
แขวงสีลม	2,527	96,307
แขวงสุริยวงศ์	2,899	57,592
แขวงบางรัก	486	10,658
แขวงสีพระยา	1,329	25,087
รวม	8,123	201,109

ที่มา : สำนักงานเขตบางรัก (2548)

3.4.3 ข้อมูลพื้นที่โล่งของเขตบางรัก

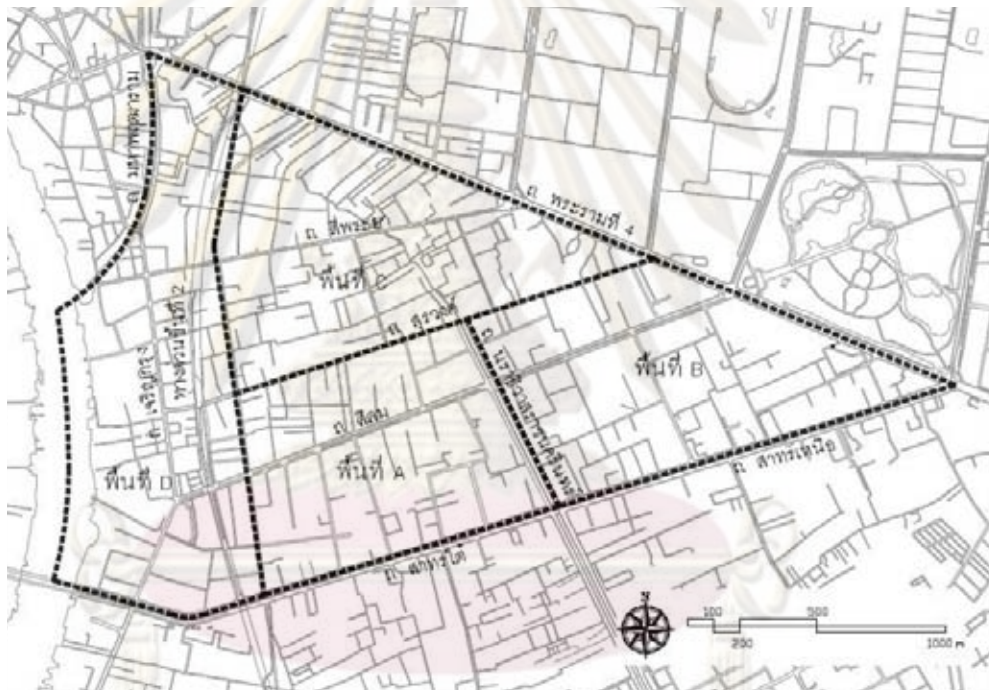
การศึกษาของเชิงชาญ แสงวิสุทธิ (2549) โดยข้อมูลสำรวจสวนเทศภูมิศาสตร์พื้นที่เขตบางรัก พ.ศ. 2546 ของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร และภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่เขตบางรัก ปี พ.ศ. 2495, 2517, 2530 และ 2547 พบว่า การพัฒนาโครงข่ายถนนและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตบางรัก ในช่วงปี พ.ศ. 2495-2547 ส่งผลให้พื้นที่โล่งลดลงจากร้อยละ 57.71 เหลือร้อยละ 44.28 โดยเป็นการลดลงของพื้นที่โล่งลาดแข็งจากร้อยละ 48.75 เหลือร้อยละ 41.79 และพื้นที่โล่งสีเขียวจากร้อยละ 8.96 เหลือร้อยละ 2.49 ของพื้นที่ทั้งหมด

ที่มา : เชิงชาญ แสงวิสุทธิ (2549)

เขตบางรักเป็นย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมที่เป็นศูนย์รวมทางเศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เป็นที่ตั้งของอาคารสำนักงาน ห้างสรรพสินค้า สถาบันการเงิน โรงแรมและสถานที่ราชการซึ่งกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ อย่างไรก็ตามภายในเขตบางรักก็ยังมีรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งลักษณะประเภทอาคารและสิ่งปลูกสร้างแตกต่างกันในพื้นที่แต่ละบริเวณ ดังนั้นในการศึกษานี้จึงแบ่งพื้นที่เขตออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่ออธิบายรายละเอียดของพื้นที่โล่งแต่ละย่าน โดยใช้โครงข่ายถนนเป็นเส้นแนวแบ่ง 3 เส้น ได้แก่ ถนนนราธิวาสราชนครินทร์ ถนนสุรวงศ์และถนนที่ขนาบตลอดแนวทางด่วนยกระดับ ได้แก่ ถนนมหานครต่อเนื่องกับถนนมหาเศรษฐี ถนนมเหล็กส์และถนนสุรศักดิ์ ทั้งนี้พิจารณาว่ามีลักษณะที่แบ่งแยกพื้นที่เป็นย่านต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน (แผนที่ 3.14) แต่ละส่วนมีลักษณะดังนี้ คือ

แผนที่ 3.14 แสดงการแบ่งพื้นที่เขตบางรัก เพื่ออธิบายลักษณะย่านต่างๆ

1) พื้นที่ A เป็นพื้นที่ทางทิศใต้ของย่านระหว่างถนนสาทร ถนนนราธิวาสราชนครินทร์ ถนนสุรวงศ์ และทางด่วนชั้นที่ 2 มีรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินผสมผสานระหว่างพื้นที่พักอาศัย พื้นที่พาณิชยกรรม สถานที่ราชการ โรงเรียน สถานทูต โรงแรม ศาสนสถาน สุสาน ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล ธนาคาร จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า ในพื้นที่ A มีจำนวนพื้นที่โล่งสีเขียวและพื้นที่โล่งแดดแข็งขนาดใหญ่บริเวณริมถนนสาทรและบริเวณถนนนราธิวาสราชนครินทร์ โดยมีรูปแบบของการใช้ประโยชน์พื้นที่โล่ง ดังนี้

- พื้นที่โล่งสีเขียวปิดล้อม ลักษณะทั่วไปของพื้นที่โล่งประเภทนี้ประกอบด้วยพื้นที่โล่งสีเขียว และพื้นที่โล่งแดดแข็งล้อมรอบอาคาร ปิดกั้นด้วยรั้วสูงโดยรอบ ขาดความเชื่อมต่อกับพื้นที่ภายนอกโดยสิ้นเชิง มีกำหนดผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม ได้แก่ บ้านเดี่ยวพักอาศัย สถานทูตพม่า สถานเอกอัครราชทูตพม่า สถานเอกอัครราชทูตปานามา

- พื้นที่โล่งสีเขียวกึ่งสาธารณะ พื้นที่โล่งประเภทนี้มีขนาดใหญ่ผสมผสานระหว่างพื้นที่โล่งสีเขียวและพื้นที่โล่งแดดแข็งมีกำหนดระยะเวลาในการใช้งาน โดยผู้ใช้งานใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ เช่น นักเรียน พนักงาน เจ้าหน้าที่ เป็นต้น พื้นที่โล่งสีเขียวกึ่งสาธารณะมีความเชื่อมต่อกับพื้นที่ภายนอก สามารถรับรู้ได้ทางสายตา โดยส่วนใหญ่เป็นสถานที่ราชการ โรงเรียน วัด เช่น โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย สโมสรอังกฤษ โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช โรงเรียนวัด เช่น โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย สโมสรอังกฤษ โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช โรงเรียนพณิชยการสีลม วัดพระศรีมหาอุมาเทวี ห้างสมุดเนี่ยลสัน เฮล์

- พื้นที่โล่งลานจอดรถ เป็นพื้นที่บริเวณภายในของย่านเกิดขึ้นจากระยะเว้นว่างระหว่างอาคารหรือพื้นที่โล่งเพื่อรอการพัฒนาโดยส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นลานคอนกรีตเพื่อการใช้ประโยชน์สำหรับเป็นที่จอดรถให้เช่า กระจายตัวทั่วไปด้านในของภายในพื้นที่ย่าน

- พื้นที่โล่งรอการพัฒนา เป็นพื้นที่โล่งที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ริมถนนราธิวาสราชนครินทร์มีพื้นที่ขนาดใหญ่และพื้นที่โล่งเพื่อรอการพัฒนา คาดว่าในอนาคตจะส่งผลทำให้ในพื้นที่มีขนาดประชากรเพิ่มขึ้นจำนวนมาก

2) พื้นที่ B อยู่บริเวณทางทิศตะวันออกของย่านระหว่างถนนสุรวงศ์ ถนนสีลม ถนนพระรามที่สี่ ถนนสาทร และถนนราธิวาสราชนครินทร์ มีรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม เป็นที่ตั้งของอาคารสำนักงาน ธนาคาร สถาบันการเงิน ห้างสรรพสินค้า โรงแรม ประกอบกับภายในพื้นที่ย่านยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ย่านถนนพัฒนาพงษ์ ทำให้เกิดรูปแบบโครงข่ายพื้นที่โล่งเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์ระหว่างพื้นที่โล่งเขตทาง พื้นที่โล่งปิดล้อม พื้นที่โล่งกึ่งสาธารณะ พื้นที่โล่งทางเข้าอาคาร พื้นที่โล่งเพื่อการค้าและการบริการ พื้นที่โล่งเพื่อการเปลี่ยนรูปแบบการสัญจร โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- พื้นที่โล่งสีเขียวปิดล้อมและพื้นที่โล่งสีเขียวกึ่งสาธารณะ มีรูปแบบและการใช้ประโยชน์ลักษณะเดียวกันกับพื้นที่ A ได้แก่ สถานทูตเบลเยียม โบสถ์คริสต์เซนต์ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนเศรษฐกิจ โรงพยาบาลบีเอ็นเอช โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน ซึ่งเป็นพื้นที่โล่งสีเขียวกึ่งสาธารณะที่ประกอบด้วยพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ตั้งอยู่บริเวณริมถนนสาทร

- พื้นที่โล่งทางเข้าอาคาร เนื่องจากในพื้นที่แยกถนนสาทรตัดกับถนนพระรามที่สี่ เป็นที่ตั้งของอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่ที่จำเป็นต้องมีพื้นที่โล่งรอบอาคารและพื้นที่โล่ง

ด้านหน้าอาคารขนาดใหญ่ทำหน้าที่เชื่อมต่อกับพื้นที่โล่งเขตทางเพื่อใช้สำหรับเป็นพื้นที่ทางเข้าออกอาคาร พื้นที่ทางเดินเท้า พื้นที่นั่งเล่นและพักผ่อนหรือใช้สำหรับเป็นที่จอดรถ

- พื้นที่โล่งเพื่อการค้าและการบริการ ถนนซอยที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อบริเวณถนนดีดมและถนนสุรวงศ์ ตลอดแนวมีทั้งถนนที่อยู่ภายใต้การดูแลของภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ถนนพัฒนาพงษ์ ซอยสีลม ซอยละลาวยุทธ เป็นต้น เป็นสถานที่ตั้งของสถานบริการ ร้านอาหาร บาร์ ในทศลับ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดพื้นที่โล่งที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการขายสินค้าและบริการ

- พื้นที่โล่งจุดเปลี่ยนรูปแบบการสัญจร เป็นพื้นที่โล่งที่เกิดจากจุดเชื่อมต่อการเดินทางระหว่างระบบขนส่งมวลชน 2 เส้นทาง ได้แก่ รถไฟฟ้าบีทีเอส และรถไฟฟ้าฟ้ามหานคร บริเวณสถานีรถไฟฟ้าสีลมและสถานีรถไฟฟ้าช่องนนทรีสีลม ทำหน้าที่เป็นทางเดินเท้า เป็นพื้นที่พักผ่อนของประชาชนจำนวนมากที่เข้ามาใช้ระบบขนส่งมวลชน ทำให้เกิดปัญหาการใช้ประโยชน์ของพื้นที่โล่ง เนื่องจากบริเวณพื้นที่โล่งจุดเปลี่ยนรูปแบบการสัญจรมีพื้นที่ขนาดเล็ก และตั้งอยู่บริเวณทางโค้งมุมถนน

3) พื้นที่ C ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือของย่านเป็นพื้นที่ระหว่างถนนเจริญกรุง ถนนสุรวงศ์ ถนนสีพระยา และถนนพระรามที่สี่ มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ย่านพักอาศัยผสมผสานกับพื้นที่ย่านพาณิชยกรรม จากการสำรวจภาคสนามพบว่า ภายในมีรูปแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้างประเภทอาคารพาณิชย์ ตึกแถว และบ้านพักอาศัยที่มีความสูง ตั้งแต่ 2-5 ชั้น ก่อสร้างตามแนวถนนสายรองและถนนซอยอย่างหนาแน่นเต็มพื้นที่และมีลักษณะทางกายภาพเป็นอาคารที่มีสภาพเสื่อมโทรม ส่งผลให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยและเกิดมลภาวะทางสายตา พื้นที่โล่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งลาดแข็งหรือลานคอนกรีตใช้สำหรับการสัญจรเป็นทางเท้าหรือให้เช่าเพื่อใช้เป็นที่จอดรถ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- พื้นที่โล่งทางเข้าอาคาร มีลักษณะเป็นพื้นที่โล่งลาดแข็งต่อเนื่องกับพื้นที่โล่งเขตทาง มีลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่เว้นว่างหน้าอาคารประเภทตึกแถว อาคารพาณิชย์พักอาศัย การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ใช้เพื่อเป็นทางเดินเท้าและทางเชื่อมต่อเข้าสู่อาคาร

- พื้นที่โล่งสีเขียวกึ่งสาธารณะ เป็นพื้นที่โล่งบริเวณวัด โรงเรียน ส่วนใหญ่มีลักษณะผสมผสานระหว่างพื้นที่โล่งสีเขียวและพื้นที่โล่งลาดแข็ง การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เพื่อการจอดรถและทำกิจกรรมเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เท่านั้น เช่น พื้นที่โล่งบริเวณวัดหัวลำโพงที่มีการใช้ประโยชน์สำหรับเป็นที่จอดรถ เป็นต้น

- พื้นที่โล่งลานจอดรถ เป็นพื้นที่บริเวณภายในของย่าน มีลักษณะเป็นพื้นที่โล่งลาดแข็งลานคอนกรีตสร้างโดยภาคเอกชน การใช้ประโยชน์สร้างขึ้นสำหรับเช่าเป็นที่จอดรถ

- พื้นที่โล่งจุดเปลี่ยนรูปแบบการสัญจร เป็นพื้นที่โล่งลาดแข็ง บริเวณหน้าวัดหัวลำโพง มีลักษณะเป็นคอนกรีตขนาดใหญ่ริมถนนพระรามที่สี่ การใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งเพื่อเป็นจุดเปลี่ยนรูปแบบการสัญจรระหว่างรถประจำทางกับเส้นทางรถไฟฟ้ามหานคร

4) พื้นที่ D ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของย่าน บริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาติดกับถนนเจริญกรุง ทางด่วนชั้นที่ 2 ถนนสาทรและถนนนราธิวาสราชนครินทร์ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสานระหว่างพื้นที่พักอาศัยกับพื้นที่พาณิชยกรรม สถานที่ราชการ โรงเรียนห้างสรรพสินค้า สถานทูต โรงแรม ศาสนสถาน โรงพยาบาล เช่นเดียวกันกับพื้นที่ทางทิศใต้ของย่าน โดยเฉพาะพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงแรมขนาดใหญ่ เช่น โรงแรมแชงกรีล่า โรงแรมรอยัลลอร์ดเคอราตัน โรงแรมโอเรียลเต็ล เป็นต้น สามารถแยกประเภทของพื้นที่โล่งได้ดังต่อไปนี้

- พื้นที่โล่งสีเขียวกึ่งสาธารณะ จากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ D ที่มีพื้นที่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นที่ตั้งของโรงแรมขนาดใหญ่ทำให้มีพื้นที่โล่งสีเขียว และสวนหย่อมตกแต่งอย่างสวยงามบริเวณโดยรอบพื้นที่อาคารทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับพื้นที่ย่าน

- พื้นที่โล่งทางเข้าอาคาร ซึ่งการเข้ามาของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เนื่องจากเป็นสถานที่ตั้งของโรงแรมขนาดใหญ่จำนวนมากก่อให้เกิดปัญหาความแออัดในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่โล่งโดยเฉพาะพื้นที่โล่งทางเข้าอาคาร ที่เชื่อมต่อกับพื้นที่โล่งเขตที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อเป็นทางเดินเท้าในบริเวณถนนเจริญกรุง รวมถึงถนนซอยที่มีขนาดเล็ก โดยพื้นที่บางส่วนถูกใช้เป็นพื้นที่ในการค้าขายสินค้าและใช้สำหรับจอดรถ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งทางเข้าอาคารและพื้นที่โล่งเขตทาง

- พื้นที่โล่งจุดเปลี่ยนถ่ายรูปแบบการสัญจร ในพื้นที่ D ซึ่งเป็นพื้นที่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเป็นที่ตั้งของท่าเรือที่สำคัญ เช่น ท่าเรือสะพานตากสิน ท่าเรือสี่พระยา และท่าเรือโอเรียลเต็ล เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นที่โล่งจุดเปลี่ยนรูปแบบการสัญจรระหว่างรถประจำทางกับเรือโดยสารที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่โล่งคับแคบและเสื่อมโทรม ไม่สามารถรองรับการใช้งานจากผู้ใช้งานจำนวนมากที่เข้ามาใช้พื้นที่โล่งในจุดเปลี่ยนรูปแบบการสัญจร

3.5 สรุปลักษณะของพื้นที่เขตบางรัก

ลักษณะเด่นชัดของพื้นที่เขตบางรักคือ มีพื้นที่น้อย ประชากรหนาแน่น และแออัดด้วยอาคารสิ่งก่อสร้าง นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของพื้นที่โครงข่ายถนนและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคารสิ่งปลูกสร้างจากการขยายตัวในแนวราบเป็นอาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่ (หมายถึงอาคารที่มีความสูงตั้งแต่ 23 เมตรขึ้นไป หรือมีพื้นที่ใช้สอยมากกว่า 10,000 ตารางเมตร) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้จำนวนประชากรในทะเบียนราษฎรลดลง แสดงถึงการย้ายออกของประชากร

กลางคืน เนื่องจากความแออัดและปัญหาจราจร ในทางตรงกันข้ามการเพิ่มขึ้นของพื้นที่พาณิชย์-
กรรมเป็นการเพิ่มแหล่งงานและการพัฒนาโครงข่ายถนน รวมทั้งระบบขนส่งมวลชน ได้แก่
รถไฟฟ้าบีทีเอสและรถไฟฟ้ามหานคร ได้อำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งงาน จึง
สร้างแรงดึงดูดให้ประชากรจากภายนอกพื้นที่เข้ามาทำงานในพื้นที่มากขึ้น ทำให้จำนวนประชากร
กลางวันเพิ่มขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้พื้นที่โล่งที่มีอยู่อย่างจำกัด

ดังนั้นพื้นที่ชุมชนเมืองในเขตบางรักจึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจที่จะศึกษาสภาพการใช้
ที่ดินปัจจุบันในรายละเอียด เพื่อให้ทราบได้อย่างชัดเจนว่ามีพื้นที่ว่างใดบ้างที่ยังไม่ได้รับการ
จัดการเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ และจะมีวิธีการจัดการอย่างไรให้เหมาะสม ซึ่งจะ
เป็นแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนเมืองในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย

4.1 การจำแนกพื้นที่โล่งในเขตบางรัก

เนื่องจากการใช้พื้นที่เป็นอาคารสิ่งปลูกสร้างอย่างหนาแน่น สภาพพื้นที่โล่งในเขตบางรักจึงมีลักษณะที่สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยของอาคารเป็นสำคัญ เช่น เป็นทางเดินเท้า ทางเข้าอาคาร ลานจอดรถ จุดเปลี่ยนการสัญจร พื้นที่ค้าขาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งลาดแข็ง ส่วนพื้นที่โล่งที่เป็นสวนหย่อมส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่โล่งปิดล้อมที่มีการใช้สอยเฉพาะบุคคลบางกลุ่มเป็นส่วนตัว ขาดการเชื่อมต่อกับพื้นที่ภายนอก เช่น บ้านพักอาศัย สถานทูต โรงแรม เป็นต้น การกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว จะเน้นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในรูปแบบสวนสาธารณะหรือพื้นที่สีเขียวที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจได้ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นสวนสาธารณะที่มีขอบเขตเฉพาะตามเกณฑ์เท่านั้น การจำแนกพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพเพื่อกำหนดหรือจัดเป็นพื้นที่สีเขียวจึงยึดตามลักษณะของพื้นที่โล่งที่อยู่ในย่านพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและอยู่ใกล้ชิดกันมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่โล่งในย่านที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย อย่างไรก็ตามในย่านนี้ยังมีพื้นที่โล่งในสถานที่ต่างๆ เช่น สถานที่ราชการ โรงเรียน ศาสนสถาน และพื้นที่ใต้ทางด่วนยกระดับซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มสัดส่วนพื้นที่สีเขียวได้ ซึ่งสามารถจำแนกประเภทของพื้นที่โล่งในพื้นที่เขตบางรักโดยใช้ที่ตั้งเป็นเกณฑ์หลักและบริบทเป็นเกณฑ์รอง ได้ดังนี้คือ

1) พื้นที่โล่งเขตทาง มีลักษณะเป็นแนวยาวตามถนน ขนาดความกว้างไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับขนาดถนน มีประโยชน์ในการสัญจรทางเท้าเป็นหลัก รวมถึงพื้นที่เกาะกลาง บริเวณทางแยก หรือบริเวณริมน้ำ

2) พื้นที่โล่งเกี่ยวเนื่องกับอาคาร เกิดจากระยะถอยร่นของอาคารในพื้นที่ก่อสร้างตามข้อกำหนดหรือกฎหมายควบคุมการก่อสร้าง และระยะเว้นว่างระหว่างอาคาร ได้แก่

- พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร เป็นพื้นที่ด้านหน้าอาคารต่อเนื่องกับพื้นที่โล่งเขตทาง มีประโยชน์ใช้สอยเพื่อเป็นทางเข้าออกอาคาร ที่จอดรถหรือเป็นบริเวณค้าขาย ส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทห้างสรรพสินค้า อาคารสำนักงาน

- พื้นที่โล่งรอบอาคาร เป็นพื้นที่รอบอาคารหรือระหว่างกลุ่มอาคาร มีประโยชน์เพื่อเป็นที่จอดรถ สนามหญ้า สวนหย่อม ส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทสถานที่ราชการ โรงเรียน โรงพยาบาล

- พื้นที่โล่งปิดล้อม เป็นพื้นที่โล่งรอบอาคารที่ถูกล้อมรอบด้วยรั้วหรือกำแพง มีขอบเขตชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทบ้านพักอาศัย อาคารชุด

3) พื้นที่โล่งอิสระ เป็นพื้นที่โล่งที่มีขอบเขตเฉพาะ ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น สวนสาธารณะหรือลานกิจกรรม เป็นพื้นที่โล่งกว้างจากการรื้อถอนอาคารหรือพื้นที่โล่งที่ยังไม่มีการพัฒนา อาจจะมีลักษณะการใช้ประโยชน์แบบชั่วคราว เช่น ที่จอดรถ ตลาดนัด ที่เล่นกีฬา หรือไม่มีการใช้ประโยชน์

ภาพที่ 4.1 เปรียบเทียบลักษณะพื้นที่โล่งแต่ละประเภท

4.2.เกณฑ์การพิจารณาเลือกพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว

การเลือกพื้นที่โล่งเพื่อนำมาวิเคราะห์ จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับลักษณะพื้นที่โล่งที่พบได้ทั่วไปจากการสำรวจภาคสนาม และนำมาประกอบกับข้อมูลพื้นที่เขตบางรักที่รวบรวมจากเอกสาร แผนที่ และแผนผังที่เขียนโดยใช้โปรแกรม autoCAD โดยเลือกพิจารณาจากเกณฑ์เบื้องต้นดังนี้คือ

1) เป็นพื้นที่โล่งสาธารณะและกึ่งสาธารณะ ซึ่งสาธารณชนสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลาหรือบางเวลา โดยพื้นที่สาธารณะ หมายถึง พื้นที่ที่ประชาชนทั่วไปสามารถใช้สอยได้ เช่น สวนสาธารณะ ส่วนพื้นที่กึ่งสาธารณะ หมายถึง พื้นที่ที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ และมีการกำหนดระยะเวลาในการใช้งาน แต่ประชาชนทั่วไปสามารถใช้สอยได้ในบางเวลา เช่น พื้นที่บริเวณสถาบันราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน และอาคารเอกชนที่เหมาะสม

2) เป็นพื้นที่ว่างในชุมชนเมืองที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือเป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการอื่นแต่สามารถปรับใช้เป็นพื้นที่สีเขียว หรือเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่สีเขียวอยู่แล้ว

3) เป็นพื้นที่โล่งที่มีขนาดตั้งแต่ 20 ตารางวา (80 ตารางเมตร) ซึ่งเป็นมาตรฐานสวนหย่อมขนาดเล็ก (mini park, pocket park) ขึ้นไป ทั้งนี้ควรมีความกว้างไม่น้อยกว่า 5 เมตร ซึ่งเป็นมาตรฐานความกว้างของสวนถนน (street park)

นอกจากนี้มีความจำเป็นต้องพิจารณาตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่โล่ง เพื่อให้เกิดการกระจายตัวอย่างทั่วถึงในแต่ละบริเวณ ซึ่งผลการเลือกพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

จำแนกประเภทพื้นที่โล่งตามเกณฑ์ที่ตั้ง รายละเอียดในตารางที่ 4.1 และแผนที่ 4.2 ประกอบด้วยพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร 8 แห่ง พื้นที่โล่งรอบอาคาร 8 แห่ง พื้นที่โล่งเขตทาง 11 แห่ง และพื้นที่โล่งอิสระ 4 แห่ง และจำแนกตามเกณฑ์บริบทดังแสดงในแผนที่ 4.3

ลักษณะทั่วไปของพื้นที่โล่งเป้าหมาย มีการเข้าถึงจากถนนสายหลัก 19 แห่ง สายรอง 3 แห่งและถนนซอย 9 แห่ง (แผนที่ 4.4) มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 228 - 9,321 ตารางเมตร หรือ 0.14 - 5.82 ไร่ (แผนที่ 4.6)เปรียบเทียบกับขนาดตามเกณฑ์มาตรฐานสวนสาธารณะจัดระดับเป็นสวนหย่อมขนาดเล็ก (20 ตารางวา - 2 ไร่) จนถึงสวนละแวกบ้าน (2 - 25 ไร่) มีการกระจายตัวในรัศมี 400 เมตรของแต่ละพื้นที่โล่งสามารถครอบคลุมพื้นที่เขตบางรักเกือบทั้งหมด (แผนที่ 4.1)

นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกพื้นที่โล่งตามระดับการใช้สอย แบ่งเป็นระดับสาธารณะและกึ่งสาธารณะ (แผนที่ 4.5)

แผนที่ 4.1 รัศมีการ 400 เมตร ของพื้นที่โล่งเป้าหมาย

ตารางที่ 4.1 สรุปรายละเอียดพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว

บริเวณ	รายละเอียดพื้นที่โล่ง				
	การเข้าถึง	ขนาด		ประโยชน์ ใช้สอยเดิม	ความเป็น สาธารณะ
		พื้นที่ (ตร.ม.)	ความกว้าง เฉลี่ย (ม.)		
A พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร					
1. ประชาชนีย์กลาง	ถ. เจริญกรุง	3,326	30.00	ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
2. อาคารเศรษฐกิจ	ถ. ปิ่น	413	8.00	ลานทางเข้า	กึ่งสาธารณะ
3. อาคารไอเอ	ถ. สุรวงศ์	622	10.00	ลานทางเข้า	กึ่งสาธารณะ
4. ธนาคารกรุงเทพ	ถ. สีลม	2,944	25.00	ลานทางเข้า	กึ่งสาธารณะ
5. สาทคอมเพล็กซ์	ถ. สาท	2,329	25.00	ลานทางเข้า	กึ่งสาธารณะ
6. โรงพยาบาล BNH	ถ. คอนแวนต์	878	10.00	สวนหย่อม	กึ่งสาธารณะ
7. อาคารอสังหาริมทรัพย์	ถ. พระรามสี่	4,900	35.00	ลานทางเข้า	กึ่งสาธารณะ
8. อาคารอสังหาริมทรัพย์	ถ. พระรามสี่	6,204	40.00	ลานพักผ่อน,ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
B พื้นที่โล่งรอบอาคาร					
1. วัดมหาพฤฒาราม	ถ.มหาพฤฒาราม	5,792	30.00	ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
2. วัดสวนพลู	ช.เจริญกรุง 42	3,160	20.00	ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
3. โรงพยาบาลเลิดสิน	ถ.สีลม	6,829	35.00	ลานจอดรถและสวนสุขภาพ	กึ่งสาธารณะ
4. วัดแก้วแจ่มฟ้า	ถ. สีพระยา	1,470	20.00	ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
5. ศูนย์สาธารณสุข 23	ถ. สีพระยา	1,067	30.00	ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
6. สำนักงานเขตบางรัก	ถ. นเรศ	228	8.00	ลานพักผ่อน	กึ่งสาธารณะ
7. วัดหัวลำโพง	ถ. พระรามสี่	3,705	40.00	ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
8. โบสถ์คริสต์เซนต์	ถ. สาท	5,651	27.00	สวนหย่อม,ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
C พื้นที่โล่งเขตทาง					
1. ใต้ทางด่วน	ถ.มหนนคร	974	10.00	ลานจอดรถ	สาธารณะ
2. ใต้ทางด่วน	ถ.พระราม 4	1,010	30.00	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	กึ่งสาธารณะ
3. ใต้ทางด่วน	ถ.มหนนคร	2,105	30.00	ลานกีฬา	สาธารณะ
4. ใต้ทางด่วน	ถ.มหนนคร	5,556	35.00	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	กึ่งสาธารณะ
5. ใต้ทางด่วน	ถ.มหนนคร	8,582	60.00	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	กึ่งสาธารณะ
6. ใต้ทางด่วน	ช. เจริญกรุง 39	8,120	35.00	ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
7. ใต้ทางด่วน	ช. เจริญกรุง 43	9,271	35.00	จอดรถขยะ, เก็บวัสดุของกทม.	กึ่งสาธารณะ
8. ใต้ทางด่วน	ช. เจริญกรุง 45	6,865	35.00	ลานจอดรถ	กึ่งสาธารณะ
9. ใต้ทางด่วน	ถ.สุรวงศ์	9,321	25.00	ลานจอดรถ , ลานกีฬา	สาธารณะ
10. บางรักเลฟลิพลาซ่า	ถ. นราธิวาสฯ	668	13.00	สนามเด็กเล่น	สาธารณะ
11. ศาลกสถาน	ช.เจริญกรุง 36	3,320	20.00	ลานจอดรถของสถานีตำรวจ ดับเพลิง	กึ่งสาธารณะ

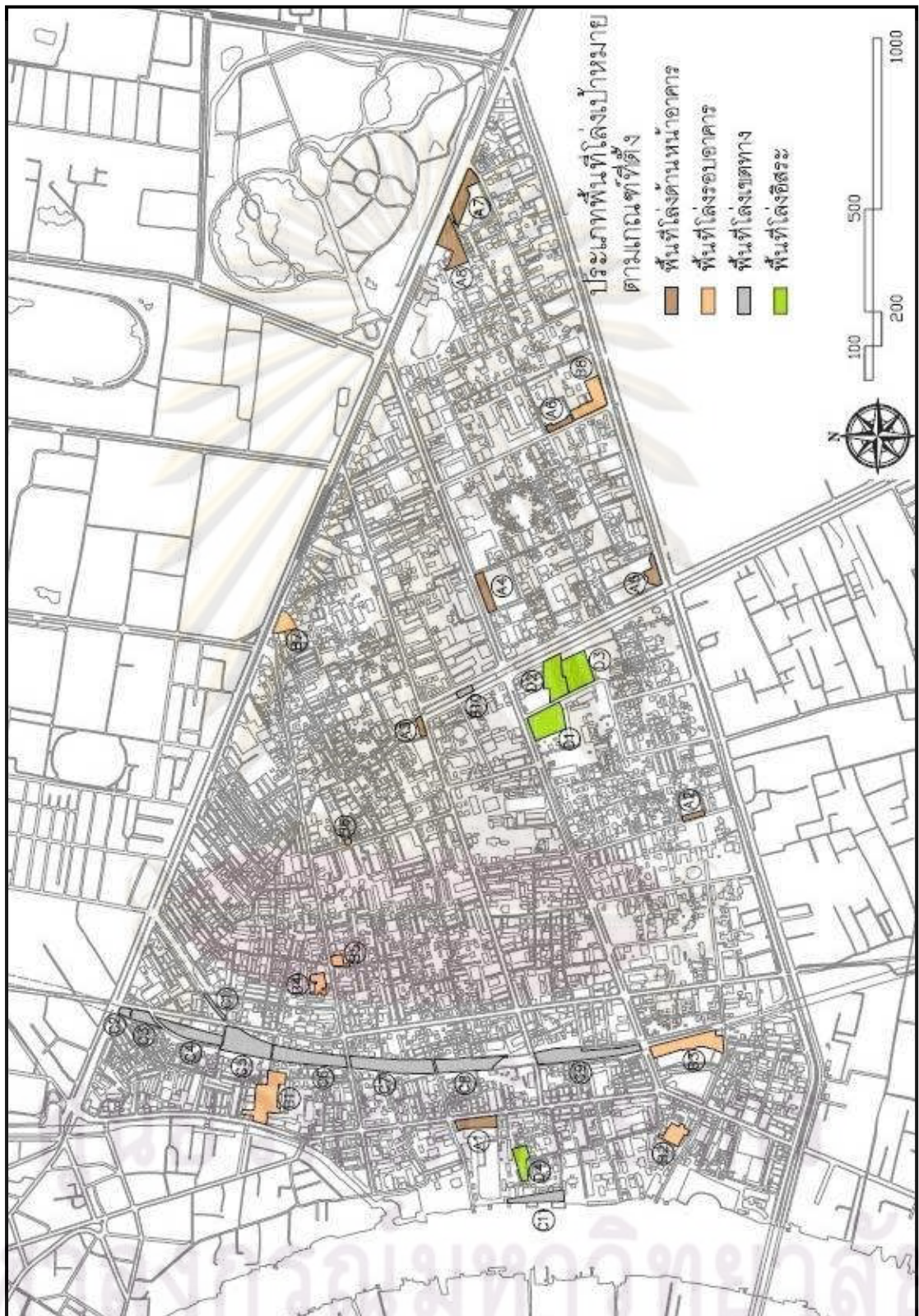

D พื้นที่โล่งอิสระ					
1. สุสานคาทอลิก	ช. สีดม 9	7,745	75.00	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	กิ่งสาธารณะ
2. สุสานฮกเกี้ยน	ช. สีดม 9	6,956	55.00	สุสาน	กิ่งสาธารณะ
3. สุสานจีนแคะ	ช. สีดม 9	7,504	75.00	สุสาน	กิ่งสาธารณะ
4. มัสยิดฮารูน	ช.เจริญกรุง 36	3,160	30.00	สุสาน	กิ่งสาธารณะ

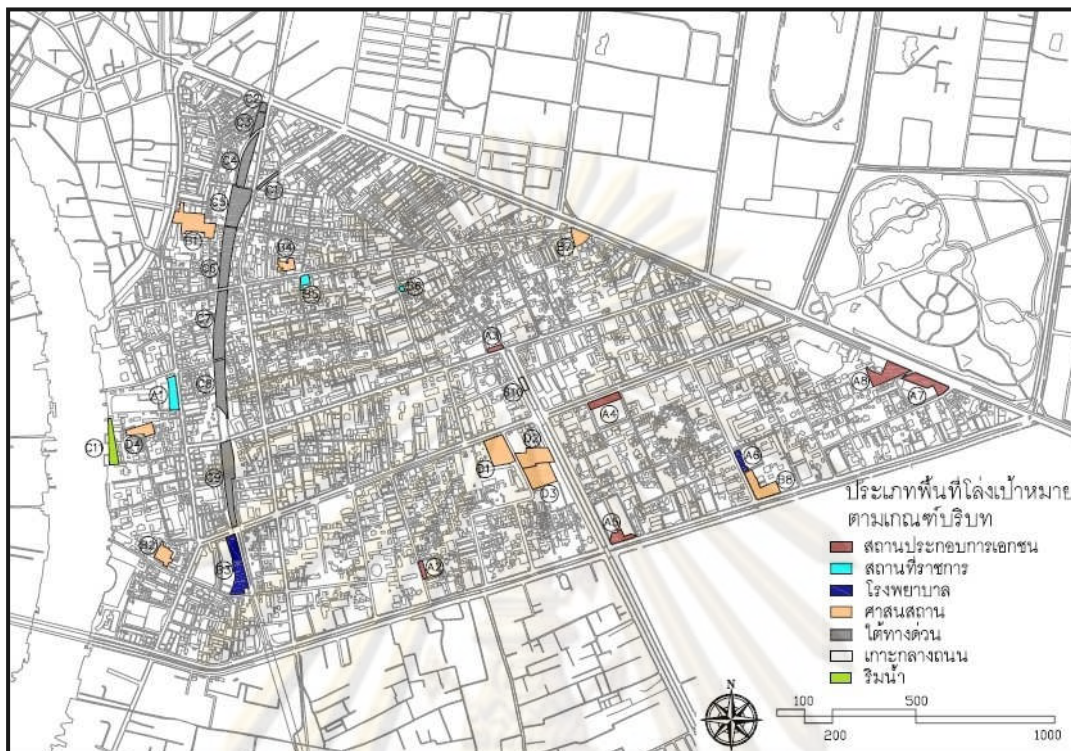
ภาพที่ 4.2 พื้นที่โล่งเป้าหมายแต่ละประเภท รวม 31 แห่ง

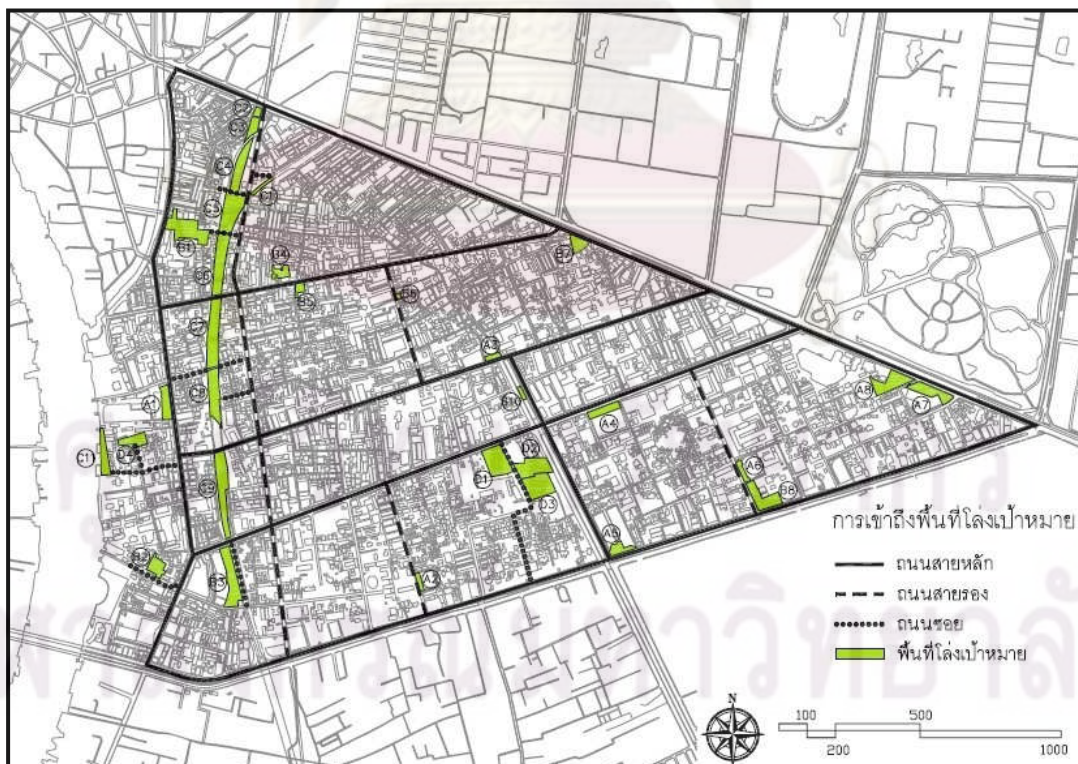

แผนที่ 4.2 ประเภทพื้นที่โล่งเป้าหมายจำแนกตามเกณฑ์ที่ตั้ง

แผนที่ 4.3 ประเภทพื้นที่โล่งเป้าหมายจำแนกตามเขตบริหาร

แผนที่ 4.4 การเข้าถึงพื้นที่โล่งเป้าหมาย

แผนที่ 4.5 ระดับการให้สอยพื้นที่โล่งเป้าหมาย

แผนที่ 4.6 ขนาดพื้นที่โล่งเป้าหมาย

4.3 การกำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว

การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่โล่งเป้าหมายที่เลือก ได้ใช้ข้อมูลด้านต่างๆของพื้นที่โล่งเป้าหมาย จากการสำรวจภาคสนามและนำมาประกอบกับข้อมูลพื้นที่โล่งที่รวบรวมจากเอกสาร แผนที่ และภาพถ่ายดาวเทียม เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นศักยภาพแต่ละด้าน ที่เกี่ยวข้องกับ ความเหมาะสมด้านกายภาพ ความต้องการด้านกิจกรรม และความเป็นไปได้ด้านการจัดการ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มพื้นที่สีเขียว โดยกำหนดเกณฑ์วิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย ดังนี้คือ

4.3.1 ข้อมูลด้านกายภาพ

1) รูปแบบพื้นที่ พื้นที่โล่งมีสภาพที่เหมาะสมกับการเป็นพื้นที่สีเขียวที่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจได้หรือไม่ จำเป็นต้องปรับปรุงพื้นที่อย่างไร โดยพิจารณา ลักษณะต่างๆดังนี้

- ลักษณะการเข้าถึง มีทิศทางและรูปแบบใด มีความชัดเจน ความสะดวก และความเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียงอย่างไร

- ลักษณะการเปลี่ยนแปลงระดับพื้น เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับพื้นในลักษณะยกหรือลดระดับหรือไม่ และมีความต่างระดับมากน้อยเท่าไร

- ลักษณะการปิดล้อมพื้นที่ เป็นพื้นที่ที่มีการปิดล้อมในลักษณะใด ทั้งรูปแบบสัดส่วนของการปิดล้อมและความสูงของสิ่งปิดล้อม

2) องค์ประกอบ ส่วนประกอบในพื้นที่โล่งอำนวยความสะดวกให้สามารถใช้ประโยชน์ได้เพียงพอหรือไม่ จำเป็นต้องปรับปรุงอย่างไร โดยพิจารณาองค์ประกอบต่างๆดังนี้

- วัสดุพื้นผิว ภายในพื้นที่โล่งมีพื้นผิวเป็นวัสดุใด เป็นสัดส่วนเท่าไรของพื้นที่ มีสภาพของพื้นผิวที่อยู่ในสภาพดีหรือชำรุดทรุดโทรม

- พืชพรรณ ภายในพื้นที่โล่งมีพืชพรรณปริมาณมากน้อย เป็นสัดส่วนเท่าไรของพื้นที่ เป็นประเภทไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินหรือสนามหญ้า และมีสภาพของพืชพรรณที่สมบูรณ์หรือเสื่อมโทรม

- สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในพื้นที่โล่งมีการจัดวางองค์ประกอบ เช่น ที่นั่ง โคมไฟ ถังขยะ เป็นต้น โดยมีตำแหน่ง รูปแบบ วัสดุและจำนวนที่เหมาะสมหรือไม่

3) คุณทริยภาพ ภาพลักษณ์ของพื้นที่โล่งมีความงามและบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์หรือไม่ จำเป็นต้องปรับปรุงอย่างไร โดยพิจารณาลักษณะที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ทศนียภาพ มุมมองในระยะต่างๆ ของพื้นที่เป็นอย่างไร มีมุมมองใดที่ดีและมุมมองใดที่ควรปรับปรุงสภาพพื้นที่

- บรรยายภาค ความรู้สึกทางจิตวิทยาต่อพื้นที่เป็นอย่างใด เช่น โลง อึดอัด ปลอดภัย อันตราย เป็นต้น และมีผลสนองต่อการเป็นพักผ่อนหย่อนใจหรือไม่

4.3.2 ข้อมูลด้านกิจกรรม

1) กิจกรรม

- กิจกรรมหลัก ลักษณะการใช้สอยเดิมควรจะถูกเปลี่ยนแปลงหรือจะมีการประสานกิจกรรมใหม่ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวให้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมเดิมอย่างเหมาะสม

- การเชื่อมโยงกิจกรรมในบริเวณโดยรอบระยะเดินเท้ารัศมี 400 เมตร การใช้สอยที่ดินรอบพื้นที่จะนำมาพิจารณาให้เกิดประโยชน์ใช้สอยและกิจกรรมที่เหมาะสมได้อย่างไร

2) ผู้ใช้

- จำนวน ปริมาณผู้ใช้ในพื้นที่ที่ได้จากการสังเกตการณ์

- ประเภท เป็นกลุ่มประชากรกลางวัน หรือประชากรกลางคืน

3) เวลา

- ช่วงเวลา แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 6.30 -9.30 น. 11.30 -14.30 น. และ 16.30 -19.30 น. ใช้พิจารณาร่วมกับจำนวนผู้ใช้ เพื่อให้เห็นกิจกรรมและปริมาณการใช้สอยพื้นที่โล่งในแต่ละช่วงเวลา

- ความแตกต่างของการใช้พื้นที่ของวันในรอบสัปดาห์ ได้แก่ วันทำการ โดยเลือกวันพุธซึ่งเป็นวันกลางสัปดาห์ เป็นตัวแทน และวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยเลือกวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุดของหน่วยงานส่วนใหญ่เป็นตัวแทน

4.3.3 ข้อมูลด้านการจัดการ

1) ที่ดิน

- กรรมสิทธิ์ที่ดิน พื้นที่ราชพัสดุมีส่วนเฝ้าต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวอย่างมาก เนื่องจากการใช้ที่ราชพัสดุเป็นหน่วยงานของรัฐ หากรัฐบาลมีนโยบายชัดเจนให้มีพื้นที่สีเขียวในที่ราชพัสดุ ไม่ว่าจะเป็นที่ราชพัสดุที่ส่วนราชการเข้าใช้ประโยชน์แล้วหรือไม่ ส่วนที่ดินของเอกชนนั้น มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มีที่ว่างภายนอกอาคารซึ่งเฝ้าต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ของเอกชนมากพอสมควร

- บุคคลหรือหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่ว่าจะป็นรัฐหรือเอกชน มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการและดูแลพื้นที่โล่งที่ส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เป็นพื้นที่สีเขียว ขึ้นอยู่กับอำนาจหน้าที่และเจตนารมณ์ที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

- สถานะผู้ใช้ประโยชน์ที่ดิน บุคคลหรือหน่วยงานสามารถใช้พื้นที่เพื่อสาธารณประโยชน์ โดยเป็นเจ้าของพื้นที่เอง หรืออาจจะเป็นการยืม เช่น การแลกเปลี่ยน การรับบริจาค การขอเช่าใช้ที่ดิน หรือการขอความร่วมมือโดยได้รับการยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของ หรืออาจจะมีค่าเป็นต้องลงทุนโดยการซื้อที่ดิน และการออกพระราชบัญญัติเวนคืนที่ดิน

2) การใช้พื้นที่

- ระยะเวลาที่สามารถเช่าใช้ประโยชน์

- ข้อกำหนด ระเบียบข้อบังคับกฎเกณฑ์ต่างๆของการใช้พื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ราชการหรือเอกชน ต่างมีส่วนส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคของการเกิดสภาพแวดล้อมที่เป็นพื้นที่สีเขียว รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถเช่าใช้ประโยชน์

3) การวางแผนพัฒนา

- นโยบายและแผนการพัฒนาพื้นที่ หากพื้นที่โล่งมีแนวทางพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวหรืออยู่ในแผนพัฒนาที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาพื้นที่สวนสาธารณะ แผนพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงภูมิทัศน์ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยควบคู่กับการพัฒนาเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เป็นต้น ล้วนมีส่วนผลักดันให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เกิดขึ้นได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือเอกชน มีส่วนสนับสนุนและมีส่วนร่วมทั้งการจัดการ การเสนอแนะ และการเป็นแหล่งทุนเงิน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่โล่งเป้าหมาย

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของพื้นที่โล่งเป้าหมาย จำนวนทั้งหมด 31 แห่ง สามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพการเป็นพื้นที่สีเขียวของพื้นที่โล่งเป้าหมายในเขตบางรัก โดยสรุปปัจจัยแต่ละด้านที่มีผลต่อพื้นที่โล่งแต่ละประเภทได้ดังต่อไปนี้

4.4.1 การวิเคราะห์ความเหมาะสมด้านกายภาพ

การวิเคราะห์พื้นที่โล่งถึงความเหมาะสมด้านกายภาพนี้ อาจจะไม่ใช่เกณฑ์สวนสาธารณะที่สมบูรณ์แบบ แต่ควรมีปัจจัยเอื้อต่อการจัดเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ ได้แก่ รูปแบบพื้นที่ องค์ประกอบพื้นฐานและสุนทรียภาพที่เหมาะสม โดยจำแนกประเภทของพื้นที่โล่งตามเกณฑ์ที่ตั้ง ได้แก่

4.4.1.1 พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร (A)

จากข้อมูลการสำรวจ พบว่า มีพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารจำนวน 8 แห่ง เป็นพื้นที่ในบริบทสถานประกอบการเอกชน 7 แห่ง และสถานที่ราชการ 1 แห่ง มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 238 –

6,204 ตารางเมตร เป็นพื้นที่โล่งที่เกิดจากระยะร่นของอาคาร มีด้านยาวของพื้นที่วางตัวขนานและต่อเนื่องกับกับแนวเขตทางสาธารณะ โดยสรุปภาพรวมลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารได้ดังนี้คือ

1) รูปแบบพื้นที่

- การเข้าถึง สามารถเข้าได้โดยตรงจากทางเท้าเขตทางสาธารณะ และมีลักษณะที่เปิดกว้างเข้าสู่ทางเข้าหลักของอาคาร มีถนนผ่านเข้าสู่ลานจอดรถหรืออาคารจอดรถ 3 ลักษณะ คือ 1) ผ่านด้านข้างพื้นที่ทั้งสองด้าน 2) ผ่านด้านข้างพื้นที่เพียงด้านเดียว 3) ผ่านตลอดแนวยาวของพื้นที่ แต่ละลักษณะมีผลต่อการแบ่งแยกพื้นที่ใช้สอยและการสัญจรทางเท้าแตกต่างกัน โดยลักษณะที่ 3 ทำให้เกิดการแบ่งแยกพื้นที่และขัดแย้งกับทางเดินเท้ามากกว่าลักษณะอื่น

- ระดับพื้น ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงระดับตั้งแต่ 0.50-1.50 เมตร ซึ่งมีผลต่อมองเห็นพื้นที่และความต่อเนื่องกับพื้นที่สาธารณะ เกิดการแบ่งแยกจากทางเท้าของเขตทางสาธารณะ จึงเป็นพื้นที่โล่งที่มีลักษณะแยกส่วนเป็นบริเวณเฉพาะของอาคารแม้ว่าจะไม่มีรั้วกั้นขอบเขต

- การปิดล้อม ส่วนใหญ่ถูกปิดล้อมด้วยอาคารและรั้วหรืออาคารข้างเคียง ทำให้พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารแต่ละแห่งมักจะมีลักษณะแยกเดี่ยว แทบจะไม่มีผลต่อต่อเนื่องของกับบริเวณข้างเคียงตามแนวเขตทางสาธารณะ ภายในพื้นที่มีการใช้ขอบกั้นในระดับประมาณ 0.50-1.00 เมตร ส่วนใหญ่เป็นกระบะต้นไม้ที่มีการออกแบบเพื่อให้เกิดสัดส่วนของพื้นที่ตามประโยชน์ใช้สอยหรือให้มีความยืดหยุ่นต่อการใช้สอย ทั้งนี้มีผลต่อการมองเห็นพื้นที่และความต่อเนื่องกับพื้นที่สาธารณะ จึงเป็นพื้นที่โล่งที่มีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนกับพื้นที่สาธารณะ

2) องค์ประกอบ

- วัสดุพื้นผิว พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นลาดแข็ง สามารถรองรับการใช้สอยได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะอาคารของเอกชนที่เน้นความสวยงามด้วยวัสดุตกแต่งเป็นพิเศษ

- พืชพรรณ พื้นที่ส่วนใหญ่มีการปลูกพืชพรรณ โดยใช้ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินหญ้าในลักษณะประดับประดาประกอบกับการตกแต่งสถานที่ที่มีการออกแบบเป็นพิเศษ มีร่มเงาคลุมพื้นที่เล็กน้อยแตกต่างกันตามจำนวนไม้ยืนต้น ส่วนสนามหญ้าพื้นใหญ่มีน้อย

- สิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนใหญ่มีที่นั่งพักที่มีรูปแบบแตกต่างกัน 3 แบบ ได้แก่ ม้านั่งยาว ชุดโต๊ะเก้าอี้ และขอบกระบะต้นไม้ซึ่งมักจะมีขนาดสัดส่วนไม่เป็นไปตามมาตรฐานของที่นั่งทั่วไป ส่วนไฟฟ้าแสงสว่างได้รับการเน้นในรูปแบบที่เป็นการประดับประดาบริเวณ โดยเฉพาะเสาไฟเตี้ย และพบถึงขยะเป็นจำนวนน้อยมาก

3) สุนทรียภาพ

- ทักษะภาพ ภาพรวมของพื้นที่โล่งมีความสวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย มีสิ่งบดบังสายตาอยู่ทั่วไป ได้แก่ ป้ายชนิดต่างๆ และโครงสร้างของสิ่งก่อสร้าง

- บรรยากาศ เป็นพื้นที่โล่งที่มีการออกแบบลานที่เน้นทางเข้าและเสริมความสวยงามของอาคาร มีรูปแบบและองค์ประกอบของพื้นที่ที่เอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศร่มรื่นพอสมควร แต่บางบริเวณก็มีบรรยากาศโปร่งโล่งจนไม่สนองต่อการพักผ่อนหย่อนใจ

ภาพที่ 4.3 พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณอาคารอ้อจ้อเหล็ก ถนนพระรามสี่

4.4.1.2 พื้นที่โล่งรอบอาคาร (B)

จากข้อมูลการสำรวจ พบว่า มีพื้นที่โล่งรอบอาคารมีจำนวน 8 แห่ง เป็นพื้นที่โล่งในบริบทสถานที่ราชการ 2 แห่ง ศาสนสถาน 5 แห่ง และโรงพยาบาล 1 แห่ง มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 228 – 6,829 ตารางเมตร เป็นพื้นที่โล่งที่เกิดจากระยะเว้นว่างระหว่างอาคารและมีความต่อเนื่องระหว่างพื้นที่ในบริเวณด้วยกัน โดยสรุปภาพรวมลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โล่งรอบอาคารได้ดังนี้คือ

1) รูปแบบพื้นที่

- การเข้าถึง ส่วนใหญ่มีการเข้าถึงและเชื่อมต่อกับอาคารหลายทาง รวมทั้งการเข้าถึงจากบริเวณโดยรอบ มีถนนผ่านพื้นที่โล่งแทบทุกพื้นที่ ทำให้เกิดการแบ่งแยกพื้นที่และขัดแย้งกับการสัญจรทางเท้าที่ไม่มีการเน้น

- ระดับพื้น ส่วนใหญ่ไม่มีการเปลี่ยนระดับหรืออาจจะมีเล็กน้อย ทำให้เกิดความต่อเนื่องของพื้นที่กับบริเวณใกล้เคียงและเกิดพื้นที่โล่งที่ประสานเป็นผืนเดียว มีลักษณะอเนกประสงค์ที่ยืดหยุ่นต่อการใช้งานได้หลากหลาย

- การปิดล้อมพื้นที่ เป็นพื้นที่โล่งที่มีรั้วล้อมแยกจากภายนอก ความเป็นสัดส่วนของพื้นที่โล่งเกิดจากการปิดล้อมของอาคารและรั้ว แต่ภายในพื้นที่มีขอบกั้นน้อย การเชื่อมโยงจึงมีความต่อเนื่องอย่างสะดวก บางครั้งอาจจะกลายเป็นข้อจำกัดในการควบคุมทิศทางการสัญจรและการเน้นความสำคัญขององค์ประกอบหรือพื้นที่บริเวณสำคัญ

2) องค์ประกอบ

- วัสดุพื้นผิว พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นลาดแข็งแบบเรียบง่าย ไม่มีการตกแต่งประดับประดามากนัก สามารถรองรับการใช้สอยได้อย่างสะดวก

- พืชพรรณ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน และสนามหญ้า จำนวนน้อย มีร่มเงาและความร่มรื่นน้อย

- สิ่งอำนวยความสะดวก ขาดองค์ประกอบพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น ที่นั่งมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการใช้สอย ไฟฟ้าแสงสว่างมีทั่วไปตามประโยชน์ใช้สอย มีการเน้นการประดับประดาบ้าง ส่วนถึงขยะมีน้อยและมีรูปแบบไม่สวยงาม

3) คุณทรียภาพ

- ทัศนียภาพ ภาพรวมของพื้นที่โล่งมีลักษณะที่ขาดความสวยงามและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสิ่งบดบังสายตาอยู่ทั่วไป ได้แก่ ป้ายชนิดต่างๆ และสิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกัน

- บรรยากาศ เป็นพื้นที่โล่งที่มีบรรยากาศเอื้ออำนวยให้เกิดการใช้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจได้น้อย ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยพื้นที่โล่งที่แข็งกระด้าง

ภาพที่ 4.4 พื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23 ถนนสีพระยา

4.4.1.3 พื้นที่โล่งเขตทาง (C)

จากข้อมูลการสำรวจ พบว่า มีพื้นที่โล่งเขตทางจำนวน 11 แห่ง เป็นพื้นที่โล่งในบริบทได้ทางด่วน 9 แห่ง เกาะกลางถนน 1 แห่ง และริมแม่น้ำ 1 แห่ง มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 668 – 9,271 ตารางเมตร เป็นพื้นที่โล่งที่เว้นว่างนอกเหนือจากผิวจราจรและทางสัญจรของเขตทาง โดยสรุปภาพรวมลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โล่งเขตทางได้ดังนี้คือ

1) รูปแบบพื้นที่

- การเข้าถึง มีการเข้าถึงจากถนนหลักและถนนซอยที่ทะลุผ่านซึ่งเป็นตัวแบ่งแยกพื้นที่ออกเป็นส่วนๆหรือเหลือเศษจากการสัญจร

- ระดับพื้น ส่วนใหญ่เป็นระดับเดียวกับถนน หรือมีระดับต่างจากถนนเล็กน้อย เฉพาะบางบริเวณที่ใช้งาน

- การปิดล้อม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งใต้ทางด่วนที่มีรั้วแนวคูลุมพื้นที่เกือบทั้งหมด และถูกปิดล้อมด้วยรั้วทึบและโปรง รวมทั้งโครงสร้างทางด่วนและอาคารที่ขนานด้านข้าง

2) องค์ประกอบ

- วัสดุพื้นผิว ส่วนใหญ่เป็นพื้นลาดแข็งหรือปรับพื้นที่เพื่อใช้งานแบบชั่วคราว ได้แก่ ลานจอดรถ ที่เก็บวัสดุ

- พืชพรรณ ส่วนใหญ่ไม่มีการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ นอกจากพืชพรรณที่ขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งมีสภาพกร้าง

- สิ่งอำนวยความสะดวก ไม่มีการจัดองค์ประกอบพื้นฐาน เช่น ม้านั่ง ที่เพียงพอต่อการใช้สอย ส่วนไฟฟ้าแสงสว่างและถังขยะมีเฉพาะบริเวณที่ใช้สอย

3) คุณทริยภาพ

- ทักษะภาพ เป็นพื้นที่โล่งที่ไม่มีกรอกแบบพื้นที่เพื่อประโยชน์ใช้สอยแบบถาวร จึงมีสภาพกร้างและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกบดบังจากโครงสร้างของทางด่วน

- บรรยากาศ เป็นพื้นที่โล่งที่อับทึบ ขาดความสวยงามและบรรยากาศที่ดี

ภาพที่ 4.5 พื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วนศรีรัช ถนนมหานคร

4.4.1.4 พื้นที่โล่งอิสระ (D)

จากข้อมูลการสำรวจ พบว่า มีพื้นที่โล่งอิสระจำนวน 4 แห่ง เป็นพื้นที่โล่งที่มีขอบเขตเฉพาะ ในบริบทของสุสานทั้ง 4 แห่ง มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 3,160 – 7,745 ตารางเมตร โดยสรุปภาพรวมลักษณะทางกายภาพพื้นที่โล่งอิสระ ได้ดังนี้คือ

1) รูปแบบพื้นที่

- การเข้าถึง มีการเข้าถึงที่เน้นเฉพาะถนนผ่านพื้นที่โล่ง เกิดการแบ่งแยกพื้นที่และขัดแย้งกับการสัญจรทางเท้า

- ระดับพื้น ส่วนใหญ่ไม่มีการเปลี่ยนระดับหรืออาจจะมีเล็กน้อย ทำให้เกิดความต่อเนื่องของพื้นที่กับบริเวณใกล้เคียง

- การปิดล้อม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งที่ถูกปิดล้อมด้วยรั้วทึบและโปร่ง ภายในไม่มีขอบกั้น เกิดพื้นที่โล่งที่ยืดหยุ่นต่อการใช้งาน

2) องค์ประกอบ

- วัสดุพื้นผิว พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นลาดแข็งแบบเรียบง่าย ไม่มีการตกแต่งประดับประดามากนัก สามารถรองรับการใช้สอยได้อย่างสะดวก

- พืชพรรณ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน และสนามหญ้า จำนวนน้อยและมีสภาพทรุดโทรม มีร่มเงาและความร่มรื่นน้อย

- สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ม้านั่ง ที่เพียงพอต่อการใช้สอย

3) คุณทริยภาพ

- ทัศนียภาพ ภาพรวมของพื้นที่โล่งมีลักษณะที่ขาดความสวยงามและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสิ่งบดบังสายตา ได้แก่ สิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกัน

- บรรยากาศ เป็นพื้นที่โล่งที่มีลักษณะทรุดโทรมและรกร้าง ขาดความสวยงามและบรรยากาศที่ดี

ภาพที่ 4.6 พื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานคาทอลิก ซอยสีลม 9 ถนนสีลม

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ความเหมาะสมด้านกายภาพของพื้นที่โล่งในเขตบางรัก ซึ่งมีลักษณะหลากหลายและมากน้อยแตกต่างกัน สามารถแสดงให้เห็นความเหมาะสมแต่ละด้านของพื้นที่โล่งแต่ละแห่ง เพื่อจะได้พิจารณาแนวทางในการปรับปรุงหรือฟื้นฟู โดยมีรายละเอียดของพื้นที่แต่ละแห่งตามตารางที่ 4.2

5. ได้ทางด่วน ถ.มหานคร									น้อย
6. ได้ทางด่วน ซ. เจริญกรุง 39									น้อย
7. ได้ทางด่วน ซ. เจริญกรุง 43									น้อย
8. ได้ทางด่วน ซ. เจริญกรุง 45									น้อย
9. ได้ทางด่วน ถ.สุรวงศ์									น้อย
10. บางรักเล็ฟลีพลาซ่า									มาก
11. อาคารศุภสถาน									น้อย
D พื้นที่โล่งอิสระ									
1. สุสานคาทอลิก									น้อย
2. สุสานฮกเกี้ยน									น้อย
3. สุสานจีนแคะ									น้อย
4. มัสยิดฮารูน									ปานกลาง
ค่าระดับความเหมาะสม มาก ปานกลาง น้อย									

สรุปการวิเคราะห์

เมื่อพิจารณาลักษณะกายภาพประกอบกันโดยรวมแล้ว พบว่า ในแต่ละพื้นที่มีความเหมาะสมมากน้อยต่างกัน บางแห่งสามารถจัดเป็นพื้นที่สีเขียวได้ บางแห่งจำเป็นต้องปรับปรุงสภาพพื้นที่และองค์ประกอบให้มีลักษณะและบรรยากาศที่เหมาะสม โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมายที่มีความเหมาะสมเป็นพื้นที่สีเขียวมาก ปานกลาง น้อย ได้ดังต่อไปนี้

- พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก รวม 1 แห่ง ได้แก่ บริเวณอาคารอับดุลราฮิม เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง ควรปรับปรุงบางส่วน 6 แห่ง และเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย ควรปรับปรุงทั้งหมด 1 แห่ง

- พื้นที่โล่งรอบอาคาร เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก รวม 1 แห่ง ได้แก่ บริเวณโรงพยาบาลเลิดสิน เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลาง ควรปรับปรุงบางส่วน 3 แห่ง และเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย ควรปรับปรุงทั้งหมด 4 แห่ง

- พื้นที่โล่งเขตทาง เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก รวม 1 แห่ง ได้แก่ บริเวณบางรักเล็ฟลีพลาซ่า นอกจากนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย ควรปรับปรุงทั้งหมด 10 แห่ง

- พื้นที่โล่งอิสระ เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย ควรปรับปรุงทั้งหมด 4 แห่ง

จะเห็นได้ว่า ในภาพรวมพื้นที่โล่งเป้าหมายส่วนใหญ่จะต้องมีการปรับปรุงหรือฟื้นฟูเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมต่อการพักผ่อนหย่อนใจ และจำเป็นต้องพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละพื้นที่ด้วย

4.4.2 การวิเคราะห์ความต้องการด้านกิจกรรม

ในการศึกษานี้ เนื่องจากพื้นที่โล่งเป้าหมายกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่เขตบางรักเกือบทั้งหมด ดังนั้นการวิเคราะห์ภาพรวมของความต้องการพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการจึงสามารถเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดของเขตบางรักแล้วคิดเป็นสัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากร เพื่อให้ทราบว่ายังขาดพื้นที่อีกเท่าไร แต่ในที่นี้ไม่นับรวมพื้นที่สีเขียวเดิม 27 แห่ง (สำนักงานเขตบางรัก, 2551) ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ ดังนั้นตัวเลขเกณฑ์มาตรฐาน 4 ตารางเมตรต่อคน จึงเป็นเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของเขตบางรัก อย่างไรก็ตามในแต่ละพื้นที่โล่งก็จะมีลักษณะกิจกรรมที่กำหนดไว้เดิมและสภาพบริบทที่ต้องพิจารณาเพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าสามารถเป็นพื้นที่ที่จะเกิดกิจกรรมและมีความต้องการใช้สอยจริง ซึ่งต้องวิเคราะห์ตามลักษณะเฉพาะของประเภทพื้นที่โล่ง ในการกำหนดพื้นที่โล่งเป็นพื้นที่สีเขียวจำเป็นต้องพิจารณาถึงลักษณะกิจกรรมเดิมที่เกิดขึ้นของพื้นที่โล่งเป้าหมาย และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ ได้แก่ รูปแบบกิจกรรม ผู้ใช้สอยและช่วงเวลา โดยจำแนกตามประเภทพื้นที่โล่ง ได้แก่

4.4.2.1 พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร (A)

จากข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรม สามารถสรุปลักษณะกิจกรรมได้ ดังนี้คือ

- รูปแบบกิจกรรม สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์อาคารและบริบทของย่านที่มีกิจกรรมพาณิชยกรรมและธุรกิจหนาแน่น ส่วนมากเป็นลานทางเข้าอาคารและบางส่วนเป็นลานจอดรถ โดยไม่ได้กำหนดกิจกรรมนันทนาการ นอกจากการจัดที่นั่งพักผ่อนไว้บ้าง

- ผู้ใช้สอย ส่วนใหญ่เป็นประชากรกลางวัน

- ช่วงเวลา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งในสถานประกอบการของเอกชน มีผู้ใช้สอยมากในวันเวลาทำการ โดยมีจำนวนผู้ใช้สอยเข้าสู่พื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 110, 178, 150 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ และจำนวนผู้ใช้สอยผ่านพื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 199, 360, 428 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ ส่วนวันหยุด (เสาร์-อาทิตย์) มีผู้ใช้สอยจำนวนน้อยกว่า โดยมีจำนวนผู้ใช้สอยเข้าสู่พื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 21, 34, 20 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ และจำนวนผู้ใช้สอยผ่านพื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น 71, 108, 80 คนต่อ

ชั่วโมงตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างเล็กน้อยของจำนวนผู้ใช้พื้นที่โล่งในแต่ละช่วงเวลา แต่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนของช่วงวันในรอบสัปดาห์

ภาพที่ 4.7 กิจกรรมภายในพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารและบริเวณใกล้เคียง

4.4.2.2 พื้นที่โล่งรอบอาคาร (B)

จากข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรม สามารถสรุปลักษณะกิจกรรมได้ ดังนี้คือ

- รูปแบบกิจกรรม เป็นพื้นที่โล่งที่มีลักษณะเชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์อาคาร ส่วนมากเป็นลานรอบอาคารและลานจอดรถ ที่ไม่ได้กำหนดกิจกรรมนั้นหนาแน่น นอกจากการจัดที่นั่งพักผ่อนไว้บ้าง

- ผู้ใช้สอย ส่วนใหญ่เป็นผู้มาประกอบกิจกรรมในสถานที่ และประชากรกลางคืนที่พักอาศัยในชุมชนใกล้เคียง

- ช่วงเวลา วันทำการมีจำนวนผู้ใช้สอยเข้าสู่พื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 80, 81, 105 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ และจำนวนผู้ใช้สอยผ่านพื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 124, 168, 195 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ ส่วนวันหยุด (เสาร์-อาทิตย์) มีผู้ใช้สอยจำนวนน้อยกว่า โดยมีจำนวนผู้ใช้สอยเข้าสู่พื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 72, 67, 57 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ และจำนวนผู้ใช้สอยผ่านพื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น 101,

142, 108 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างเล็กน้อยของจำนวนผู้ใช้พื้นที่โล่งในแต่ละช่วงเวลาและช่วงวันในรอบสัปดาห์

ภาพที่ 4.8 กิจกรรมภายในพื้นที่โล่งรอบอาคารและบริเวณใกล้เคียง

4.4.2.3 พื้นที่โล่งเขตทาง (C)

จากข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรม สามารถสรุปลักษณะกิจกรรมได้ ดังนี้คือ

- รูปแบบกิจกรรม เป็นพื้นที่โล่งที่อยู่ในย่านพักอาศัยและพาณิชยกรรม มีความต้องการใช้พื้นที่เพื่อเป็นลานจอดรถ เล่นกีฬา และกิจกรรมเฉพาะกิจของทางราชการและเอกชน โดยมีกิจกรรมการเล่นกีฬาในช่วงเย็นและวันหยุด

- ผู้ใช้สอย ส่วนใหญ่เป็นประชากรกลางคืนที่พักอาศัยในชุมชนใกล้เคียง

- ช่วงเวลา วันทำการมีจำนวนผู้ใช้สอยเข้าสู่พื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 18, 27, 32 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ และจำนวนผู้ใช้สอยผ่านพื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 82, 115, 118 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ ส่วนวันหยุด (เสาร์-อาทิตย์) มีผู้ใช้สอยจำนวนใกล้เคียงกัน โดยมีจำนวนผู้ใช้สอยเข้าสู่พื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 22, 33, 25 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ และจำนวนผู้ใช้สอยผ่านพื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น 71, 102, 83 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างเล็กน้อยของจำนวนผู้ใช้พื้นที่โล่งในแต่ละช่วงเวลาและช่วงวันในรอบสัปดาห์

ภาพที่ 4.9 กิจกรรมภายในพื้นที่โล่งเขตทางและบริเวณใกล้เคียง

4.4.2.4 พื้นที่โล่งอิสระ (D)

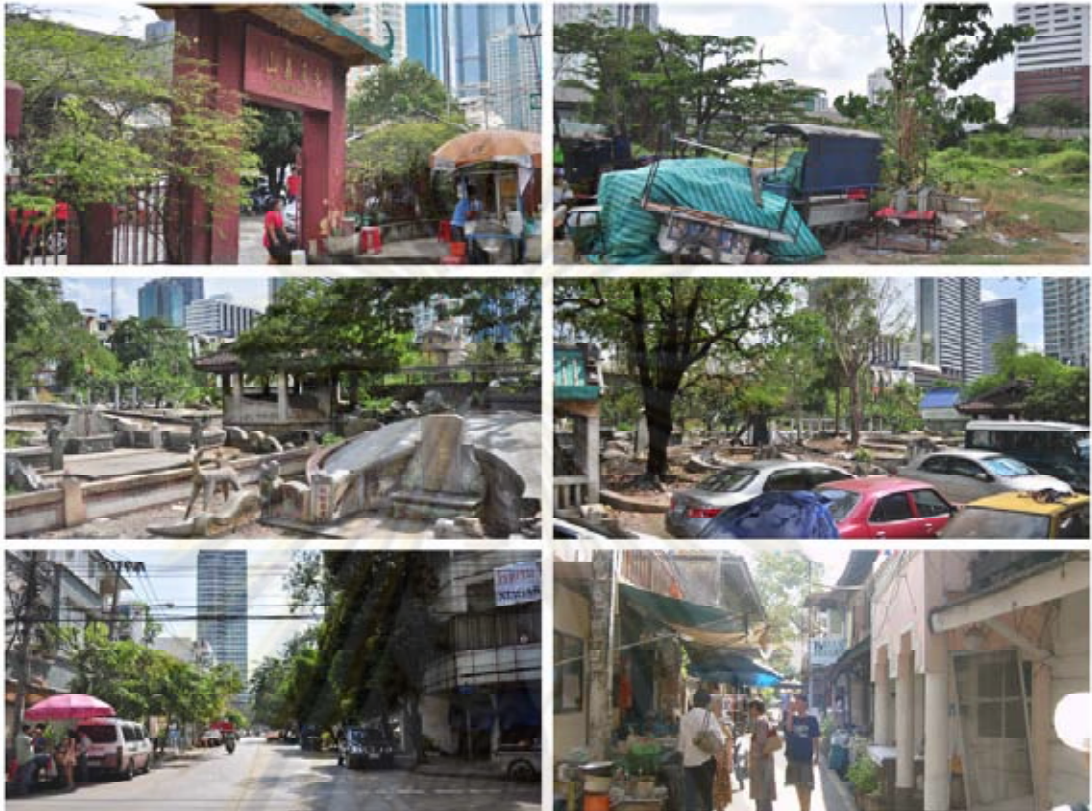
จากข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรม สามารถสรุปลักษณะกิจกรรมได้ ดังนี้คือ

- รูปแบบกิจกรรม พื้นที่ส่วนใหญ่(นอกจากบริเวณที่ตั้งสถานี)ใช้เป็นลานจอดรถ ไม่มีกิจกรรมอื่น

- ผู้ใช้สอย ส่วนใหญ่เป็นประชากรกลางวันทำงานในสถานประกอบการที่อยู่ใกล้เคียง

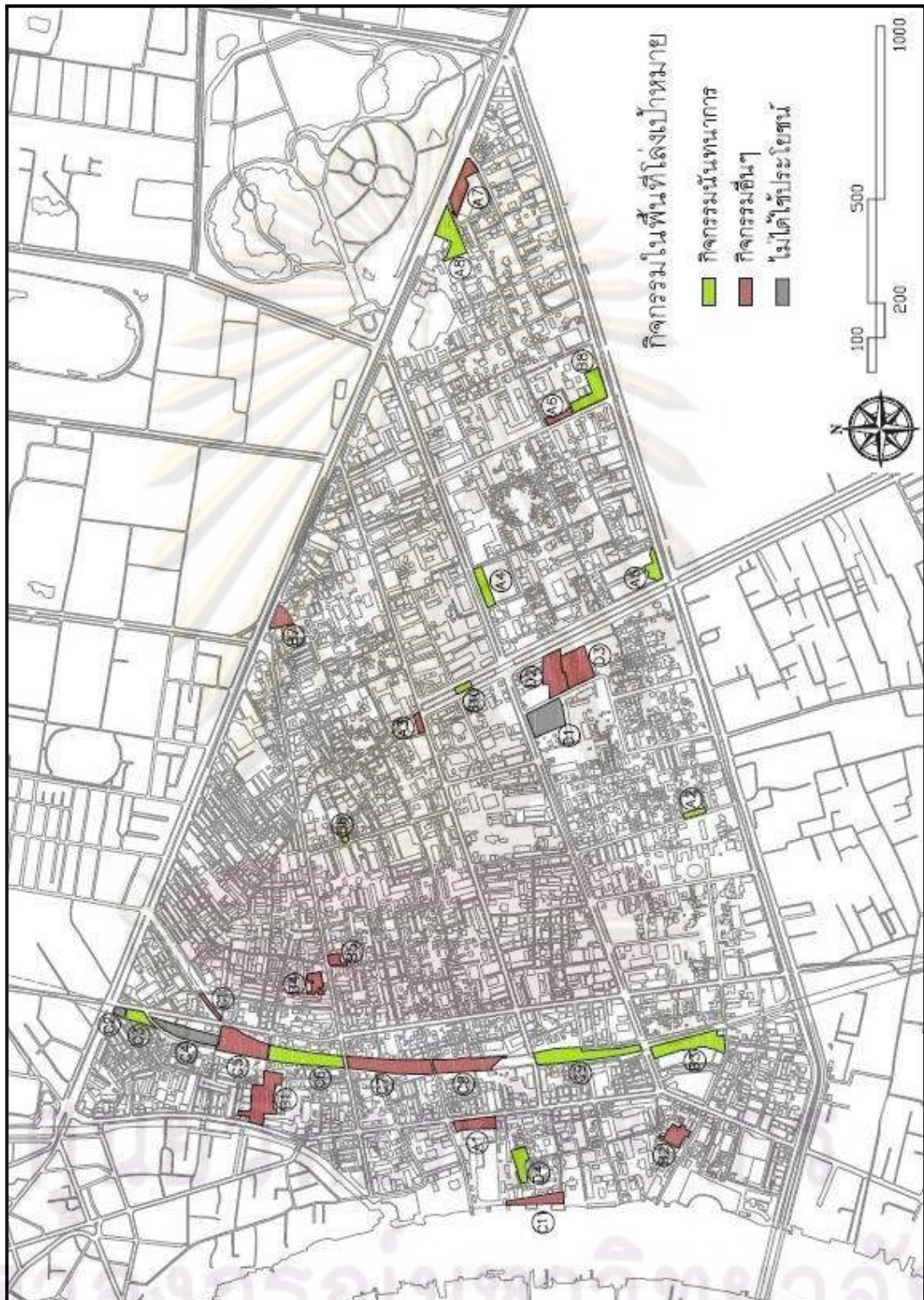
- ช่วงเวลา วันทำการมีจำนวนผู้ใช้สอยเข้าสู่พื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 18, 22, 17 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ และจำนวนผู้ใช้สอยผ่านพื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 54, 47, 70 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ ส่วนวันหยุด (เสาร์-อาทิตย์) มีผู้ใช้สอยจำนวนน้อยกว่า โดยมีจำนวนผู้ใช้สอยเข้าสู่พื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 8, 13, 8 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ และจำนวนผู้ใช้สอยผ่านพื้นที่เฉลี่ย ในช่วงเช้า กลางวัน เย็น เท่ากับ 45, 62, 48 คนต่อชั่วโมงตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างเล็กน้อยของจำนวนผู้ใช้พื้นที่โล่งในแต่ละช่วงเวลา แต่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนของช่วงวันในรอบสัปดาห์

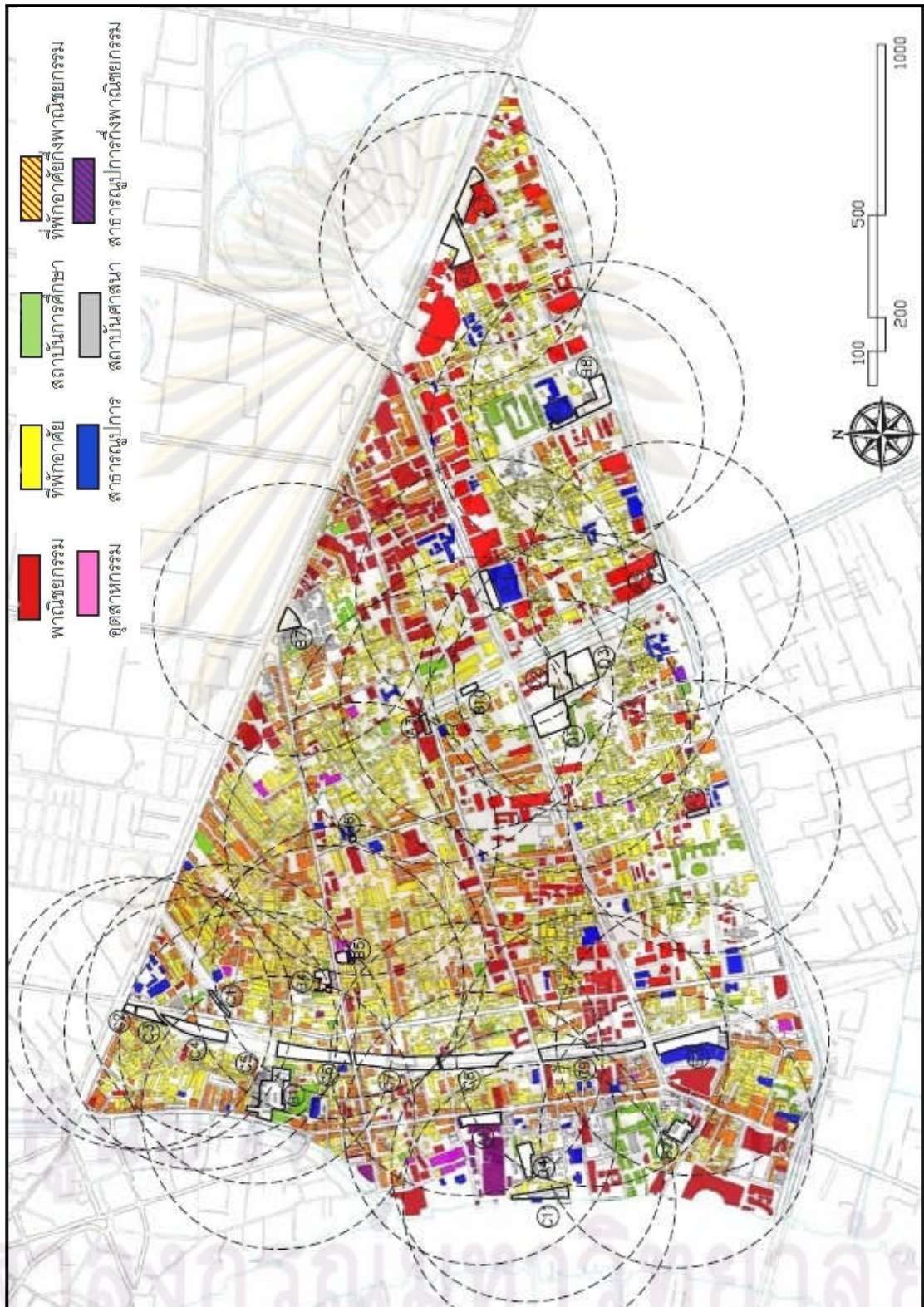
ภาพที่ 4.10 กิจกรรมภายในพื้นที่โล่งอิสระและบริเวณใกล้เคียง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 4.7 กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่งเป้าหมาย

แผนที่ 4.8 การใช้ประโยชน์อาคารเขตบางรักและวัดมีบริการ 400 เมตร ของพื้นที่โล่งเป้าหมาย

สรุปการวิเคราะห์

จากลักษณะของกิจกรรมในพื้นที่โล่งเป้าหมาย พบว่า ในแต่ละพื้นที่ที่มีกิจกรรมหลักที่เกี่ยวข้องกับการนันทนาการอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมประเภทอื่นหรือไม่มีการใช้ประโยชน์ (แผนที่ 4.7) ทั้งนี้กิจกรรมในพื้นที่โล่งในแต่ละช่วงเวลาและวันแทบจะไม่มีแตกต่างกัน ยกเว้นกิจกรรมพิเศษในบางพื้นที่ เช่น ในพื้นที่โล่งรอบอาคารบริเวณโรงพยาบาลเลิดสินมีการใช้ลานจอดรถเป็นพื้นที่ออกกำลังกาย(แอโรบิก)ในช่วงเวลาเย็น และในพื้นที่โล่งรอบอาคารบริเวณไพบรณีย์กลางมีการใช้ลานจอดรถเป็นตลาดนัดสุดสัปดาห์ในวันหยุด เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ใช้สอยมีกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะและมีกิจกรรมพิเศษในบางช่วงเวลาและบางวันน้อยมาก ไม่มีการใช้พื้นที่แบบหลายกิจกรรมเท่าใดนัก หมายถึง พื้นที่โล่งมีกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเมื่อเลิกใช้งานก็ไม่มีการใช้เพื่อกิจกรรมอื่น ตัวอย่างเช่น พื้นที่ลานจอดรถ ที่มักจะกลายเป็นที่ว่างปราศจากการใช้สอยในเวลาหลังเลิกงานหรือวันหยุด

สำหรับผู้ใช้สอยมีความสัมพันธ์กับลักษณะของการใช้ประโยชน์อาคาร (แผนที่ 4.8) ได้แก่ ย่านพักอาศัยมีประชากรกลางวันเป็นหลัก ขณะที่ย่านธุรกิจพาณิชยกรรมมีประชากรกลางวันเป็นหลัก ทั้งนี้จำนวนผู้ใช้สอยและช่วงเวลา พิจารณาจากรูปแบบการสัญจร พบว่า พื้นที่โล่งเป้าหมายบริเวณใต้ทางด่วนและศาสนสถานมีจำนวนผู้เข้าสู่พื้นที่ในวันหยุดมากกว่าวันทำการ เนื่องจากมีการจัดกิจกรรม ส่วนสถานประกอบการหรือสถานที่ราชการ มีจำนวนผู้สัญจรเข้าสู่พื้นที่ในวันทำการมากกว่า เนื่องจากวันหยุดไม่มีกิจกรรมใดๆ ส่วนการสัญจรผ่านพื้นที่นั้นนั้นอาจกล่าวได้ว่า บริเวณพื้นที่โล่งเป้าหมายทุกแห่งมีการสัญจรผ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ถึงความต้องการพื้นที่รองรับการใช้สอยเพื่อพักผ่อนหย่อนใจในรูปแบบที่สถานที่หรือพื้นที่นั้นจะเอื้ออำนวยให้ทำได้ เป็นการผ่อนคลายจากการประกอบกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การทำงาน การติดต่อธุรกิจ กิจกรรมประจำวัน

การเพิ่มกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่โล่งเป้าหมาย จำเป็นต้องพิจารณาเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมเดิม หรืออาจจะประสานกับการใช้สอยเดิม โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

- 1) พื้นที่ที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ เปลี่ยนเป็นพื้นที่สีเขียวแทน
- 2) พื้นที่ที่มีกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม มีลักษณะชั่วคราวและไม่มีความจำเป็น ควรย้ายออก และเปลี่ยนเป็นพื้นที่สีเขียวแทน
- 3) พื้นที่ที่มีกิจกรรมเดิมที่จำเป็น ให้ลดขนาดพื้นที่ เปลี่ยนเป็นพื้นที่สีเขียวแทน หรือเปลี่ยนรูปแบบให้สามารถใช้เป็นพื้นที่สีเขียวได้ด้วย

จากข้อมูลในตารางการสำรวจด้านกิจกรรมในภาคผนวก เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า กิจกรรมเดิมมีผลต่อการใช้พื้นที่ ซึ่งควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว

เน้นทนาการในแต่ละพื้นที่โล่งให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้สอย โดยเสนอพื้นที่กิจกรรมใหม่ตามเกณฑ์ขนาดของสวนสาธารณะ (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์พื้นที่กิจกรรมในพื้นที่โล่งเป้าหมาย

บริเวณ	ความต้องการด้านกิจกรรม						
	พื้นที่กิจกรรมเดิม		ข้อเสนอพื้นที่กิจกรรมใหม่		สรุปสัดส่วนพื้นที่ใหม่		พื้นที่สีเขียวที่เพิ่มขึ้น (ตร.ม.)
	รูปแบบกิจกรรมเดิม	สัดส่วนพื้นที่ (%)	รูปแบบกิจกรรมใหม่ (ตามเกณฑ์สวนสาธารณะและบางส่วนเป็นกิจกรรมเดิม)	สัดส่วนพื้นที่ (%)	พื้นที่ทั้งหมด (ตร.ม.)	พื้นที่นันทนาการ (%)	
A พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร							
1. ไปรษณีย์กลาง	-ลานจอดรถ	100	(สวนหย่อมขนาดเล็ก) -ลานจอดรถ	(70) 30	3,326	(70)	2,328
2. อาคารเศรษฐกิจ	-ลานทางเข้า -ลานอเนกประสงค์	20 80	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(100)	413	(100)	413
3. อาคารเอไอเอ	-ลานทางเข้า /ถนน -สวนประดับ	60 40	(สวนหย่อมขนาดเล็ก) -ถนน	(80) 20	622	(80)	498
4. ธนาคารกรุงเทพ	-ลานอเนกประสงค์ -สวนประดับ -ถนน	30 30 40	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(100)	2,944	(100)	2,944
5. สาทคอมเพล็กซ์	-ลานทางเข้า /ถนน -สวนประดับ	70 30	-ลานทางเข้า /ถนน -สวนประดับ	50 (50)	2,329	(50)	1,165
6. โรงพยาบาล BNH	-สวนประดับ	100	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(100)	878	(100)	878
7. อาคารอ็อบเจ็คทีฟ	-ลานทางเข้า /ถนน -สวนประดับ	25 75	(สวนหย่อมขนาดเล็ก) -ถนน	(80) 20	4,900	(80)	3,920
8. อาคารอ็อบเจ็คทีฟ	-ลานพักผ่อน -ถนน /ลานจอดรถ	50 50	(สวนหย่อมขนาดเล็ก) -ถนน /ลานจอดรถ	(50) 50	6,204	(50)	3,102
B พื้นที่โล่งรอบอาคาร							
1. วัดมหาพฤฒาราม	-ลานจอดรถ -ลานอเนกประสงค์	50 50	(สวนหย่อมขนาดเล็ก) -ลานจอดรถ	(70) 30	5,792	(70)	4,054
2. วัดสวนพลู	-ลานจอดรถ -ลานอเนกประสงค์	60 40	(สวนหย่อมขนาดเล็ก) -ลานจอดรถ	(60) 40	3,160	(60)	1,896

บริเวณ	ความต้องการด้านกิจกรรม						
	พื้นที่กิจกรรมเดิม		ข้อเสนอพื้นที่กิจกรรมใหม่		สรุปสัดส่วนพื้นที่ใหม่		พื้นที่สีเขียวที่เพิ่มขึ้น (ตร.ม.)
	รูปแบบกิจกรรมเดิม	สัดส่วนพื้นที่ (%)	รูปแบบกิจกรรมใหม่ (ตามเกณฑ์สวนสาธารณะและบางส่วนเป็นกิจกรรมเดิม)	สัดส่วนพื้นที่ (%)	พื้นที่ทั้งหมด (ตร.ม.)	พื้นที่นันทนาการ (%)	
3. โรงพยาบาลเลิดสิน	-สวนหย่อมขนาดเล็ก	45	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(45)	6,829	(45)	
	-ลานจอดรถ	55	-ลานจอดรถ	55			
4. วัดแก้วแจ่มฟ้า	-ลานจอดรถ	80	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(80)	1,470	(100)	1,470
	-ลานกีฬา	20	-ลานกีฬา	(20)			
5. ศูนย์สาธารณสุข 23	-ลานจอดรถ	90	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(80)	1,067	(100)	1,067
	-ลานพักผ่อน	10	-ลานจอดรถ	20			
6. สำนักงานเขตบางรัก	-ลานพักผ่อน	100	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(100)	228	(100)	228
7. วัดหัวลำโพง	-ลานจอดรถ	80	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(70)	3,705	(70)	2,594
	-สวนประดับ	20		30			
8. โบสถ์คริสต์เซนต์	-ลานอเนกประสงค์	25	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(75)	5,651	(75)	4,238
	-ลานจอดรถ	25	-ลานจอดรถ	25			
	-สวนประดับ	50					
C พื้นที่โล่งเขตทาง							
1. ได้ทางด่วน	-ลานจอดรถ / เก็บวัสดุ	70	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(100)	974	(100)	974
ถ.มหานคร	-ไม่ได้ใช้ประโยชน์	30					
2. ได้ทางด่วน	-สนามเด็กเล่น	30	-สนามเด็กเล่น	30	1,010	(100)	1,010
ถ.พระรามสี่	-ไม่ได้ใช้ประโยชน์	70	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(70)			
3. ได้ทางด่วน	-ลานกีฬา	100	(ลานกีฬา)	(100)	2,105	(100)	2,105
ถ.มหานคร							
4. ได้ทางด่วน	-ไม่ได้ใช้ประโยชน์	100	(สวนละแวกบ้าน)	(100)	5,556	(100)	5,556
ถ.มหานคร							
5. ได้ทางด่วน	-จอดรถขนส่ง / วัสดุ	50	(สวนละแวกบ้าน)	(100)	8,582	(100)	8,582
ถ.มหานคร	-ไม่ได้ใช้ประโยชน์	50					
6. ได้ทางด่วน	-ลานกีฬา	90	(ลานกีฬา)	(90)	8,120	(90)	7,308
ช. เจริญกรุง 39	-ลานจอดรถ	10	-ลานจอดรถ	10			
7. ได้ทางด่วน	-จอดรถขยะ / วัสดุ	60	(สวนละแวกบ้าน)	(100)	9,271	(100)	9,271
ช. เจริญกรุง 43	-ไม่ได้ใช้ประโยชน์	40					
8. ได้ทางด่วน	-ลานจอดรถ	60	(สวนละแวกบ้าน)	(100)	6,865	(100)	6,865

บริเวณ	ความต้องการด้านกิจกรรม						
	พื้นที่กิจกรรมเดิม		ข้อเสนอพื้นที่กิจกรรมใหม่		สรุปสัดส่วนพื้นที่ใหม่		พื้นที่สีเขียวที่เพิ่มขึ้น (ตร.ม.)
	รูปแบบกิจกรรมเดิม	สัดส่วนพื้นที่ (%)	รูปแบบกิจกรรมใหม่ (ตามเกณฑ์สวนสาธารณะและบางส่วนเป็นกิจกรรมเดิม)	สัดส่วนพื้นที่ (%)	พื้นที่ทั้งหมด (ตร.ม.)	พื้นที่นันทนาการ (%)	
ช. เจริญกรุง 45	-ไม่ได้ใช้ประโยชน์	40					
9. ใต้ทางด่วน ถ.สุรวงศ์	-ลานจอดรถ -ลานกีฬา -ไม่ได้ใช้ประโยชน์	20 30 50	(สวนหย่อมขนาดเล็ก) (ลานกีฬา) -ลานจอดรถ	(50) (30) 20	9,321	(80)	7,457
10. บางรักเล็ฟลิพลาซ่า	-สวนหย่อมขนาดเล็ก	100	(สวนหย่อมขนาดเล็ก)	(100)	668	(100)	668
11. ศาลกสถาน	-ลานจอดรถ	100	(ลานริมน้ำ) (ลานอเนกประสงค์)	(40) (60)	3,320	(100)	3,320
D พื้นที่โล่งอิสระ							
1. สุสานคาทอลิก	-ไม่ได้ใช้ประโยชน์	100	-สวนละอวกบ้าน	(100)	7,745	(100)	7,745
2. สุสานฮกเกี้ยน	-สุสาน -ลานจอดรถ	55 45	-สุสาน (สวนหย่อมขนาดเล็ก)	55 (45)	6,956	(45)	3,130
3. สุสานจีนแคะ	-สุสาน -ลานจอดรถ	50 50	-สุสาน (สวนหย่อมขนาดเล็ก)	50 (50)	7,504	(50)	3,752
4. มัสยิดฮารูน	-สุสาน -ทางเดิน /ลาน	70 30	-สุสาน (สวนหย่อมขนาดเล็ก)	70 (30)	3,160	(30)	948
รวมพื้นที่สีเขียวเพิ่มทั้งหมด (ตารางเมตร)							102,559
หมายเหตุ - กิจกรรมในวงเล็บ ( ) หมายถึง กิจกรรมนันทนาการ และ ตัวเลขในวงเล็บ ( ) เป็นสัดส่วนของพื้นที่นันทนาการ							

จากตารางดังกล่าวเป็นข้อเสนอโดยคร่าวเพื่อให้เห็นภาพรวมของพื้นที่โล่งเป้าหมายที่จะมีส่วนช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียวจากพื้นที่กิจกรรมด้านนันทนาการที่เพิ่มขึ้น จากเดิมที่เขตบางรักมีพื้นที่สีเขียวทั้งหมด 0.29 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งอาจจะถือว่าไม่จัดเป็นพื้นที่สีเขียวนันทนาการ ตามที่กล่าวไว้ในข้อมูลพื้นที่สีเขียว (หัวข้อ 3.) เมื่อกำหนดกิจกรรมในแต่ละพื้นที่โล่งเป้าหมายแล้ว จะได้พื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการเพิ่มขึ้น ทั้งหมด 102,559 ตารางเมตร เทียบกับจำนวนประชากรเขตบางรักทั้งหมด 48,506 คน คิดเป็นสัดส่วนพื้นที่สีเขียวนันทนาการ 2.11

ตารางเมตรต่อคน ซึ่งนับว่ายังต่ำกว่ามาตรฐาน 4 ตารางเมตรต่อคน อย่างไรก็ตาม แม้เป็นจำนวนเพียงครึ่งหนึ่งของเป้าหมาย หากมีการปรับปรุงพื้นที่โล่งเป้าหมายให้มีลักษณะที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมนันทนาการก็จะสามารถรองรับการใช้สอยของประชาชนทั่วไป นอกเหนือจากสวนสาธารณะหลักที่อยู่ใกล้เคียง คือ สวนลุมพินี และยังมีสวนเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับย่านบางรักได้ด้วย

4.4.3 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้านการจัดการ

แม้ว่าพื้นที่โล่งเป้าหมายมีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ ทั้งความเหมาะสมด้านกายภาพและความต้องการด้านกิจกรรม แต่ศักยภาพดังกล่าวอาจจะไม่สามารถปรากฏได้ หากขาดการจัดการที่เอื้อให้ได้มาซึ่งพื้นที่โล่งนั้น รวมทั้งการปรับปรุงพื้นที่ตามที่ได้วิเคราะห์ไว้ ความเป็นไปได้ด้านการจัดการจะเกี่ยวข้องกับข้อกำหนดทางกฎหมาย เศรษฐกิจ และนโยบาย ในการศึกษานี้จะกล่าวถึงในภาพกว้างถึงวิธีการเท่านั้น ไม่ได้วิเคราะห์โดยชี้ชัดว่าพื้นที่โล่งเป้าหมายใดมีความเป็นไปได้ในการเป็นพื้นที่สีเขียวมากน้อยเท่าใด ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นข้อจำกัดในการวิจัยนี้ โดยลักษณะทั่วไปของพื้นที่โล่งเป้าหมายแต่ละประเภทนั้น มีการจัดการดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลด้านการจัดการพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว

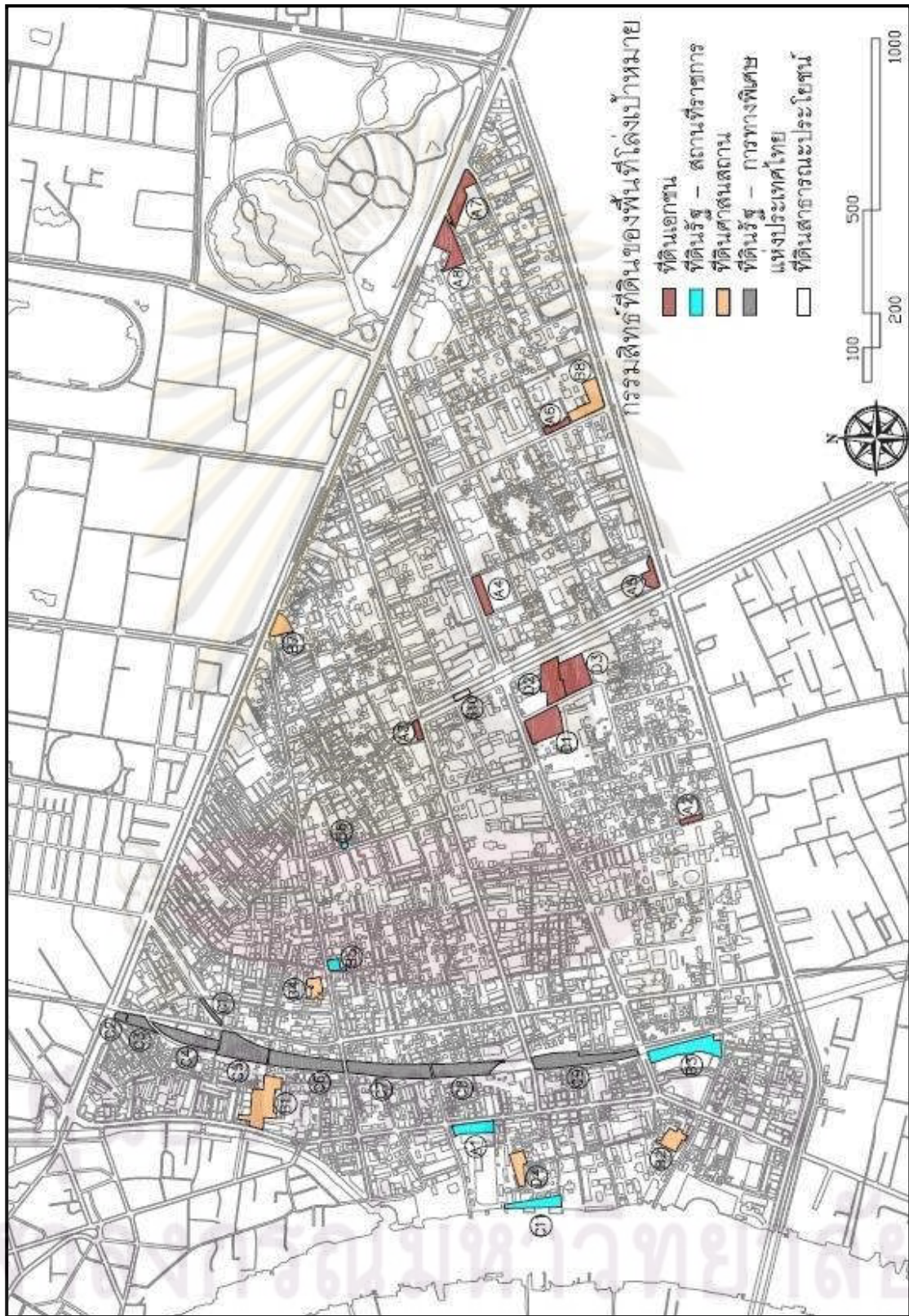
บริเวณ	เกณฑ์ความเป็นไปได้ด้านการจัดการ		
	ที่ดิน (กรรมสิทธิ์ / ผู้ใช้ประโยชน์ /สถานะ)	การใช้พื้นที่ (วันเวลา / ข้อกำหนด)	การวางแผนพัฒนา (นโยบายและแผนพัฒนา /ผู้สนับสนุน)
A พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร			
1. ไปรษณีย์กลาง	ที่ราชพัสดุ /การสื่อสารแห่งประเทศไทย /หน่วยงานราชการผู้ขอใช้	8.00 – 18.00 น. / ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	-/-
2. อาคารเศรษฐกิจ	เอกชน /บริษัทเอกชน /เช่าพื้นที่อาคาร	6.00 – 21.00 น. /ใช้สำหรับผู้ติดต่อธุรกิจและประชาชน ทั่วไป	-/-
3. อาคารไอเอ	เอกชน /บริษัทเอกชน /เช่าพื้นที่อาคาร	6.00 – 21.00 น. /ใช้สำหรับผู้ติดต่อธุรกิจและประชาชน ทั่วไป	-/-
4. ธนาคารกรุงเทพ	เอกชน /บริษัทเอกชน /เจ้าของอาคาร	5.45 – 19.00 น. /ใช้สำหรับผู้ใช้บริการและประชาชน ทั่วไป	-/-

บริเวณ	เกณฑ์ความเป็นไปได้ด้านการจัดการ		
	ที่ดิน (กรรมสิทธิ์ / ผู้ใช้ประโยชน์ /สถานะ)	การใช้พื้นที่ (วันเวลา / ข้อกำหนด)	การวางแผนพัฒนา (นโยบายและแผนพัฒนา /ผู้สนับสนุน)
5. สหกรณ์คอมเพล็กซ์	เอกชน /บริษัทเอกชน /เช่าพื้นที่อาคาร	6.00 – 21.00 น. /ใช้สำหรับผู้ติดต่อธุรกิจและประชาชน ทั่วไป	-/-
6. โรงพยาบาล BNH	เอกชน /โรงพยาบาลบีเอ็นเอช /เจ้าของอาคาร	ไม่จำกัด /ใช้สำหรับผู้ให้บริการและประชาชน ทั่วไป	-/-
7. อาคารอสังหาริมทรัพย์	เอกชน /บริษัทเอกชน /เช่าพื้นที่อาคาร	6.00 – 21.00 /ใช้สำหรับผู้ติดต่อธุรกิจและประชาชน ทั่วไป	-/-
8. อาคารอสังหาริมทรัพย์	กองทุนบำเหน็จบำนาญ ข้าราชการ /บริษัทเอกชน /เช่าพื้นที่อาคาร	6.00 – 21.00 น. /ใช้สำหรับผู้ติดต่อธุรกิจและประชาชน ทั่วไป	-/-
B พื้นที่โล่งรอบอาคาร			
1. วัดมหาพฤฒาราม	ที่ดินศาสนสถาน /วัดมหาพฤฒาราม /เจ้าของที่ดิน	5.00 – 23.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	-/-
2. วัดสวนพลู	ที่ดินศาสนสถาน /วัดสวนพลู /เจ้าของที่ดิน	5.00 – 23.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	-/-
3. โรงพยาบาลเลิดสิน	โรงพยาบาลเลิดสินและการ ทางพิเศษแห่งประเทศไทย /โรงพยาบาลเลิดสิน / เป็นเจ้าของและเช่าจากกรม ทางพิเศษฯ	6.00 – 20.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป .	- /บริษัทอินซ์เคป จำกัด
4. วัดแก้วแจ่มฟ้า	ที่ดินศาสนสถาน /วัดแก้วแจ่มฟ้า /เจ้าของที่ดิน	5.00 – 23.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	-/-
5. ศูนย์สาธารณสุข 23	ที่ราชพัสดุ /ศูนย์สาธารณสุข กทม. /หน่วยงานราชการผู้ขอใช้	8.00 – 18.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	-/-
6. สำนักงานเขตบาง รัก	ที่ราชพัสดุ /สำนักงานเขตบางรัก กทม. /หน่วยงานราชการผู้ขอใช้	8.00 – 18.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	-/-
7. วัดหัวลำโพง	ที่ดินศาสนสถาน	5.00 – 23.00 น.	-/-

บริเวณ	เกณฑ์ความเป็นไปได้ด้านการจัดการ		
	ที่ดิน (กรรมสิทธิ์ / ผู้ใช้ประโยชน์ /สถานะ)	การใช้พื้นที่ (วันเวลา / ข้อกำหนด)	การวางแผนพัฒนา (นโยบายและแผนพัฒนา /ผู้สนับสนุน)
	/วัดหัวลำโพง /เจ้าของที่ดิน	/ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	
8. โบสถ์คริสต์เซิร์ท	ที่ดินศาสนสถาน /โบสถ์คริสต์เซิร์ท /เจ้าของ	6.00 – 20.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนผู้ร่วมกิจกรรม	-/-
C พื้นที่โล่งเขตทาง			
1. ใต้ทางด่วน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย /บริษัทเอกชน /ผู้เช่า ระยะเวลา 3 ปี	ไม่จำกัด /ใช้สำหรับผู้ประกอบการ	-/-
2. ใต้ทางด่วน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย /สาธารณประโยชน์ /ผู้ขอใช้พื้นที่	ไม่จำกัด /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	- /กทม. , ประชาชนในชุมชนใกล้เคียง
3. ใต้ทางด่วน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย /สาธารณประโยชน์ /ผู้ขอใช้พื้นที่	13.00 - 22.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	- /กทม. , ประชาชนในชุมชนใกล้เคียง
4. ใต้ทางด่วน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย /สาธารณประโยชน์ /-	ไม่จำกัด /ห้ามใช้	-/-
5. ใต้ทางด่วน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย /บริษัทเอกชน /ผู้เช่า ระยะเวลา 3 ปี	ไม่จำกัด /ใช้สำหรับผู้ประกอบการ	-/-
6. ใต้ทางด่วน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย /สาธารณประโยชน์ /ผู้ขอใช้พื้นที่	16.00 - 22.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	- /กทม. , ประชาชนในชุมชนใกล้เคียง
7. ใต้ทางด่วน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย /สำนักงานเขตบางรัก /ผู้ขอใช้พื้นที่	8.00 – 17.00 น. /ใช้ในราชการ	-/-
8. ใต้ทางด่วน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย	ไม่จำกัด	-/-

บริเวณ	เกณฑ์ความเป็นไปได้ด้านการจัดการ		
	ที่ดิน (กรรมสิทธิ์ / ผู้ใช้ประโยชน์ /สถานะ)	การใช้พื้นที่ (วันเวลา / ข้อกำหนด)	การวางแผนพัฒนา (นโยบายและแผนพัฒนา /ผู้สนับสนุน)
	ไทย /บริษัทเอกชน /ผู้เช่า ระยะเวลา 3 ปี	- /ใช้สำหรับผู้ประกอบการ	
9. ได้ทางด่วน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย /สาธารณประโยชน์ /ผู้ขอใช้พื้นที่	16.00 - 22.00 น. /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	- /กทม. , ประชาชนใน ชุมชนใกล้เคียง
10. บางรัก เลิฟลี่ พลาซ่า	เป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ /กรุงเทพมหานคร /เจ้าของที่ดิน	ไม่จำกัด /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป	-/-
11. ศูนย์สถาน	ที่ราชพัสดุ /สถานีตำรวจดับเพลิง /ผู้ขอใช้พื้นที่	- / ไม่กำหนด	บริษัทเอกชนพัฒนา โครงการโรงแรม /-
D พื้นที่โล่งอิสระ			
1. สุสานคาทอลิก	เอกชน	ไม่จำกัด /ไม่กำหนด	-/-
2. สุสานฮกเกี้ยน	เอกชน /บริษัทเอกชน /เช่าพื้นที่ลานจอดรถ	5.00 – 22.00 น. /ใช้สำหรับผู้ใช้บริการ	-/-
3. สุสานจีนแคะ	เอกชน /บริษัทเอกชน /เช่าพื้นที่ลานจอดรถ	5.00 – 22.00 น. /ใช้สำหรับผู้ใช้บริการ	-/-
4. มัสยิดฮารูน	ที่ศาสนสถาน /มัสยิดฮารูน /เจ้าของที่ดิน	ไม่จำกัด /ใช้สำหรับประชาชนทั่วไป (ในชุมชน)	-/ ชาวชุมชนมัสยิดฮารูน

แผนที่ 4.9 กรรรมสิทธิ์ที่ดินของพื้นที่โล่งป่าหมาย

จากตารางข้อมูล 4.4 และแผนที่ 4.9 สามารถสรุปภาพรวมลักษณะความเป็นไปได้ด้านการจัดการของพื้นที่โล่งเป้าหมายได้ดังนี้คือ

4.4.3.1 พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร

1) ที่ดิน เป็นที่ดินส่วนบุคคลซึ่งใช้งานกึ่งสาธารณะ
 2) การใช้พื้นที่ เป็นพื้นที่โล่งที่เปิดให้สาธารณชนเข้าใช้ได้ค่อนข้างสะดวก โดยเฉพาะในช่วงวันและเวลาทำการ

3) นโยบายและแผนพัฒนา เป็นพื้นที่โล่งที่มีการดูแลรักษาอย่างดี มีศักยภาพในการลงทุน แต่ไม่มีนโยบายและแผนพัฒนาเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ

4.4.3.2 พื้นที่โล่งรอบอาคาร

1) ที่ดิน ราชพัสดุ ใช้เป็นหน่วยงานราชการและที่ดินศาสนสถาน ซึ่งใช้งานกึ่งสาธารณะ

2) การใช้พื้นที่ เป็นพื้นที่โล่งที่เปิดโอกาสให้ใช้งานหลากหลายเวลา โดยเฉพาะในช่วงเย็นและวันหยุด

3) นโยบายและแผนพัฒนา เป็นพื้นที่โล่งที่หน่วยงานผู้ใช้พื้นที่ส่วนใหญ่มีนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ แต่มีปัญหาการขาดแคลนพื้นที่เป็นอุปสรรคสำคัญ

4.4.3.3 พื้นที่โล่งเขตทาง

1) ที่ดิน พื้นที่โล่งใต้ทางด่วนเป็นที่ดินของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ซึ่งให้เอกชนเช่าและหน่วยงานราชการขอใช้พื้นที่

2) การใช้พื้นที่ เป็นพื้นที่โล่งที่อนุญาตให้ใช้ตามที่กำหนดเท่านั้น นอกจากนั้นถือเป็นการบุกรุก

3) นโยบายและแผนพัฒนา เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีนโยบายและแผนพัฒนาพื้นที่ที่ชัดเจน

4.4.3.4 พื้นที่โล่งอิสระ

1) ที่ดิน เป็นที่ดินส่วนบุคคลที่ยากต่อการนำมาใช้เป็นสาธารณประโยชน์

2) การใช้พื้นที่ เปิดให้ใช้เฉพาะกลุ่มและมีการกำหนดเวลา

3) นโยบายและแผนพัฒนา ผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินไม่มีนโยบายเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว มีแนวโน้มการพัฒนาพื้นที่ในเชิงพาณิชย์กรรม เช่น อาคารสำนักงาน ห้างสรรพสินค้า ตามบริบทของบริเวณโดยรอบ

สรุปการวิเคราะห์

ภาพรวมของพื้นที่โล่งแต่ละประเภทมีลักษณะความเป็นไปได้ด้านการจัดการ ดังนี้คือ

1) พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร ในบริบทของสถานประกอบการ มีศักยภาพในการลงทุนและการดำเนินการ การให้ผลตอบแทนในสิทธิหรือการลดหย่อน เป็นแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ

2) พื้นที่โล่งรอบอาคาร ในบริบทของสถานที่ราชการ ศาสนสถาน เป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพสูงในการนำพื้นที่มาพัฒนาได้โดยตรง ประกอบกับมีผู้ใช้สอยและกิจกรรมในพื้นที่อยู่แล้ว นโยบายเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะเอื้อให้เกิดการปรับปรุงพื้นที่ ประสานพื้นที่สีเขียวเข้ากับกิจกรรมเดิมทำให้เกิดพื้นที่ใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ

3) พื้นที่โล่งเขตทาง ในบริบทของพื้นที่ว่างใต้ทางด่วน มีศักยภาพสูงในการนำมาพัฒนา การศึกษาเพื่อให้ทราบแน่ชัดถึงการลงทุน อาจจะเป็นการประสานประโยชน์ โดยการนำมาพื้นที่ให้เช่าสำหรับประกอบการธุรกิจขณะที่ให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สีเขียวควบคู่ไปด้วย

4) พื้นที่โล่งอิสระ ในบริบทของสุสาน มีศักยภาพสูงในการพัฒนา โดยเฉพาะพื้นที่ที่ไม่มีการใช้งานแล้ว อุปสรรคสำคัญคือ มูลค่าที่ดินมีราคาสูง ความคุ้มค่ากับการพัฒนาย่อมถือเป็นประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ตามพื้นที่โล่งเหล่านี้มีโอกาสจะเปลี่ยนแปลงเป็นบริบทอื่น โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ในย่านอาคารพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ซึ่งก็สามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวได้หากมีการจัดการด้านนโยบายและแผนพัฒนาพื้นที่สีเขียวควบคู่ไปด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

การเสนอแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

5.1 ผลการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมายแต่ละประเภท

การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่โล่งเป้าหมาย ที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมด้านกายภาพ ความต้องการด้านกิจกรรม และความเป็นไปได้ด้านการจัดการ ได้แสดงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตบางรักทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เมื่อพิจารณาพื้นที่โล่งตามการวิเคราะห์ศักยภาพแต่ละด้านของพื้นที่โล่งแต่ละประเภท สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1) พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการตลอดแนวถนนสาทรต่อเนื่องกับถนนนราธิวาสราชนครินทร์และถนนพระรามสี่ ซึ่งมีพื้นที่โล่งที่รอการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงประโยชน์การใช้ที่ดินเป็นอาคารขนาดใหญ่ มีโอกาสจะเกิดพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่จะเชื่อมต่อกับจุดเปลี่ยนการสัญจร 2 บริเวณใหญ่ คือ สถานีรถไฟฟ้ามหานคร และสถานีรถไฟฟ้ามหานคร ลักษณะเด่นของพื้นที่โล่งบริเวณนี้คือ การออกแบบลานทางเข้าอาคารในพื้นที่ระยาระงันของอาคารจากถนนหลักที่เน้นความสวยงามด้วยวัสดุพื้นผิวและพืชพรรณ มีองค์ประกอบที่มีลักษณะโดดเด่น เช่น ประติมากรรม รวมทั้งมีการดูแลรักษาเป็นอย่างดี ส่วนรูปแบบและองค์ประกอบของพื้นที่เอื้ออำนวยให้เกิดพื้นที่สีเขียวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจได้น้อย เนื่องจากการออกแบบที่ไม่ได้คำนึงถึงการเข้าใช้ของประชาชนทั่วไป เพราะบริบทของอาคารไม่เอื้ออำนวยให้เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง แต่พื้นที่สีเขียวในย่านธุรกิจก็ยังคงเป็นที่ต้องการของประชากรกลางวันโดยทั่วไป และแม้ว่าจะมีความพร้อมในการพัฒนา การดูแลรักษา และอยู่ในย่านที่มีประชากรกลางวันหนาแน่น มีความต้องการใช้พื้นที่สีเขียวเป็นอย่างมาก แต่นโยบายของเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นเอกชนยังมีส่วนร่วมน้อยในการจัดการดังกล่าว

2) พื้นที่โล่งรอบอาคาร มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ ในสถานที่ราชการและศาสนสถาน มีรูปแบบพื้นที่ที่ยืดหยุ่นต่อการใช้งานหลากหลายประเภทและหลายช่วงเวลา เนื่องจากมีความต้องการใช้พื้นที่เกินกว่าจะจัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนตามประโยชน์ใช้สอย ดังนั้นองค์ประกอบทั้งพืชพรรณและสิ่งอำนวยความสะดวกจึงไม่เพียงพอ รวมทั้งไม่เกิดบรรยากาศที่จะเอื้ออำนวยต่อการเข้าใช้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งๆที่พื้นที่โล่งในบริเวณนี้ควรเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจและประกอบกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนพักอาศัยซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง แม้ว่าหน่วยงานเจ้าของพื้นที่จะมีหน้าที่รับผิดชอบทั้งโดยตรงและสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ แต่ปัญหาการขาดแคลนพื้นที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

3) พื้นที่โล่งเขตทาง มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการในพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ใต้ทางด่วนยกระดับที่ถูกทิ้งร้าง แม้ว่าบางพื้นที่ให้เอกชนเช่าประกอบกิจการ หรืออนุญาตให้ใช้เป็นลานกีฬาและสถานที่เก็บวัสดุของราชการ ก็ยังไม่มีการปรับปรุงพื้นที่เพื่อประโยชน์ใช้สอยแบบถาวร จึงมีลักษณะชั่วคราวไม่เป็นระเบียบและรกร้างทำให้ขาดความสวยงามและบรรยากาศที่ดี ในขณะที่มีความต้องการใช้พื้นที่ใต้ทางด่วนเพื่อนันทนาการและเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับประชาชนในชุมชนพักอาศัยที่อยู่ล้อมรอบ แต่การทางพิเศษแห่งประเทศไทย ผู้เป็นเจ้าของที่ดินก็ยังไม่มียุทธศาสตร์และแผนพัฒนาพื้นที่ที่ชัดเจน

4) พื้นที่โล่งอิสระ มีส่วนสำคัญในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวสำหรับย่านธุรกิจรวมทั้งชุมชนใกล้เคียง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งในสถานีย่านสีลมที่ถูกปิดล้อมด้วยรั้วทึบและโปร่ง เป็นที่ดินส่วนบุคคลที่ยากต่อการนำมาใช้เป็นสาธารณประโยชน์ มีสภาพทรุดโทรมและรกร้าง ขาดความสวยงามและบรรยากาศที่ดี และมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการใช้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินไม่มีนโยบายเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว และมีแนวโน้มการพัฒนาพื้นที่ในเชิงพาณิชย์กรรม เช่น อาคารสำนักงาน ห้างสรรพสินค้า ตามบริบทของบริเวณโดยรอบ

5.2. แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร

จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นความสัมพันธ์อย่างชัดเจนของสภาพพื้นที่ บริบทของเมือง และหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการและประสานความร่วมมือในการพัฒนาทางกายภาพของเมืองโดยเฉพาะพื้นที่โล่งที่มีผลต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ดังนั้นเพื่อให้เกิดผลในภาพรวมของพื้นที่เมืองในเขตบางรักที่จะเป็นอาณาบริเวณที่มีพื้นที่สีเขียวกระจายอยู่ทั่วไป จึงควรมีการกำหนดแนวทางหลักในการพัฒนาและเพิ่มพื้นที่สีเขียว ดังนี้คือ

1) ส่งเสริมให้มีการจัดพื้นที่สีเขียวนันทนาการในพื้นที่โล่งของหน่วยงานราชการ ศาสนสถาน สถาบันต่างๆ และพื้นที่โล่งที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ โดยมีกิจกรรมนันทนาการเป็นหลัก หรือประสานร่วมกับกิจกรรมหลักอื่นๆ

2) ใช้ข้อบัญญัติทางกฎหมายที่สามารถบังคับใช้ รวมทั้งข้อกำหนดที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ลงทุนได้รับผลตอบแทนพิเศษ (Bonus) ในการจัดพื้นที่สีเขียวสาธารณะเพื่อให้ประชาชนทั่วไปใช้พักผ่อนหย่อนใจ

3) กำหนดรายละเอียดของพื้นที่โล่งที่เกี่ยวข้องกับอาคารที่เอื้อให้เกิดพื้นที่สีเขียวนันทนาการในพื้นที่เฉพาะ เช่น ด้านหน้าอาคารริมถนนสายหลัก ซึ่งจะมีผลให้เกิดความต่อเนื่องของบริเวณและเกิดรูปลักษณ์ความเป็นพื้นที่สีเขียวของย่าน

4) การเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โล่งต่างๆในเมืองให้เป็นโครงข่ายเพื่อสร้างความเป็นพื้นที่สีเขียวขึ้นมาทั้งย่านมากกว่าเพียงการเน้นพื้นที่ได้ขึ้นมาเป็นสวนสาธารณะ แต่ขาดการเชื่อมโยงเข้ากับส่วนอื่นๆของเมือง การปรับปรุงเส้นทางสาธารณะต่างๆ เช่น จุดเปลี่ยนการสัญจร ลานกิจกรรม ทางเท้า เส้นทางจักรยาน จึงมีส่วนร่วมที่สำคัญต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

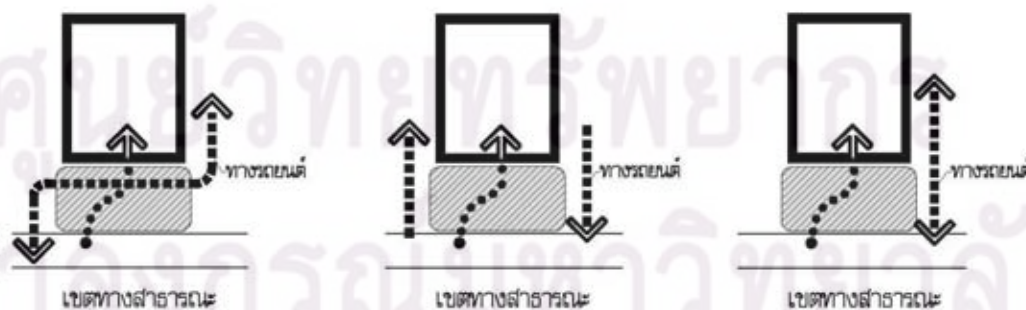

ภาพที่ 5.1 เปรียบเทียบการใช้รั้วกั้นระหว่างพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารที่มีผลต่อความต่อเนื่องของบริเวณ

5.3 แนวทางการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร

การออกแบบทางกายภาพของพื้นที่โล่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพ และเอื้ออำนวยให้เกิดกิจกรรมนันทนาการในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี ควรมีแนวทางหลักในการออกแบบ ดังนี้คือ

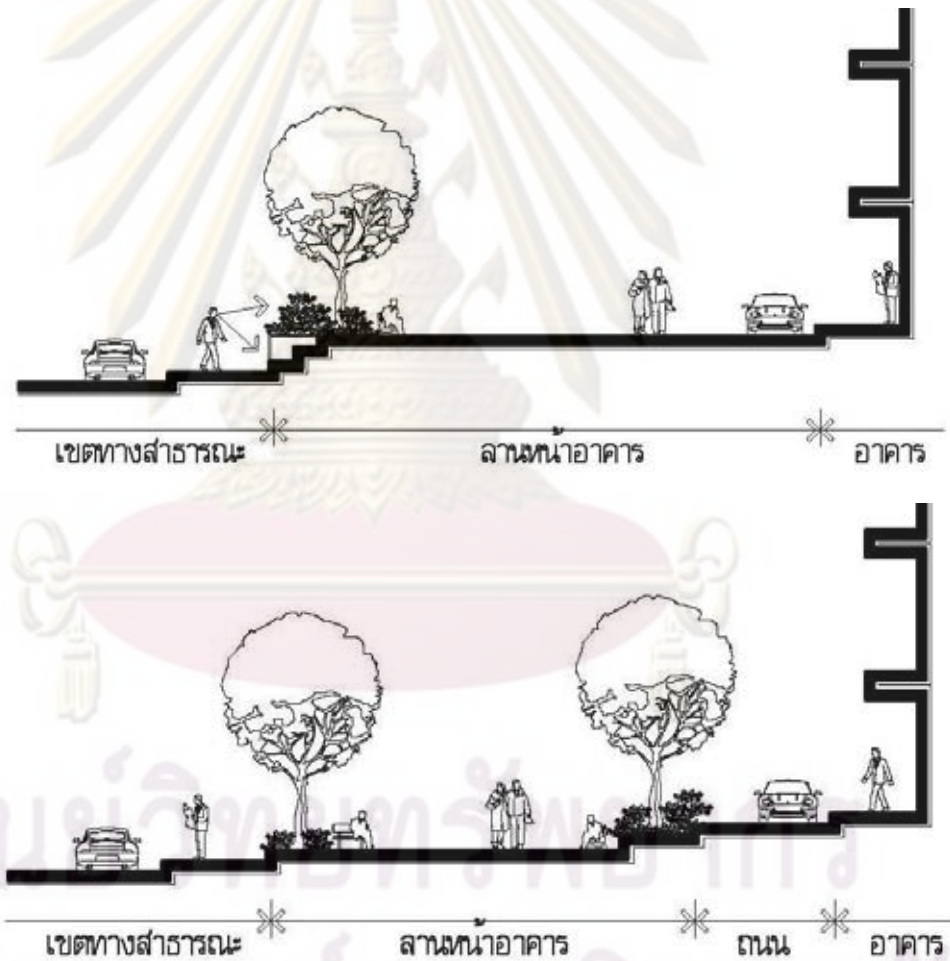
1) มีรูปแบบพื้นที่ที่ให้ความสำคัญกับระบบสัญจรทางเดินเท้าที่ต่อเนื่อง การเข้าถึงที่สะดวกและชัดเจน หลีกเลี่ยงการตัดถนนที่แบ่งแยกพื้นที่เป็นส่วนย่อยๆ ในขณะที่การปิดล้อมและการเปลี่ยนระดับพื้นที่บางส่วนมีส่วนช่วยให้เกิดพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน แต่ต้องไม่กีดขวางความต่อเนื่องของบริเวณ

ภาพที่ 5.2 เปรียบเทียบพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารที่มีการออกแบบการเข้าถึงแตกต่างกัน

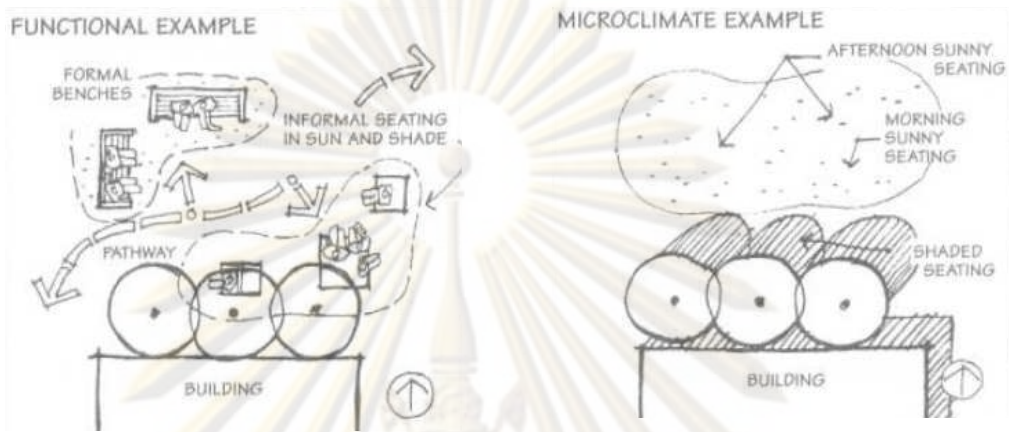
ภาพที่ 5.3 เปรียบเทียบพื้นที่โล่งรอบอาคารที่มีการออกแบบทางรถยนต์และที่จอดรถแตกต่างกัน

ภาพที่ 5.4 เปรียบเทียบพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารที่มีการออกแบบระดับพื้นแตกต่างกัน

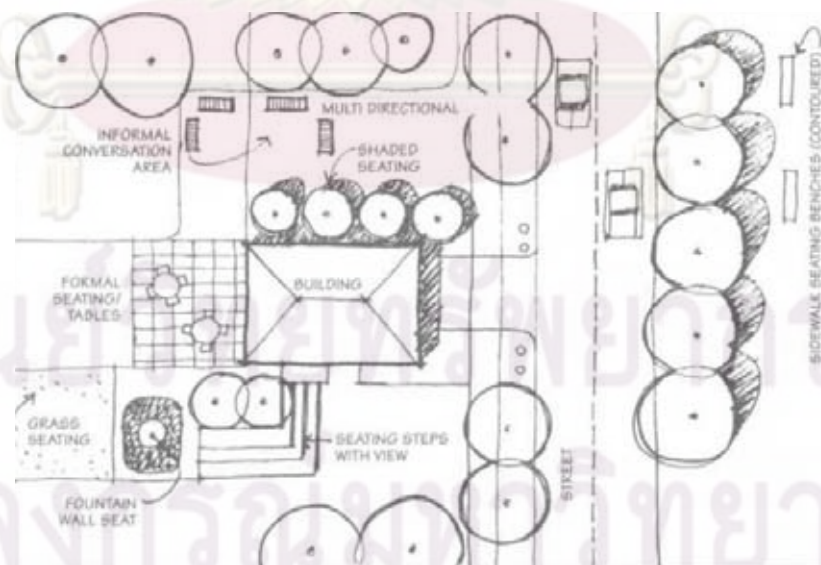

2) มีองค์ประกอบที่สะดวกต่อการใช้สอยทั้งขนาดพื้นผิวดาดแข็งรองรับกิจกรรมอย่างเพียงพอและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ได้แก่ ม้านั่ง ถังขยะ โคมไฟ รวมทั้งการแทรกพืชพรรณให้ร่มเงาคลุมพื้นที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50

ภาพที่ 5.5 องค์ประกอบที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในการออกแบบพื้นที่โล่ง
ที่มา : Time-Saver Standards for Landscape Architecture (1998)

3) ออกแบบรูปแบบพื้นที่และองค์ประกอบให้สอดคล้องกลมกลืน เชื่อมโยงต่อเนื่องกับสภาพของบริบทที่แวดล้อม ให้เกิดบรรยากาศที่สนองตอบความต้องการการใช้พื้นที่เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยเฉพาะความร่มรื่น ผ่อนคลาย และการดึงดูดด้วยองค์ประกอบที่น่าสนใจ เช่น ประติมากรรม

ภาพที่ 5.6 ความเชื่อมโยงและต่อเนื่องของพื้นที่และองค์ประกอบในการออกแบบพื้นที่โล่ง
ที่มา : Time-Saver Standards for Landscape Architecture (1998)

5.4 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่การศึกษา

การเลือกพื้นที่โล่งเป้าหมายตัวอย่างเป็นพื้นที่การศึกษา พิจารณาจากพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมที่จะสามารถปรับเข้าได้กับสภาพพื้นที่อื่นๆ โดยเลือกพื้นที่โล่งตามการจำแนกพื้นที่โล่ง 4 ประเภท ที่ควรมีการปรับปรุงฟื้นฟูพื้นที่ และมีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ จำนวน 5 พื้นที่ ได้แก่

- 1) พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณสถานที่ราชการ ได้แก่ A1 บริเวณอาคารไปรษณีย์กลาง
- 2) พื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณสถานที่ราชการ ได้แก่ B5 บริเวณศูนย์สาธารณสุข
- 3) พื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณพื้นที่ใต้ทางด่วน ได้แก่ C5 บริเวณใต้ทางด่วน
- 4) พื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำ ได้แก่ C11 บริเวณศาลกษัตริย์
- 5) พื้นที่โล่งอิสระ บริเวณศาสนสถาน ได้แก่ D4 บริเวณสุสานจีนแคะ

23

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.4.1 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร

พื้นที่โล่ง A1 บริเวณอาคารไปรษณีย์กลาง มีขนาดพื้นที่ 3,326 ตารางเมตร ความกว้าง 30 เมตร ความยาว 117 เมตร ตั้งอยู่ริมถนนเจริญกรุงซึ่งเป็นถนนสายหลัก เป็นมีทางเข้าถึงสะดวก ภายในพื้นที่มีการสัญจรของรถยนต์เป็นหลัก ขาดการเน้นการสัญจรทางเท้า มีพื้นผิวลาดแข็งยึดหยุ่นต่อการใช้สอย มีการตกแต่งประดับประดาสถานที่อยู่บ้าง แต่ไม่มีองค์ประกอบที่เหมาะสมกับการพักผ่อนหย่อนใจ โดยเฉพาะที่นั่ง ส่วนไม้ยืนต้นให้ร่มเงาคลุมพื้นที่ได้น้อย ทักษะภาพทั่วไปมีความรกรุงรังขององค์ประกอบ เช่น ป้าย เต็นท์ผ้าใบ แผงกันจรรยา มีบรรยากาศโปร่งโล่งที่ให้ความรู้สึกแข็งกระด้าง (ตารางที่ 5.1 และ 5.2)

รูปแบบกิจกรรมเดิมเป็นลานจอดรถ และสามารถใช้เป็นลานอเนกประสงค์ มีการสัญจรผ่านพื้นที่จำนวนมากอย่างสม่ำเสมอ โดยจำนวนผู้ใช้ขึ้นอยู่กับปริมาณผู้มาใช้บริการ วันหยุดมีผู้เข้าสู่พื้นที่น้อยเนื่องจากเป็นวันปิดทำการ แต่มีกิจกรรมเฉพาะ ได้แก่ ตลาดนัดแสดมบี เป็นพื้นที่ที่อยู่ในย่านธุรกิจที่มีการประกอบกิจกรรมหลากหลาย มีประชากรกลางวันจำนวนมาก รวมทั้งชุมชนพักอาศัยที่อยู่ใกล้เคียง (ตารางที่ 5.3)

อาคารไปรษณีย์กลางเป็นอาคารเก่าที่มีประวัติศาสตร์ของไปรษณีย์ไทย บริเวณลานด้านหน้ามีพระอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์กรมหลวงภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช ผู้สำเร็จราชการกรมไปรษณีย์ รวมทั้งประติมากรรมพระยาครุฑ ปั้นโดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ติดตั้งบนด้านหน้าตัวอาคาร (ภาพที่ 5.7) พื้นที่โล่งนี้จึงมีคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ ดังนั้นแทนที่จะเป็นลานจอดรถที่แข็งกระด้างและไม่เป็นระเบียบ การสื่อสารแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินควรมีโครงการปรับปรุงพื้นที่ เน้นความสำคัญของสถานที่ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้อย่างใกล้ชิด และสามารถจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น นิทรรศการไปรษณีย์ รวมทั้งใช้เป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในย่านบางรัก

ภาพที่ 5.7 พระอนุสาวรีย์และประติมากรรมที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย A1

บริเวณ.....ไปรษณีย์กลาง..... ประเภท.....ด้านหน้าอาคาร..... ที่ตั้ง.....ถนนเจริญกรุง..... การเข้าถึง.....ถนนสายหลัก.....		ความกว้าง.....30.....เมตร.....ความยาว.....117.....เมตร ขนาดพื้นที่.....3,326.....ตารางเมตร	พื้นที่โล่งลำดับที่ A1
รูปแบบพื้นที่		องค์ประกอบ	
	<p>ตำแหน่งที่ตั้ง</p>		
<p>1. ลักษณะการเข้าถึง</p> ทิศทางเข้าถึง → ทางรถยนต์ ..... ทางเดินเท้า		<p>1. วัสดุพื้นผิว</p> พื้นผิวควดแข็ง พื้นผิวดินซีเมนต์	
<p>2. ลักษณะการเปลี่ยนระดับพื้นที่ (เทียบกับทางเข้าถึง)</p> ยกระดับ X กดระดับ X (x = ตัวเลขบอกค่าความต่างระดับ หน่วย - เมตร)		<p>2. พืชพรรณ</p> ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม-ไม้คลุมดิน สนามหญ้า	
<p>3. ลักษณะการปิดล้อมพื้นที่</p> ทึบ ..... X โปร่ง ..... X (x = ตัวเลขบอกความสูงหน่วย- เมตร)		<p>3. สิ่งอำนวยความสะดวก</p> ม้านั่ง โคมไฟ ดั่งขยะ อื่นๆ (ระบุ) *	

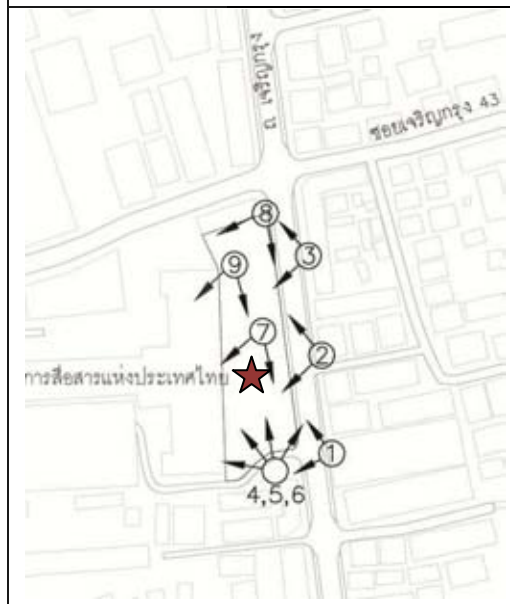

ตารางที่ 5.2 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย A1

สุนทรียภาพ

พื้นที่โล่งลำดับที่ A1

1. ทิศนัยภาพ

1	2	3
4	5	6
7	8	9

2. บรรยากาศ

(ระบุ)...ไปรุ่งโล่ง, ไม่ส่นองความต้องการพักผ่อนหย่อนใจ

ตารางที่ 5.3 ข้อมูลการสำรวจประกอบด้านกิจกรรมการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย A1

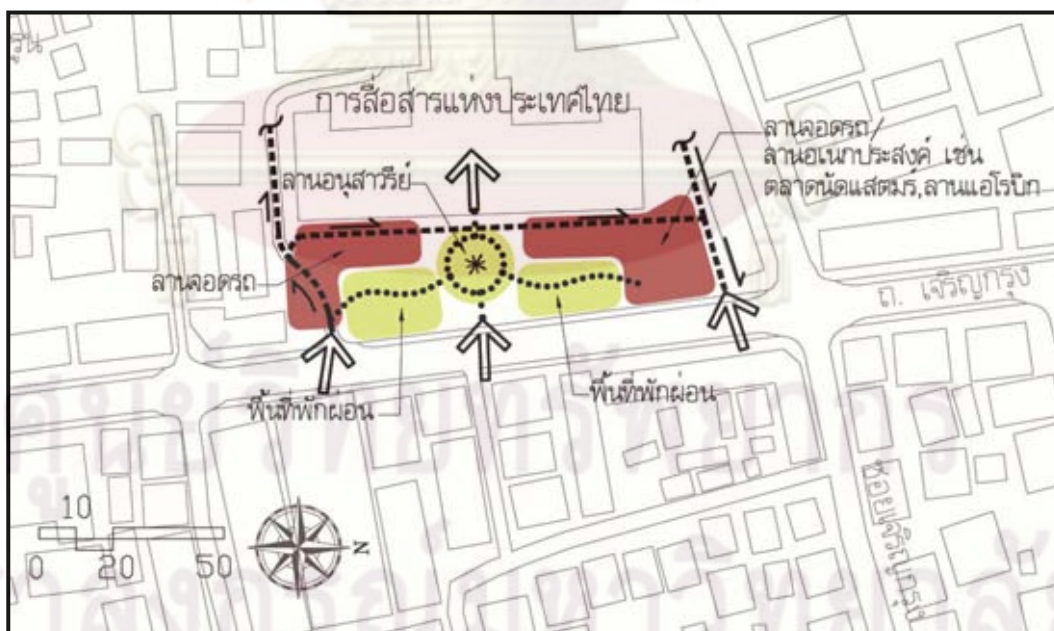
ข้อมูลด้านกิจกรรม		พื้นที่โล่งลำดับที่ A1																															
กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)	กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)	กิจกรรมในบริเวณโดยรอบพื้นที่โล่ง รัศมี 400 เมตร																															
<p>1. รูปแบบกิจกรรม</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>พักผ่อนหย่อนใจ</td> <td>อื่นๆ (ระบุ)</td> <td>ไม่ได้ใช้ประโยชน์</td> </tr> </table>				พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบุ)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	<p>2. จำนวนผู้ใช้สอย</p> <p>-----> X-X-X</p> <p>ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่ เข้าสู่พื้นที่</p> <p>X-X-X = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการเข้า/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ</p> <p>6.30-9.30 น. 11.30-14.30 น. 16.30-19.30 น.</p>	<p>1. การใช้ประโยชน์อาคาร</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>พาณิชย์กรรม</td> <td>ที่พักอาศัย</td> <td>สถาบันการศึกษา</td> <td>ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>อุตสาหกรรม</td> <td>สาธารณูปการ</td> <td>สถาบันศาสนา</td> <td>สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> </table> <p>2. จำนวนชุมชนและประชากร</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td>ชุมชนเมือง.....1.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....673.....คน</td> </tr> <tr> <td></td> <td>เคหะชุมชน.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....คน</td> </tr> <tr> <td></td> <td>ชุมชนแออัด.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....คน</td> </tr> </table>					พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถาบันการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม					อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม		ชุมชนเมือง.....1.....แห่ง	ประชากร .....673.....คน		เคหะชุมชน.....แห่ง	ประชากร .....คน		ชุมชนแออัด.....แห่ง	ประชากร .....คน
พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบุ)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์																															
พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถาบันการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม																														
อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม																														
	ชุมชนเมือง.....1.....แห่ง	ประชากร .....673.....คน																															
	เคหะชุมชน.....แห่ง	ประชากร .....คน																															
	ชุมชนแออัด.....แห่ง	ประชากร .....คน																															

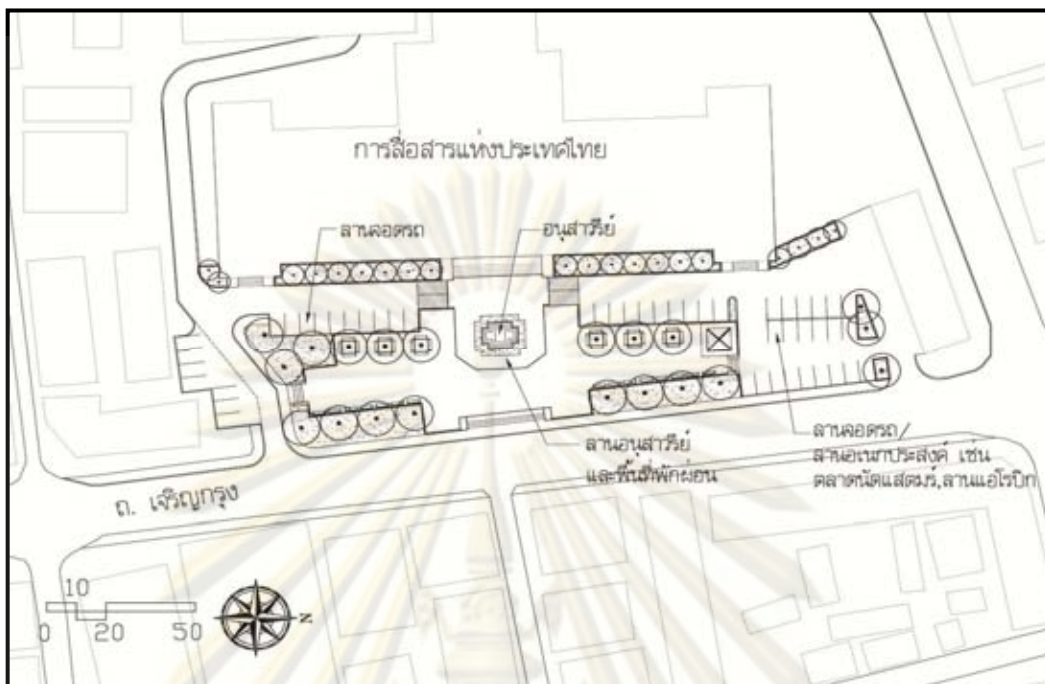
แนวความคิดในการออกแบบ

เป็นการปรับปรุงพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพในการใช้สอย ด้วยการประสานกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจเข้ากับลักษณะกิจกรรมเดิมของพื้นที่ โดยการเปลี่ยนลานจอดรถบางส่วนเป็นลานพักผ่อนที่สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เสริมความงามของพื้นที่และเป็นเอกลักษณ์ของย่าน (ในกรณีมีความต้องการใช้พื้นที่จอดรถเท่าเดิม อาจจะสร้างลานจอดรถชั้นใต้ดิน และลานด้านบนจะมีลักษณะกิ่งสวนหลังคา (roof garden) ซึ่งต้องพิจารณาโครงสร้างเป็นพิเศษ) จึงกำหนดลักษณะการออกแบบให้มีความเหมาะสมด้านกายภาพ และสอดคล้องกับกิจกรรม โดยมีรายละเอียดในการออกแบบดังต่อไปนี้

- รูปแบบพื้นที่ การจัดพื้นที่โดยกำหนดประโยชน์ใช้สอยเป็นสัดส่วน ประกอบด้วยลานรอบอนุสาวรีย์ต่อเนื่องกับลานพักผ่อน ลานจอดรถที่สามารถปรับใช้เป็นลานแอโรบิกในช่วงเย็น และตลาดนัดแอสตรัมในวันหยุด โดยมีการเชื่อมต่อพื้นที่ให้มีความต่อเนื่องตลอดบริเวณ
- กำหนดองค์ประกอบเป็นพื้นผิวดาดแข็งรองรับการใช้สอย มีที่นั่งและร้านค้าล้อมรอบด้วยพื้นที่ปลูกต้นไม้
- เปิดมุมมองที่เน้นอนุสาวรีย์และทางเข้าอาคาร ตกแต่งด้วยองค์ประกอบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ภาพที่ 5.8 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณไปรษณีย์กลาง

ภาพที่ 5.9 ผังบริเวณพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณไปรษณีย์

ภาพที่ 5.10 ทศนียภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณไปรษณีย์กลาง

ภาพที่ 5.11 ทศนิยมภาพพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณโปรชนีย์กลาง

ภาพที่ 5.12 ทศนิยมภาพพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณโปรชนีย์กลาง

ภาพที่ 5.13 ทศนิยมภาพพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร บริเวณโปรชนีย์กลาง

5.4.2 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่โล่งรอบอาคาร

พื้นที่โล่ง B5 บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23 มีขนาดพื้นที่ 1,067 ตารางเมตร ความกว้าง 30 เมตร ความยาว 33 เมตร ตั้งอยู่ริมถนนสี่พระยาซึ่งเป็นถนนสายหลัก มีทางเข้าถึงทั้งด้านหน้าและด้านข้าง มีความต่อเนื่องของพื้นที่ว่างภายในบริเวณ เป็นพื้นที่ลานจอดรถที่มีการสัญจรด้วยรถยนต์เป็นหลัก ขาดการเน้นการสัญจรทางเท้า มีพื้นที่ผิวลาดแข็งที่ยึดหยุ่นต่อการใช้สอย มีจำนวนที่นั่งน้อย ไม่ยินยอมให้ร่มเงาคลุมพื้นที่น้อย องค์ประกอบบางส่วนชำรุด เช่น ม้านั่ง และบางบริเวณพืชพรรณทรุดโทรม ทำให้ทัศนียภาพไม่เจริญตา บรรยากาศทั่วไปมีลักษณะโปร่งโล่ง และเป็นระเบียบเรียบร้อยปานกลาง (ตารางที่ 5.4 และ 5.5)

มีการสัญจรผ่านพื้นที่จำนวนมากอย่างสม่ำเสมอ จำนวนผู้ใช้ขึ้นอยู่กับปริมาณผู้มาใช้บริการ (สถิติในปี พ.ศ. 2552 มีจำนวนผู้มาใช้บริการ 184 คนต่อวัน เป็นประชาชนในชุมชนเขตบางรักทั้ง 16 แห่ง) มีกิจกรรมการออกกำลังกายเฉพาะช่วงเย็น วันหยุดมีผู้เข้าสู่พื้นที่น้อย เนื่องจากเป็นวันปิดทำการ อยู่ในย่านพักอาศัยที่มีประชากรกลางคืนจำนวนมาก (ตารางที่ 5.6) นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมในวาระต่างๆ เช่น เทศกาลสำคัญ วันผู้สูงอายุ เป็นต้น

ศูนย์สาธารณสุข 23 เป็นสถานที่ราชการที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอย่างมาก นอกจากการบริการด้านสุขภาพแล้ว ยังมีกิจกรรมสัมพันธ์ต่างๆกับชุมชนทั้ง 16 แห่ง ตำแหน่งที่ตั้งจึงรายล้อมด้วยชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และมีความเป็นละแวกบ้านที่ประชาชนเดินเข้ามาได้สะดวก หากมีการปรับปรุงเป็นพื้นที่สีเขียว จะทำให้ประชาชนในชุมชนมีพื้นที่รองรับกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งพบปะ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานของรัฐซึ่งส่วนใหญ่มีนโยบายด้านสาธารณสุขประโยชน์อยู่แล้ว

ภาพที่ 5.14 กิจกรรมในพื้นที่ศูนย์สาธารณสุข 23

ตารางที่ 5.4 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย B5

บริเวณ.....ศูนย์สาธารณสุข 23.....ประเภท.....รอบอาคาร..... ที่ตั้ง.....ถนนสี่พระยา.....การเข้าถึง.....ถนนสายหลัก.....		ความกว้าง.....30.....เมตร ความยาว.....33.....เมตร ขนาดพื้นที่.....1,067.....ตารางเมตร	พื้นที่โล่งลำดับที่ B5			
รูปแบบพื้นที่		องค์ประกอบ				
1. ลักษณะการเข้าถึง ทิศทางเข้าถึง → ทางรถยนต์ ..... ทางเดินเท้า	2. ลักษณะการเปลี่ยนระดับพื้นที่ (เทียบกับทางเข้าถึง) X X ยกระดับ กดระดับ (x = ตัวเลขบอกค่าความต่างระดับ หน่วย - เมตร)	3. ลักษณะการปิดล้อมพื้นที่ ทึบ ————— X โปร่ง ————— X (x = ตัวเลขบอกความสูงหน่วย - เมตร)	ตำแหน่งที่ตั้ง 	1. วัสดุพื้นผิว พื้นผิวลาดแข็ง พื้นผิวดินซีเมนต์	2. พืชพรรณ ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม-ไม้คลุมดิน สนามหญ้า	3. สิ่งอำนวยความสะดวก ม้านั่ง โคมไฟ ถังขยะ อื่นๆ(ระบุ) *

ตารางที่ 5.5 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย B5

สุนทรียภาพ											
											
											
											
พื้นที่โล่งลำดับที่ B5											
											
<p>1. ทิศนียภาพ</p> <table border="1" style="display: inline-table; margin-right: 20px;"> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr> <tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr> </table> <div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> มุมมอง จุดสนใจ </div>			1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3									
4	5	6									
7	8	9									
<p>2. บรรยากาศ (ระบุ).....ร่มรื่น , ไม่สนองความต้องการพักผ่อนหย่อนใจ</p>											

ตารางที่ 5.6 ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรมประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย B5

ข้อมูลด้านกิจกรรม		พื้นที่โล่งลำดับที่ B5																																											
กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)	กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)	กิจกรรมในบริเวณโดยรอบพื้นที่โล่ง รัศมี 400 เมตร																																											
<p>1. รูปแบบกิจกรรม</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>พักผ่อนหย่อนใจ</td> <td>อื่นๆ (ระบุ)</td> <td>ไม่ได้ใช้ประโยชน์</td> </tr> </table>				พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบุ)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	<p>2. จำนวนผู้ใช้สอย</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td>X-X-X</td> </tr> <tr> <td>ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่</td> <td>เข้าสู่พื้นที่</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="3">x-x-x = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการมาใช้ คน/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ</td> </tr> <tr> <td>6.30-9.30 น.</td> <td>11.30-14.30 น.</td> <td>16.30-19.30 น.</td> </tr> </table>			X-X-X	ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่	เข้าสู่พื้นที่		x-x-x = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการมาใช้ คน/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ			6.30-9.30 น.	11.30-14.30 น.	16.30-19.30 น.	<p>1. การใช้ประโยชน์อาคาร</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>พาณิชย์กรรม</td> <td>ที่พักอาศัย</td> <td>สถานการศึกษา</td> <td>ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>อุตสาหกรรม</td> <td>สาธารณูปการ</td> <td>สถาบันศาสนา</td> <td>สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> </table> <p>2. จำนวนชุมชนและประชากร</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td>ชุมชนเมือง.....3.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....4,426.....คน</td> </tr> <tr> <td></td> <td>เคหะชุมชน.....1.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....1,210.....คน</td> </tr> <tr> <td></td> <td>ชุมชนแออัด.....-.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....-.....คน</td> </tr> </table>					พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถานการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม					อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม		ชุมชนเมือง.....3.....แห่ง	ประชากร .....4,426.....คน		เคหะชุมชน.....1.....แห่ง	ประชากร .....1,210.....คน		ชุมชนแออัด.....-.....แห่ง	ประชากร .....-.....คน
พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบุ)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์																																											
		X-X-X																																											
ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่	เข้าสู่พื้นที่																																												
x-x-x = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการมาใช้ คน/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ																																													
6.30-9.30 น.	11.30-14.30 น.	16.30-19.30 น.																																											
พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถานการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม																																										
อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม																																										
	ชุมชนเมือง.....3.....แห่ง	ประชากร .....4,426.....คน																																											
	เคหะชุมชน.....1.....แห่ง	ประชากร .....1,210.....คน																																											
	ชุมชนแออัด.....-.....แห่ง	ประชากร .....-.....คน																																											

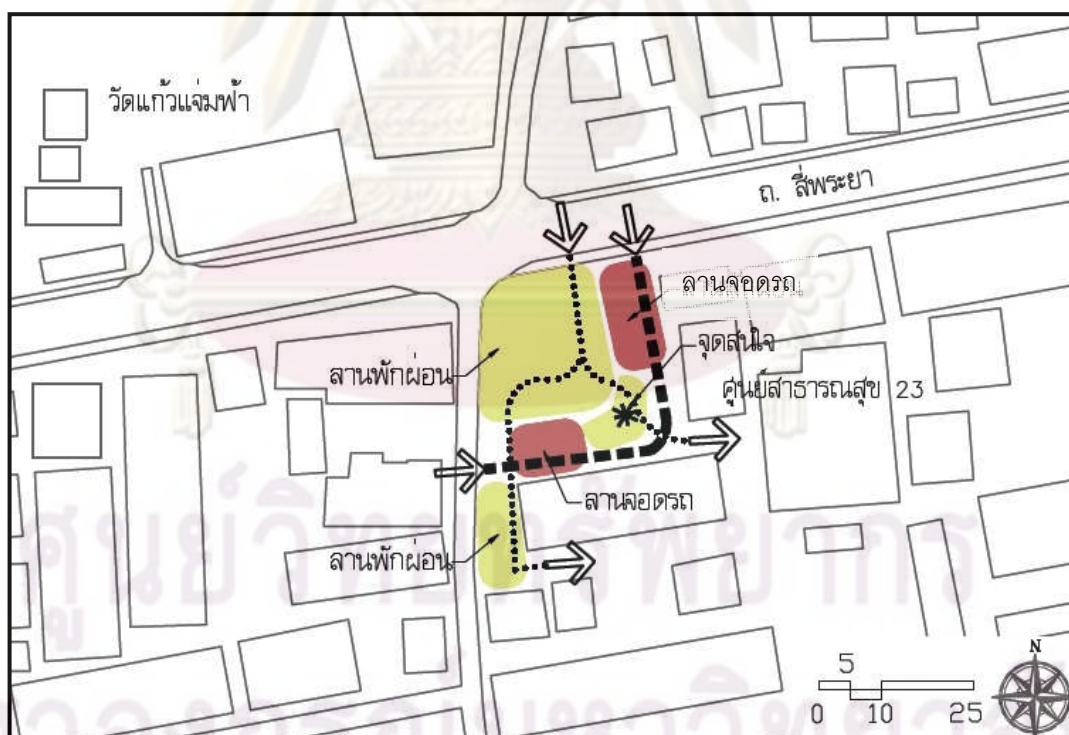
แนวความคิดในการออกแบบ

เป็นการปรับปรุงพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพในการใช้สอย โดยการประสานกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจเข้ากับลักษณะกิจกรรมเดิมของพื้นที่ โดยปรับปรุงพื้นที่เปลี่ยนลานจอดรถบางส่วนเป็นลานพักผ่อนที่สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและเสริมความงามของพื้นที่ จึงกำหนดลักษณะการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้มีความเหมาะสมด้านกายภาพ และสอดคล้องกับกิจกรรม โดยมีรายละเอียดในการออกแบบดังต่อไปนี้

- รูปแบบพื้นที่ มีลานพักผ่อนเป็นพื้นที่กิจกรรม โดยมีการเชื่อมต่อพื้นที่ให้มีความต่อเนื่องตลอดบริเวณและเน้นทางเข้าอาคาร บางส่วนเป็นลานจอดรถที่สามารถปรับใช้เป็นลานแอโรบิกในช่วงเย็น

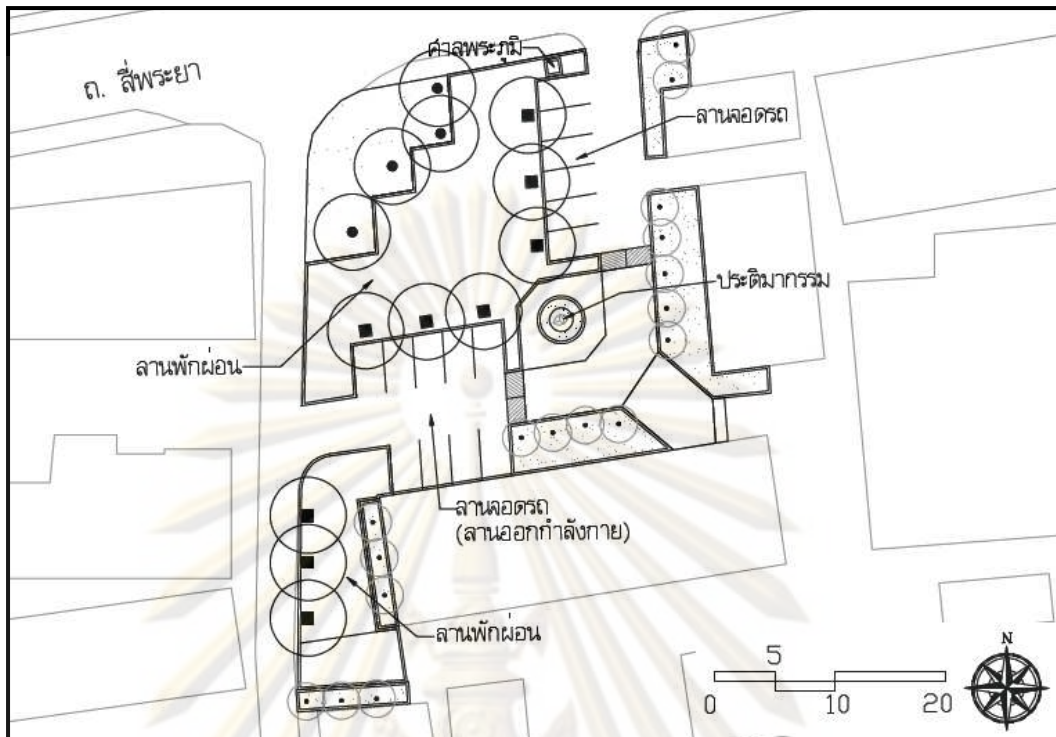
- กำหนดองค์ประกอบเป็นพื้นผิวดาดแข็งรองรับการใช้สอย ที่นั่งพักผ่อน ล้อมรอบด้วยพื้นที่ปลูกต้นไม้

- เสริมความน่าสนใจด้วยประติมากรรมและ ตกแต่งด้วยองค์ประกอบที่เรียบง่าย และมีความเรียบร้อย

ภาพที่ 5.15 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23

ภาพที่ 5.16 ผังบริเวณพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์อาคารณสุข 23

ภาพที่ 5.17 ทัศนียภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์อาคารณสุข 23

ภาพที่ 5.18 ทศนียภาพพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23

ภาพที่ 5.19 ทศนียภาพพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23

ภาพที่ 5.20 ทศนียภาพพื้นที่โล่งรอบอาคาร บริเวณศูนย์สาธารณสุข 23

5.4.3 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่โล่งเขตทาง

พื้นที่โล่ง C5 บริเวณใต้ทางด่วน มีขนาดพื้นที่ 8,582 ตารางเมตร ความกว้าง 60 เมตร ความยาว 143 เมตร ตั้งอยู่ริมถนนมหานคร มีการเข้าถึงจากถนนซอยได้หลายทาง เป็นพื้นที่ผืนใหญ่ ภายในพื้นที่มีรั้วล้อมรอบ การเข้าถึงไม่สะดวก เป็นพื้นที่ว่างที่ยืดหยุ่นต่อการใช้สอย ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (ยกเว้นม้านั่งชั่วคราว) ขาดพืชพรรณ ทัศนียภาพทั่วไปเป็นพื้นที่รกร้างมีความกว้างขวางและโปร่งโล่งในบางส่วน บรรยากาศอับทึบ ไม่เจริญตา (ตารางที่ 5.7 และ 5.8)

กิจกรรมหลักเป็นพื้นที่จอดรถและเก็บสินค้า มีการสัญจรผ่านพื้นที่จำนวนมาก อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในวันหยุด อยู่ในย่านพักอาศัยที่มีประชากรกลางคืนจำนวนมาก (ตารางที่ 5.9)

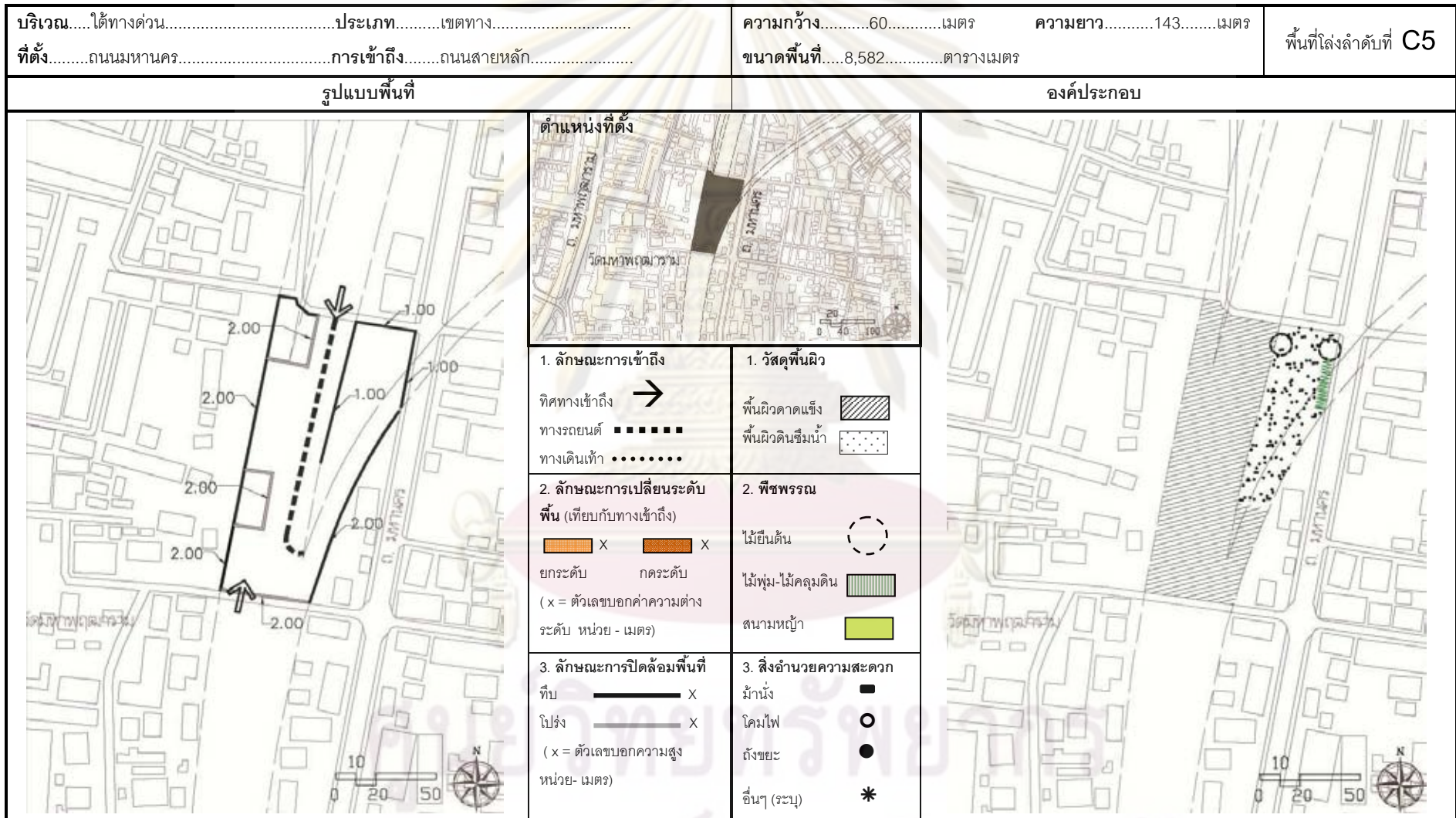
พื้นที่ใต้ทางด่วนในเขตบางรัก เป็นบริเวณที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนใกล้เคียงเป็นอย่างดี จึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในชุมชน ด้วยสภาพแวดล้อมที่แออัดทำให้เกิดการใช้พื้นที่ว่างในการประกอบกิจกรรมต่างๆ แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ที่มีสภาพเสื่อมโทรม แต่ก็มีการใช้ในลักษณะชั่วคราว โดยส่วนใหญ่เป็นการเช่าระยะเวลา 3 ปี จาก การทางพิเศษแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ รวมทั้งการขอใช้พื้นที่เป็นที่ตั้งของอาคาร กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) (ภาพที่ 5.21) สำหรับการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนที่ยังไม่มีนโยบายที่แน่ชัดและยังอยู่ในขั้นตอนการศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม จึงยังมีโอกาสในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ซึ่งจำเป็นต้องมีส่วนร่วมของกรุงเทพมหานครซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการขอใช้พื้นที่ การปรับปรุงพื้นที่ รวมทั้งการออกแบบพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 5.21 อาคารกิจกรรมของ กศน. บริเวณใต้ทางด่วน

ตารางที่ 5.7 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย C5

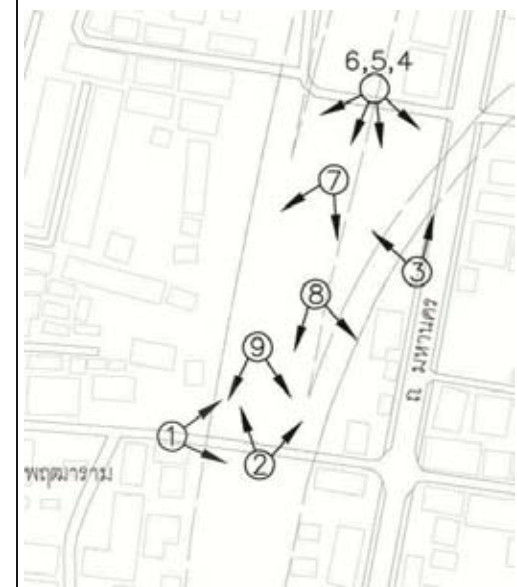

ตารางที่ 5.8 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย C5

สุนทรียภาพ

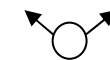

พื้นที่โล่งลำดับที่ C5

1. ทักษะภาพ

1	2	3
4	5	6
7	8	9

มุมมอง

จุดสนใจ

2. บรรยากาศ (ระบุมุมมอง).....กว้าง, ไร้ระเบียบ, ไม่สนองความต้องการพักผ่อนหย่อนใจ

ตารางที่ 5.9 ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรมประกอบกรวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย C5

ข้อมูลด้านกิจกรรม		พื้นที่โล่งลำดับที่ C5																																							
กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)	กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)	กิจกรรมในบริเวณโดยรอบพื้นที่โล่ง รัศมี 400 เมตร																																							
<p>1. รูปแบบกิจกรรม</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center;"></td> <td style="text-align: center;"></td> <td style="text-align: center;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">พักผ่อนหย่อนใจ</td> <td style="text-align: center;">อื่นๆ (ระบุ)</td> <td style="text-align: center;">ไม่ได้ใช้ประโยชน์</td> </tr> </table>				พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบุ)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	<p>2. จำนวนผู้ใช้สอย</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center;">-----</td> <td style="text-align: center;">➔ X-X-X</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่</td> <td style="text-align: center;">เข้าสู่พื้นที่</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">x-x-x = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการมาใช้ คน/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">6.30-9.30 น.</td> <td style="text-align: center;">11.30-14.30 น. 16.30-19.30 น.</td> </tr> </table>	-----	➔ X-X-X	ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่	เข้าสู่พื้นที่	x-x-x = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการมาใช้ คน/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ		6.30-9.30 น.	11.30-14.30 น. 16.30-19.30 น.	<p>1. การใช้ประโยชน์อาคาร</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center;"></td> <td style="text-align: center;"></td> <td style="text-align: center;"></td> <td style="text-align: center;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">พาณิชย์กรรม</td> <td style="text-align: center;">ที่พักอาศัย</td> <td style="text-align: center;">สถานการศึกษา</td> <td style="text-align: center;">ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"></td> <td style="text-align: center;"></td> <td style="text-align: center;"></td> <td style="text-align: center;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">อุตสาหกรรม</td> <td style="text-align: center;">สาธารณูปการ</td> <td style="text-align: center;">สถาบันศาสนา</td> <td style="text-align: center;">สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> </table> <p>2. จำนวนชุมชนและประชากร</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center;"></td> <td>ชุมชนเมือง.....3.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....2,948.....คน</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"></td> <td>เคหะชุมชน.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....คน</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"></td> <td>ชุมชนแออัด.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....คน</td> </tr> </table>					พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถานการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม					อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม		ชุมชนเมือง.....3.....แห่ง	ประชากร .....2,948.....คน		เคหะชุมชน.....แห่ง	ประชากร .....คน		ชุมชนแออัด.....แห่ง	ประชากร .....คน
พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบุ)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์																																							
-----	➔ X-X-X																																								
ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่	เข้าสู่พื้นที่																																								
x-x-x = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการมาใช้ คน/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ																																									
6.30-9.30 น.	11.30-14.30 น. 16.30-19.30 น.																																								
พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถานการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม																																						
อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม																																						
	ชุมชนเมือง.....3.....แห่ง	ประชากร .....2,948.....คน																																							
	เคหะชุมชน.....แห่ง	ประชากร .....คน																																							
	ชุมชนแออัด.....แห่ง	ประชากร .....คน																																							

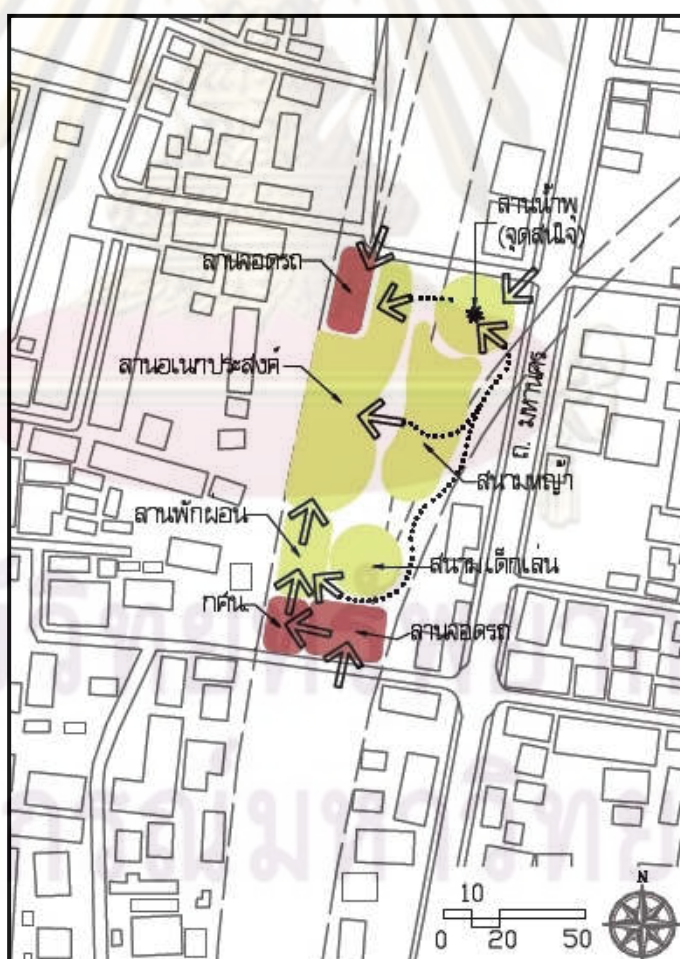
แนวความคิดในการออกแบบ

เป็นการออกแบบพื้นที่สาธารณะใหม่ให้กับชุมชน เป็นลานกิจกรรมและศูนย์กลางชุมชนที่สามารถใช้งานได้หลายลักษณะ สำหรับพักผ่อน พบปะ ทั้งเป็นลานประชุม จัดงานในเทศกาลต่างๆ ในระดับชุมชนเมือง ซึ่งต่อเนื่องกับพื้นที่กิจกรรมในบริเวณพื้นที่ได้ทางด่วนอื่นๆ โดยมีรายละเอียดการออกแบบตามกิจกรรมและการใช้งานที่จะเกิดขึ้น ดังนี้คือ

- รูปแบบพื้นที่ มีลักษณะที่เป็นลานโล่งอเนกประสงค์ ลดความอับทึบ และมีทางเดินเชื่อมต่อกับพื้นที่ชุมชนโดยรอบ รวมทั้งสนามเด็กเล่น ลานพักผ่อนและพื้นที่กิจกรรมของกศน.

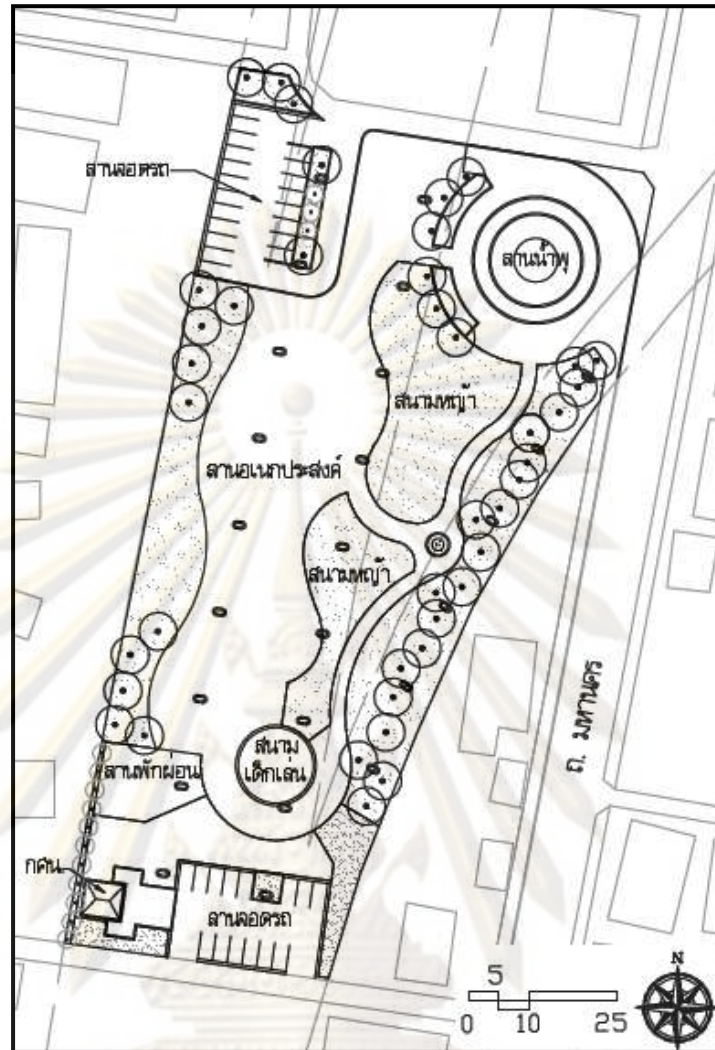
- จัดองค์ประกอบสำหรับการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ ปลูกต้นไม้บดบังโครงสร้างช่วยลดความแข็งกระด้างของพื้นที่

- เปิดมุมมองให้เห็นพื้นที่โล่ง เสริมความน่าสนใจด้วยประติมากรรมและน้ำพุ ตกแต่งด้วยองค์ประกอบที่เรียบง่ายและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ภาพที่ 5.22 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งเขตทาง

ภาพที่ 5.23 ผังบริเวณพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน

ภาพที่ 5.24 ทักษะนียภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน

ภาพที่ 5.25 ทศนียภาพพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน

ภาพที่ 5.26 ทศนียภาพพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน

ภาพที่ 5.27 ทศนียภาพพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณใต้ทางด่วน

พื้นที่โล่ง C11 บริเวณสุลต่าน มีขนาดพื้นที่ 3,320 ตารางเมตร ความกว้าง 20 เมตร ความยาว 150 เมตร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีการเข้าถึงจากซอยเจริญกรุง 36 เป็นพื้นที่หน้าอาคารสุลต่าน หรือ โรงภาษีร้อยชักสาม อาคารเก่าอายุกว่า 100 ปี ปัจจุบันใช้เป็นสถานีดับเพลิงบางรัก ซึ่งทางกรุงเทพมหานครโดยสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีโครงการย้ายที่ทำการไปอยู่บริเวณใกล้วัดแก้วแจ่มฟ้า ถนนสี่พระยา เนื่องจากอยู่ในสภาพทรุดโทรม เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ประกอบกับกรมธนารักษ์ได้ทำสัญญาเช่ากับเอกชนในโครงการปรับปรุงสถานที่เป็นโรงแรมริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ภายในพื้นที่ที่มีการเข้าถึงได้สะดวก เป็นพื้นที่ว่างที่ยึดหยุ่นต่อการใช้สอย ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (ยกเว้นม้านั่งชั่วคราว) ขาดพืชพรรณ ทัศนียภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ที่กว้างมีความกว้างขวางและโปร่งโล่ง บรรยากาศสงบ มีมุมมองสู่มแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ถูกบดบังจากอาคารที่จ่อติดดับเพลิง (ตารางที่ 5.10 และ 5.11)

กิจกรรมหลักเป็นพื้นที่จอดรถและบางส่วนไม่ได้ใช้ประโยชน์ มีการสัญจรผ่านพื้นที่จำนวนน้อย เนื่องจากเป็นพื้นที่ริมน้ำที่ขาดความต่อเนื่องกับบริเวณโดยรอบ และอยู่ในย่านพักอาศัยที่มีประชากรกลางคืนจำนวนมาก (ตารางที่ 5.12)

บริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของกรุงรัตนโกสินทร์ และมีความสำคัญซึ่งมีความงดงามและคุณค่าทางสถาปัตยกรรมตั้งแต่ในอดีต ซึ่งยังคงร่องรอยความงามปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นสถานที่เกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์สำคัญในอดีต เช่น เคยใช้เป็นสถานที่จัดงานเต้นรำของชาวต่างประเทศในคราวพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา รวมทั้งงานสมโภชครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จนิวัตพระนครจากการประพาสยุโรปครั้งแรก

พื้นที่โล่งนี้ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดแนว มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่เปิดโล่ง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความงดงามและมุมมองที่ดี เป็นบริเวณพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งสามารถเป็นพื้นที่เปลี่ยนถ่ายการสัญจรระหว่างทางน้ำและทางบก หากการปรับปรุงพื้นที่โดยกรมธนารักษ์และบริษัทเอกชนได้ตระหนักถึงลักษณะดังกล่าว และการคำนึงถึงสาธารณประโยชน์ รวมทั้งข้อกำหนดที่ต้องมีระยะเว้นจากริมน้ำ สิ่งเหล่านี้จะทำให้สามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียว รวมทั้งการออกแบบที่จะมีส่วนทำให้พื้นที่โล่งมีคุณภาพที่ดี มีความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์ เกิดการรับรู้ความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่และย่านบางรัก

ตารางที่ 5.10 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย C11

บริเวณ.....ใต้ทางด่วน.....ประเภท.....เขตทาง..... ที่ตั้ง.....ริมแม่น้ำเจ้าพระยา.....การเข้าถึง.....ถนนซอย (เจริญกรุง 36).....		ความกว้าง.....20.....เมตร ความยาว.....150.....เมตร	พื้นที่โล่งลำดับที่ C11	
รูปแบบพื้นที่		องค์ประกอบ		
	ตำแหน่งที่ตั้ง 			
	1. ลักษณะการเข้าถึง ทิศทางเข้าถึง → ทางรถยนต์ ..... ทางเดินเท้า			1. วัสดุพื้นผิว พื้นผิวลาดแข็ง พื้นผิวดินซีเมนต์
	2. ลักษณะการเปลี่ยนระดับพื้น (เทียบกับทางเข้าถึง) ยกระดับ X กดระดับ X (x = ตัวเลขบอกค่าความต่างระดับ หน่วย - เมตร)			2. พืชพรรณ ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม-ไม้คลุมดิน สนามหญ้า
3. ลักษณะการปิดล้อมพื้นที่ ทึบ ..... X โปร่ง ..... X (x = ตัวเลขบอกความสูงหน่วย- เมตร)	3. สิ่งอำนวยความสะดวก ม้านั่ง โคมไฟ ดังขยะ อื่นๆ (ระบุ) *			

ตารางที่ 5.11 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย C11

สุนทรียภาพ

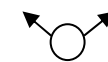

พื้นที่โล่งลำดับที่ C11

1. ทิศนัยภาพ

1	2	3
4	5	6
7	8	9

มุมมอง

จุดสนใจ

2. บรรยายภาพ

(ระบุ).....เสียมโทรม, สงบ, ไม่สนองความต้องการ
พักผ่อนหย่อนใจ

ตารางที่ 5.12 ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรมประกอบกรวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย C11

ข้อมูลด้านกิจกรรม		พื้นที่โล่งลำดับที่ C11																															
กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)	กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)	กิจกรรมในบริเวณโดยรอบพื้นที่โล่ง รัศมี 400 เมตร																															
<p>1. รูปแบบกิจกรรม</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>พักผ่อนหย่อนใจ</td> <td>อื่นๆ (ระบุ)</td> <td>ไม่ได้ใช้ประโยชน์</td> </tr> </table>				พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบุ)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	<p>2. จำนวนผู้ใช้สอย</p> <p>-----> X-X-X</p> <p>ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่ เข้าสู่พื้นที่</p> <p>X-X-X = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการเข้า / ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ 6.30-9.30 น. 11.30-14.30 น. 16.30-19.30 น.</p>	<p>1. การใช้ประโยชน์อาคาร</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>พาณิชย์กรรม</td> <td>ที่พักอาศัย</td> <td>สถาบันการศึกษา</td> <td>ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>อุตสาหกรรม</td> <td>สาธารณูปการ</td> <td>สถาบันศาสนา</td> <td>สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> </table> <p>2. จำนวนชุมชนและประชากร</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td>ชุมชนเมือง.....1.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....673.....คน</td> </tr> <tr> <td></td> <td>คณะชุมชน.....-.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....-.....คน</td> </tr> <tr> <td></td> <td>ชุมชนแออัด.....-.....แห่ง</td> <td>ประชากร .....-.....คน</td> </tr> </table>					พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถาบันการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม					อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม		ชุมชนเมือง.....1.....แห่ง	ประชากร .....673.....คน		คณะชุมชน.....-.....แห่ง	ประชากร .....-.....คน		ชุมชนแออัด.....-.....แห่ง	ประชากร .....-.....คน
พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบุ)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์																															
พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถาบันการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม																														
อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม																														
	ชุมชนเมือง.....1.....แห่ง	ประชากร .....673.....คน																															
	คณะชุมชน.....-.....แห่ง	ประชากร .....-.....คน																															
	ชุมชนแออัด.....-.....แห่ง	ประชากร .....-.....คน																															

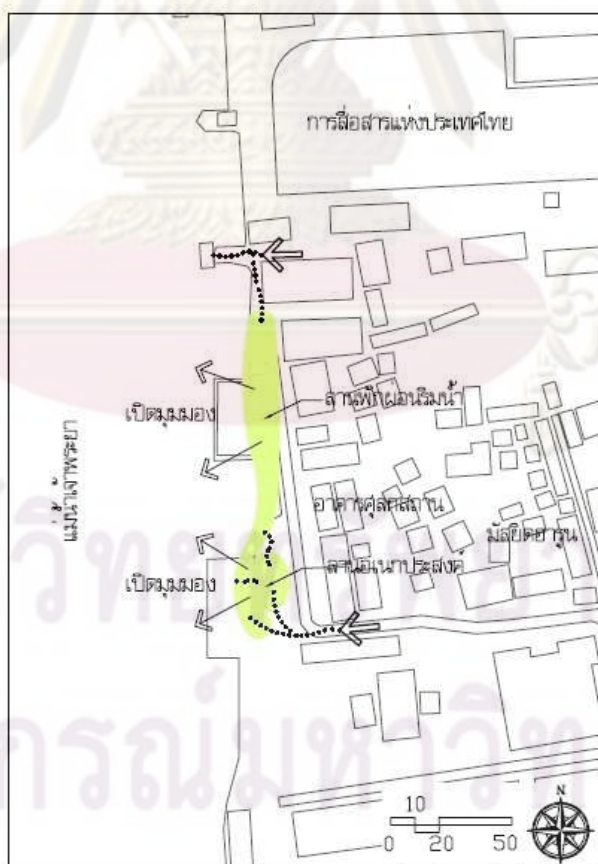
แนวความคิดในการออกแบบ

เป็นการฟื้นฟูพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างบรรยากาศที่ดี โดยการรื้อถอนอาคารเดิมที่อยู่ติดแม่น้ำ เพื่อให้เกิดพื้นที่ริมน้ำที่ต่อเนื่องตลอดแนว โดยมีความกลมกลืนระหว่างพื้นที่สาธารณะริมน้ำและพื้นที่กึ่งสาธารณะของอาคารศาลากลางซึ่งจะพัฒนาเป็นโรงแรม ทั้งนี้ลักษณะการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่ควรมีความเหมาะสมด้านกายภาพ และสอดคล้องกับกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

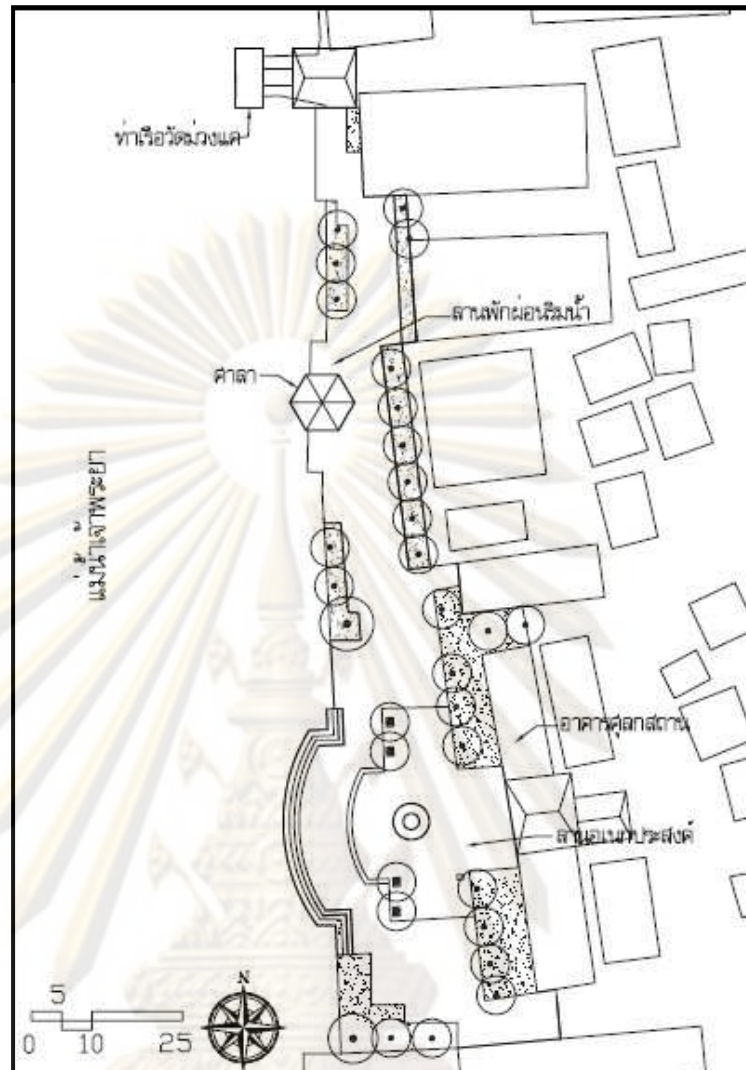
- รูปแบบพื้นที่ เนื่องจากเป็นบริเวณอาคารเก่าที่มีความสำคัญ การออกแบบจึงเน้นให้เกิดความต่อเนื่องกับบริเวณรอบอาคารซึ่งเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ มีลานอเนกประสงค์รองรับกิจกรรมและต่อเนื่องกับลานพักผ่อนริมน้ำ และทางเดินเชื่อมต่อไปยังท่าเรือวัดม่วงแค

- จัดองค์ประกอบสำหรับการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ แวดล้อมด้วยพืชพรรณและร่มเงาจากไม้ยืนต้น

- การสร้างแนวแกนเน้นความสำคัญของอาคาร และการเปิดมุมมองสู่แม่น้ำ ให้มีบรรยากาศโปร่งโล่ง เรียบง่าย และเสริมสถาปัตยกรรมให้โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่

ภาพที่ 5.28 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมน้ำ

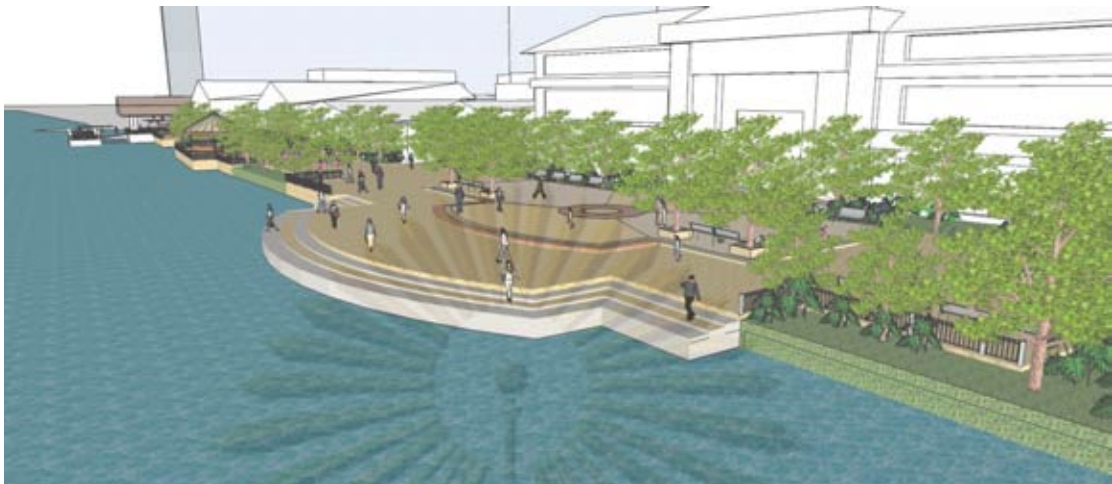

ภาพที่ 5.29 ผังบริเวณพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมน้ำ

ภาพที่ 5.30 ทศนียภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมน้ำ

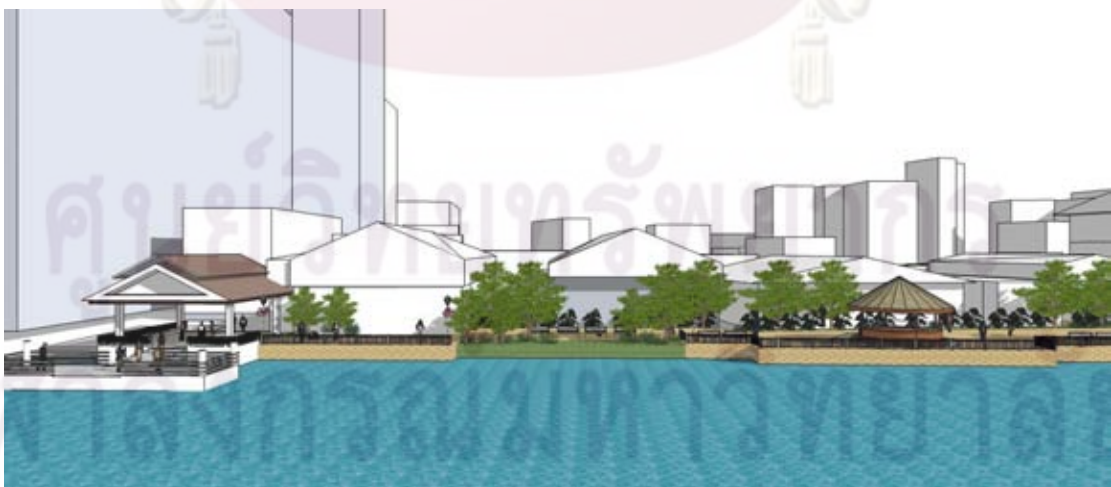

ภาพที่ 5.31 ทศนียภาพพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมแม่น้ำ

ภาพที่ 5.32 ทศนียภาพพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมแม่น้ำ

ภาพที่ 5.33 ทศนียภาพพื้นที่โล่งเขตทาง บริเวณริมแม่น้ำ

5.4.4 การออกแบบพื้นที่สีเขียวในพื้นที่โล่งอิสระ

พื้นที่โล่ง D4 บริเวณสุสานจีนแคะ มีขนาดพื้นที่ 7,504 ตารางเมตร ความกว้าง 75 เมตร ความยาว 95 เมตร ตั้งอยู่ในซอยสี่ลม 9 เข้าถึงจากถนนสี่ลม เป็นพื้นที่โล่งผืนใหญ่ มองเห็นได้ชัดเจนจากภายนอก มีระดับต่อเนื่องกับทางเข้าถึง ไม่มีทางเดินเท้าที่ชัดเจน การเข้าถึงพื้นที่ภายในสุสานไม่สะดวก มีพืชพรรณให้ร่มเงาอยู่บ้าง เป็นพื้นที่ว่างยืดหยุ่นต่อการใช้สอย ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (ยกเว้นม้านั่งชั่วคราว) สภาพโดยทั่วไปทรุดโทรม พืชพรรณรกร้าง และไม่เป็นระเบียบ แต่มีบรรยากาศร่มรื่นและสงบ มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สื่อความหมายแสดงความเป็นสถานที่ ได้แก่ ชุมประตู่ทางเข้า และศาลเจ้า (ตาราง 5.13 และ 5.14)

เป็นพื้นที่ที่ใช้เป็นลานจอดรถซึ่งมีความต้องการใช้เป็นปริมาณมาก มีปัญหาพื้นที่รองรับการใช้สอยได้จำกัด ในวันหยุดมีการใช้พื้นที่เพื่อจอดรถน้อยมาก เกิดพื้นที่ว่างที่สามารถใช้ประโยชน์อื่นได้ มีการสัญจรผ่านพื้นที่มีจำนวนมากในวันทำการและเบาบางในวันหยุด อยู่ในย่านธุรกิจที่มีการประกอบกิจกรรมหลากหลาย มีประชากรกลางวันจำนวนมาก รวมทั้งมีชุมชนพักอาศัยที่อยู่ใกล้เคียง (ตาราง 5.15)

พื้นที่สุสานแห่งนี้ ตั้งอยู่ในย่านสุสานสี่ลม ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญในยุคแรกๆของย่านสี่ลมและยังคงหลงเหลืออยู่หลายแห่ง ทั้งของชาวจีน และชาวยุโรปที่นับถือศาสนาคริสต์ ในขณะที่มีหลายแห่งมีสภาพทิ้งร้างหรือเปลี่ยนเป็นพื้นที่ก่อสร้างอาคารประกอบธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนสูง ด้วยมูลค่าที่ดินมีราคาแพง สำหรับสุสานจีนแคะนี้แม้ว่ายังคงสภาพเป็นสุสานอยู่ แต่ก็ให้เข้าเป็นที่จอดรถด้วย ดังนั้นการให้ได้มาซึ่งที่ดินในกรณีนี้อาจจะใช้มาตรการด้านเศรษฐศาสตร์เพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว โดยหน่วยงานของรัฐดำเนินการปรับปรุงพื้นที่ในที่ดินของเอกชน และเสนอค่าเสียโอกาสของการใช้ที่ดินเป็นแรงจูงใจ

หากมีการตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่สีเขียวในย่านสี่ลม พื้นที่ในลักษณะนี้จะเป็นทางเลือกที่ควรพิจารณา โดยปรับปรุงพื้นที่ให้เกิดกิจกรรมนันทนาการที่ทำให้ประชาชนได้รับรู้เอกลักษณ์ของพื้นที่และความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์ของย่าน เป็นพื้นที่โล่งที่สงบ ผ่อนคลาย ลดความอึดอัด และเป็นแหล่งพบปะเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ในขณะที่มีอาคารสูงที่ทันสมัยแวดล้อมอยู่โดยรอบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.13 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (1) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย D3

บริเวณ.....สุสานจีนและ.....ประเภท.....อิสระ..... ที่ตั้ง.....ซอยสี่ลม 9.....การเข้าถึง.....ถนนซอย.....		ความกว้าง.....75.....เมตร ความยาว.....95.....เมตร ขนาดพื้นที่.....7,504.....ตารางเมตร		พื้นที่โล่งลำดับที่ D3		
รูปแบบพื้นที่			องค์ประกอบ			
1. ลักษณะการเข้าถึง ทิศทางเข้าถึง → ทางรถยนต์ ..... ทางเดินเท้า	2. ลักษณะการเปลี่ยนระดับพื้นที่ (เทียบกับทางเข้าถึง) ยกระดับ กดระดับ (x = ตัวเลขบอกค่าความต่างระดับ หน่วย- เมตร)	3. ลักษณะการปิดล้อมพื้นที่ ทึบ ————— X โปร่ง ————— X (x = ตัวเลขบอกความสูงหน่วย- เมตร)	ตำแหน่งที่ตั้ง 	1. วัสดุพื้นผิว พื้นผิวลาดแข็ง พื้นผิวดินซีเมนต์	2. พืชพรรณ ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม-ไม้คลุมดิน สนามหญ้า	3. สิ่งอำนวยความสะดวก ม้านั่ง โคมไฟ ดั่งชยะ อื่นๆ(ระบุ) *

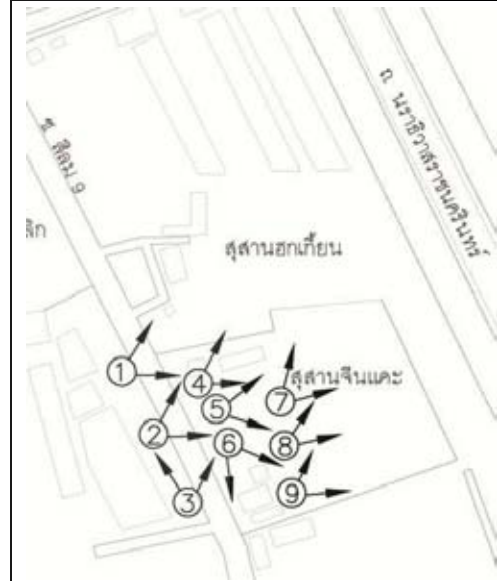

ตารางที่ 5.14 ข้อมูลการสำรวจด้านกายภาพ (2) ประกอบการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย D3

สุนทรียภาพ

พื้นที่โล่งลำดับที่ D3

1. ทิศนัยภาพ

1	2	3
4	5	6
7	8	9

มุมมอง

จุดสนใจ

2. บรรยากาศ

(ระบุ).....เสื่อมโทรม, สงบ, ไม่สนองความต้องการ
พักผ่อนหย่อนใจ

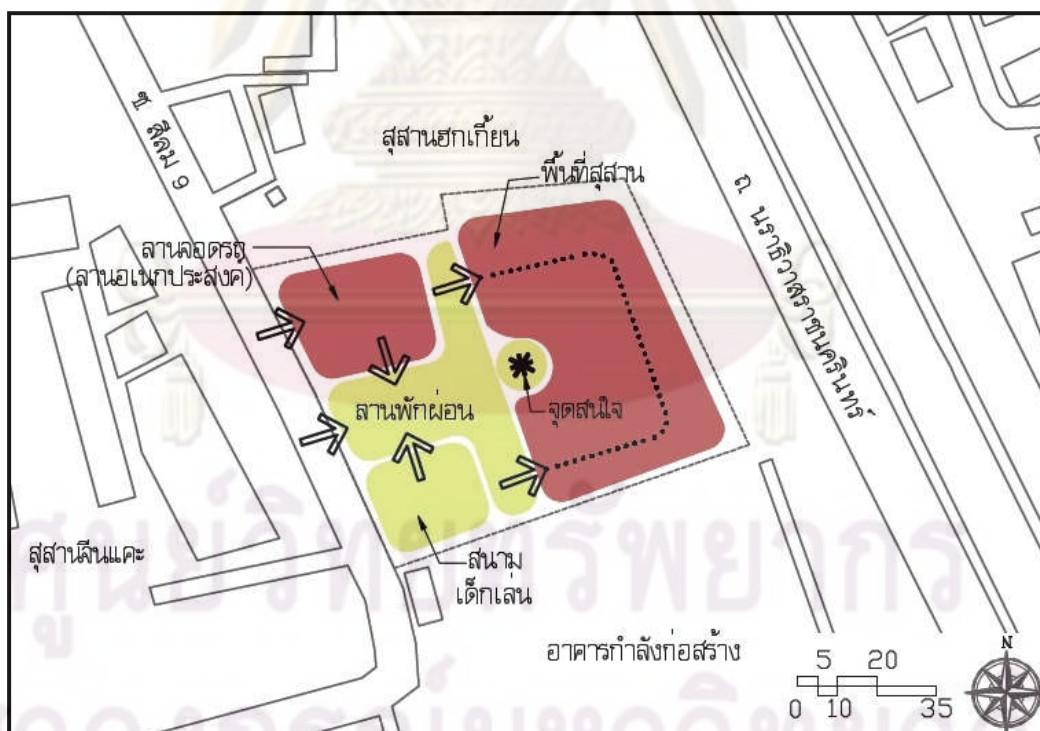
ตารางที่ 5.15 ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรมประกอบกรวิเคราะห์พื้นที่โล่งเป้าหมาย D3

ข้อมูลด้านกิจกรรม		พื้นที่โล่งลำดับที่ D3																																											
กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)	กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)	กิจกรรมในบริเวณโดยรอบพื้นที่โล่ง รัศมี 400 เมตร																																											
<p>1. รูปแบบกิจกรรม</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>พักผ่อนหย่อนใจ</td> <td>อื่นๆ (ระบว)</td> <td>ไม่ได้ใช้ประโยชน์</td> </tr> </table>				พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบว)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	<p>2. จำนวนผู้ใช้สอย</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td>X-X-X</td> </tr> <tr> <td>ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่</td> <td>เข้าสู่พื้นที่</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="3">x-x-x = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการมาใช้ คน/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ</td> </tr> <tr> <td>6.30-9.30 น.</td> <td>11.30-14.30 น.</td> <td>16.30-19.30 น.</td> </tr> </table>			X-X-X	ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่	เข้าสู่พื้นที่		x-x-x = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการมาใช้ คน/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ			6.30-9.30 น.	11.30-14.30 น.	16.30-19.30 น.	<p>1. การใช้ประโยชน์อาคาร</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>พาณิชย์กรรม</td> <td>ที่พักอาศัย</td> <td>สถาบันการศึกษา</td> <td>ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>อุตสาหกรรม</td> <td>สาธารณูปการ</td> <td>สถาบันศาสนา</td> <td>สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม</td> </tr> </table> <p>2. จำนวนชุมชนและประชากร</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td>ชุมชนเมือง.....แห่ง</td> <td>ประชากร.....คน</td> </tr> <tr> <td></td> <td>เคหะชุมชน.....แห่ง</td> <td>ประชากร.....คน</td> </tr> <tr> <td></td> <td>ชุมชนแออัด.....แห่ง</td> <td>ประชากร.....คน</td> </tr> </table>					พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถาบันการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม					อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม		ชุมชนเมือง.....แห่ง	ประชากร.....คน		เคหะชุมชน.....แห่ง	ประชากร.....คน		ชุมชนแออัด.....แห่ง	ประชากร.....คน
พักผ่อนหย่อนใจ	อื่นๆ (ระบว)	ไม่ได้ใช้ประโยชน์																																											
		X-X-X																																											
ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่	เข้าสู่พื้นที่																																												
x-x-x = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการมาใช้ คน/ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ																																													
6.30-9.30 น.	11.30-14.30 น.	16.30-19.30 น.																																											
พาณิชย์กรรม	ที่พักอาศัย	สถาบันการศึกษา	ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม																																										
อุตสาหกรรม	สาธารณูปการ	สถาบันศาสนา	สาธารณูปการกึ่งพาณิชย์กรรม																																										
	ชุมชนเมือง.....แห่ง	ประชากร.....คน																																											
	เคหะชุมชน.....แห่ง	ประชากร.....คน																																											
	ชุมชนแออัด.....แห่ง	ประชากร.....คน																																											

แนวความคิดในการออกแบบ

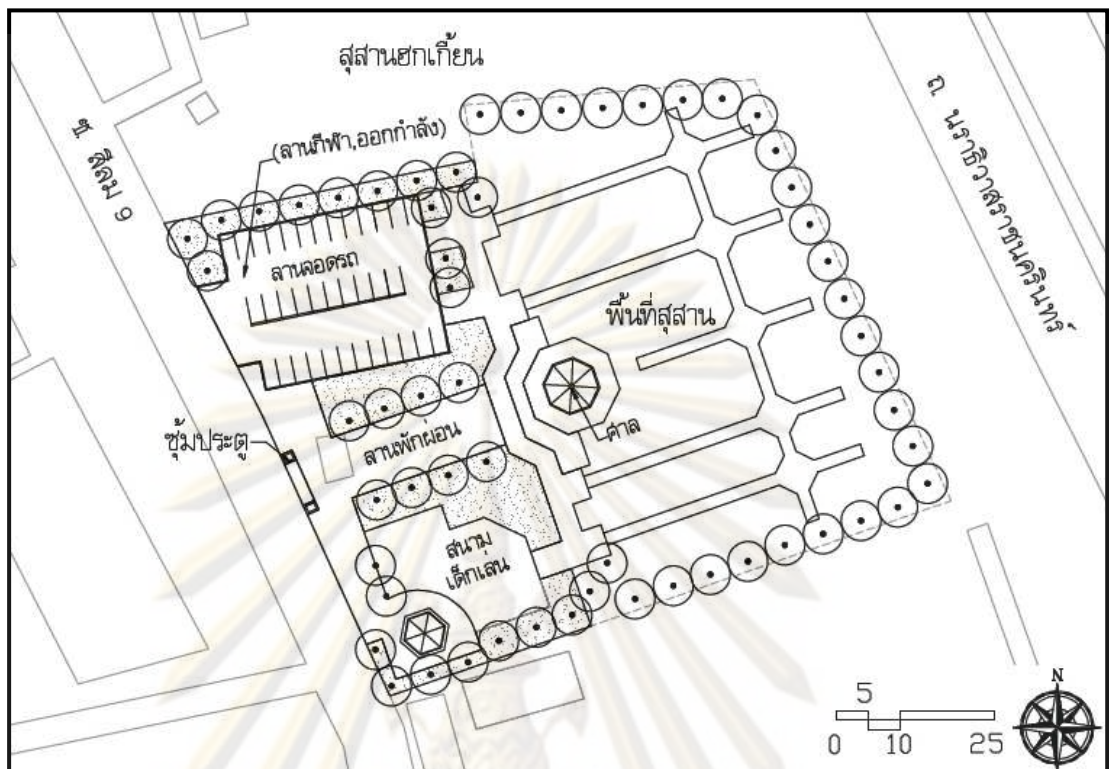
เป็นการปรับปรุงพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพในการใช้สอย โดยการประสานกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจเข้ากับลักษณะกิจกรรมเดิมของพื้นที่ โดยการเปลี่ยนลานจอดรถบางส่วนเป็นลานพักผ่อนที่สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เสริมความงามของพื้นที่และเป็นเอกลักษณ์ของย่าน จึงกำหนดลักษณะการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้มีความเหมาะสมด้านกายภาพ และสอดคล้องกับกิจกรรม โดยมีรายละเอียดในการออกแบบดังต่อไปนี้

- รูปแบบพื้นที่ เนื่องจากเป็นบริเวณศาสนสถาน การออกแบบจึงเน้นให้เกิดการเคารพสถานที่ และเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมและต่อเนื่องกับลานพักผ่อน สนามเด็กเล่น และทางเดินเชื่อมต่อ
- จัดองค์ประกอบสำหรับการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ แวดล้อมด้วยพืชพรรณและร่มเงาจากไม้ยืนต้น
- การสร้างแนวแกนเน้นความสำคัญของซุ้มประตูและศาลเจ้า ให้มีบรรยากาศที่ศักดิ์สิทธิ์ เรียบง่าย สบายตา และเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่

ภาพที่ 5.34 ผังแสดงแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจีนแคะ

ภาพที่ 5.35 ผังบริเวณพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจีนแคะ

ภาพที่ 5.36 ทศนียภาพโดยรวมของพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจีนแคะ

ภาพที่ 5.37 ทศนียภาพพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจินแคะ

ภาพที่ 5.38 ทศนียภาพพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจินแคะ

ภาพที่ 5.39 ทศนียภาพพื้นที่โล่งอิสระ บริเวณสุสานจินแคะ

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

ปัจจุบันพบว่าพื้นที่สีเขียวมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับชุมชนเมืองอย่างยิ่ง ในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครที่มีประชากรหนาแน่นประสบปัญหาการขาดแคลนพื้นที่โล่งนันทนาการ เนื่องจากการกระจายตัวของสวนสาธารณะขนาดเล็กไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ในขณะที่การใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจยังเป็นความต้องการและจำเป็นสำหรับชุมชนเมืองอย่างไม่เปลี่ยนแปลง การศึกษาเพื่อหาแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่เขตบางรัก นอกจากพบว่า มีสถิติพื้นที่สีเขียวต่ำกว่าเขตอื่นๆแล้ว ยังมีปัญหาเบื้องต้น 2 ประการคือ

- 1) พื้นที่สีเขียวที่มีอยู่เดิม ส่วนใหญ่มีเพียงส่วนช่วยเสริมสภาพแวดล้อมและความงามทางภูมิทัศน์เท่านั้น แต่ไม่สะดวกในการใช้พื้นที่ทั้งขนาดและการเข้าถึง
- 2) สภาพพื้นที่เมืองที่แออัด มีพื้นที่ว่างสาธารณะอยู่น้อย เป็นข้อจำกัดในการจัดหาพื้นที่โล่งที่มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียวให้ได้ตามเกณฑ์

ดังนั้น ในแนวทางเบื้องต้นจึงพิจารณาหาพื้นที่ตามแนวคิดการฟื้นฟูพื้นที่ว่างในเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่โล่งใดก็ตามที่สามารถนำมาใช้สอยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ รกร้าง เป็นเศษเหลือ หรือไม่มีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะไม่สามารถจัดเป็นสวนสาธารณะตามหลักเกณฑ์ แต่สามารถนำลักษณะของพื้นที่สีเขียวมาใช้กับพื้นที่โล่งใดก็ตาม โดยอาจจะประสานเข้ากับกิจกรรมเดิมหรือการกำหนดกิจกรรมอื่นควบคู่ไปด้วย โดยการจำแนกพื้นที่โล่งได้ใช้เกณฑ์ที่ตั้งเป็นเกณฑ์หลัก ได้แก่ พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร พื้นที่โล่งรอบอาคาร พื้นที่โล่งเขตทาง และพื้นที่โล่งอิสระ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เกณฑ์บริบทของพื้นที่โล่งพิจารณาประกอบด้วย และในแต่ละประเภทนั้น พบว่า มีพื้นที่โล่งเป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่มีความเด่นชัดในบริบทที่ใกล้เคียงกัน อาจจะสรุปได้ว่า พื้นที่โล่งเป้าหมายในเขตบางรักมีลักษณะดังนี้คือ

- 1) พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร อยู่ในบริเวณอาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการของเอกชนที่มีศักยภาพสูงในการลงทุนพัฒนา หากมีผลตอบแทนที่เป็นส่วนสนับสนุนในการยินยอมให้สาธารณชนใช้ประโยชน์ก็จะเอื้อให้เกิดพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพได้มาก
- 2) พื้นที่โล่งรอบอาคาร อยู่ในบริเวณสถานที่ราชการ ศาสนสถาน มีศักยภาพสูงในการนำมาใช้ รวมทั้งนโยบายที่สนับสนุนและมีส่วนช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียว

3) พื้นที่โล่งเขตทาง อยู่บริเวณใต้ทางด่วนยกระดับ เป็นที่ดินของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ที่มีการให้เอกชนเช่าพื้นที่ประกอบกิจการชั่วคราว และให้ประชาชนทั่วไปใช้พื้นที่เพื่อเป็นลานกีฬาอยู่บ้าง แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการพัฒนาพื้นที่

4) พื้นที่โล่งอิสระ อยู่ในบริเวณสุสาน เป็นที่ดินส่วนบุคคลที่ให้ใช้งานเฉพาะกลุ่มบุคคล โอกาสในการนำมาใช้แบบสาธารณะมีน้อย และมีแนวโน้มการพัฒนาเป็นพื้นที่เชิงพาณิชย์กรรมตามสภาพบริบทโดยรอบ

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า สามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวบนถนนการได้ 102,559 ตารางเมตร (62 ไร่) ทำให้สัดส่วนพื้นที่สีเขียวบนถนนการเพิ่มเป็น 2.11 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งมีรัศมีบริการกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่เขตเกือบทั้งหมด แม้ว่าจะเป็นจำนวนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ 4 ตารางเมตรต่อคน ที่เป็นเป้าหมายของกรุงเทพมหานคร แต่ถ้าสามารถนำมาใช้เป็นพื้นที่สาธารณะหรือกึ่งสาธารณะให้ประชาชนทั่วไปได้ใช้สอย ย่อมจะเกิดประโยชน์มากกว่าการปล่อยเป็นพื้นที่ไร้ประโยชน์ หรืออาจจะทำให้เกิดการใช้สอยควบคู่กับกิจกรรมอื่นย่อมเพิ่มประสิทธิภาพให้กับพื้นที่โล่งนั้น การออกแบบในแต่ละพื้นที่ต้องคำนึงถึงบริบทและความต้องการ ลักษณะเฉพาะ เช่น เอกลักษณ์ของย่าน สถาปัตยกรรม และพื้นที่ใกล้เคียง

จะเห็นได้ว่า การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครเป็นเรื่องที่ยากทั้งด้านกายภาพคือ มีการลดน้อยลงของพื้นที่โล่ง และอีกประการหนึ่งคือ การจัดการที่ไม่มีความชัดเจนและขาดการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เขตบางรักกลายเป็นย่านอาคารสิ่งก่อสร้างหนาแน่นที่ขาดบริบทของการเป็นชุมชนเมืองสีเขียวที่เอื้อต่อการพักผ่อนด้วยความรู้สึกละมุนคลาไคลร่มรื่นและสงบ ในขณะที่ความต้องการของประชาชนไม่ได้ลดน้อยลง การเพิ่มพื้นที่สีเขียวได้เพียงบางส่วนอาจจะไม่บรรลุเป้าหมายทันที แต่เป็นแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากในภาวะการณปัจจุบันที่การเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มากที่สุดเป็นสิ่งพึงกระทำ เพื่อให้เกิดผลในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในชุมชนเมือง

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษานี้ ตามแนวทางการฟื้นฟูพื้นที่โล่งที่เน้นการปรับปรุงพื้นที่โล่งไม่ได้ใช้ประโยชน์และพื้นที่ที่ขาดประสิทธิภาพให้สามารถนำมาใช้สอย ก่อให้เกิดพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กหลายๆแห่งที่มีรัศมีบริการครอบคลุมพื้นที่ชุมชนเมืองอย่างทั่วถึง แต่ในความเป็นจริงการประยุกต์ใช้เป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นอุปสรรคมากกว่า ข้อเสนอแนะนี้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาในการดำเนินการศึกษาหรือจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว มี 3 ประการดังนี้คือ

1) หลักการพื้นฐานของการพัฒนาพื้นที่เมือง ควรมีการกำหนดการพัฒนาพื้นที่ที่สีเขียวเน้นหนาทนาการควบคู่ไปด้วย เป็นการป้องกันการเกิดพื้นที่ที่ไม่มีประโยชน์เท่าที่ควรจากการออกแบบพื้นที่ว่าง นักออกแบบชุมชนเมือง นักผังเมือง และผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง ควรพิจารณาพื้นที่สีเขียวประกอบกำเนินงานออกแบบ วางผัง จัดทำโครงการและแผนงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเสมอ

2) การจัดการและพัฒนาพื้นที่โล่งที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าใช้ควรเป็นวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ที่จะมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมของผู้ประกอบการซึ่งมีความพร้อมในการพัฒนาร่วมกับนโยบายของรัฐ เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างสาธารณะและเอกชนเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของเมือง

3) นโยบายเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวที่มีความชัดเจนจะทำให้ในการพัฒนาและการออกแบบดำเนินการได้อย่างสอดคล้อง เป็นโอกาสที่จะมีพื้นที่สีเขียวกระจายครอบคลุมพื้นที่ชุมชนเมือง และสามารถเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายและระบบที่สมบูรณ์ได้

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะพื้นที่สีเขียวจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเท่าใดก็ตาม การดูแลและบำรุงรักษาอาจจะเป็นสิ่งสำคัญกว่า เนื่องจากการใช้ประโยชน์โดยส่วนรวมต้องมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันทั้งผู้ใช้สอยและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือและความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของพื้นที่สีเขียว การสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของพื้นที่สีเขียวที่มีต่อชุมชนเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์พื้นที่โล่งเพื่อพิจารณาศักยภาพในการเป็นพื้นที่สีเขียว โดยใช้เกณฑ์ที่ตั้งในการจำแนกพื้นที่โล่งประกอบกับเกณฑ์อื่นๆ รวมทั้งการเสนอแนวทางหลักในภาพกว้างซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องความเป็นไปได้ พื้นที่บางแห่งอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้จริง การวางแผนพัฒนาล่วงหน้ามีโอกาสจะประสบผลมากกว่า แต่ทั้งนี้บางครั้งนโยบายของรัฐก็ยังไม่มีความชัดเจน เช่น พื้นที่ใต้ทางด่วนที่อยู่ระหว่างการศึกษาการพัฒนาพื้นที่เพื่อประโยชน์สูงสุดและเหมาะสม การวิจัยในส่วนต่อไปควรจะศึกษาในรายละเอียดต่อไปนี้คือ

1) แนวทางการจัดทำมาตรฐานการออกแบบชุมชนเมืองสำหรับพื้นที่สีเขียวในบริเวณย่านต่างๆของเมือง

2) แนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในบริบทพื้นที่เฉพาะเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น พื้นที่สีเขียวลานจอดรถ

3) เทคนิควิธีการเกี่ยวกับมาตรการในการพัฒนาเมือง สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เพื่อให้เกิดผลในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กนกวลี สุธีธร. 2548. หลังคาเขียว: ทางเลือกเพื่อการจัดการน้ำฝน. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ งานบริการวิชาการสู่สังคม ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม. ฉบับที่ 1 : 125-137

เชิงชาญ แสงวิสุทธิ. 2549. การเปลี่ยนแปลงพื้นที่โล่งย่านศูนย์กลางพาณิชย์กรรม กรณีศึกษาพื้นที่เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปาจริย์ ประเสริฐ. 2546. แนวทางการพัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วน ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปานิทัต รัตนวิจิตร. 2552. พื้นที่ชอนแรมกับแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองบริเวณย่านอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องสารศาสตร์ : การประชุมวิชาการประจำปี สถาปัตยกรรมและศาสตร์เกี่ยวเนื่อง ครั้งที่ 13 ฉบับที่ 13 : 836-844.

มหาดไทย, กระทรวง. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2549. มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ. กรุงเทพมหานคร : สำนักมาตรฐานการบริหารงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. คณะวนศาสตร์. 2546. รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร. โครงการจัดทำแผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์,

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. คณะวนศาสตร์. 2547. รายงานฉบับสมบูรณ์มาตรการในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน. โครงการจัดทำมาตรการในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียว ในเขตชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยป่าไม้,

มหาวิทยาลัยแม่โจ้. ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. 2548. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียว : เทศบาลนครเชียงใหม่และพื้นที่ต่อเนื่อง. เชียงใหม่ : ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม,

ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และคณะ. 2551. โครงการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่สีเขียวที่สมบูรณ์ทางด้านระบบนิเวศอย่างยั่งยืน. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการด้านการวางแผนภาคและเมือง ประจำปี 2551 เรื่อง เมืองประหยัดพลังงาน พฤศจิกายน 2551 : 23-38.

- สมบัติ ต่อวัฒนชัย. 2546. ศักยภาพทางพื้นที่ของการให้บริการสวนสาธารณะระดับเขต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมศักดิ์ รัตนกัญจนวนงศ์. 2544. การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนเพื่อการบริหารและพัฒนาชุมชนเมือง: กรณีศึกษา 16 ชุมชนเขตบางรัก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สร้อยสุข พงษ์พูล. 2545. แนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพมหานคร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.bma-cpd.go.th/files/admin/greenareacriteria.pdf>. [25 เมษายน 2551]
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550. แผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน . กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,
- สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร. 2536. รายงานโครงการจัดหาและพัฒนาสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น และภูมิทัศน์ของเมือง . กรุงเทพมหานคร : กองผังเมือง,
- สุพักตรา สุทธสุภา. 2540. พื้นที่โล่ง : องค์ประกอบในผังเมือง. หน้าจั่ว ฉบับที่ 15 : หน้า 121-128.
- อริยา อรุณินท์. 2543. แนวคิดในการพัฒนาโครงข่ายที่ว่างของเมืองและพื้นที่ที่ถูกทะเลาะอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . (2543) : 178-189.

ภาษาอังกฤษ

- Alexander Garvin and Gayle Berens. 1997. Urban Parks and Open Space. Washington DC : Urban Land Institute,
- Charles W. Harris and Nicholas T. Dines. 1998. Time-Saver Standards for Landscape Architecture : Design and Construction Data. New York : McGraw-Hill Publishing Company,
- Donald Watson , Alan Plattus and Robert Shibley. 2003. Time-Saver Standards for Urban Design. New York : The McGraw-Hill Companies,
- Peter Clark. 2006. The European City And Green Space: London, Stockholm, Helsinki And St. Petersburg, 1850-2000. Aldershot, Hants, England : Ashgate,
- Richard Hedman and Andrew Jaszewski. 1984. Fundamental of Urban Design. Chicago, Illinois : American Planning Association,

Roger Trancik. 1986. Finding lost space. New York : Van nostrand reinhold company,
William H. Whytes. 1980. The Social life of small urban spaces. Washington DC: The
Conservation Foundation,
William H. Whytes. 2008. The Social Life of Small Urban Spaces, the park is a success
for several reasons. [online]. Available from : [http://www.pps.org/great_public_](http://www.pps.org/great_public_space)
[space](http://www.pps.org/great_public_space). [2009, July 27]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

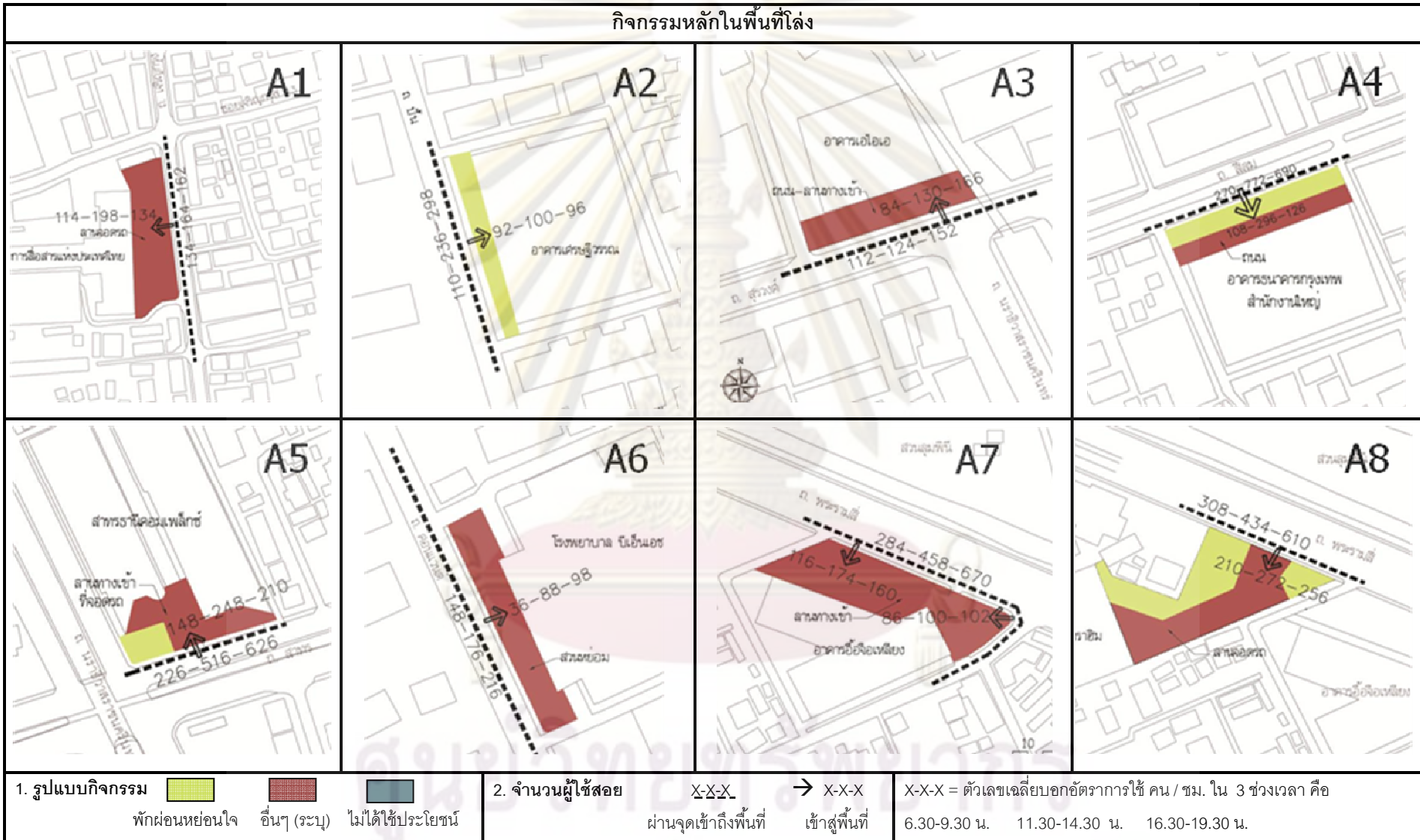
ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรม บริเวณ A

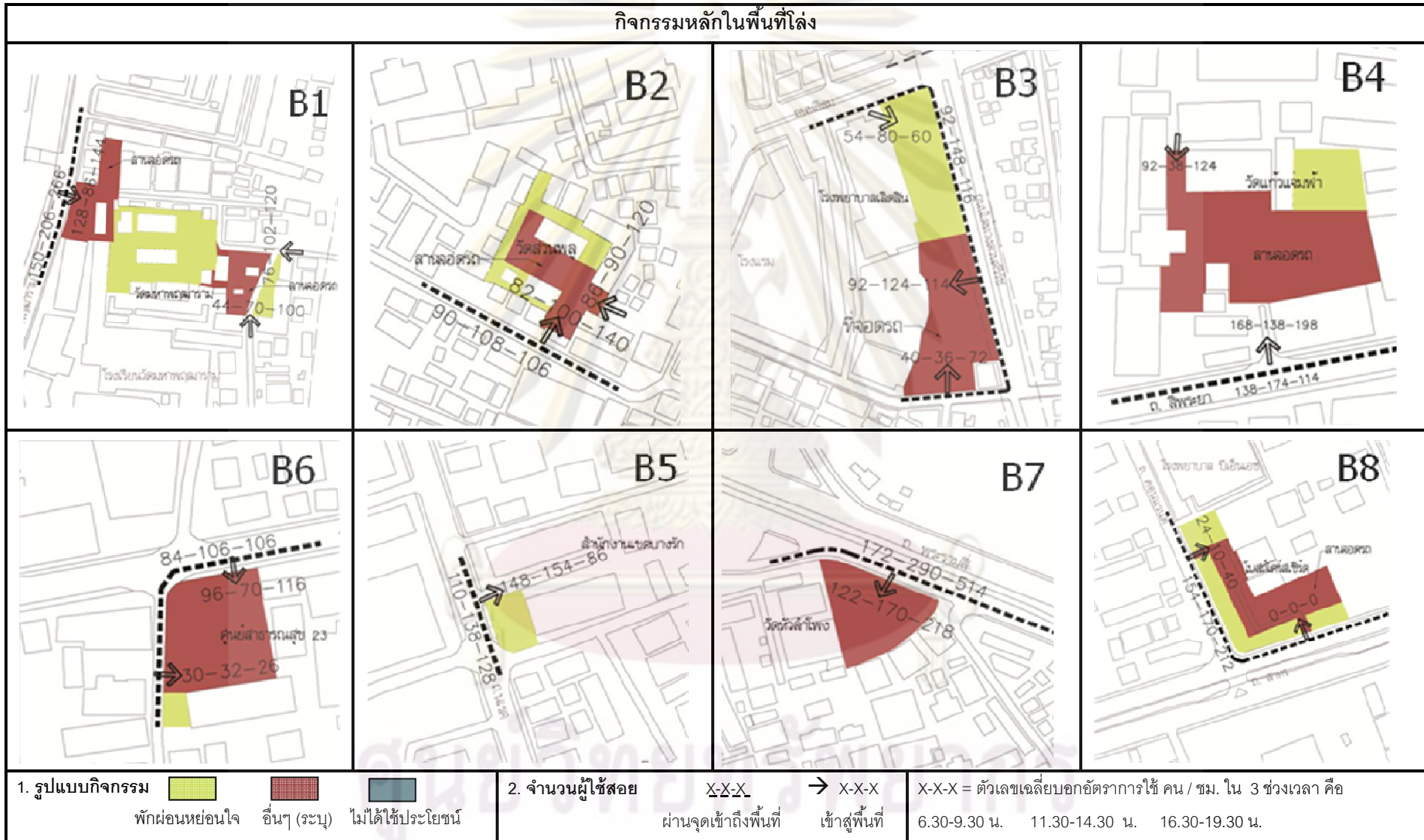
กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง

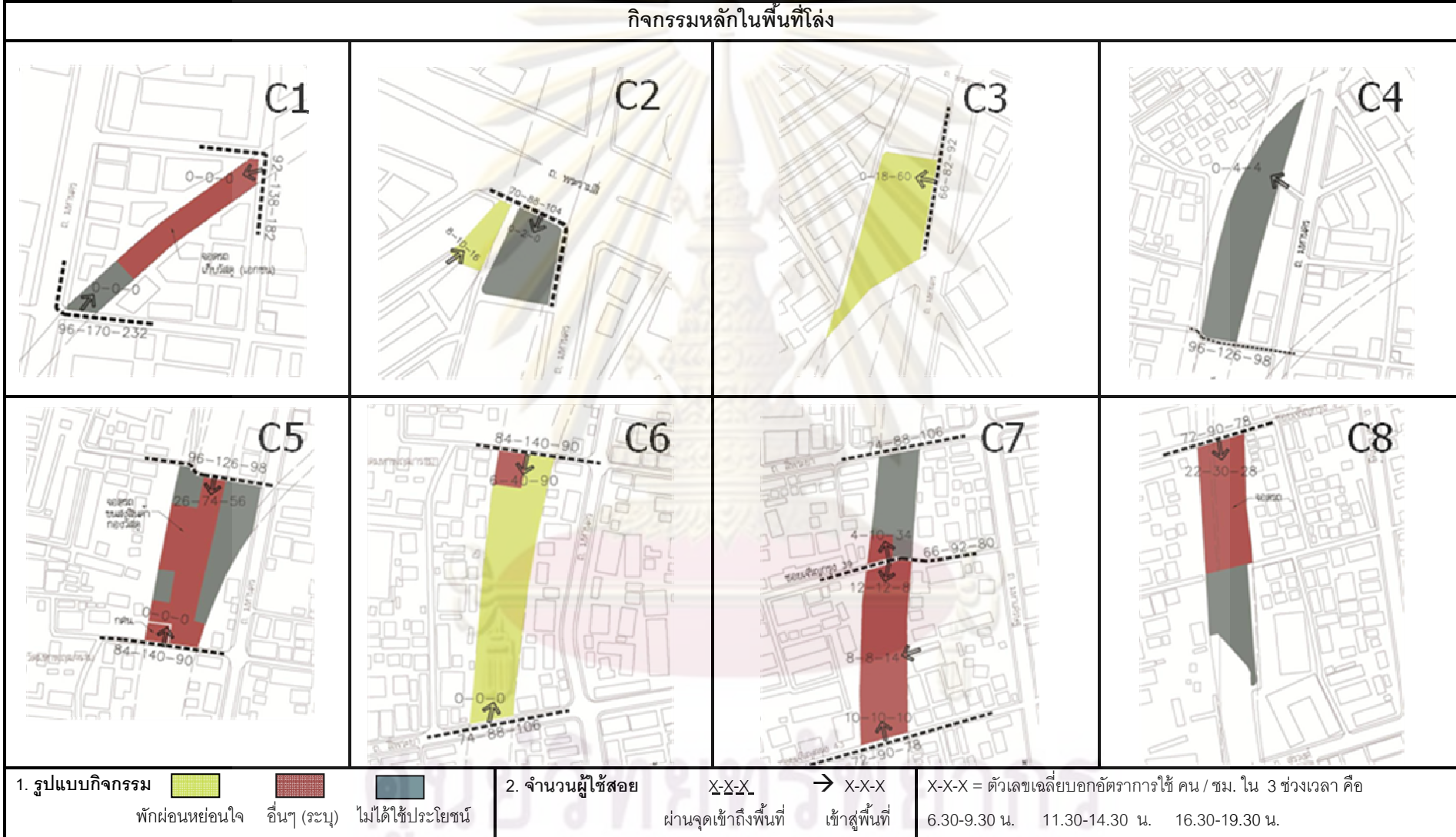

กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง

กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง

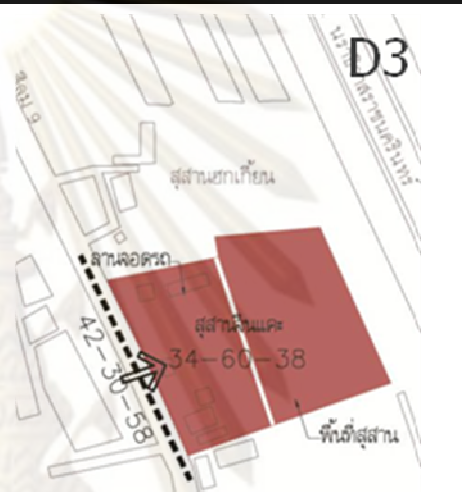

ตารางที่ 4 ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรม บริเวณ C (ต่อ)

กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง		
<p style="text-align: right;">C9</p>	<p style="text-align: right;">C10</p>	<p style="text-align: right;">C11</p>
<p>1. รูปแบบกิจกรรม</p> <p> พักผ่อนหย่อนใจ อื่นๆ (ระบม) ไม่ได้ใช้ประโยชน์ </p>	<p>2. จำนวนผู้ใช้สอย</p> <p> X-X-X ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่ → X-X-X เข้าสู่พื้นที่ </p>	<p>X-X-X = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการใช้ คน/ ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ</p> <p>6.30-9.30 น. 11.30-14.30 น. 16.30-19.30 น.</p>

ตารางที่ 5 ข้อมูลการสำรวจด้านกิจกรรม บริเวณ D

กิจกรรมหลักในพื้นที่โล่ง			
 <p>D1</p>	 <p>D2</p>	 <p>D3</p>	 <p>D4</p>
<p>1. รูปแบบกิจกรรม</p> <p> พักผ่อนหย่อนใจ อื่นๆ (ระบุ) _____ ไม่ได้ใช้ประโยชน์ </p>		<p>2. จำนวนผู้ใช้สอย</p> <p> $X-X-X$ → $X-X-X$ ผ่านจุดเข้าถึงพื้นที่เข้าสู่พื้นที่ </p>	
<p>X-X-X = ตัวเลขเฉลี่ยบอกอัตราการใช้ คน / ชม. ใน 3 ช่วงเวลา คือ 6.30-9.30 น. 11.30-14.30 น. 16.30-19.30 น.</p>			

ตารางที่ 6 จำนวนผู้ใช้ในพื้นที่โล่งเป้าหมายจากการนับด้าน

พื้นที่โล่ง	รูปแบบพฤติกรรม	วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)												วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)																		
		6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.					16.30 -19.30 น.					6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.					16.30 -19.30 น.					
		ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง						
		6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30	ค่าเฉลี่ย		11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30	ค่าเฉลี่ย		16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30	ค่าเฉลี่ย		6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30	ค่าเฉลี่ย		11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30	ค่าเฉลี่ย		16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30	ค่าเฉลี่ย		
A พื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร																																
A1	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	9	24	28	19	114	29	34	36	33	198	28	26	13	22	134	4	6	25	12	70	26	28	20	25	148	29	15	12	19	112
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	16	25	26	22	134	25	26	31	27	164	24	34	23	27	162	9	16	20	15	90	19	17	16	17	104	21	12	9	14	84
A2	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	5	15	26	15	92	10	25	15	17	100	21	18	9	16	96	0	2	3	2	10	1	0	2	1	6	1	1	1	1	6
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	13	20	22	18	110	35	42	41	39	236	45	49	55	50	298	8	12	11	10	62	15	19	17	17	102	13	15	11	13	78
A3	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	6	15	21	14	84	19	21	25	22	130	27	29	27	28	166	0	2	4	2	12	3	2	0	2	10	1	0	0	0	2
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	12	26	18	19	112	14	28	20	21	124	19	28	29	25	152	8	12	8	9	56	15	21	21	19	114	19	18	14	17	102
A4	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	8	14	32	18	108	35	51	62	49	296	45	15	3	21	126	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	25	42	68	45	270	105	130	151	129	772	162	97	86	115	690	10	12	15	12	74	19	14	21	18	108	12	14	12	13	76
A5	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	15	17	42	25	148	21	58	45	41	248	54	29	22	35	210	3	4	7	5	28	11	9	7	9	54	3	4	2	3	18
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	23	36	54	38	226	65	111	82	86	516	105	121	87	104	626	9	14	18	14	82	9	17	20	15	92	15	15	8	13	76
A6	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	5	8	5	6	36	15	12	17	15	88	12	22	15	16	98	2	5	10	6	34	8	7	6	7	42	2	7	4	4	26
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	17	32	25	25	148	28	34	26	29	176	39	47	22	36	216	3	9	14	9	52	19	15	20	18	108	19	16	8	14	86
A7	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	8	15	20	14	86	14	18	18	17	100	15	24	12	17	102	2	2	1	2	10	3	2	0	2	10	0	2	1	1	6
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	12	21	25	19	116	25	33	29	29	174	36	24	20	27	160	2	2	5	3	18	4	2	4	3	20	2	0	0	1	4
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	35	42	65	47	284	75	89	65	76	458	114	124	97	112	670	12	13	16	14	82	17	21	17	18	110	12	11	8	10	62
A8	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	25	33	47	35	210	47	54	35	45	272	41	55	32	43	256	0	2	2	1	8	2	3	1	2	12	1	0	0	0	2

พื้นที่โรงเรียน	รูปแบบพฤติกรรม		วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)													วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)															
			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.					16.30 -19.30 น.			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.				16.30 -19.30 น.						
			ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)			คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง					
			6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30	ค่าเฉลี่ย		11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30	ค่าเฉลี่ย		16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30		ค่าเฉลี่ย	6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30		ค่าเฉลี่ย	11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30		ค่าเฉลี่ย	16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30	ค่าเฉลี่ย
ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	35	44	75	51	308	67	76	74	72	434	108	114	83	102	610	13	12	11	12	72	19	22	21	21	124	13	14	11	13	76
สรุป	เข้าสู่พื้นที่	10	18	27	18	110	24	34	31	30	178	31	27	17	25	150	1	3	6	4	21	6	6	4	6	34	4	3	2	3	20
	ผ่านพื้นที่	22	33	44	33	199	52	67	61	60	360	77	77	60	71	428	9	13	14	12	71	17	18	19	18	108	16	14	10	13	80

B พื้นที่โรงเรียนรอบอาคาร																																
B1	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	15	23	26	21	128	14	11	18	14	86	25	23	24	24	144	17	15	23	18	110	16	19	21	19	112	24	31	19	25	148
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	10	14	14	13	76	11	19	21	17	102	21	16	23	20	120	14	9	21	15	88	14	10	8	11	64	15	25	14	18	108
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 3	9	7	6	7	44	8	11	16	12	70	19	14	17	17	100	5	4	9	6	36	12	8	5	8	50	10	11	8	10	58
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	19	31	25	25	150	32	45	26	34	206	44	55	34	44	266	14	19	20	18	106	31	25	36	31	184	25	20	15	20	120
B2	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	15	16	10	14	82	19	12	19	17	100	25	26	19	23	140	17	22	26	22	130	20	15	13	16	96	11	14	10	12	70
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	14	12	17	14	86	9	15	21	15	90	20	23	17	20	120	16	15	19	17	100	15	14	12	14	82	10	15	8	11	66
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	10	16	19	15	90	21	16	17	18	108	22	17	14	18	106	14	14	10	13	76	16	21	18	18	110	8	15	14	12	74
B3	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	5	10	12	9	54	13	15	12	13	80	9	12	9	10	60	2	4	9	5	30	10	12	13	12	70	8	7	5	7	40
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	10	15	21	15	92	18	23	21	21	124	14	35	8	19	114	3	5	10	6	36	12	8	7	9	54	8	9	4	7	42
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 3	4	8	8	7	40	7	5	6	6	36	9	15	12	12	72	5	8	4	6	34	5	5	7	6	34	6	4	4	5	28
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	11	16	19	15	92	25	21	28	25	148	18	19	21	19	116	9	8	7	8	48	12	15	16	14	86	14	15	17	15	92
B4	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	22	29	33	28	168	28	20	21	23	138	28	37	34	33	198	20	29	25	25	148	21	24	19	21	128	18	14	15	16	94
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	18	15	13	15	92	5	8	6	6	38	15	24	23	21	124	9	15	18	14	84	6	7	9	7	44	15	10	13	13	76
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	21	19	29	23	138	33	28	26	29	174	19	21	17	19	114	6	8	10	8	48	9	15	11	12	70	10	15	11	12	72
B5	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	5	19	24	16	96	16	7	12	12	70	18	30	10	19	116	0	4	5	3	18	7	3	5	5	30	2	0	0	1	4

พื้นที่โล่ง	รูปแบบพฤติกรรม		วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)													วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)																
			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.					16.30 -19.30 น.			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.				16.30 -19.30 น.							
			ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)			คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง						
			6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30	ค่าเฉลี่ย		11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30	ค่าเฉลี่ย		16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30		ค่าเฉลี่ย	6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30		ค่าเฉลี่ย	11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30		ค่าเฉลี่ย	16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30	ค่าเฉลี่ย	
เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	1	6	8	5	30	5	4	7	5	32	5	6	2	4	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	13	15	14	14	84	13	24	16	18	106	18	21	14	18	106	5	14	9	9	56	11	10	15	12	72	14	9	9	11	64
B6	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	20	29	25	25	148	21	29	27	26	154	14	19	10	14	86	0	0	2	1	4	2	2	0	1	8	0	0	0	0	0
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	14	21	20	18	110	19	26	24	23	138	18	31	15	21	128	10	15	12	12	74	11	18	13	14	84	17	8	11	12	72
B7	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	15	20	26	20	122	25	32	28	28	170	25	36	48	36	218	25	36	43	35	208	55	38	45	46	276	37	29	26	31	184
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	20	36	30	29	172	38	48	59	48	290	68	80	109	86	514	38	64	68	57	340	76	45	88	70	418	42	58	38	46	276
B8	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	0	5	7	4	24	0	5	0	2	10	0	14	6	7	40	0	27	15	14	84	5	4	0	3	18	0	0	0	0	0
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	5	7	44	2	0	0	1	4	0	0	0	0	0
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	18	31	28	26	154	27	32	26	28	170	37	44	25	35	212	4	10	15	10	58	18	15	21	18	108	21	15	9	15	90
สรุป	เข้าสู่พื้นที่		10	14	16	13	80	12	14	15	14	81	15	21	16	17	105	8	13	15	12	72	13	11	10	11	67	10	11	8	10	57
	ผ่านพื้นที่		16	23	23	21	124	26	30	28	28	168	31	36	31	33	195	13	19	19	17	101	23	21	27	24	142	19	19	16	18	108

C พื้นที่โล่งเขตทาง																																
C1	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	10	18	20	16	96	25	32	28	28	170	36	42	38	39	232	8	15	19	14	84	25	30	27	27	164	25	24	17	22	132
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 2	12	17	17	15	92	31	18	20	23	138	34	29	28	30	182	8	16	24	16	96	29	33	24	29	172	31	25	12	23	136
C2	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	2	2	0	1	8	1	3	1	2	10	1	4	3	3	16	0	0	1	0	2	3	3	4	3	20	2	4	0	2	12
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	6	15	14	12	70	14	18	12	15	88	20	18	14	17	104	8	7	9	8	48	14	12	15	14	82	11	15	12	13	76

พื้นที่	จุดที่	รูปแบบพฤติกรรม	วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)													วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)																
			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.					16.30 -19.30 น.			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.					16.30 -19.30 น.						
			ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)			คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)			คนต่อชั่วโมง							
			6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30	ค่าเฉลี่ย		11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30	ค่าเฉลี่ย		16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30		ค่าเฉลี่ย	6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30		ค่าเฉลี่ย	11.30-12.30	12.30-13.30		13.30-14.30	ค่าเฉลี่ย	16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30	ค่าเฉลี่ย	
C3	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	0	0	0	0	0	0	0	9	3	18	10	10	10	10	60	0	0	8	3	16	10	9	7	9	52	6	12	14	11	64
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	5	12	16	11	66	15	12	14	14	82	12	19	15	15	92	6	8	4	6	36	12	15	14	14	82	12	8	7	9	54
C4	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	0	0	0	0	0	0	0	2	1	4	0	2	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	2	1	4	0	0	0	0	0
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	12	15	21	16	96	18	21	24	21	126	21	18	10	16	98	11	10	8	10	58	14	18	19	17	102	18	11	8	12	74
C5	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	1	4	8	4	26	12	10	15	12	74	14	9	5	9	56	1	3	5	3	18	12	10	9	10	62	5	7	4	5	32
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	14	11	9	56	12	6	7	8	50	0	0	0	0	0
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	12	15	21	16	96	18	21	24	21	126	21	18	10	16	98	11	10	8	10	58	14	18	19	17	102	18	11	8	12	74
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 2	13	14	15	14	84	19	22	29	23	140	15	16	14	15	90	15	15	18	16	96	24	22	19	22	130	17	12	9	13	76
C6	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	1	2	0	1	6	5	8	7	7	40	15	16	14	15	90	1	5	4	3	20	10	10	15	12	70	14	6	4	8	48
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	10	5	30	11	5	14	10	60	14	8	0	7	44
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	13	14	15	14	84	19	22	29	23	140	15	16	14	15	90	15	15	18	16	96	24	22	19	22	130	17	12	9	13	76
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 2	10	15	12	12	74	18	12	14	15	88	17	21	15	18	106	9	12	6	9	54	9	14	19	14	84	15	14	12	14	82
C7	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	0	1	1	1	4	2	2	1	2	10	1	10	6	6	34	0	0	0	0	0	2	2	3	2	14	9	4	3	5	32
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	2	2	2	2	12	1	3	2	2	12	1	2	1	1	8	0	0	0	0	0	1	1	2	1	8	0	0	0	0	0
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 3	0	2	2	1	8	1	2	1	1	8	2	3	2	2	14	0	1	1	1	4	2	1	1	1	8	0	0	0	0	0
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 4	0	3	2	2	10	2	2	1	2	10	2	3	0	2	10	1	2	1	1	8	2	1	0	1	6	0	0	0	0	0
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	10	15	12	12	74	18	12	14	15	88	17	21	15	18	106	9	12	6	9	54	9	14	19	14	84	15	14	12	14	82
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 2	9	12	12	11	66	13	15	18	15	92	9	15	16	13	80	8	7	15	10	60	11	13	18	14	84	14	16	11	14	82
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 3	8	15	13	12	72	13	18	21	15	90	10	14	15	13	78	7	12	7	9	52	7	12	16	12	70	13	8	12	11	66
C8	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	2	4	5	4	22	5	4	6	5	30	2	5	7	5	28	5	2	6	4	26	3	2	1	2	12	4	1	1	2	12

พื้นที่โล่ง	รูปแบบพฤติกรรม		วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)													วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)																
			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.					16.30 -19.30 น.			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.				16.30 -19.30 น.							
			ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)			คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง						
			6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30	ค่าเฉลี่ย		11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30	ค่าเฉลี่ย		16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30		ค่าเฉลี่ย	6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30		ค่าเฉลี่ย	11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30		ค่าเฉลี่ย	16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30	ค่าเฉลี่ย	
C9	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	8	15	13	12	72	13	18	21	15	90	10	14	15	13	78	7	12	7	9	52	7	12	16	12	70	13	8	12	11	66
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	8	16	12	12	72	12	14	18	15	88	14	12	9	12	70	6	8	12	9	52	14	15	17	15	92	8	9	10	9	54
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	15	20	19	18	108	24	16	28	23	136	18	20	14	17	104	12	15	14	14	82	17	18	13	16	96	9	11	9	10	58
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 3	6	10	10	9	52	15	18	16	16	98	14	12	16	14	84	14	12	11	12	74	18	14	11	14	86	8	5	8	7	42
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 2	10	11	15	12	72	14	18	21	18	106	15	21	18	18	108	15	17	16	16	96	21	11	9	14	82	14	11	8	11	66
C10	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	5	5	1	4	22	1	1	2	1	8	6	5	11	7	44	7	4	3	5	28	2	5	1	3	16	8	12	10	10	60
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	2	6	2	3	20	2	1	2	2	10	8	10	8	9	52	5	3	1	3	18	1	3	1	2	10	6	9	7	7	44
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	12	25	30	22	134	19	25	27	24	142	32	35	39	35	212	10	15	32	19	114	16	20	23	20	118	18	16	15	16	98
C11	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	3	2	3	3	16	5	6	4	5	30	3	5	4	4	24	4	3	5	4	24	6	7	5	6	36	6	4	5	5	30
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	3	2	1	2	12	1	3	3	2	14	1	2	4	2	14	2	3	3	3	16	4	3	2	3	18	2	3	1	2	12
สรุป	เข้าสู่พื้นที่		2	4	3	3	18	4	4	5	5	27	5	6	5	5	32	3	4	4	4	22	6	5	5	5	33	5	4	3	4	25
	ผ่านพื้นที่		10	15	16	14	82	18	19	21	19	115	19	21	19	20	118	10	12	13	12	71	16	17	18	17	102	17	14	11	14	83

C พื้นที่โล่งอิสระ																																
D1	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	5	9	7	7	42	7	8	0	5	30	10	12	7	10	58	0	5	9	5	28	7	10	12	10	58	5	8	3	5	32
D2	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	3	8	7	6	36	3	8	5	5	32	3	5	5	4	26	0	0	1	0	2	0	1	2	1	6	0	0	2	1	4
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	5	9	7	7	42	7	8	0	5	30	10	12	7	10	58	0	5	9	5	28	7	10	12	10	58	5	8	3	5	32
D3	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	4	9	4	6	34	8	15	7	10	60	4	8	7	6	38	0	1	1	1	4	0	1	3	1	8	0	0	2	1	4

พื้นที่กอง	รูปแบบพฤติกรรม		วันทำการ (จันทร์-ศุกร์)													วันหยุด (เสาร์-อาทิตย์)																
			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.					16.30 -19.30 น.			6.30 -9.30 น.					11.30 -14.30 น.					16.30 -19.30 น.						
			ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)			คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)				คนต่อชั่วโมง	ช่วงเวลานับ (คน/10 นาที)			คนต่อชั่วโมง							
			6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30	ค่าเฉลี่ย		11.30-12.30	12.30-13.30	13.30-14.30	ค่าเฉลี่ย		16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30		ค่าเฉลี่ย	6.30-7.30	7.30-8.30	8.30-9.30		ค่าเฉลี่ย	11.30-12.30	12.30-13.30		13.30-14.30	ค่าเฉลี่ย	16.30-17.30	17.30-18.30	18.30-19.30	ค่าเฉลี่ย	
D4	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	5	9	7	7	42	7	8	0	5	30	10	12	7	10	58	0	5	9	5	28	7	10	12	10	58	5	8	3	5	32
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 1	4	3	0	2	14	1	3	1	2	10	2	1	6	3	18	5	2	3	3	20	6	7	6	6	38	3	5	5	4	26
	เข้าสู่พื้นที่	จุดที่ 2	0	0	2	1	4	0	1	2	1	6	1	0	1	1	4	0	3	4	2	14	2	2	3	2	14	2	1	0	1	6
	ผ่านพื้นที่	เส้นที่ 1	11	20	13	15	88	15	16	18	16	98	14	15	24	18	106	15	14	18	16	94	11	15	11	12	74	18	12	17	16	94
สรุป	เข้าสู่พื้นที่		2	4	3	3	18	2	6	3	4	22	2	3	4	3	17	1	1	2	1	8	2	2	3	2	13	1	1	2	1	8
	ผ่านพื้นที่		7	12	9	9	54	9	10	5	8	47	11	13	11	12	70	4	7	11	7	45	8	11	12	10	62	8	9	7	8	48

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายพรชัย จิตติวิสุรัตน์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ.2531 และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี นิเทศศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เมื่อปี พ.ศ.2537 ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทบริหารบัณฑิต ที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในสาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง เมื่อปี พ.ศ.2551 และจบการศึกษาในปีการศึกษา 2552

ปัจจุบันทำงานเป็นอาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ศาลายา

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย